

Badanie subiektywnych ocen, potrzeb i preferencji
mieszkańców oraz ocena i analiza jakości usług publicznych
na terenie Związku Celowego Gmin MG-6 w zakresie
edukacji, kultury, spraw społecznych i transportu publicznego

Raport końcowy dla obszaru MG-6

Projekt realizowany przez Związek Celowy Gmin MG-6 z siedzibą w Gorzowie Wlkp.

ul. Sikorskiego 3-4

66-400 Gorzów Wlkp.

Biuro Związku Celowego Gmin MG-6

Gorzów Wlkp., ul. Warszawska 6

tel.: 95 733 04 93/94, fax: 95 733 04 95

e-mail: zcg-mg6@wp.pl, zcg-img6@o2.pl

<http://www.zcg.net.pl>

Opracowanie merytoryczne

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER

43-400 Cieszyn, ul. Zamkowa 3a/1

tel./fax: +48 33 851 44 81

www.deltapartner.org.pl

Gorzów Wielkopolski – Cieszyn – 2013

Projekt „Profesjonalizacja usług publicznych na terenie Związku Celowego Gmin MG-6 – poprzez diagnozę potrzeb społecznych i doskonalenie kompetencji kadr” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

Streszczenie	5
1. Wprowadzenie.....	7
1.1. Ogólne założenia projektu, kontekst badania	7
1.2. Zakres terytorialny i tematyczny badania	8
1.3.1. Badanie gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	9
1.3.2. Badania ankietowe uczniowie	9
1.3.3. Badanie ankietowe – nauczyciele	10
1.3.4. Badanie ankietowe mieszkańcy	11
2. Sektor pomocy społecznej	13
2.1. Ocena usług społecznych w dziedzinie pomocy społecznej	13
2.1.1. Ocena zadowolenia mieszkańców	16
2.1.2. Ocena potencjału kadr systemu pomocy społecznej.....	21
2.2. Rekomendacje wdrożeniowe w dziedzinie usług publicznych w pomocy społecznej....	24
3. Sektor edukacji	30
3.1. Opinia mieszkańców	30
3.1.1. Ocena pracy nauczycieli.....	30
3.1.2. Ocena jakości kształcenia	34
3.2. Uczniowie szkół MG-6.....	42
3.2.1. Ocena systemu.....	42
3.2.2. Podstawa programowa.....	45
3.2.3. Oferta dodatkowa	46
3.2.4. Szczegółowa ocena	47
3.3. Badania nauczyciele	52
3.3.1. Ocena dostępu i jakości	52
3.3.2. Ocena współpracy MG-6	54
3.3.3. Problemy systemu	56
3.3.4. Szczegółowa ocena	58
3.4. Rekomendacje wdrożeniowe z dziedziny edukacji.....	60
3.4.1. Możliwości współpracy w ramach MG-6.....	63

4. Sektor kultury	65
4.1. Badanie mieszkańców	66
4.1.1. Ocena jakości usług publicznych w kulturze.....	66
4.1.1.1. Ocena stanu technicznego infrastruktury kultury i rekreacji	68
4.1.1.2. Ocena oferty kulturalnej i jej finansowania.....	70
4.1.1.3. Ocena kadr instytucji kultury	75
4.1.1.4. Uczestnictwo w życiu kulturalnym.....	77
4.2. Potrzeby i preferencje.....	84
4.3. Uczniowie	86
4.3.1. Ocena jakości usług.....	86
4.3.2. Potrzeby i preferencje	89
4.4. Rekomendacje wdrożeniowe z zakresu usług publicznych w dziedzinie kultury.....	91
4.4.1. Możliwości i bariery we współpracy w ramach MG-6	97
5. Sektor transportu publicznego	99
5.1. Mieszkańcy	99
5.1.1. Ocena dostępności i jakości	99
5.1.2. Charakterystyka form korzystania	109
5.1.3. Szczegółowa ocena systemu	121
5.2. Młodzież / uczniowie	130
5.2.1. Ocena dostępności i jakości	130
5.2.2. Charakterystyka form korzystania	133
5.3. Rekomendacje wdrożeniowe	141
6. Węźba ruchu	147
7. Spis tabel i rysunków	150

Streszczenie

Niniejszy raport jest syntetycznym zestawieniem wyników badań społecznych przeprowadzonych w ramach projektu „Badanie subiektywnych ocen, potrzeb i preferencji mieszkańców oraz ocena i analiza jakości usług publicznych na terenie Związku Celowego Gmin MG-6 w zakresie edukacji, kultury, spraw społecznych i transportu publicznego”.

Celem badania było przeprowadzenie metodą indywidualnego osobistego wywiadu kwestionariuszowego na wybranej próbie ilościowych badań postaw mieszkańców wobec usług publicznych świadczonych na terenie Związku Celowego Gmin MG-6 w obszarach kultury, edukacji, spraw społecznych i transportu publicznego. Założenie dotyczące badań postaw mieszkańców wobec usług publicznych zawiera następujące elementy:

- komponent poznawczy: znajomość, wiedza i świadomość odnośnie usług publicznych świadczonych na terenie ZCG MG-6 i zapotrzebowania na te usługi;
- komponent emocjonalno-oceniający: opinie, oczekiwania i oceny mieszkańców odnośnie tych usług oraz stopnia, w jakim zaspokajają one zapotrzebowanie społeczne;
- komponent behawioralny: modele uczestnictwa, modele konsumpcji usług, sposoby i zakres korzystania z usług publicznych wraz z ich uwarunkowaniami.

Badania ankietowe przeprowadzono na obszarze gmin należących do Związku Celowego Gmin MG-6: Gorzów Wielkopolski, Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn i Santok. Szczegółowy przedmiot badania obejmował:

- w obszarze edukacji:
 - o badanie postaw mieszkańców (uczniów i rodziców) wobec usług edukacyjnych świadczonych na terenie ZCG MG-6;
 - o badanie potrzeb i preferencji mieszkańców (uczniów oraz rodziców) w zakresie kierunków kształcenia na terenie ZCG MG-6;
 - o badanie subiektywnych ocen mieszkańców ZCG MG-6 w zakresie jakości kształcenia i infrastruktury edukacyjnej wraz z analizą uwarunkowań tych ocen.

- w obszarze kultury:
 - badanie postaw mieszkańców wobec usług kulturalnych świadczonych na terenie ZCG MG-6;
 - badanie potrzeb i preferencji mieszkańców w zakresie instytucji kultury i usług kulturalnych na terenie ZCG MG-6;
 - badanie subiektywnych ocen mieszkańców ZCG MG-6 w zakresie jakości usług kulturalnych wraz z analizą uwarunkowań tych ocen.
- w obszarze spraw społecznych:
 - badanie postaw mieszkańców wobec usług społecznych świadczonych na terenie ZCG MG-6;
 - badanie dostępności usług społecznych i jej uwarunkowań;
 - badanie subiektywnych ocen mieszkańców ZCG MG-6 w zakresie jakości usług społecznych wraz z analizą uwarunkowań tych ocen.
- w obszarze transportu publicznego:
 - badanie dostępności usług transportu publicznego dla mieszkańców ZCG MG-6 oraz rozpoznanie modelu konsumpcji tych usług;
 - wykonanie analizy potrzeb i preferencji komunikacyjnych mieszkańców ZCG MG-6;
 - sformułowanie wniosków i wytycznych, stanowiących podstawę do opracowania dokumentów strategicznych: projektu Planu Transportowego dla Miasta Gorzowa Wlkp. i Związku Celowego Gmin oraz koncepcji rozwoju podsystemu tramwajowego dla miasta Gorzowa Wlkp. zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z dnia 8 czerwca 2011 r., poz. 684).

Wyniki badań społecznych zostały zaprezentowane zarówno w niniejszym raporcie głównym, jak również w rozszerzonej formule w raportach częściowych, opracowanych dla poszczególnych samorządów Związku Celowego Gmin MG-6.

1. Wprowadzenie

1.1. Ogólne założenia projektu, kontekst badania

Niniejszy raport jest podsumowaniem prac z zakresu „Badań społecznej percepcji usług publicznych”, który jest elementem szerszego przedsięwzięcia pod nazwą „Profesjonalizacja usług publicznych na terenie Związku Celowego Gmin MG-6 poprzez diagnozę potrzeb społecznych i doskonalenie kompetencji kadr”. Raport został wykonany przez zespół Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER z Cieszyna na zlecenie Związku Celowego Gmin MG-6. Przedmiotowe opracowanie (a zwłaszcza wyniki badań społecznych) będzie stanowiło podstawę do przygotowania opracowań o charakterze strategicznym, w tym projektu Planu Transportowego oraz wytycznych do strategii rozwoju gorzowskiego obszaru funkcjonalnego.

Poniższa tabela prezentuje w ujęciu syntetycznym zakres merytoryczny projektu, w ramach którego został opracowany niniejszy raport.

Tabela 1 Zakres projektu Profesjonalizacja usług publicznych na terenie ZCG MG-6

Nazwa działania	Opis zakresu działania
Badania instytucjonalne	W gminach ZCG zostaną przeprowadzone badania podmiotów i instytucji świadczących usługi społeczne w zakresie objętym projektem. Badania zakładają zrealizowanie pogłębionych wywiadów eksperckich oraz analizę materiałów zastanych: dokumentów urzędowych, strategii i planów działania, koncepcji rozwojowych, struktur zatrudnienia, zbiorczych wyników egzaminów szkolnych, rozkładów jazdy etc.
Badania społecznej percepcji usług publicznych	Na reprezentatywnej próbie mieszkańców gmin ZCG zostaną przeprowadzone badania kwestionariuszowe, mające na celu określenie społecznej percepcji usług publicznych, a więc stopnia, w jakim spełnione są potrzeby i oczekiwania mieszkańców w tym zakresie.
Forum Usług Publicznych	Konferencja prezentująca wyniki badań i analiz oraz dobre praktyki w zakresie rozwiązywania zdiagnozowanych problemów. Warsztaty i szkolenia dla praktyków, wskazujące sposoby rozwiązywania zdiagnozowanych problemów
Ekspertyzy	6 opracowań: ekspertyza usług publicznych na terenie ZCG MG-6 (edukacja, sprawy społeczne, kultura, plan transportowy, koncepcja rozwoju podsystemu tramwajowego)

źródło: opracowanie własne

Prezentowany raport obejmuje wyniki drugiego działania w ramach projektu pt. „Profesjonalizacja usług publicznych...”, tj. badań społecznych percepcji usług publicznych. Przedmiotowy raport uwzględnia również wyniki tzw. badań instytucjonalnych (obejmujących analizę *desk research* oraz wywiady pogłębione z ekspertami z dziedziny pomocy społecznej, komunikacji publicznej, kultury i edukacji) przeprowadzonych w ramach wcześniejszego etapu, którego efektem było opracowanie pt. „Inwentaryzacja i analiza dostępnych i wykorzystywanych zasobów oraz usług publicznych świadczonych przez Związek Celowy Gmin MG-6”.

Realizacja badań społecznych (ankiety i wywiady pogłębione) wśród nauczycieli, uczniów, mieszkańców i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, pozwoliła na precyzyjne określenie percepcji społecznej mieszkańców samorządów wchodzących w skład MG-6 w zakresie komunikacji publicznej, kultury, edukacji i pomocy społecznej oraz zdefiniowanie priorytetów dla kolejnych działań zarówno w wymiarze badawczym, jak również planistycznym czy przy przygotowaniu oferty szkoleniowej. Uzyskane w ramach projektu wyniki stanowią ważną bazę dla prowadzenia dalszych prac analitycznych, w tym dla uzyskania miarodajnych wyników w odniesieniu do rzeczywistego poziomu jakości usług publicznych na obszarze MG-6.

1.2. Zakres terytorialny i tematyczny badania

Badaniem ankietowym objęto mieszkańców, uczniów, nauczycieli i gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej z następujących jednostek samorządu terytorialnego, położonych na obszarze województwa lubuskiego:

- Bogdaniec - gmina wiejska,
- Deszczno - gmina wiejska,
- Gorzów Wielkopolski - miasto na prawach powiatu,
- Kłodawa - gmina wiejska,
- Lubiszyn - gmina wiejska,
- Santok - gmina wiejska.

Zakres tematyczny badania obejmował system świadczenia usług publicznych na terenie ZCG MG-6 w następujących dziedzinach:

- Edukacja;
- Kultura;
- Pomoc społeczna;
- Transport publiczny.

1.3.1. Badanie gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej

Badanie ankietowe gospodarstw korzystających z pomocy społecznej prowadzone zostało w dniach 8 - 12 lipca 2013 roku na obszarze Związku Celowego Gmin MG-6. W badaniu ankietowym wzięło udział 305 respondentów – beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Biorąc pod uwagę podział na płeć, to w badaniu ankietowym wzięło udział 212 kobiet i 93 mężczyzn. Szczegółowy podział grupy docelowej przedstawia poniższa tabela. Badanie przeprowadzono metodą indywidualnego wywiadu pogłębionego. W większości respondentami były osoby korzystające z pomocy społecznej przez dłuższy okres czasu (ponad 5 lat).

Tabela 2 Beneficjenci pomocy społecznej biorący udział w badaniu ankietowym

samorząd	kobiety	mężczyźni	razem
Gorzów Wlkp.	138	70	208
Bogdaniec	15	5	20
Deszczno	10	2	12
Kłodawa	15	5	20
Lubiszyn	21	11	32
Santok	13	0	13
Razem	212	93	305

źródło: opracowanie własne

1.3.2. Badania ankietowe uczniowie

Badanie ankietowe uczniów przeprowadzone zostało w dniach 16 -24 czerwca 2013 roku w placówkach oświatowych (szkołach) na obszarze Związku Celowego Gmin MG-6. W badaniu ankietowym wzięło udział 968 uczniów z całego obszaru MG-6. W szkołach w Gorzowie

Wielkopolskim ankietyzacji poddano 851 uczniów, natomiast w gminach wiejskich 117. Najliczniejszą grupę respondentów stanowili uczniowie gorzowskich liceów ogólnokształcących. Szczegółowy podział grupy docelowej przedstawia poniższa tabela. Badanie przeprowadzono metodą audytoryjną.

Tabela 3 Uczniowie biorący udział w badaniu ankietowym metodą audytoryjną

samorząd	gimnazjum	zasadnicza szkoła zawodowa	liceum ogólnokształcące	technikum i szkoła artystyczna	razem
Gorzów Wlkp.	153	30	366	302	851
Bogdaniec	25	-	-	-	25
Deszczno	19	-	-	-	19
Kłodawa	25	-	-	-	25
Lubiszyn	24	-	-	-	24
Santok	24	-	-	-	24
Razem	270	30	366	302	968

źródło: opracowanie własne

1.3.3. Badanie ankietowe – nauczyciele

Badanie ankietowe wśród nauczycieli przeprowadzone zostało w dniach 16 - 24 czerwca 2013 roku w placówkach oświatowych na obszarze Związku Celowego Gmin MG-6. W badaniu ankietowym wzięło udział 69 nauczycieli z całego obszaru MG-6. W szkołach w Gorzowie Wielkopolskim ankietyzacji poddano 55 nauczycieli, natomiast w gminach wiejskich 14. Najliczniejszą grupę respondentów stanowili nauczyciele szkół gimnazjalnych (32 osoby), liceów ogólnokształcących (20 osób), techników i szkół artystycznych (13) oraz zasadniczych szkół zawodowych (4). Biorąc pod uwagę podział na płeć, to w badaniu ankietowym wzięło udział 50 kobiet i 19 mężczyzn. W badaniu wzięło udział 30 nauczycieli do 40 lat oraz 39 powyżej 40 roku życia. Szczegółowy podział grupy docelowej przedstawia poniższa tabela. Badanie przeprowadzono metodą wywiadu pogłębionego.

Tabela 4 Nauczyciele biorący udział w badaniu ankietowym

samorząd	gimnazjum	zasadnicza szkoła zawodowa	liceum ogólnokształcące	technikum i szkoła artystyczna	razem
Gorzów Wlkp.	18	4	20	13	55
Bogdaniec	6	-	-	-	6
Deszczno	2	-	-	-	2
Kłodawa	2	-	-	-	2
Lubiszyn	2	-	-	-	2
Santok	2	-	-	-	2
Razem	32	4	20	13	69

źródło: opracowanie własne

1.3.4. Badanie ankietowe mieszkańcy

Badanie ankietowe mieszkańców przeprowadzone zostało w dniach 1 – 22 lipca 2013 roku na obszarze ZGC MG-6. Badaniom ankietowym poddano 1 401 osób. Najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy Gorzowa Wielkopolskiego – 766 osób. Liczba respondentów z obszarów wiejskich MG-6 wyniosła 635. Pełny dobór próby przedstawiają tabele poniżej.

Tabela 5 Dobór próby - badanie ankietowe mieszkańców

	próba zakładana		liczebności w próbie (próba zrealizowana)					
			kobiety		mężczyźni		razem	
Gorzów Wlkp.	767	56,9%	397	54,5%	369	54,8%	766	54,7%
Bogdaniec	108	8,0%	61	8,4%	48	7,1%	109	7,8%
Deszczno	130	9,6%	78	10,7%	72	10,7%	150	10,7%
Kłodawa	116	8,6%	78	10,7%	70	10,4%	148	10,6%
Lubiszyn	106	7,9%	53	7,3%	53	7,9%	106	7,6%
Santok	121	9,0%	61	8,4%	61	9,1%	122	8,7%
Razem	1348	100,0%	728	100,0%	673	100,0%	1401	100,0 %

źródło: opracowanie własne

Tabela 6 Dobór próby – badanie mieszkańców – wiek respondentów

samorząd	16 - 29 lat	30 - 49 lat	50 - 64 lat	65 lat i więcej	razem
Gorzów Wlkp.	183	260	211	112	766
Bogdaniec	26	38	28	17	109
Deszczno	35	49	47	19	150
Kłodawa	28	53	49	17	148
Lubiszyn	25	34	31	16	106
Santok	29	42	33	18	122
Razem	326	476	399	199	1401

źródło: opracowanie własne

Tabela 7 Dobór próby – badanie mieszkańców – wykształcenie respondentów

kategorie wykształcenia	Gorzów Wlkp.	pozostałe gminy MG-6	cała próba badawcza
wyższe	22%	16%	19%
średnie i policealne	36%	30%	33%
zasadnicze zawodowe	22%	26%	24%
podstawowe i gimnazjalne	20%	28%	23%

źródło: opracowanie własne

2. Sektor pomocy społecznej

Sektor usług publicznych w obszarze pomocy społecznej w najmniejszym stopniu jest warunkowany przez powiązania funkcjonalne Gorzowa Wielkopolskiego i samorządów gmin wiejskich MG-6. Usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej świadczone są w każdej gminie należącej do Związku MG-6. Samorzady prowadzą ośrodki pomocy społecznej, które dysponują wykwalifikowaną kadrą. Wysokie kompetencje i doświadczenie pracowników przekładają się na dobrą ocenę wiedzy na temat rzeczywistych potrzeb mieszkańców w zakresie pomocy społecznej.

Gorzów Wielkopolski wydatkuje zdecydowanie największe środki na pomoc społeczną w przeliczeniu na mieszkańca. Częściej niż podmiejskie gminy współpracuje też z organizacjami pozarządowymi w formie współfinansowania zadań publicznych. Gorzowska oferta usług publicznych świadczonych przez pomioty III sektora znacznie przewyższa pozostałe gminy. Z tego względu zasadnym postulatem jest zwiększenie i zacieśnienie współpracy w ramach MG-6 w zakresie pomocy społecznej.

W gminach podmiejskich obszaru MG-6 identyfikowane są problemy społeczne charakterystyczne dla terenów wiejskich. Relatywnie wysokie bezrobocie, brak aktywności społecznej powodują, że zapotrzebowanie na wysokiej jakości usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej na obszarach wiejskich jest bardzo duże. Pilną potrzebą jest również wzmocnienie mechanizmów aktywizujących mieszkańców w zakresie tzw. samopomocy, której najważniejszym elementem jest wolontariat oraz aktywność organizacji pozarządowych.

2.1. Ocena usług społecznych w dziedzinie pomocy społecznej

Odbiorcami usług publicznych w zakresie pomocy społecznej na obszarze MG-6 są przede wszystkim osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej. Usługodawcą w tym obszarze są instytucje publiczne. Według ostatnich dostępnych danych GUS za 2011 rok, liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze MG-6 wyniosła 10 909 osób, co stanowi aż 6,7% ogólnej liczby mieszkańców. Najwyższy odsetek osób korzystających

z pomocy społecznej jest w gminie Lubiszyn i wynosi 19,3%, najniższy w Gorzowie Wielkopolskim. W badaniach ankietowych beneficjentom pomocy społecznej zadano pytanie dotyczące rodzajów pomocy (materialnej i niematerialnej), z jakiej korzystają. Główne wyniki zaprezentowano poniżej.

Gorzów Wielkopolski

W Gorzowie Wielkopolskim najczęstszą formą korzystania z pomocy społecznej jest dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości oraz zasiłek okresowy. Z zasiłku okresowego korzysta 66 % badanych gospodarstw, a z pomocy w zakupie żywności i środków czystości korzysta 7 na 10 respondentów.

Bogdaniec

W Bogdańcu najczęstszą formą korzystania z pomocy społecznej jest dofinansowanie do zakupu żywności oraz zasiłek okresowy. Z pomocy w zakupie żywności korzysta aż 80% respondentów. Co czwarty z nich korzysta z zasiłku okresowego oraz dofinansowania do zakupu leków.

Deszczno

W Deszcznie najczęstszą formą korzystania z pomocy społecznej jest zasiłek okresowy. Korzysta z niego ponad 90% respondentów. Połowa z nich otrzymuje zaś dofinansowania do zakupu żywności i środków czystości oraz darmowych posiłków w szkole, z których korzystają dzieci.

Kłodawa

W Kłodawie najczęstszą formą korzystania z pomocy społecznej jest zasiłek okresowy, jak i korzystanie z banku żywności. Te formy pomocy otrzymuje ponad 80% respondentów. Ponad połowa z nich korzysta z dofinansowania do zakupu żywności i środków czystości oraz darmowych posiłków w szkole, które otrzymują dzieci.

Lubiszyn

W Lubiszynie najczęstszą formą korzystania z pomocy społecznej jest dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości oraz zasiłek okresowy. Z pomocy w zakupie żywności korzysta aż 80% respondentów. Co druga badana osoba korzysta z zasiłku okresowego oraz dofinansowania do zakupu leków.

Santok

W Santoku najczęstszą formą korzystania z pomocy społecznej jest zasiłek okresowy, obiady dla dziecka oraz dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości. Z zasiłku okresowego korzysta 100% gospodarstw, a z pomocy w zakupie żywności korzysta 85% respondentów.

Tabela 8 Najczęściej świadczone usługi z zakresu pomocy społecznej na obszarze MG-6

samorząd	pierwsza kolejność	druga kolejność	trzecia kolejność
Kłodawa	zasiłek okresowy	skierowanie do banku żywności	dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości
Lubiszyn	dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości	zasiłek okresowy	dofinansowanie do zakupu leków
Deszczno	zasiłek okresowy	dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości	bezpłatne obiady dla dziecka w szkole
Bogdaniec	dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości	zasiłek okresowy	dofinansowanie do zakupu leków
Gorzów Wlkp.	dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości	zasiłek okresowy	dofinansowanie do zakupu leków
Santok	zasiłek okresowy	obiady dla dziecka	dofinansowanie do zakupu żywności i środków czystości

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Badanie ankietowe wykazało, że dla mieszkańców MG-6 korzystających z pomocy społecznej najważniejszym warunkiem, jaki musi być spełniony, aby zaprzestać korzystania z pomocy społecznej, jest znalezienie pracy. Jest to o tyle ważne, że to właśnie beneficjenci pomocy społecznej dotknięci są problemem bezrobocia (w większości bez prawa do zasiłku).

Mieszkańcy MG-6 w niewielkim stopniu warunkują wyjście ze złej sytuacji życiowej pomocą ze strony sąsiadów bądź wyjściem z uzależnienia.

Tabela 9 Jakie warunki należy spełnić, aby nie korzystać z pomocy społecznej [w %]

samorząd	znalezienie pracy	powrót do zdrowia	pomoc rodziny	praca blisko domu	pomoc sąsiadów	wyleczenie uzależnienia	lepiej płatna praca
Kłodawa	60	35	25	60	10	0	45
Lubiszyn	78	38	16	16	0	0	6
Deszczno	58	67	42	75	17	17	83
Bogdaniec	80	35	30	35	0	0	20
Gorzów Wlkp.	73	60	17	37	8	5	33
Santok	69	15	31	69	15	0	69

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

2.1.1. Ocena zadowolenia mieszkańców

Gorzów Wielkopolski

Mieszkańcy Gorzowa Wielkopolskiego relatywnie dobrze oceniają usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej świadczone przez instytucje publiczne. Blisko 52% respondentów pozytywnie oceniło jakość pomocy udzielanej przez te instytucje. Ponadto 6 na 10 respondentów pozytywnie ocenia dostępność instytucji i organizacji realizujących usługi społeczne na terenie Gorzowa Wlkp. oraz ich działalność. Bardzo dobrze ocenione jest podejście osób świadczących pomoc potrzebującym wsparcia (72% odpowiedzi dobrych i bardzo dobrych).

Ważnym problemem, jaki należy rozwiązać, jest poprawa jakości działań dla osób niepełnosprawnych (jedynie 2 na 10 respondentów ocenia ten element charakteryzujący świadczenie pomocy społecznej jako dobry i bardzo dobry). Należy również zaznaczyć, że aż 86% pozytywnie ocenia możliwość dojazdu do instytucji świadczących pomoc społeczną. Mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej z Gorzowa Wlkp. w porównaniu do tych z obszarów wiejskich MG-6 w dużo mniejszym stopniu dostrzegają konieczność poprawy komunikacji publicznej w kontekście odbioru usług publicznych w tej dziedzinie.

Bogdaniec

Mieszkańcy Gminy Bogdaniec bardzo dobrze oceniają usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej świadczone przez instytucje publiczne. Ponad 65% respondentów pozytywnie oceniła jakość pomocy udzielanej przez te instytucje. Ponadto 75% respondentów pozytywnie ocenia też dostępność instytucji i organizacji realizujących usługi społeczne na terenie Bogdanca oraz ich działalność. Bardzo dobrze oceniane jest podejście osób świadczących pomoc potrzebującym wsparcia (70% odpowiedzi dobrych i bardzo dobrych). Ważnym problemem, jaki należy rozwiązać, jest poprawa jakości działań nastawionych na samopomoc sąsiedzką (jedynie 60% respondentów ocenia ten element charakteryzujący świadczenie pomocy społecznej jako dobry i bardzo dobry). Należy zaznaczyć, że aż 80% pozytywnie ocenia możliwość dojazdu do instytucji świadczących pomoc społeczną.

Deszczno

Mieszkańcy Deszczna bardzo dobrze oceniają usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej świadczone przez instytucje publiczne. Ponad 90% respondentów pozytywnie oceniła jakość pomocy udzielanej przez te instytucje. Z kolei ponad 80% respondentów pozytywnie ocenia również dostępność instytucji i organizacji realizujących usługi społeczne na terenie Deszczna oraz ich działalność. Bardzo dobrze oceniane jest podejście osób świadczących pomoc potrzebującym wsparcia. Ważnym problemem, jaki należy rozwiązać, jest poprawa możliwości dojazdu do placówek zajmujących się pomocą społeczną.

Kłodawa

Mieszkańcy Kłodawy bardzo dobrze oceniają usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej świadczone przez instytucje publiczne. Co więcej 95% respondentów pozytywnie oceniła jakość pomocy udzielanej przez te instytucje. Ponadto ponad 80% respondentów pozytywnie ocenia dostępność instytucji i organizacji realizujących usługi społeczne na terenie Kłodawy oraz ich działalność. Bardzo dobrze oceniane jest podejście osób świadczących pomoc potrzebującym wsparcia (80% odpowiedzi dobrych i bardzo dobrych). Ważnym problemem,

jaki należy rozwiązać jest poprawa możliwości dojazdu do placówek zajmujących się pomocą społeczną (jedynie 65% respondentów ocenia ten element charakteryzujący świadczenie pomocy społecznej jako dobry i bardzo dobry).

Lubiszyn

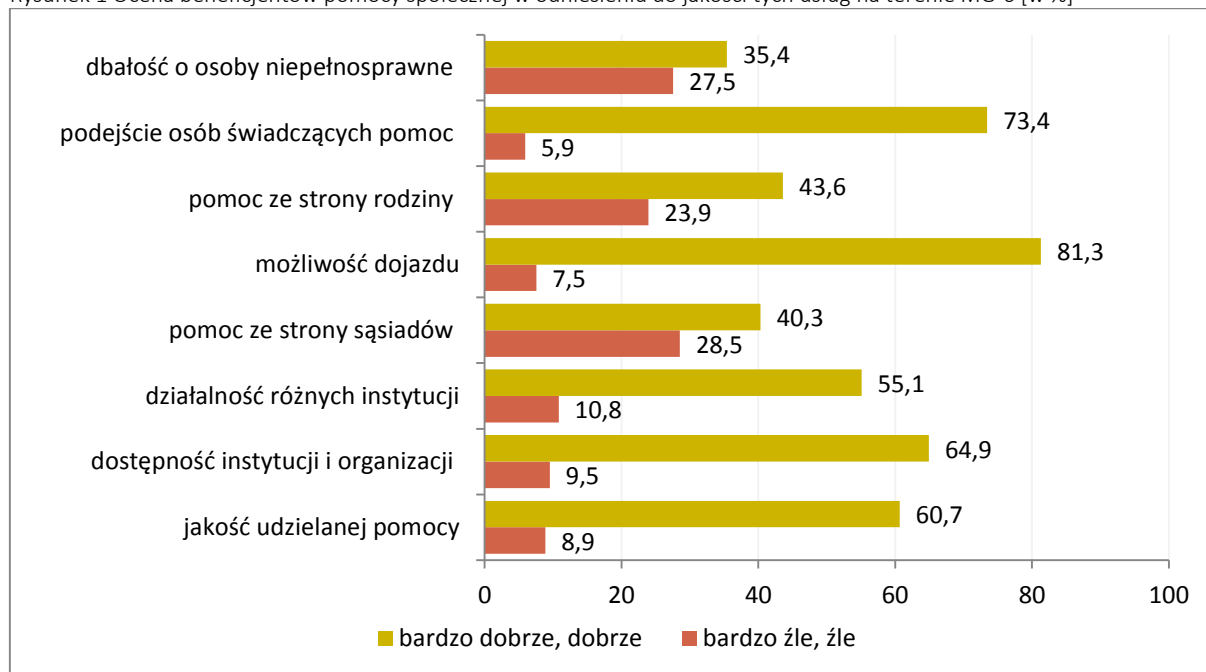
Mieszkańcy Lubiszyna relatywnie dobrze oceniają usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej świadczone przez instytucje publiczne. Blisko 65% respondentów pozytywnie oceniła jakość pomocy udzielanej przez te instytucje. Dodatkowo ponad 66% respondentów pozytywnie ocenia dostępność instytucji i organizacji realizujących usługi społeczne na terenie Lubiszyna oraz ich działalność. Bardzo dobrze ocenione jest podejście osób świadczących pomoc potrzebującym wsparcia (66% odpowiedzi dobrych i bardzo dobrych). Ważnym problemem, jaki należy rozwiązać, jest poprawa jakości działań dla osób niepełnosprawnych (jedynie połowa respondentów ocenia ten element charakteryzujący świadczenie pomocy społecznej jako dobry i bardzo dobry). Należy również zaznaczyć, że jedynie 63% badanych pozytywnie ocenia możliwość dojazdu do instytucji świadczących pomoc społeczną, co w porównaniu do średniej dla całego Związku wynoszącej 81%, jest wynikiem świadczącym o niskim zadowoleniu beneficjentów pomocy społecznej z komunikacji publicznej.

Santok

Mieszkańcy Santoka bardzo dobrze oceniają usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej świadczone przez instytucje publiczne. Blisko 85% respondentów pozytywnie oceniła jakość pomocy udzielanej przez te instytucje. Ponadto aż 92% respondentów pozytywnie ocenia dostępność instytucji i organizacji realizujących usługi społeczne na terenie Santoka oraz ich działalność. Bardzo dobrze oceniane jest podejście osób świadczących pomoc potrzebującym wsparcia (100% odpowiedzi dobrych i bardzo dobrych). Jedynym problemem, jaki należy rozwiązać, jest poprawa jakości działań dla osób niepełnosprawnych (7 na 10 respondentów ocenia ten element charakteryzujący świadczenie pomocy społecznej jako dobry i bardzo dobry). Należy również zaznaczyć, że aż 92% pozytywnie ocenia możliwość dojazdu do instytucji świadczących pomoc społeczną, co w porównaniu do średniej dla całego Związku

wynoszącej 81%, jest wynikiem świadczącym o wysokim zadowoleniu beneficjentów pomocy społecznej z komunikacji publicznej.

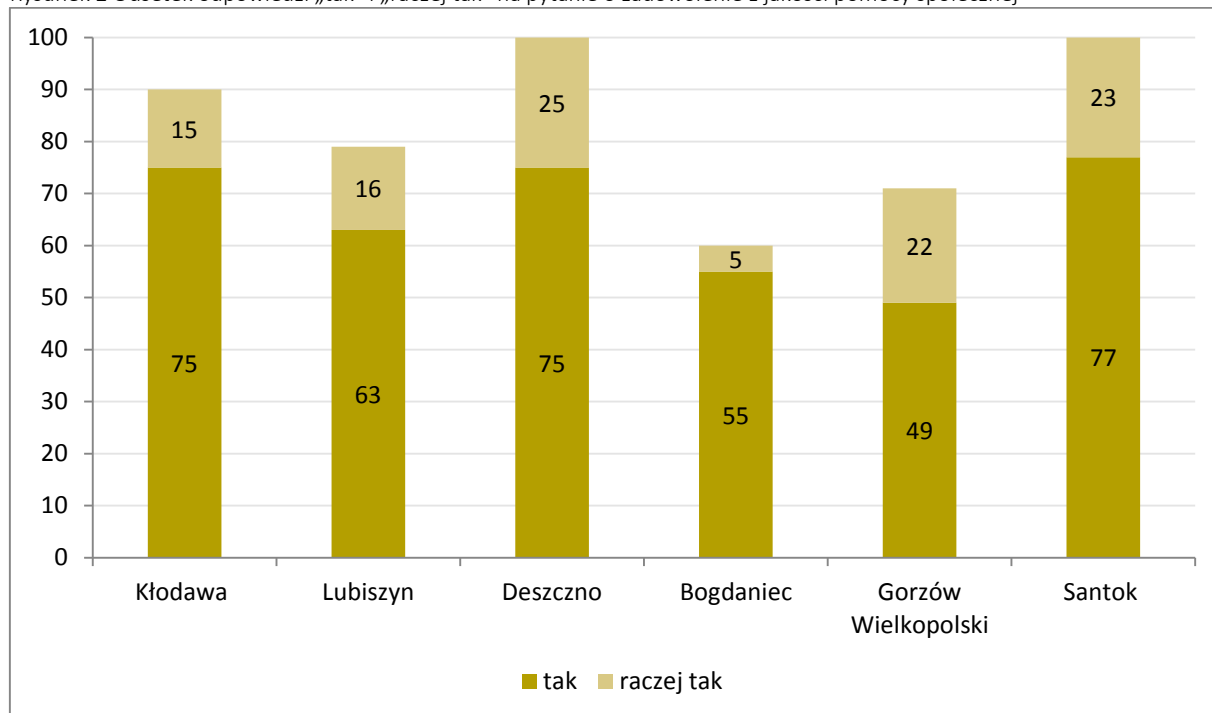
Rysunek 1 Ocena beneficjentów pomocy społecznej w odniesieniu do jakości tych usług na terenie MG-6 [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

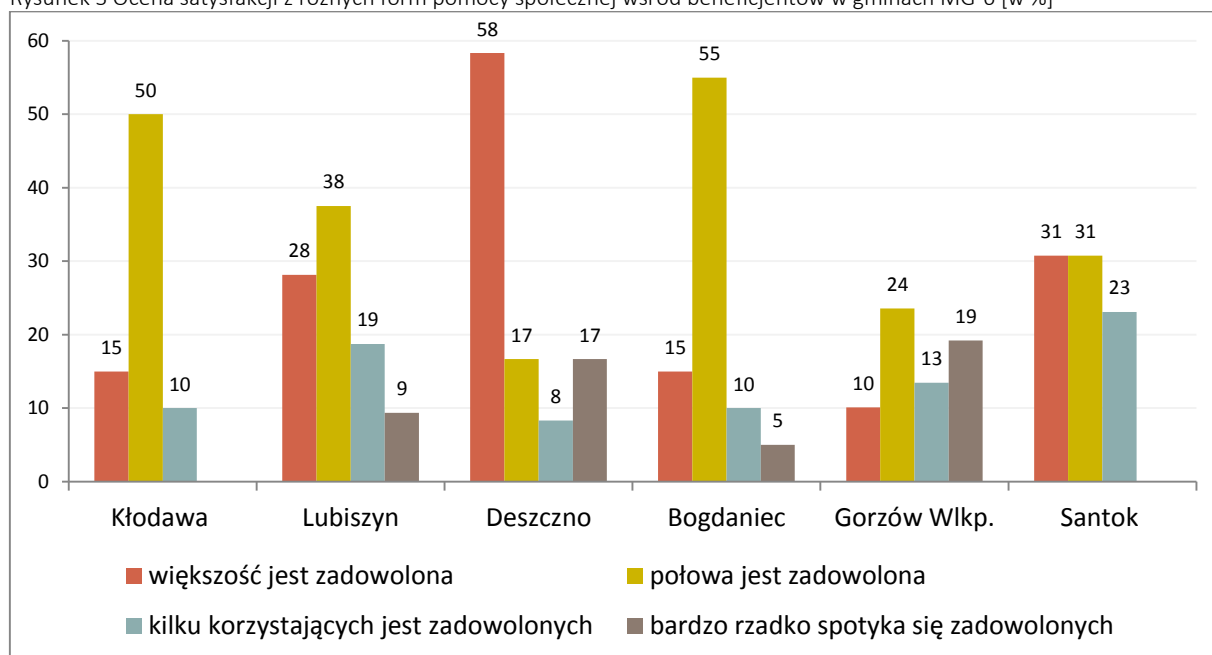
Badanie ankietowe wykazało, że średnio w skali całego Związku, ponad 80% respondentów pozytywnie ocenia pomoc społeczną, z jakiej korzystają członkowie gospodarstw domowych. Respondenci szczególnie cenią sobie pomoc finansową oraz pomoc materialną (żywność). Mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej bardzo dobrze oceniają pomoc, z jakiej korzystają. W gminie Deszczno i Santok, aż 100 % respondentów (odpowiedzi tak i raczej tak) jest zadowolona z pomocy społecznej, co należy uznać za wynik wyjątkowy. W Gorzowie Wlkp. mimo dysponowania bardzo dobrą bazą infrastrukturalną w dziedzinie pomocy społecznej zadowolenie z usług jest najniższe w skali Związku. Jedynie 49% beneficjentów odpowiedziało twierdząco na pytanie o zadowolenie z pomocy, z jakiej korzystają.

Rysunek 2 Odsetek odpowiedzi „tak” i „raczej tak” na pytanie o zadowolenie z jakości pomocy społecznej

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 3 Ocena satysfakcji z różnych form pomocy społecznej wśród beneficjentów w gminach MG-6 [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Ankietowani korzystający z pomocy społecznej zostali zapytani o opinię ogółu beneficjentów dotyczącą satysfakcji z różnych form pomocy społecznej. W skali Związku jedynie 26%

respondentów oceniła, że większość beneficjentów jest zadowolona z usług pomocy społecznej, z tym że np. w Deszcznie jest to blisko 60%, a w Gorzowie Wlkp. jedynie 10. Mimo, że w skali Związku MG-6 jedynie 8% respondentów uznała, że większość beneficjentów pomocy społecznej jest niezadowolona, to w samym Gorzowie Wielkopolskim odsetek odpowiedzi wskazujących na to, że bardzo rzadko spotyka się zadowolonych, wynosi aż 19%. Dane te zaskakują, że względu na fakt, że w powszechnej opinii miasto oferuje największą gamę środków pomocowych również przy wsparciu organizacji pozarządowych.

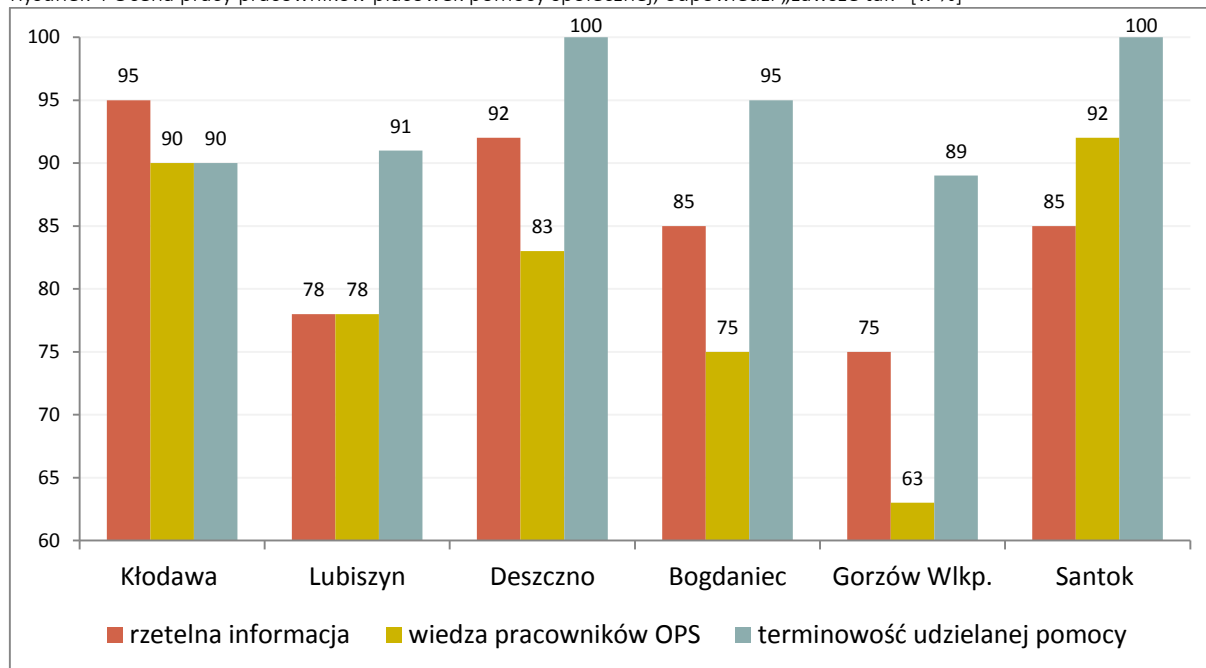
2.1.2. Ocena potencjału kadr systemu pomocy społecznej

Pracownicy instytucji pomocy społecznej udzielają wszechstronnego wsparcia osobom korzystającym ze środowiskowej pomocy społecznej. Poziom zadowolenia z tych usług jest bardzo wysoki. Respondenci – osoby korzystające z pomocy społecznej, w szczególności sposób oceniają terminowość udzielanej pomocy (co wiąże się z dobrą oceną przestrzegania regulacji prawnych przez placówki pomocy społecznej).

Beneficjenci pomocy społecznej nie do końca pozytywnie oceniają wiedzę pracowników OPS na temat możliwości pomocowych dla osób potrzebujących. Może to wynikać z problemów w komunikacji na linii urząd – petent, która w przypadku tej grupy społecznej należy do trudnych. Szczególnie krytyczni w tym względzie byli ankietowani z Gorzowa Wielkopolskiego (jedynie 63% odpowiedzi pozytywnych).

Jednakże należy podkreślić, że w sferze działalności opartej o bezpośredni kontakt instytucji z osobami potrzebującymi pomocy, pracownicy samorządowi zyskują bardzo dobre oceny.

Rysunek 4 Ocena pracy pracowników placówek pomocy społecznej, odpowiedzi „zawsze tak” [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W badaniu ankietowym obejmującym cały obszar MG-6, aż 73% ankietowanych wskazało sposób na poprawę w zakresie pomocy społecznej. Wśród kobiet korzystających z pomocy społecznej najczęściej pojawia się postulat stałego zwiększania środków finansowych i przeznaczanie ich głównie na pomoc materialną potrzebującym. Wśród mężczyzn częściej pojawia się postulat zwiększenia pomocy materialnej (leki, opał, żywność, remont mieszkania, bilety MKK, media).

Tabela 10 Propozycje poprawy jakości usług społecznych w dziedzinie pomocy społecznej na obszarze MG-6

Kobiety	Mężczyźni
Zwiększenie środków finansowych (zmiana kryterium dochodowego)	Zwiększenie zakresu pomocy materialnej
Pomoc w wyszukiwaniu pracy	Pomoc w wyszukiwaniu pracy
Większe zainteresowanie osobami potrzebującymi pomocy	
Pomoc w uzyskaniu wyposażenia (sprzętu)	
Zmniejszenie biurokracji	
Zwiększenie liczby pracowników socjalnych	
Więcej prac społecznie użytecznych	

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Jednym z najistotniejszych warunków dla poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest w pierwszej kolejności poprawa przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami świadczącymi usługi społeczne. Lepszy przepływ informacji przekłada się na poprawę współpracy instytucji pomocy społecznej. Jest to w kontekście MG-6 o tyle istotne, że to w Gorzowie Wielkopolskim zlokalizowanych jest większość instytucji pomocy społecznej o charakterze ponadlokalnym, a organizacje pozarządowe są w stanie realizować część zadań przekazanych przez administrację.

Warunkiem do polepszenia jakości usług publicznych jest również lepsze rozpoznanie potrzeb społeczności lokalnych. W tym kontekście zasadna wydaje się propozycja Gminy Lubiszyn dotycząca utworzenia jednego centrum integracji społecznej z filiami w gminach. Do korzyści jakie mogą uzyskać członkowie Związku Gmin MG-6, wynikających z integracji zarządzania w dziedzinie pomocy społecznej w obrębie MG-6 należą:

- możliwość wymiany informacji i doświadczeń,
- realizacja nowych pomysłów,
- upowszechnienie dobrych praktyk,
- wspólna organizacja konkursów dla NGO (obniżyło by to znacznie koszty administracyjne).

2.2. Rekomendacje wdrożeniowe w dziedzinie usług publicznych w pomocy społecznej

Na obszarze ZCG MG-6 odbiorcami usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest grupa około 11 tys. osób (według danych GUS – liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej). Badania społecznej percepcji usług społecznych w zakresie pomocy społecznej, których odbiorcami jest tak szeroka grupa osób z obszaru ZCG- MG6 wykazały, że odbiorcy pomocy społecznej korzystają głównie z zasiłków (pomoc finansowa) oraz dofinansowania do zakupu żywności. Najczęściej są to osoby korzystające z pomocy społecznej przez okres dłuższy niż 5 lat, bezrobotne, bez prawa do zasiłku. Główną barierą w dostępie do usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej są trudności z dojazdem komunikacją publiczną do instytucji pomocy społecznej.

Beneficjenci pomocy społecznej warunkują zaprzestanie korzystania z pomocy samorządu w przypadku znalezienia zatrudnienia. Przekłada się to wręcz na oczekiwanie od pracowników ośrodków pomocy społecznej szerszego wsparcia w zakresie pomocy w poszukiwaniu pracy.

W Gorzowie Wielkopolskim mimo dysponowania bazą infrastrukturalną i intensywną współpracą z organizacjami pozarządowymi oraz wysoką oceną pracy osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej, postrzeganie sektora pomocy społecznej jest najniższe w porównaniu do innych gmin MG-6.

Wobec zdiagnozowanych problemów dotyczących świadczenia usług publicznych z dziedziny pomocy społecznej na terenie samorządów tworzących ZCG MG-6 poniżej przedstawione zostały następujące rekomendacje wdrożeniowe:

- Intensyfikacja oraz rozwój współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, polegające na zwiększeniu stopnia i roli outsourcingu usług publicznych z dziedziny pomocy społecznej w samorządach. Kluczowym działaniem jest również poprawa współpracy z podmiotami gospodarczymi w celu aktywizacji zawodowej osób korzystających z pomocy społecznej;
- Zwiększenie zakresu wsparcia materialnego dla osób potrzebujących, również przy współpracy z organizacjami pozarządowymi;

- Zintensyfikowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, umożliwiające osobom korzystającym z pomocy społecznej szerszy udziału w programach aktywizujących, pomagających w znalezieniu zatrudnienia (punkty pośrednictwa pracy, prace społecznie użyteczne);
- Zintensyfikowanie wspólnych działań samorządów MG-6 dotyczących innowacyjnych metod aktywizacji zawodowej (realizacja projektów podnoszących kwalifikacje osób bezrobotnych);
- Integracja systemu pomocy społecznej samorządów MG-6 dla podnoszenia dostępności do usług pomocy społecznej, realizacja wspólnych działań, projektów, organizacja forów wymiany informacji, wspólnych szkoleń, warsztatów zarówno dla pracowników jak i beneficjentów pomocy społecznej.

Poprawa jakości i zakresu usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej zależy w głównej mierze od woli współpracy samorządów oraz możliwości, jakie dają przepisy prawne. Jednakże wzmocnienie wsparcia w zakresie pomocy społecznej zależy przede wszystkim od umiejętności budowania partnerstw lokalnych celem rozwiązywania konkretnych problemów i oczekiwań osób korzystających z pomocy społecznej.

Rysunek 5 Rekomendacje rozwojowe w zakresie usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej

Rekomendacje eksperckie określone podczas inwentaryzacji i analizy zasobów i usług publicznych MG-6	Wyniki badania społecznej percepcji usług publicznych
• Podnoszenie jakości i dostępności infrastruktury pomocy społecznej, w tym mieszkań socjalnych, • Podniesienie zakresu i jakości oferty dla dzieci i młodzieży oraz rodzin, • Podniesienie zakresu i jakości usług opiekuńczych zwłaszcza dla osób starszych i niepełnosprawnych, • Aktywizacja społeczności / mieszkańców, zwiększenie aktywności społecznej, integracji społecznej, • Wzrost liczby i roli organizacji pozarządowych w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców w dziedzinie pomocy społecznej, • Integracja systemu usług publicznych w zakresie pomocy społecznej, • Wspólna realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej lub współpraca z organizacjami pozarządowymi, • Utworzenie jednego centrum integracji społecznej w Gorzowie Wielkopolskim z filiami w gminach wiejskich MG-6.	• Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego systemu, • Podjęcie inwestycji w zakresie wyposażenia technicznego placówek i ośrodków pomocowych, rozwoju sieci punktów obsługi klientów pomocy społecznej, • Poprawa dostępności instytucji (w sensie odległości, układu komunikacyjnego, godzin otwarcia, itp.), • Podniesienie aktywności mieszkańców i ich zaangażowania w działalność społeczną jako wyznacznik efektywności działania całego systemu pomocy społecznej. Zwiększenie zakresu współpracy z organizacjami pozarządowymi operującymi w tym sektorze, także w formule zwiększenia zakresu outsourcingu zadań publicznych, • Zwiększenie środków finansowych (zmiana kryterium dochodowego), • Większa współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy (lub innymi instytucjami, organizacjami rynku pracy) w zakresie pomocy podopiecznym w poszukiwaniu pracy, • Większe zainteresowanie pracowników osobami potrzebującymi pomocy, • Większa pomoc ośrodków pomocy społecznej w uzyskaniu przez beneficjentów wyposażenia (sprzętu), • Zmniejszenie biurokracji, • Zwiększenie liczby pracowników socjalnych.

źródło: opracowanie własne na podstawie badań społecznych oraz na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Poniżej w tabeli przedstawiono propozycje celów i zadań poszczególnych samorządów Związku Celowego Gmin MG-6 w zakresie poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej. Poniższe opinie zostały zebrane podczas prac poprzedzających badania społeczne, a polegających na badaniu podmiotów i instytucji świadczących usługi społeczne w zakresie komunikacji publicznej, edukacji, pomocy społecznej oraz kultury. Badania zakładały zrealizowanie pogłębionych wywiadów eksperckich oraz analizę materiałów zastanych: dokumentów urzędowych, strategii i planów działania, koncepcji rozwojowych, struktur zatrudnienia, zbiorczych wyników egzaminów szkolnych, rozkładów jazdy etc.

Propozycje stanowią uzupełnienie rekomendacji wdrożeniowych zaproponowanych na podstawie prowadzonych badań społecznych uczniów, nauczycieli, mieszkańców i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z terenu Gorzowa Wielkopolskiego, Santoka, Deszczna, Kłodawy, Bogdańca i Lubiszyna.

Tabela 11 Cele i zadania w zakresie profesjonalizacji usług publicznych z dziedziny pomocy społecznej

Cele	Zadania
Gorzów Wielkopolski	
• Zwiększenie zakresu wspierania rodzin oraz działań na rzecz dzieci i młodzieży • Zwiększenie zakresu działań na rzecz osób niepełnosprawnych • Aktywizacja społeczna i obywatelska	• Zintegrowany system usług publicznych w zakresie pomocy społecznej • Identyfikacja potrzeb mieszkańców w zakresie oczekiwanych usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej • Tworzenie większej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach
Lubiszyn	
• Podniesienie zakresu i jakości usług opiekuńczych • Poprawa warunków dla idei samopomocy mieszkańców • Zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej (w tym spółdzielni socjalnych)	• Pomoc merytoryczna przy założeniu przez mieszkańców spółdzielni socjalnej • Zwiększenie liczby tzw. mieszkań chronionych • Edukacja w kierunku pomocy społecznej
Kłodawa	
• Poprawa warunków i tworzenie miejsc spotkań mieszkańców • Zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej	• Realizacja projektów unijnych (w ramach POKL) • Organizacja zbiórek odzieży • Współpraca z innymi instytucjami
Santok	
• Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej dla osób bezrobotnych • Koordynacja różnych form opieki i pomocy społecznej • Zwiększenie wsparcia i pomocy dla rodzin w zwalczaniu przemocy domowej i alkoholizmu	• Tworzenie nowych miejsc pracy dla bezrobotnych • Tworzenie warunków do zdobywania kwalifikacji zawodowych i przekwalifikowania zawodowego dla osób długotrwale bezrobotnych • Profilaktyka i edukacja w zakresie skutków przemocy i alkoholizmu dla rodzin, które są tym problemem dotknięte

Bogdaniec	
• Zwiększenie aktywności podmiotów ekonomii społecznej działających na rzecz osób potrzebujących • Zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej	• Utworzenie spółdzielni socjalnej w gminie • Utworzenie klubu integracji społecznej • Zatrudnienie personelu, zaangażowanie liderów, wolontariuszy
Deszczno	
• Zatrudnienie personelu, zaangażowanie liderów, wolontariuszy • Rozwój polityki mieszkaniowej dla osób potrzebujących • Umożliwienie mieszkańcom korzystania z oferty usług publicznych Gorzowa Wielkopolskiego	• Znalezienie miejsca i źródła finansowania projektów, zabezpieczenie kadry • Udostępnianie mieszkań socjalnych i chronionych • Zawarcie umów i porozumień z samorządem gorzowskim w ramach współpracy w obszarze pomocy społ.

źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

3. Sektor edukacji

Na obszarze Związku Celowego MG-6 w sektorze edukacji zaobserwować można bardzo silne relacje funkcjonalne między miastem Gorzów Wielkopolski a gminami należącymi do tzw. pierścienia miasta (gminy wiejskie MG-6). Gminy wiejskie prowadzą działalność edukacyjną na poziomie przedszkolnym, podstawowym i gimnazjalnym. Natomiast w Gorzowie Wlkp. znajdują się wszystkie szkoły ponadgimnazjalne z terenu MG-6. To właśnie miasto stanowi samodzielne centrum edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym, zaspokajając w tym zakresie potrzeby mieszkańców gmin podmiejskich. Ogółem odsetek uczniów spoza Gorzowa Wlkp. uczących się w gorzowskich publicznych ponadgimnazjalnych placówkach oświatowych wynosi aż 25,3 %. W tym kontekście bardzo ważną kwestią jest zapewnienie uczniom spoza miasta dostępu do placówek edukacyjnych poprzez dostęp do komunikacji publicznej.

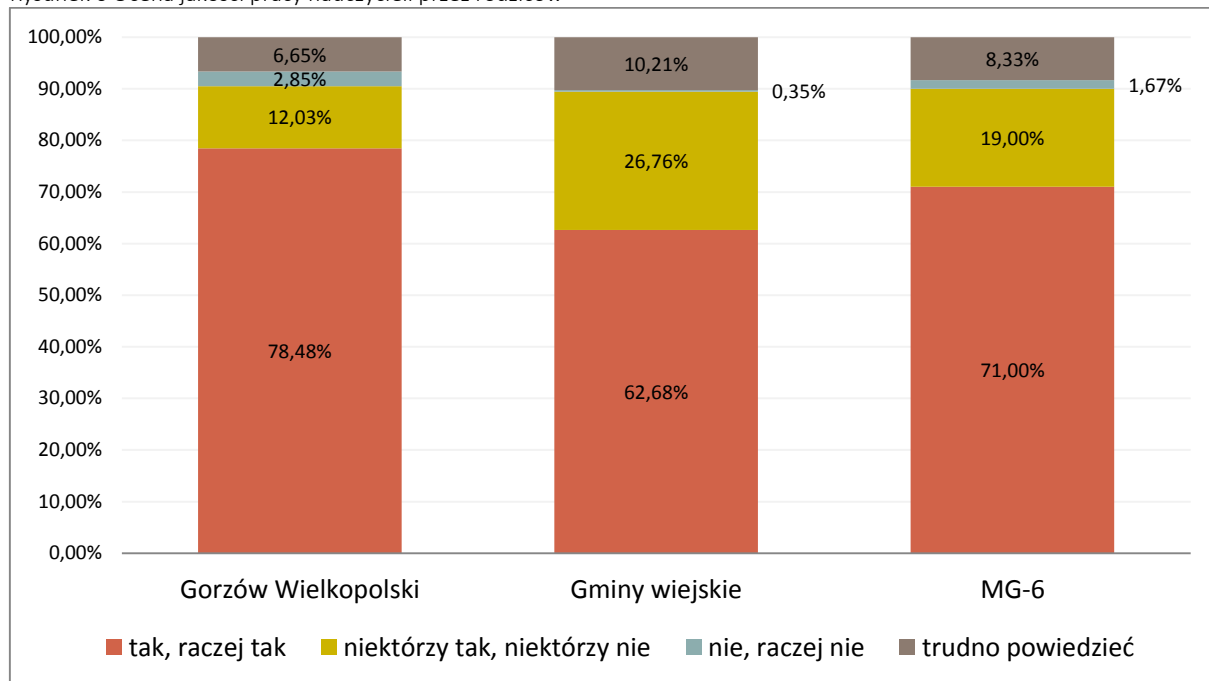
3.1. Opinia mieszkańców

Ocena usług publicznych w zakresie kultury jest jednym z kluczowych czynników wpływających na atrakcyjności osiedleńczą, a przede wszystkim jakość życia mieszkańców. W ramach przeprowadzonego badania zaplanowano uzyskanie wiedzy na temat ogólnej oceny oferty kulturalnej, jak również szczegółowych informacji związanych z postawami mieszkańców MG-6 w stosunku do kultury, preferowanych aktywności, uczestnictwa różnego rodzajów wydarzenia, ale również barierach uczestnictwa.

3.1.1. Ocena pracy nauczycieli

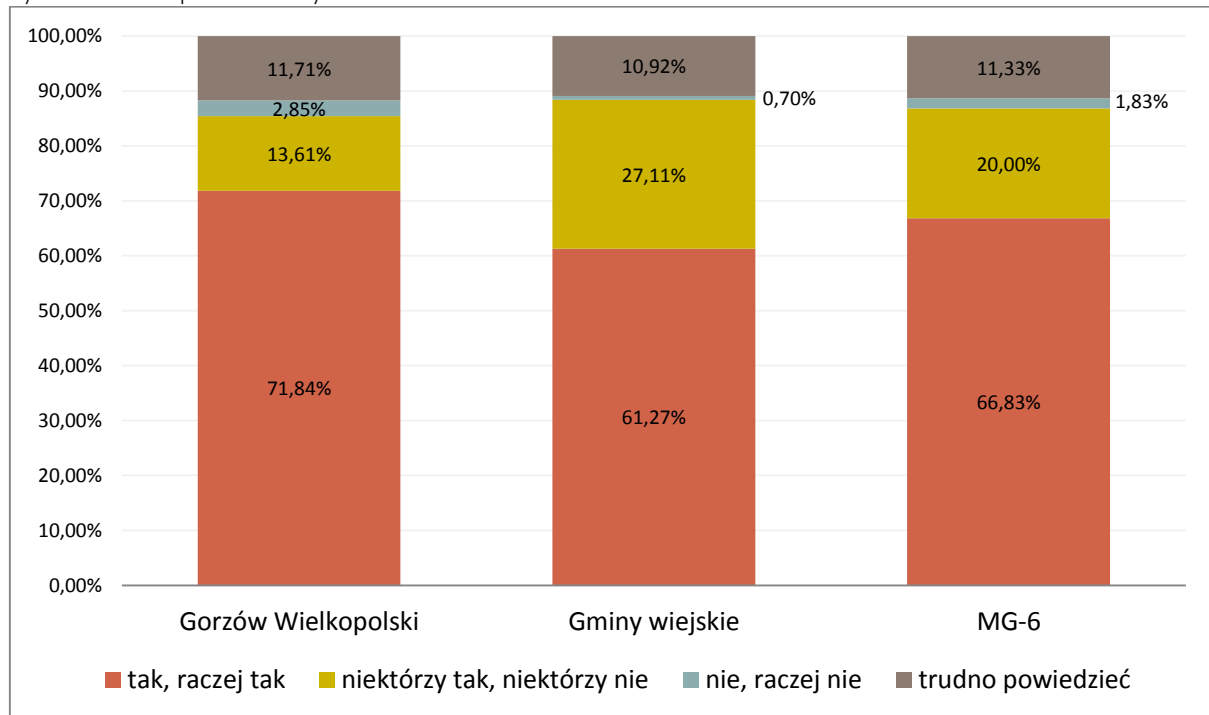
71% mieszkańców (rodziców) ocenia pracę nauczycieli pozytywnie – odpowiedzi tak i raczej tak. Ocenę taką należy uznać za wysoką. W porównaniu do mieszkańców obszarów wiejskich MG-6 lepiej jakość pracy nauczycieli oceniają mieszkańcy Gorzowa Wielkopolskiego (większy odsetek odpowiedzi „tak” i „raczej tak”). Jednocześnie zwraca uwagę stosunkowo niski odsetek osób, które nie mają zdania na ten temat. Może to świadczyć o wysokim zainteresowaniu rodziców tym co dzieje się w szkole, w której kształci się dziecko.

Rysunek 6 Ocena jakości pracy nauczycieli przez rodziców

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 7 Ocena postaw nauczycieli wobec uczniów – ocena rodziców

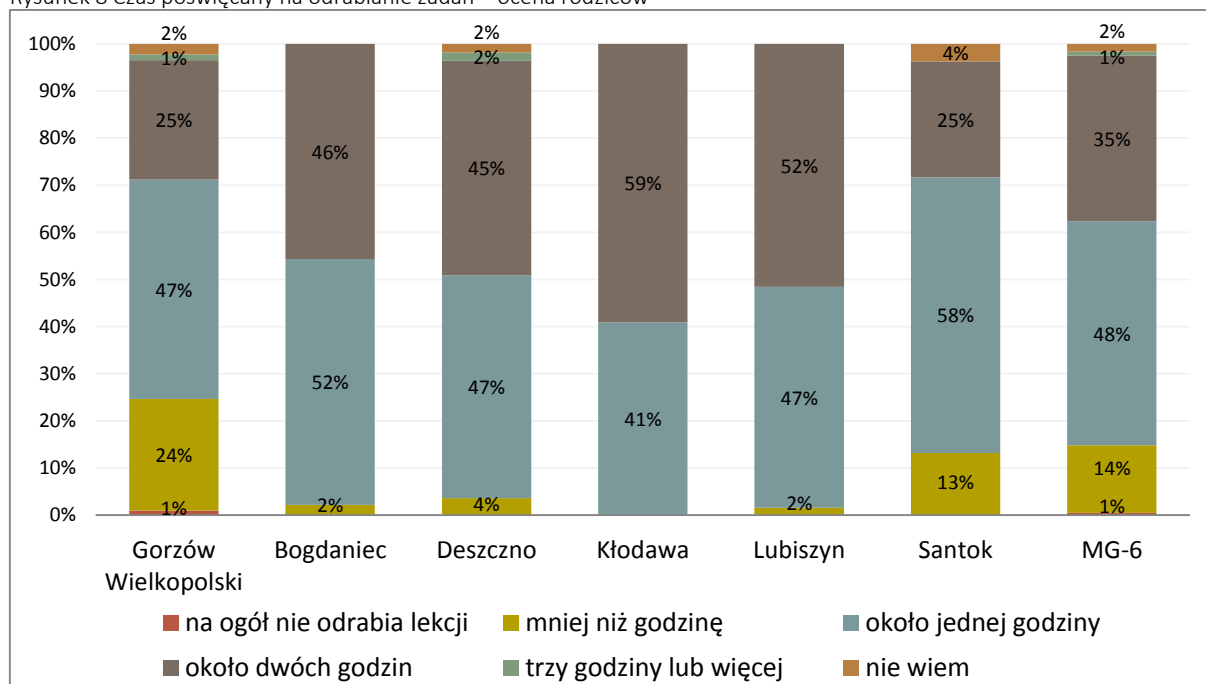
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Postawy nauczycieli wobec uczniów są również wysoko oceniane przez rodziców – oceny pozytywne stanowiły aż 66,8% wszystkich oddanych. Wskaźnik ten jest wyższy w przypadku

Gorzowa Wielkopolskiego. Biorąc pod uwagę negatywne opinie o jakości pracy nauczycieli, jak również ich stosunek do uczniów, należy je traktować marginalnie.

Pewnym miernikiem „jakości” pracy szkoły są również wymagania od uczniów dotyczące samodzielnej pracy w domu związanej z odrabianiem zajęć. Warto tu zwrócić uwagę, iż rodzice uczniów z obszaru MG-6 wskazują, iż zajmuje to im od godziny do 2 godzin. Wyniki te pokrywają się ze wskazaniem uczniów, którzy deklarują poświęcanie na odrabianie lekcji od 1 do 2 godzin (45% ankietowanych). Zaskakujące jest to, że aż 48% uczniów deklaruje, że poświęca na odrabianie lekcji mniej niż godzinę lub w ogóle nie odrabia lekcji (badanie próby uczniów szkół na obszarze MG-6), co absolutnie nie znajduje potwierdzenia w deklaracjach rodziców.

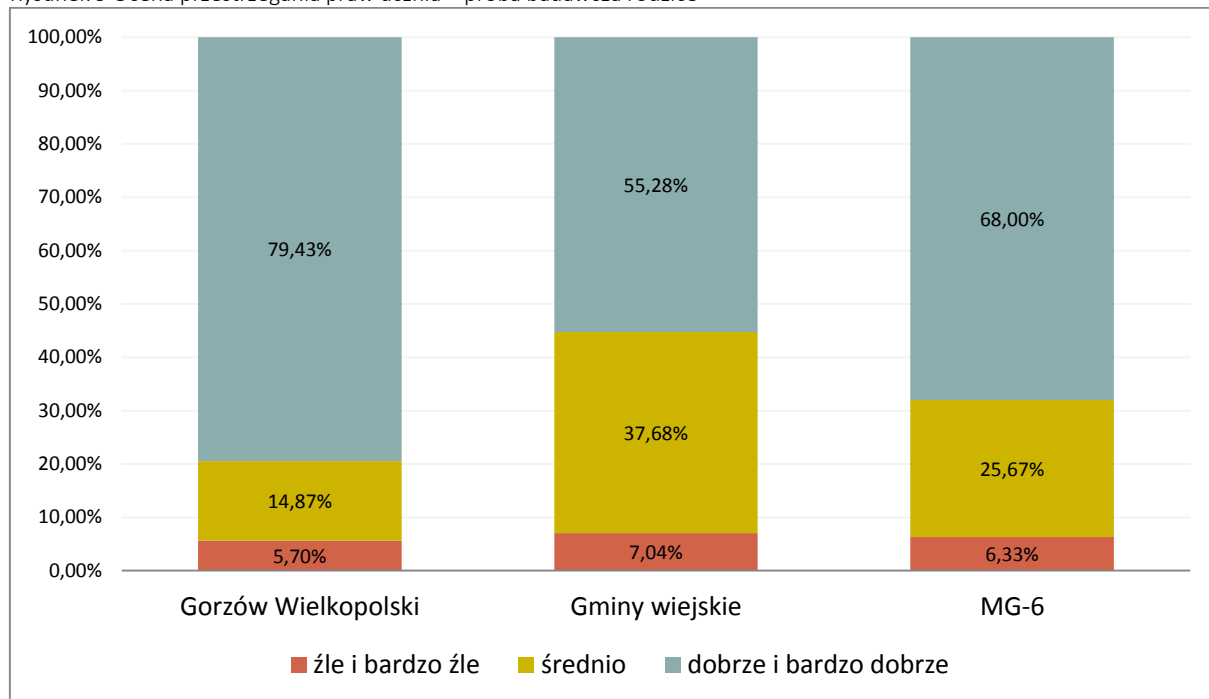
Rysunek 8 Czas poświęcany na odrabianie zadań – ocena rodziców

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

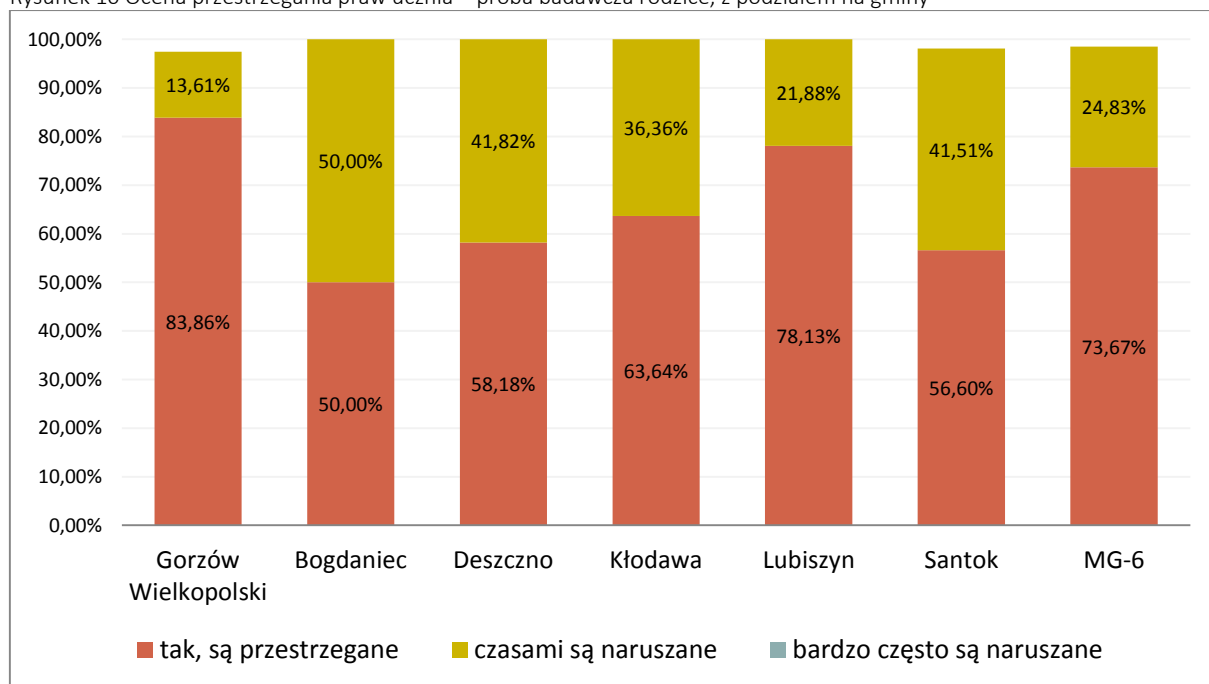
Ważnym elementem oceny pracy nauczycieli jest przestrzeganie praw ucznia. Aż 68% rodziców z obszaru MG-6 jest zdania, że nauczyciele przestrzegają prawa ucznia. Co do tego faktu w większym stopniu przekonani są rodzice uczniów z Gorzowa Wlkp. Wśród uczniów jedynie 53% z nich uważa, że prawa ucznia są przestrzegane.

Rysunek 9 Ocena przestrzegania praw ucznia – próba badawcza rodzice

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 10 Ocena przestrzegania praw ucznia – próba badawcza rodzice, z podziałem na gminy

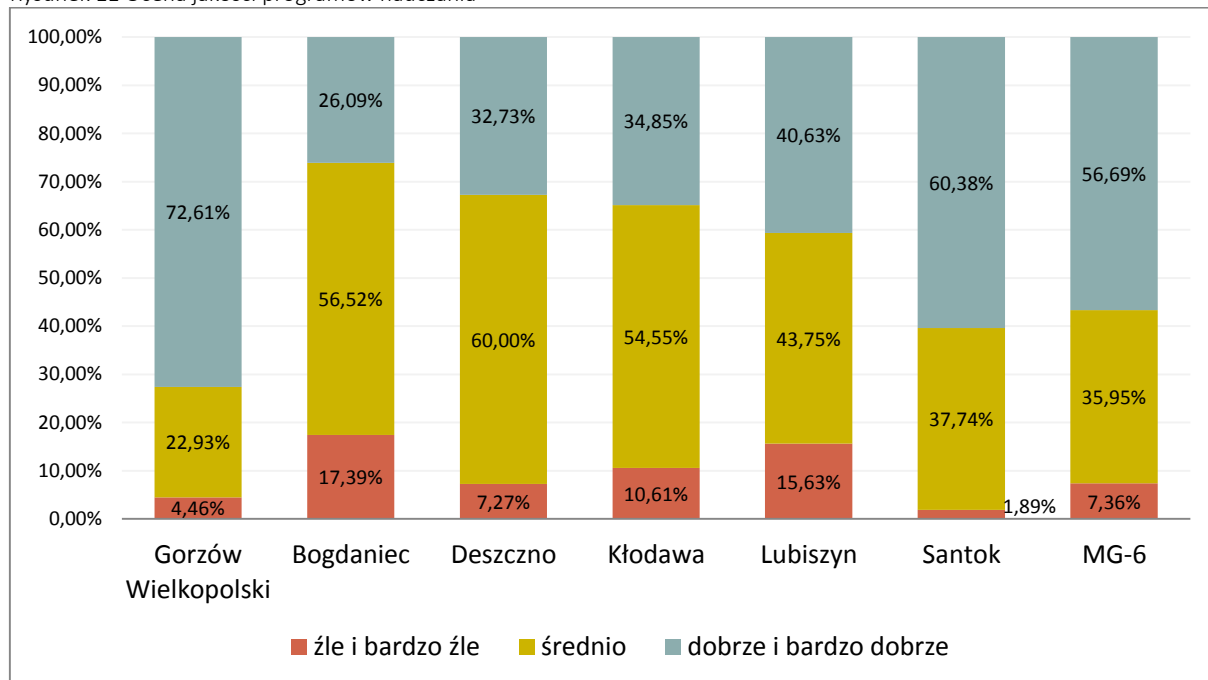

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

3.1.2. Ocena jakości kształcenia

Na ocenę jakości kształcenia składa się szereg czynników związanych zarówno z prowadzoną działalnością dydaktyczną, jak również bazą infrastrukturalną itp. Poniżej zaprezentowano główne dane w tym zakresie. 56,7% mieszkańców jest zdania, że programy szkolne, programy nauczania, są wysokiej jakości. Widać w tym zakresie bardzo duże różnice pomiędzy rodzicami z Gorzowa Wielkopolskiego (72% odpowiedzi pozytywnych), a średnią dla obszarów wiejskich (39,4%). Jakość programów nauczania jest zdecydowanie lepiej postrzegana wśród mieszkańców Gorzowa Wlkp.

Rysunek 11 Ocena jakości programów nauczania

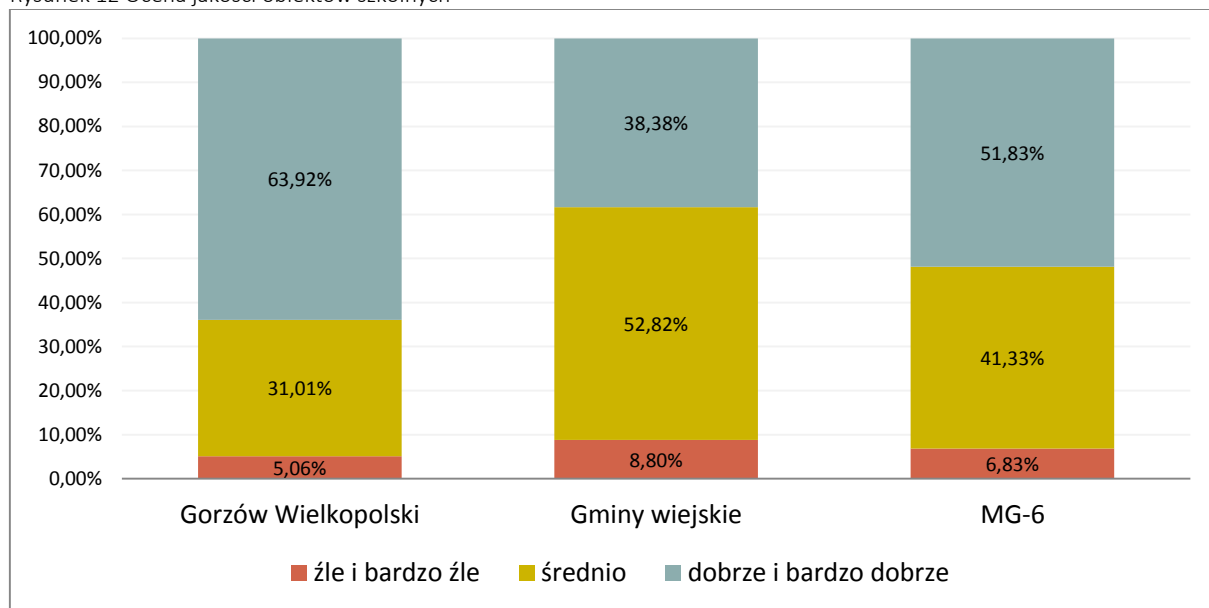

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W zakresie oceny jakości obiektów szkolnych (ich stanu technicznego) rodzice z Gorzowa Wlkp. są bardziej skłonni do pozytywnych ocen. Aż 63,9% uważa ten aspekt działania szkół za dobry i bardzo dobry. Krytyczniej jakość obiektów szkolnych odbierają rodzice z obszarów wiejskich MG-6. Najwięcej wątpliwości co do tego elementu mają rodzice z Bogdańca, Lubiszyna i Kłodawy, co może dziwić w kontekście znacznych inwestycji w infrastrukturę edukacyjną na obszarach wiejskich.

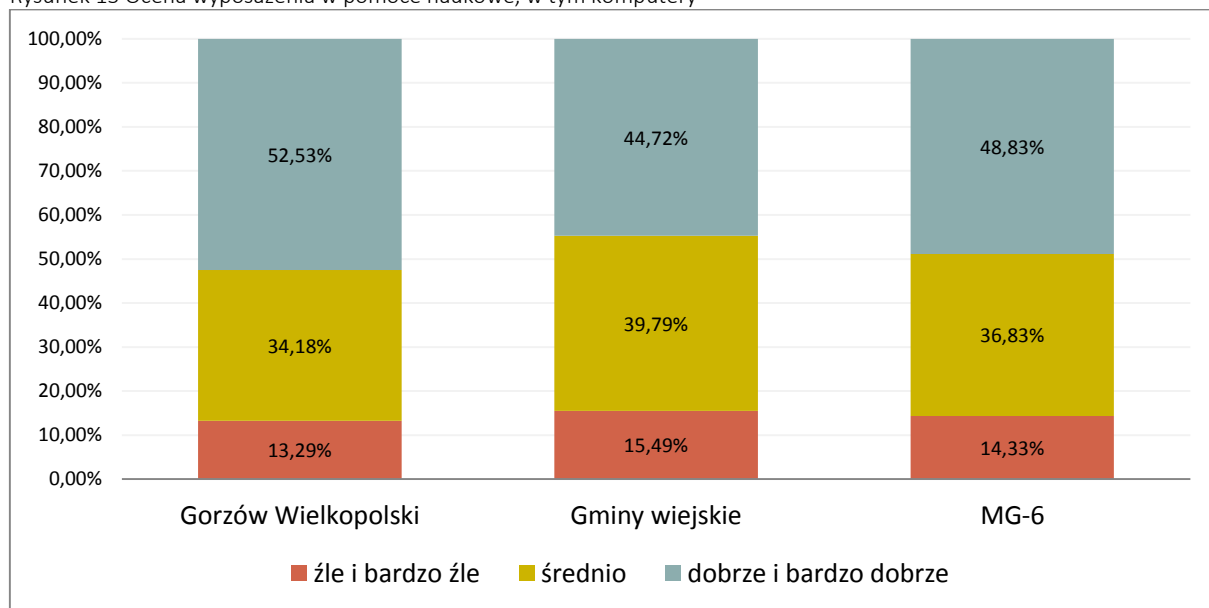
W skali obszaru MG-6 blisko połowa rodziców ocenia pozytywnie jakość wyposażenia szkół w pomoce naukowe (w tym komputery). Należy to uznać za wskaźnik raczej dobry, zwłaszcza w kontekście coraz większych problemów samorządów z finansowaniem oświaty i spadkiem liczby uczniów. Dla porównania aż 56% uczniów ocenia pozytywnie jakość wyposażenia szkół w pomoce naukowe. Z drugiej jednak strony aż 18% z nich ocenia ten aspekt negatywnie.

Rysunek 12 Ocena jakości obiektów szkolnych

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

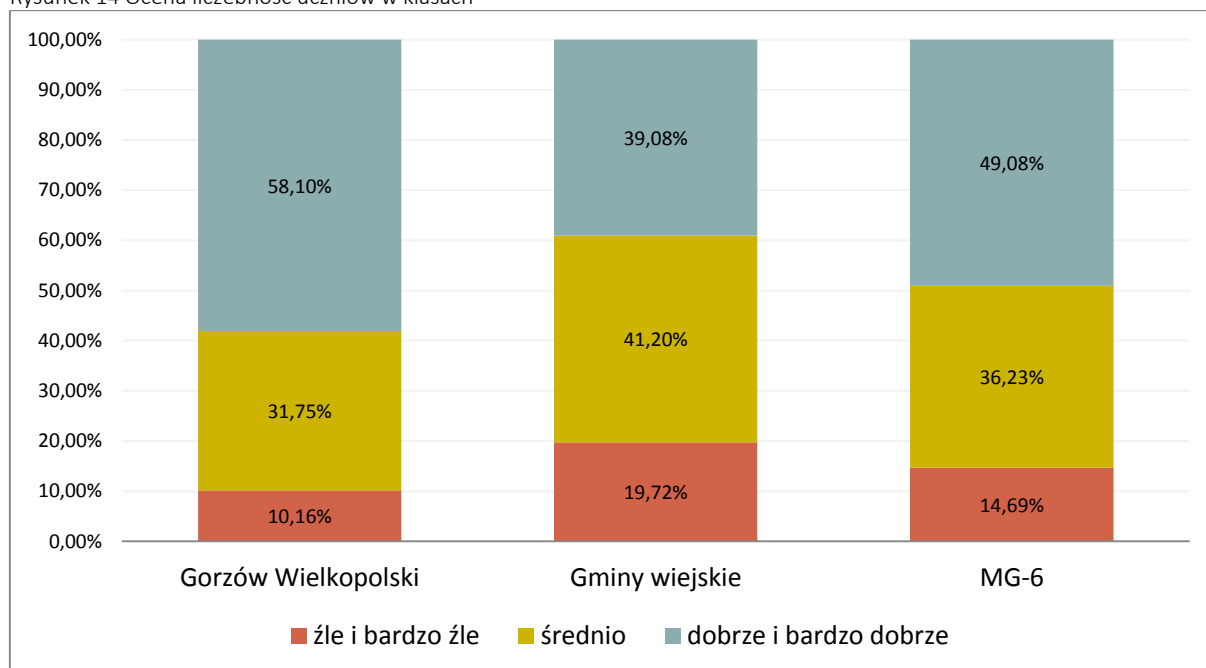
Rysunek 13 Ocena wyposażenia w pomoce naukowe, w tym komputery

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Podobnie jak to miało miejsce w przypadku oceny wyposażenia w pomoce naukowe również blisko połowa rodziców ocenia dobrze i bardzo dobrze liczebność uczniów w klasach w której uczy się jego dziecko. Bardziej przychylni w tej kwestii są mieszkańcy Gorzowa Wlkp. (58,1% odpowiedzi dobrze i bardzo dobrze). Dla porównania sami uczniowie oceniają liczebność w klasach lepiej – aż 61,6% z nich wystawia ocenę dobrą lub bardzo dobrą. Z kolei nauczyciele są zdecydowanie bardziej sceptyczni – jedynie 4 na 10 ocenia ten element świadczący o komfortie nauczania za dobry lub bardzo dobry.

Rysunek 14 Ocena liczebność uczniów w klasach

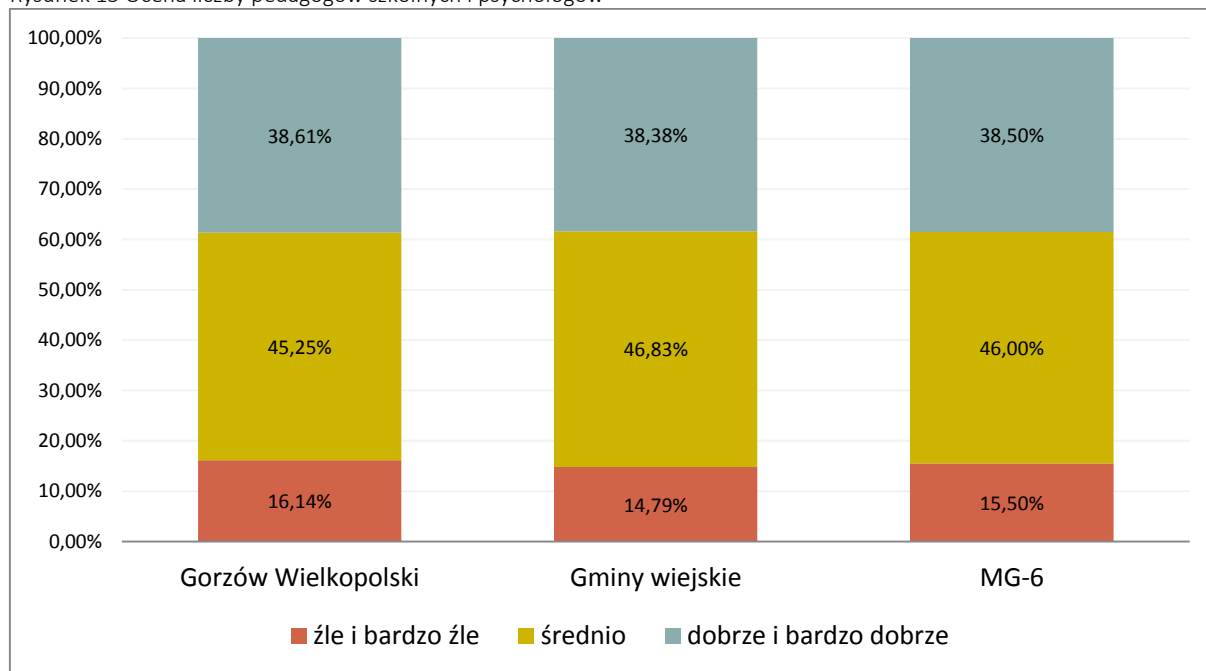

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Szkoła oprócz realizacji funkcji edukacyjnych, pełni również ważną rolę miejsca wspierającego wychowanie oraz pomagającego uczniom w określonych, często trudnych, sytuacjach. Dla realizacji tej drugiego zadania konieczne jest dysponowanie odpowiednimi kadrami (specjalistami) szczególnie dla zapewniania odpowiedniej edukacji uczniom z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Ocena liczby pedagogów i psychologów w szkołach na terenie MG-6 nie wypada zbyt korzystnie. Jedynie 38,5% rodziców ocenia ten aspekt pozytywnie. W tym obszarze nie ma znacznych różnic w ocenach między rodzicami z Gorzowa Wlkp. i obszarami wiejskimi. Jednakże, co może zaskakiwać, ponad połowa uczniów (czyli zdecydowanie więcej niż wśród rodziców) w badaniu ankietowym oceniła pozytywnie

liczebność psychologów i pedagogów w szkole. Nauczyciele z kolei, artykułujący często pojawiające się problemy wychowawcze w szkole, w większości (69,65%) oceniają ten aspekt pozytywnie.

Rysunek 15 Ocena liczby pedagogów szkolnych i psychologów

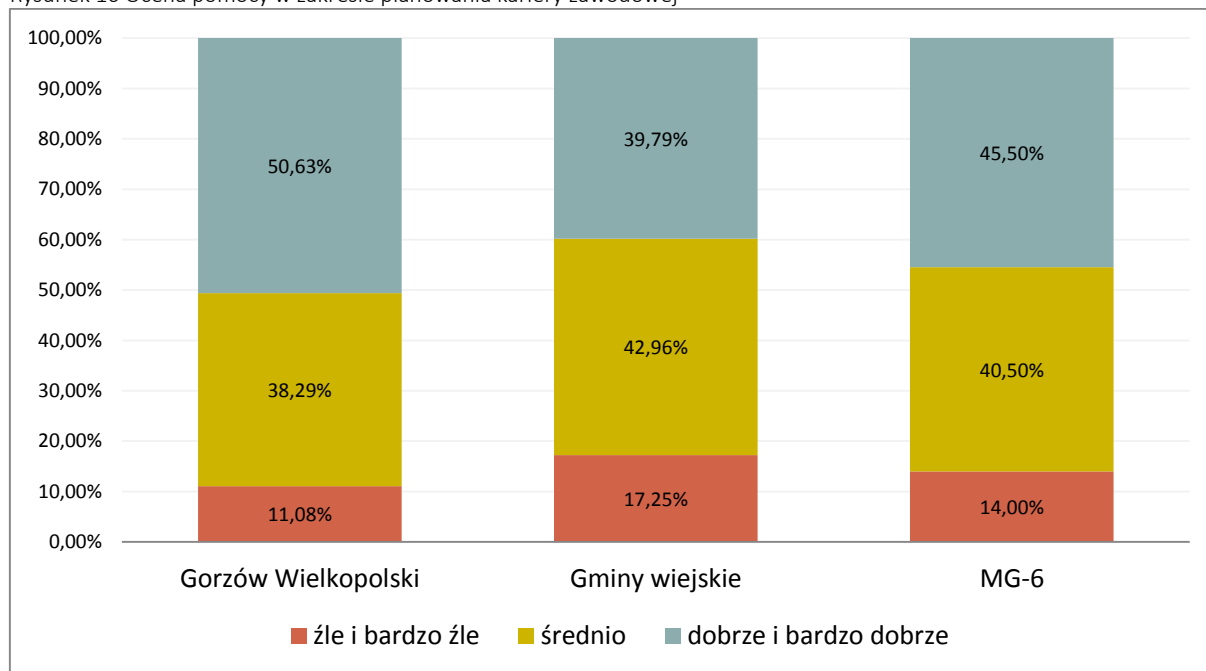
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Ważnym zadaniem szkoły jest również pomoc w zaplanowaniu uczniom kariery zawodowej – rola ta jest coraz ważniejsza z punktu widzenia wdrażanych zmian w edukacji, prowadzących do coraz wcześniejszej specjalizacji. Ten czynnik jest najkorzystniej oceniany przez mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego (50,6% ocen pozytywnych). Największą liczbę krytycznych opinii (źle i bardzo źle) wyrażają mieszkańcy gmin wiejskich MG-6, a zwłaszcza mieszkańcy Bogdańca i Kłodawy. Może to być związane z problemem bezrobocia, które bardziej dotyka mieszkańców obszarów wiejskich. Sami zainteresowani – uczniowie szkół MG-6, są bardziej krytyczni w tym względzie (2 na 10 uczniów oceniło rolę szkoły w planowaniu kariery za złą lub bardzo złą).

Obciążone wydatkami w obszarze edukacji samorządy mają ograniczone możliwości w zakresie dostosowywania liczby placówek oświatowych do rosnących oczekiwań mieszkańców. Dopasowanie liczby placówek edukacyjnych do potrzeb mieszkańców najlepiej oceniane jest w Gorzowie Wielkopolskim – zadowolonych jest 6 na 10 mieszkańców

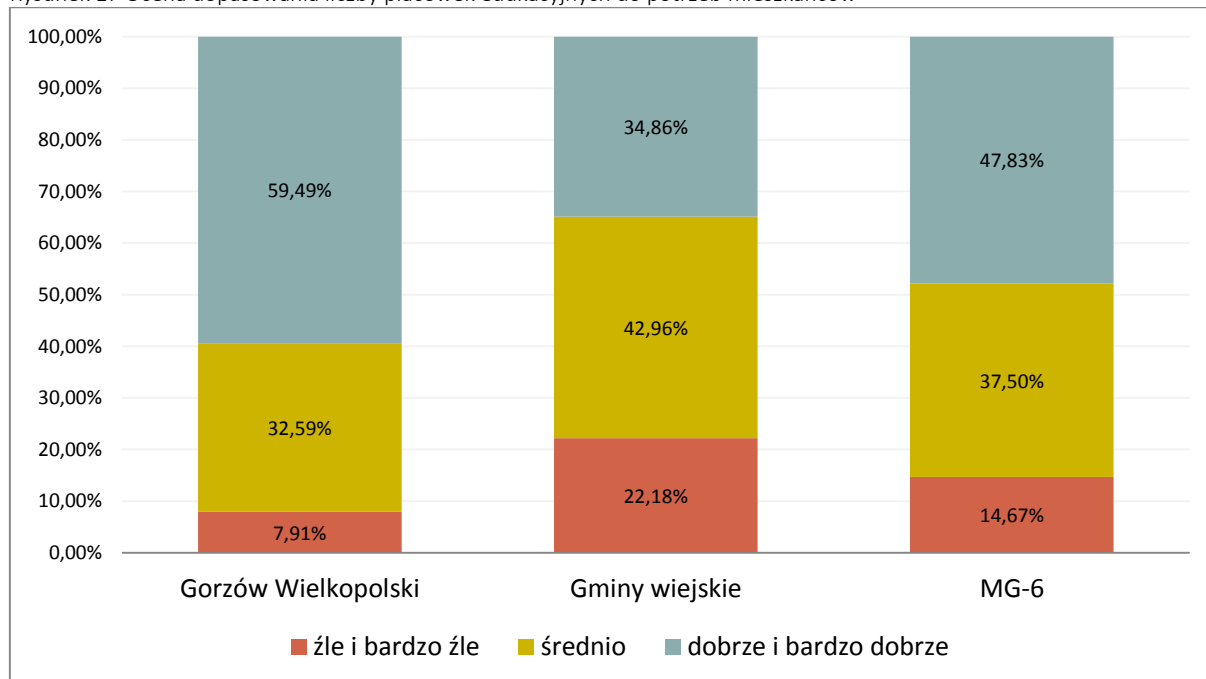
(prawdopodobnie w tej opinii uwzględniono również łatwy dojazd do szkoły). Na obszarach wiejskich MG-6 mieszkańcy są bardziej krytyczni (22,1% wskazań źle i bardzo źle). Z kolei spośród nauczycieli głosy krytyczne w tej kwestii są marginalne.

Rysunek 16 Ocena pomocy w zakresie planowania kariery zawodowej

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

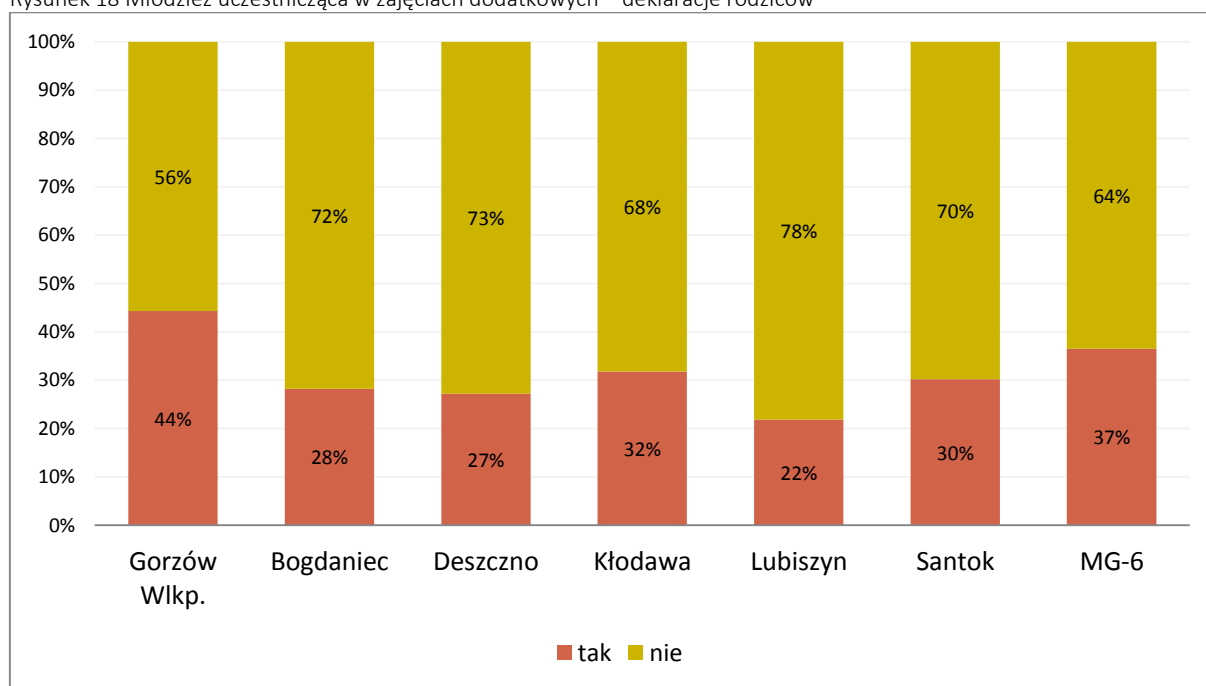
Rysunek 17 Ocena dopasowania liczby placówek edukacyjnych do potrzeb mieszkańców

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Bardzo ważnym elementem składającym się na ocenę systemu kształcenia jest dostępność dla uczniów zajęć dodatkowych. Zajęcia podstawy programowej są realizowane w ramach obowiązku prawnego nałożonego na poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, a jakość ich kształcenia może być porównywana na podstawie testów. Zajęcia dodatkowe przyczyniają się do poprawy wyników uczniów, jak również stanowią ważne uzupełnienie procesu kształcenia (ważna rola edukacji pozaformalnej w nauczaniu). Według deklaracji rodziców w tym przypadku uczęszczanie dzieci na zajęcia dodatkowe jest częstsze na obszarach wiejskich (72,18%) niż w Gorzowie Wielkopolskim, ale na terenach wiejskich MG-6 są to głównie zajęcia wyrównawcze.

Rysunek 18 Młodzież uczestnicząca w zajęciach dodatkowych – deklaracje rodziców

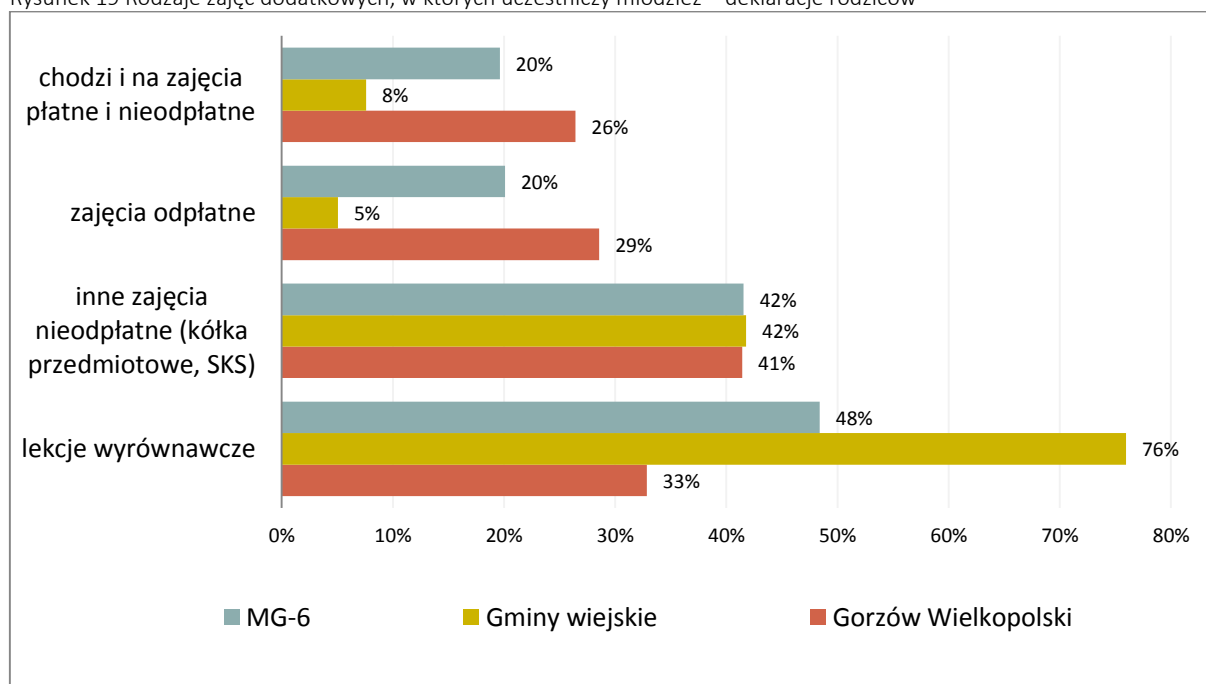

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W zakresie wachlarza zajęć dodatkowych, jak zaznaczono wcześniej, zdecydowanie na całym obszarze MG-6 dominują lekcje wyrównawcze. Ponad 76% rodziców z obszarów wiejskich zadeklarowało uczestnictwo dziecka w zajęciach wyrównawczych (a jedynie 33% w Gorzowie Wlkp.). Należy tu podkreślić, że zajęcia wyrównawcze mogą się odbywać w ramach tzw. godziny z art. 42 Karty Nauczyciela (są bezpłatne dla uczniów i odbywają się w szkole). W przypadku Gorzowa Wlkp. większa liczba dzieci korzysta z płatnych i nieodpłatnych zajęć. W tym aspekcie widać dysproporcje w dostępie do kształcenia (a właściwie doksztalcenia)

między miastem a wsią. Zajęcia płatne, to z pewnością w głównej mierze korepetycje, które pobiera się głównie z powodu braku indywidualizacji nauczania, które może prawdopodobnie wynikać ze zbyt dużej liczebności klas.

Rysunek 19 Rodzaje zajęć dodatkowych, w których uczestniczy młodzież – deklaracje rodziców

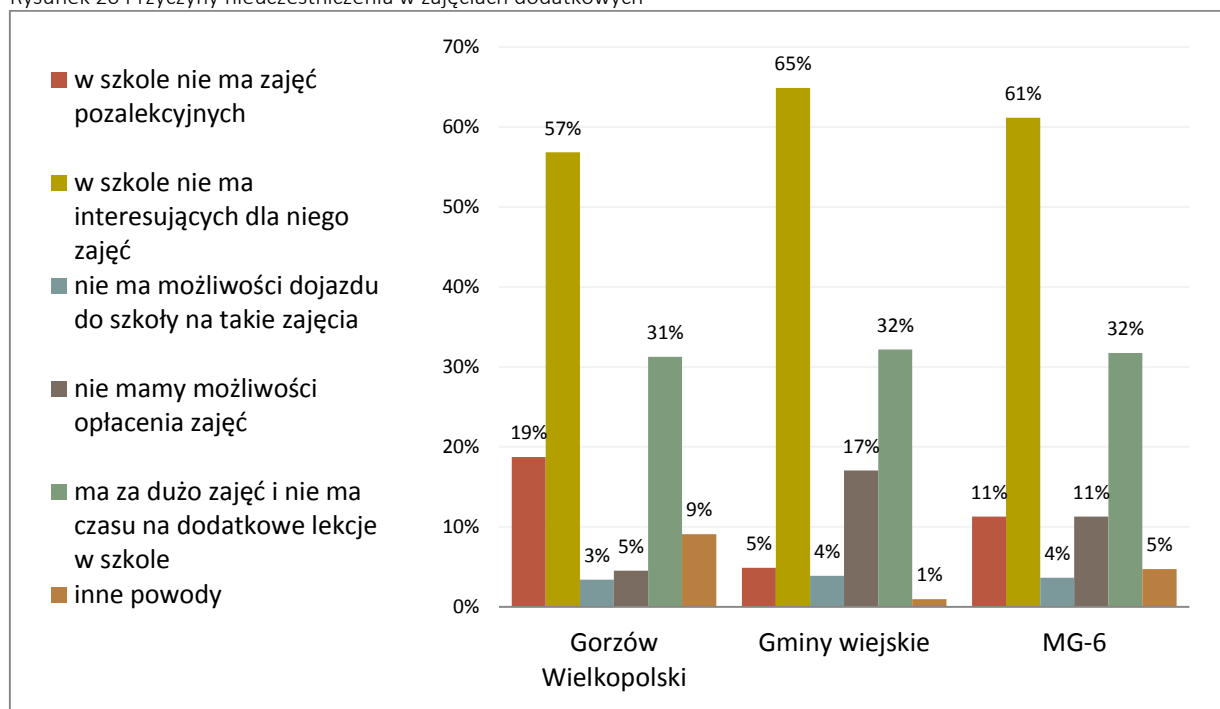

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W opinii rodziców najważniejszą przyczyną nieuczestniczenia w zajęciach dodatkowych jest ich niska atrakcyjność (aż 61% wskazań). Wynikać to może z jednej strony ze słabego przygotowania zajęć przez prowadzącego lub dużej podaży, która wzrosła wraz z realizacją projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

Zastanawia fakt, że aż 19% rodziców z miasta uznaje, że ich dzieci nie uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych z powodu ich braku. Może to z jednej strony oznaczać bardzo słabą komunikację na linii rodzic – szkoła (np. brak strony www) lub po prostu brak zainteresowania ze strony rodzica. Jednocześnie, co zrozumiałe, duża część rodziców wskazuje na znaczne obciążenie liczbą standardowych zajęć, która uniemożliwia zaangażowanie się w dodatkowe. Opinie te potwierdzają uczniowie – w badaniach ankietowych 56% z nich za powód nieuczestniczenia w zajęciach podaje po prostu brak zainteresowania.

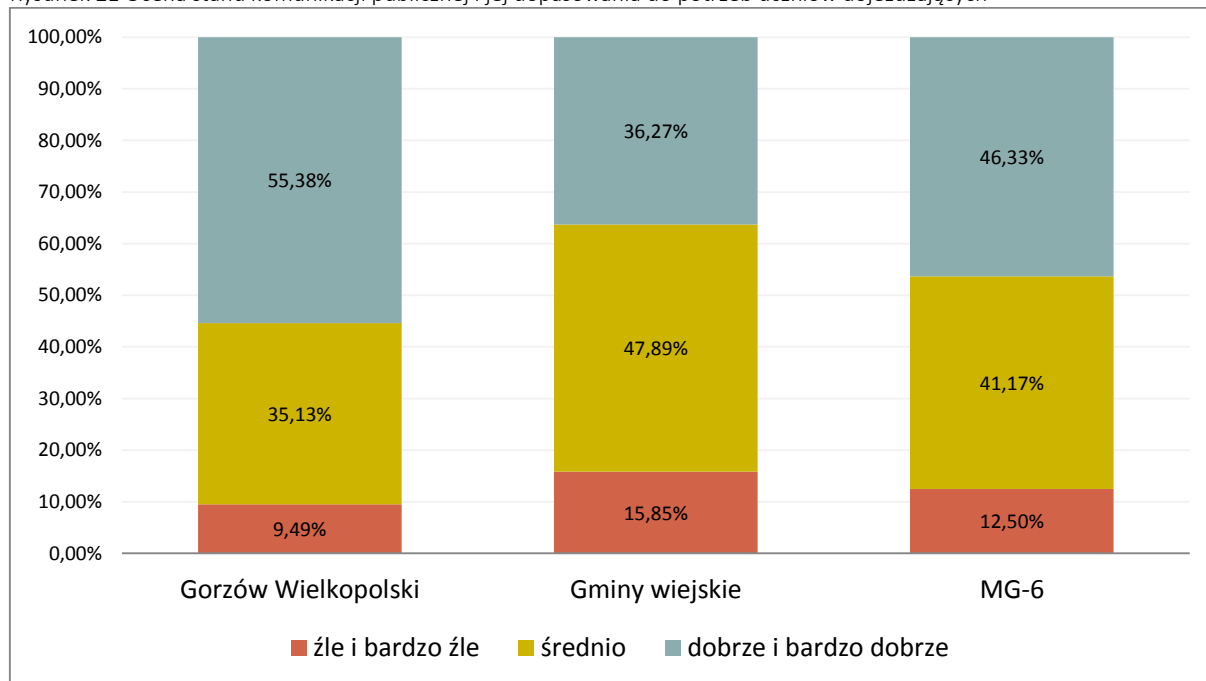
Rysunek 20 Przyczyny nieuczestniczenia w zajęciach dodatkowych

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Mieszkańcy terenów wiejskich odczuwają w największym stopniu problemy związane z funkcjonowaniem komunikacji publicznej. Ponad 15% rodziców ocenia ten aspekt negatywnie. Wynika to z konieczności poświęcenia przez uczniów większej ilości czasu na dojazd do szkoły. Samorządy starają się w najwyższym stopniu dostosować kursy autobusów do potrzeb mieszkańców, jednakże poziom zadowolenia z komunikacji jest wprost proporcjonalny do przeznaczanych środków finansowych. Badania ankietowe wykazały, że najbardziej krytyczni w tej sprawie są rodzice z Deszczna i Kłodawy. Co ważne, niezadowolenie z komunikacji publicznej wykazuje aż 30% uczniów szkół na obszarze MG-6. Z powodu braku środków finansowych na komunikację miejską rozwiązania tej sytuacji powinno szukać się w działaniach pozafinansowych (np. poprawa zarządzania, informacji, koordynacji kursów).

Rysunek 21 Ocena stanu komunikacji publicznej i jej dopasowania do potrzeb uczniów dojeżdżających

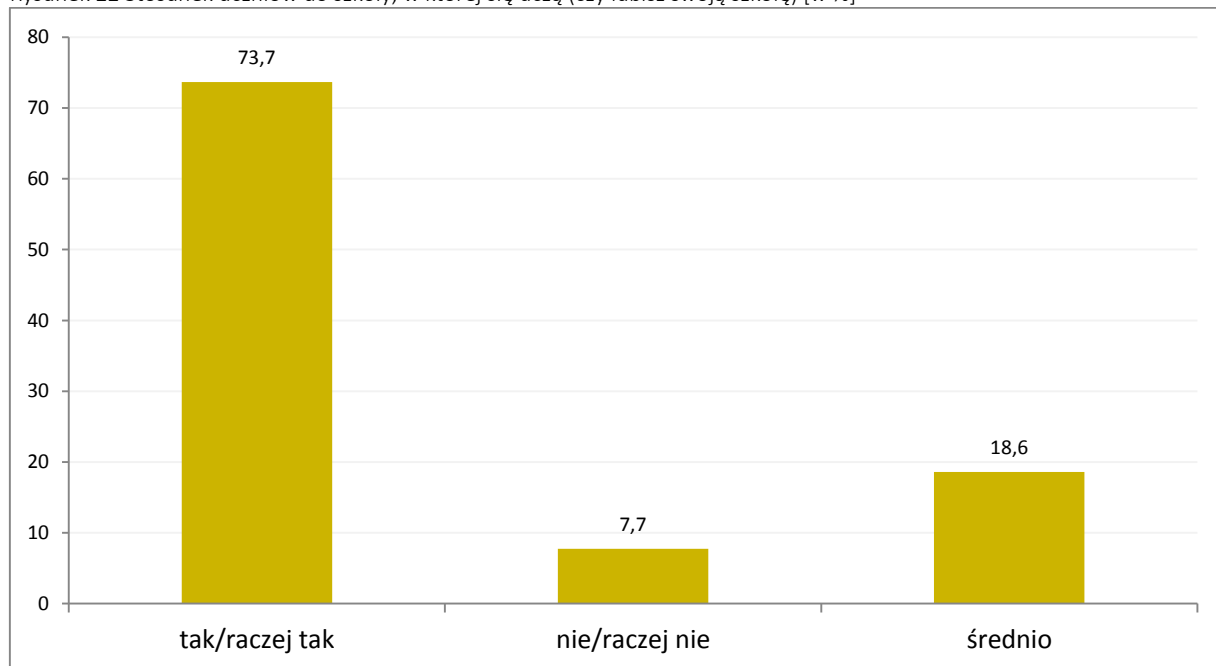
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

3.2. Uczniowie szkół MG-6

3.2.1. Ocena systemu

Uczniowie z obszaru MG-6 w zdecydowanej większości wyrażają pozytywne opinie o placówkach edukacyjnych, do których uczęszczają. Na pytanie czy lubisz swoją szkołę, blisko 74% uczniów odpowiedziało pozytywnie. Bardzo niski odsetek odpowiedzi negatywnych wynikać może z dobrego koleżeństwa, atmosfery, jakości infrastruktury oraz bogatej i dobrej jakościowo oferty edukacyjnej. Badanie ankietowe wykazało, że w Gorzowie Wielkopolskim aż 78% uczniów lubi swoją szkołę, podczas gdy na obszarze gmin wiejskich 58%. Jest to o tyle zaskakujące, że gminy wiejskie obszaru MG-6 oferują bardzo dobre warunki do nauki, zwłaszcza pod względem jakości infrastruktury i wyposażenia (choć należy wziąć pod uwagę, że w badaniu ankietowym na obszarach wiejskich brali udział jedynie gimnazjaliści).

Rysunek 22 Stosunek uczniów do szkoły, w której się uczą (czy lubisz swoją szkołę) [w %]

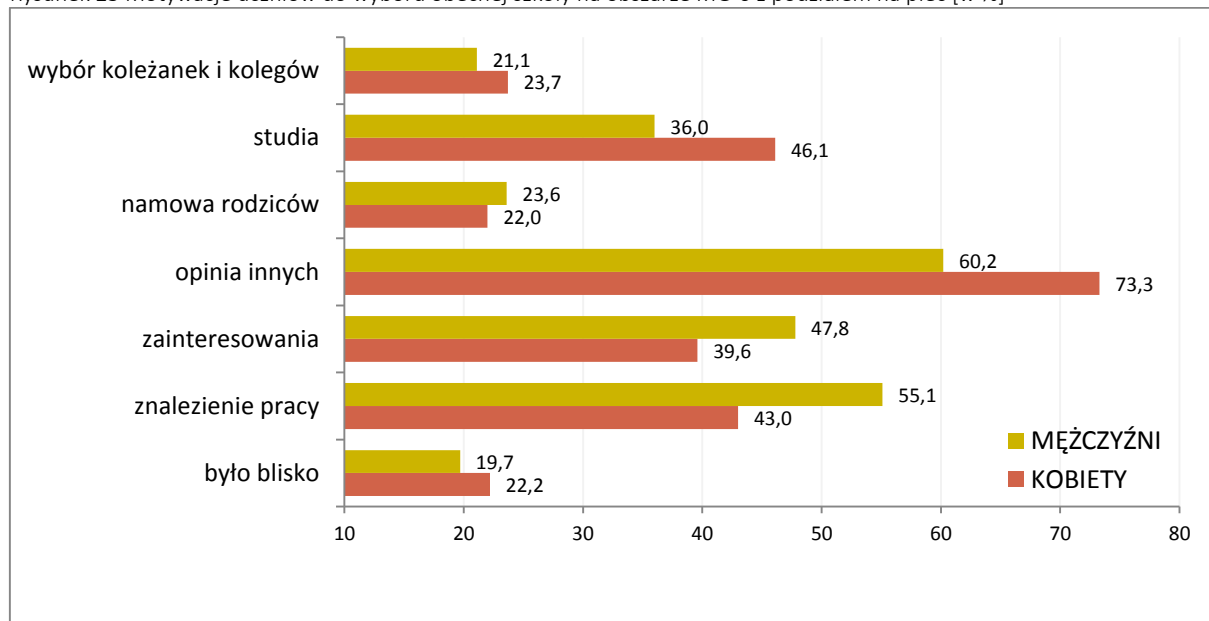

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Młodzież w wyborze kierunku kształcenia i rodzaju szkoły kieruje się w głównej mierze opinią innych. Ponad 73% uczennic i 60% uczniów kierowało się opinią osób trzecich w wyborze szkoły. Mężczyźni częściej niż kobiety wybierają szkołę pod względem możliwości znalezienia pracy. Natomiast uczennice w większym stopniu decydują o wyborze kształcenie pod kątem przyszłych studiów. W przypadku Gorzowa Wlkp. ponad 70% gimnazjalistów zadeklarowało, że wybrało szkołę ze względu na fakt, że miała bardzo dobrą opinię (aktualnie z powodu malejącej liczby mieszkańców szkoły konkurują o uczniów). Dla uczniów obierających naukę w mieście nie ma znaczenia fakt, że szkoła jest blisko położona od miejsca zamieszkania (sześć na dziesięciu uczniów nie kierowało się odległością przy wyborze szkoły). Dowodzić to może dobrej jakości usług publicznych z dziedziny komunikacji publicznej.

Należy podkreślić, że aż 55% uczniów i 43% uczennic wybrało swoją szkołę ze względu na możliwość znalezienia pracy. Mimo, że dotyczy to głównie uczniów szkół ponadgimnazjalnych, to jest to bardzo optymistyczny prognostyk, pozwalający być może na uniknięcie bezrobocia po skończeniu szkoły.

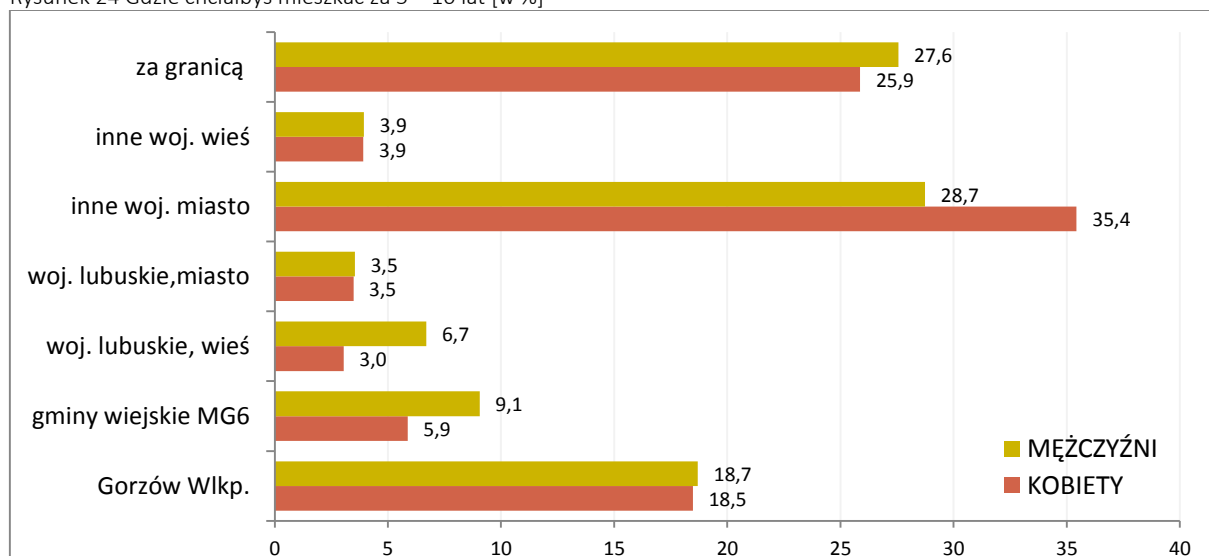
Rysunek 23 Motywacje uczniów do wyboru obecnej szkoły na obszarze MG-6 z podziałem na płeć [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Uczniowie i uczennice z obszaru MG-6 wykazują bardzo silne nastroje migracyjne. Badanie ankietowe wykazało, że jedynie 26 na 100 uczniów i uczennic zamierza zamieszkać na obszarze MG-6. Młodzież w największym stopniu deklaruje zamieszkanie na obszarach miejskich w innym województwie. Dużą popularnością cieszy się opcja wyjazdu za granicę (ponad 25% uczniów i uczennic deklaruje ten kierunek przyszłego zamieszkania). Z pewnością skłonności do migracji młodzieży zależą od możliwości, jakie daje rynek pracy.

Rysunek 24 Gdzie chciałbyś mieszkać za 5 – 10 lat [w %]

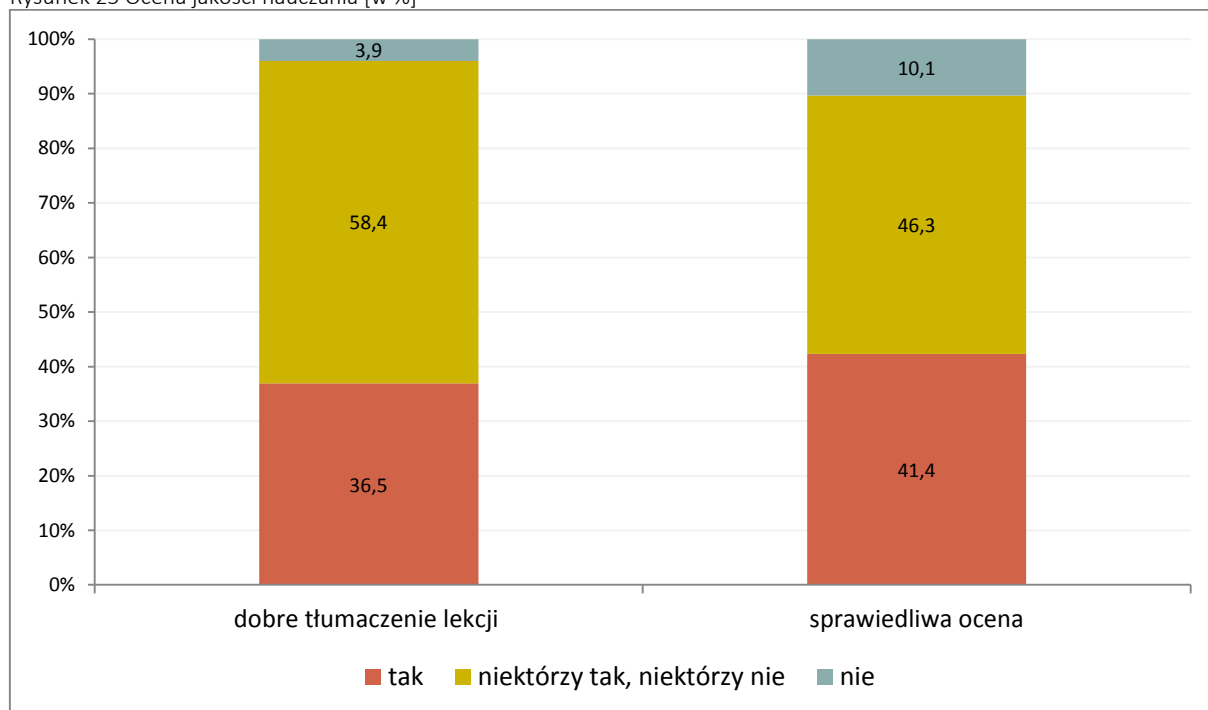

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

3.2.2. Podstawa programowa

Jednym z ważniejszych elementów świadczących o atrakcyjności danej placówki edukacyjnej jest jakość nauczania. Uczniowie odpowiadając na pytanie czy nauczyciele tłumaczą w sposób prawidłowy lekcje, dokonywali w bezpośredni sposób oceny jakości usług społecznych w dziedzinie edukacji. 36% z nich uważa, że nauczyciele dobrze tłumaczą lekcje, a 41% jest zdania, że sprawiedliwie oceniają uczniów. Na uwagę zasługuje bardzo niski odsetek uczniów uważających, że lekcje są źle tłumaczone, ale blisko 60% jest zdania, że sytuacja występują znaczne różnice w tym względzie.

Rysunek 25 Ocena jakości nauczania [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

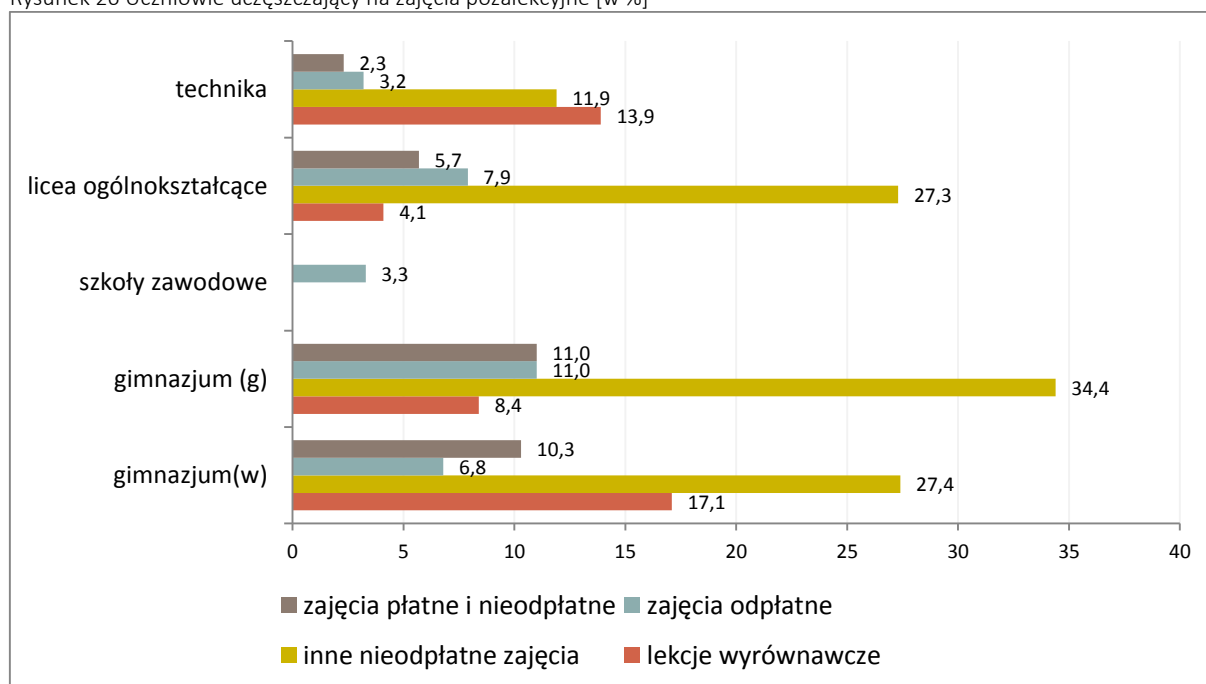
Na pytanie ile czasu zajmuje ci odrabianie lekcji, uczniowie szkół na obszarze MG-6 odpowiedzieli, że najczęściej około godziny. Jeżeli uczniowie mają problemy w odrabianiu lekcji, raczej korzystają z pomocy koleżeńskiej (w formie pomocy w lekcjach lub ich odpisywaniu). Jeden na trzech uczniów korzysta z płatnych korepetycji. Na uwagę zasługuje fakt, że 28% korzysta z dodatkowych, bezpłatnych dla uczniów zajęć, prowadzonych przez nauczycieli przedmiotowych (w ramach tzw. godziny z art. 42 Karty Nauczyciela). Świadczy to o bardzo dużej aktywności szkół w dziedzinie świadczenia usług publicznych w dziedzinie

edukacji na obszarze ZCG MG-6, która nie znajduje odzwierciedlenia w opiniach rodziców uczniów.

3.2.3. Oferta dodatkowa

Badania ankietowe dowiodły, że co trzeci uczeń uczęszcza na zajęcia pozalekcyjne w szkołach. Zdecydowanie najpopularniejszą formą zajęć w liceach ogólnokształcących i gimnazjach są zajęcia nieodpłatne (kółka przedmiotowe, SKS, itp.). Należy zwrócić uwagę na fakt, że ponad 17% gimnazjalistów uczęszcza na zajęcia wyrównawcze, co może świadczyć częściowo o występujących problemach edukacyjnych na obszarze MG-6. Jednakże analiza wyników nauczania w gimnazjach nie wykazuje znacznej różnicy w wynikach nauczania w gimnazjach na obszarach wiejskich i miejskich MG-6.

Rysunek 26 Uczniowie uczęszczający na zajęcia pozalekcyjne [w %]

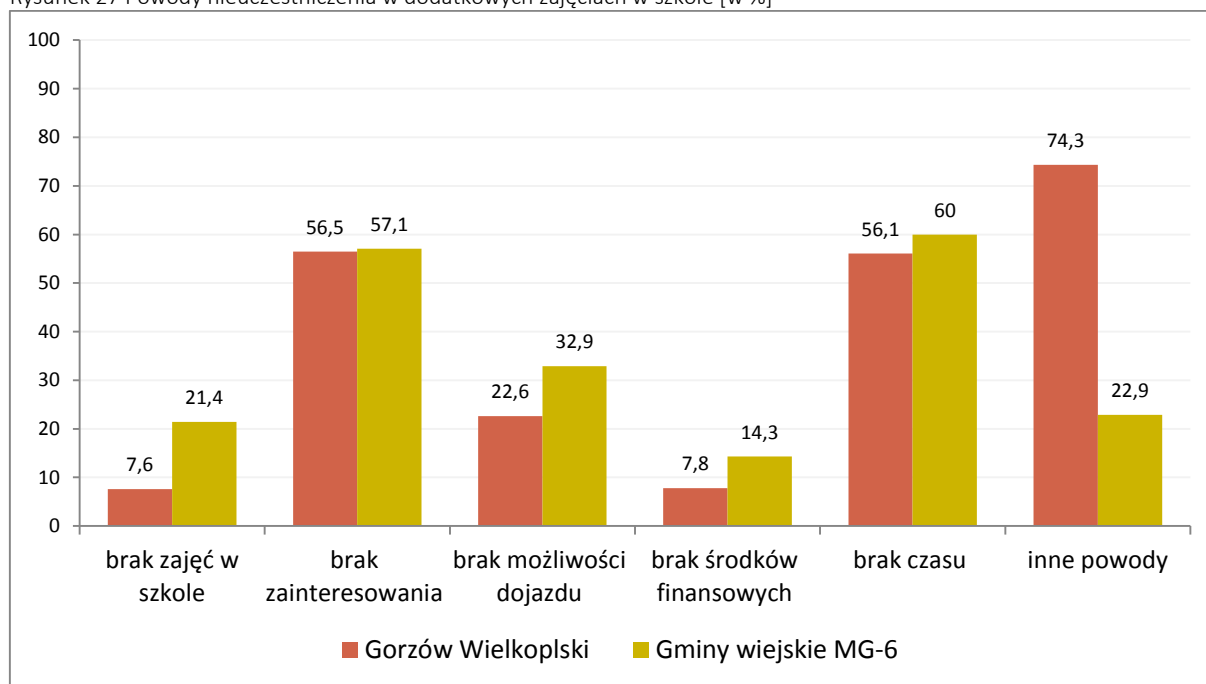

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych; (g) – Gorzów Wielkopolski, (w) obszary wiejskie MG-6

Spośród 650 uczniów, którzy zadeklarowali w ankiecie fakt nieuczęszczania na dodatkowe zajęcia pozalekcyjne w szkole, aż 56% wskazało, że głównym powodem jest fakt, że w szkole nie ma dla nich interesujących zajęć oraz po prostu brak im czasu. Jednocześnie aż 65% uczniów wskazuje, że powodem nie uczęszczania na dodatkowe zajęcia nie jest brak

wystarczającej oferty. Dowodzi to powszechnie wyrażanej opinii, że zajęcia dodatkowe nie są wystarczająco interesujące dla młodzieży.

Rysunek 27 Powody nieuczestniczenia w dodatkowych zajęciach w szkole [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Komunikacja stanowi jedną z podstawowych barier uczestnictwa w zajęciach dodatkowych dla uczniów z obszarów wiejskich. Aż 33% z nich uważa to za główną przyczynę, przy 23% uczniów z Gorzowa Wielkopolskiego. Uczniowie pobierający naukę w szkołach na obszarach wiejskich w większym stopniu odczuwają brak organizacji zajęć dodatkowych w szkołach. Aż 21% spośród nieuczestniczących w dodatkowych zajęciach wskazuje na ten właśnie powód.

3.2.4. Szczegółowa ocena

Uczniowie szkół na obszarze MG-6 z reguły bardzo dobrze oceniają usługi publiczne w dziedzinie edukacji, zwłaszcza w ocenie placówek edukacyjnych realizujących zadania własne z obszaru wychowania.

Co ważne, nauczyciele w badaniu ankietowym również podkreślali duży nacisk na przestrzeganie praw ucznia (to, że są przestrzegane). Największy odsetek uczniów negatywnie odniósł się do dostępności bezpłatnych posiłków dla uczniów. Problem ten nie

został poruszony przez ekspertów w dziedzinie edukacji, z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione. Szanse na poprawę w tej dziedzinie są nikłe ze względu na fakt, że jedynym kryterium przyznania bezpłatnego posiłku w szkole jest wysokość dochodu osiąganego przez rodzinę.

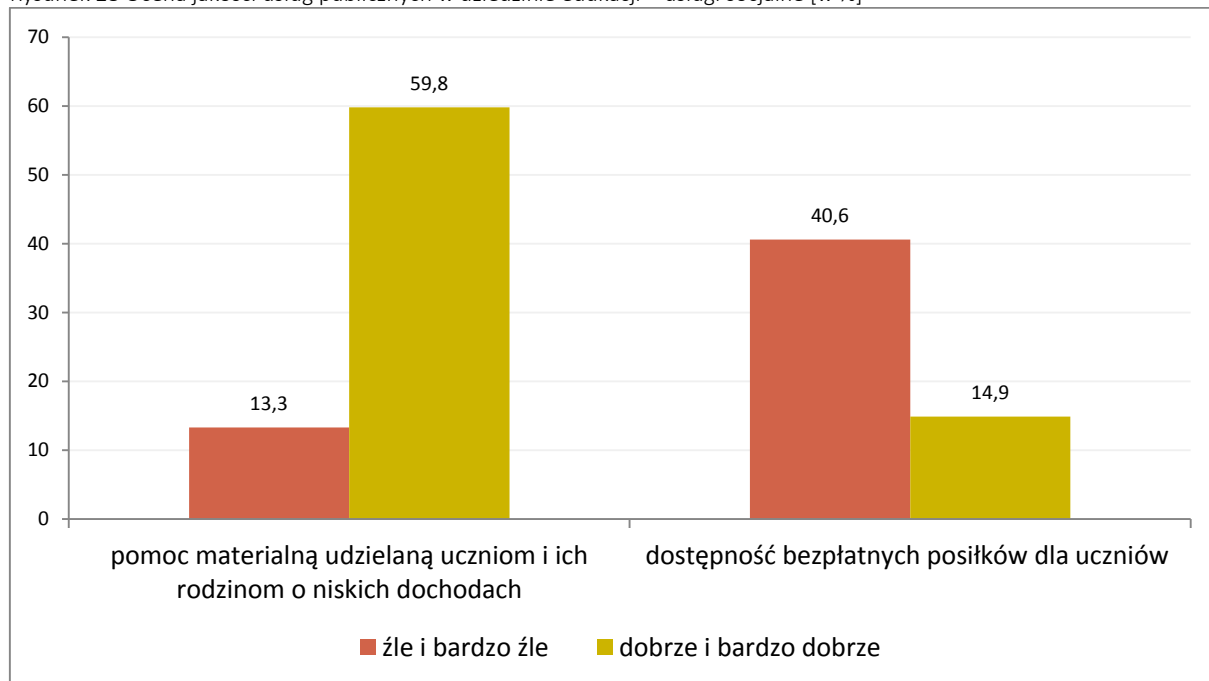
Badanie ankietowe posłużyło do oceny przez uczniów usług publicznych w dziedzinie edukacji. Usługi te, na okoliczność prowadzenia badań ankietowych, zostały podzielone na te o charakterze socjalnym, wychowawczym oraz dydaktycznym. Poniżej przedstawiono ocenę uczniów w zakresie poszczególnych usług:

- Socjalne: w zakresie pomocy materialnej udzielanej uczniom i ich rodzinom uzyskano, jak się wydaje, bardzo dobre opinie – blisko 60% ocen dobrych i bardzo dobrych. Można ocenić, że ta forma wsparcia jest stosunkowo dobrze oceniana. Ze względu na fakt, że pomoc materialna jest przyznawana z reguły przez ośrodki pomocy społecznej (wyprawki szkolne), można uznać, że współpraca szkół z pracownikami instytucji wsparcia społecznego jest relatywnie dobra. Zaskakuje w tym kontekście krytyczne spojrzenie uczniów na dostęp do bezpłatnych posiłków (40,6% ocen negatywnych). Dostęp do nich ma wszakże każdy uczeń spełniający kryterium dochodowe weryfikowane przez ośrodki pomocy społecznej, a szkoła ma obowiązek ich realizacji.
- Wychowawcze: mimo bardzo jasnej deklaracji nauczycieli, że szkoła powinna raczej uczyć niż wychowywać, uczniowie nie oceniają zbyt krytycznie tej roli szkoły. Oczywiście jest to, że uczniowie lepiej oceniają stosunek ich samych do nauczycieli – 56,9% odpowiedzi pozytywnych (a nie odwrotnie - 52,1% pozytywnych), ale nie jest to radykalna różnica. Najwięcej krytycznych głosów uzyskała liczba specjalistów zatrudnionych w szkołach (pedagodzy i psychologzy). Może to budzić niepokój ponieważ zdarza się, że właśnie szkoła, jako jedyna instytucja, udziela wsparcia uczniom będącym w trudnej sytuacji (placówki oświaty często informują ośrodki pomocy społecznej o problemach uczniów i ich rodzin). Można również zauważyć, że uczniowie pobierający naukę w Gorzowie Wlkp. zwrócili szczególną uwagę na pozytywne relacje uczeń – nauczyciel i nauczyciel – uczeń oraz przestrzeganie praw

ucznia. Może to wskazywać na dużą dbałość o przestrzeganie przepisów prawa w placówkach oświatowych.

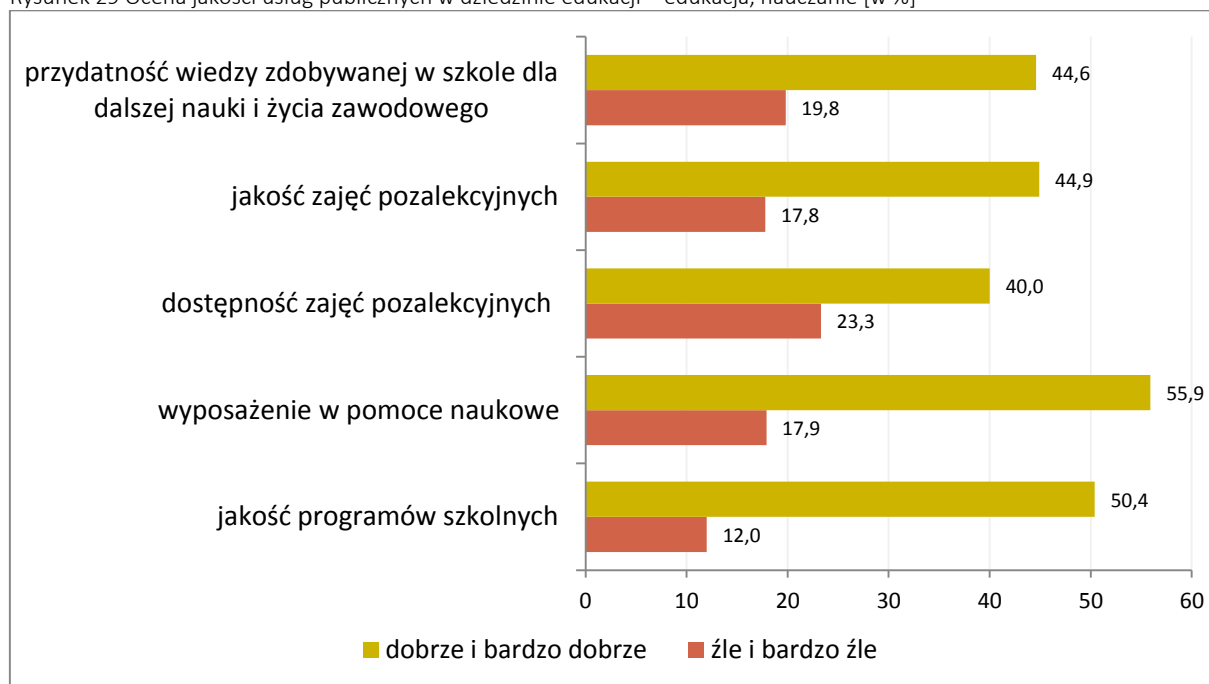
- **Dydaktyczne:** najlepiej oceniane przez uczniów są: wyposażenie w pomoce naukowe (55,9% odpowiedzi dobrze i bardzo dobrze) oraz jakość programów szkolnych (50,4%). Zaskakuje, że blisko 20% uczniów krytycznie ocenia przydatność zdobywanej w szkole wiedzy dla dalszej nauki i życia zawodowego. W świetle faktu, że uczniowie wprost deklarują, że lubią swoją szkołę, to jeżeli chodzi już o przydatność wiedzy, są bardziej sceptyczni. Jednakże, jak pokazały badania, uczniowie chętnie korzystają z zajęć pozalekcyjnych (w tym płatnych) dla podniesienia wiedzy i umiejętności.
- **Społeczno–kulturalne:** należy podkreślić że jedynym aspektem w zakresie edukacji, który uzyskał więcej negatywnych niż pozytywnych odpowiedzi uczniów, jest możliwość dojazdu komunikacją publiczną na imprezy kulturalne i sportowe (34% odpowiedzi źle i bardzo źle). Jednakże, co zastanawiające, w tym zakresie nie zanotowano znacznych różnic pomiędzy uczniami z Gorzowa Wlkp., a tymi uczącymi się w szkołach gimnazjalnych w gminach wiejskich MG-6. Stan komunikacji jest przez 30% uczniów oceniany negatywnie. Sytuacja ta wymaga od władz samorządowych zdecydowanych działań naprawczych.

Rysunek 28 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – usługi socjalne [w %]

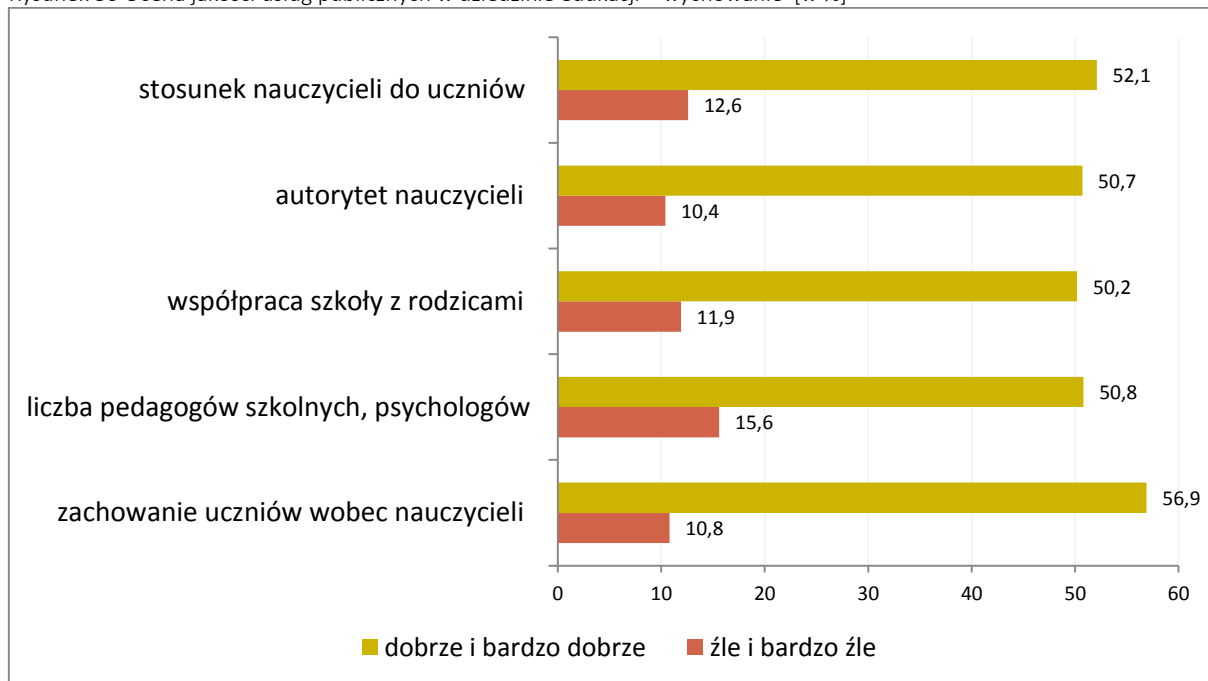
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 29 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – edukacja, nauczanie [w %]

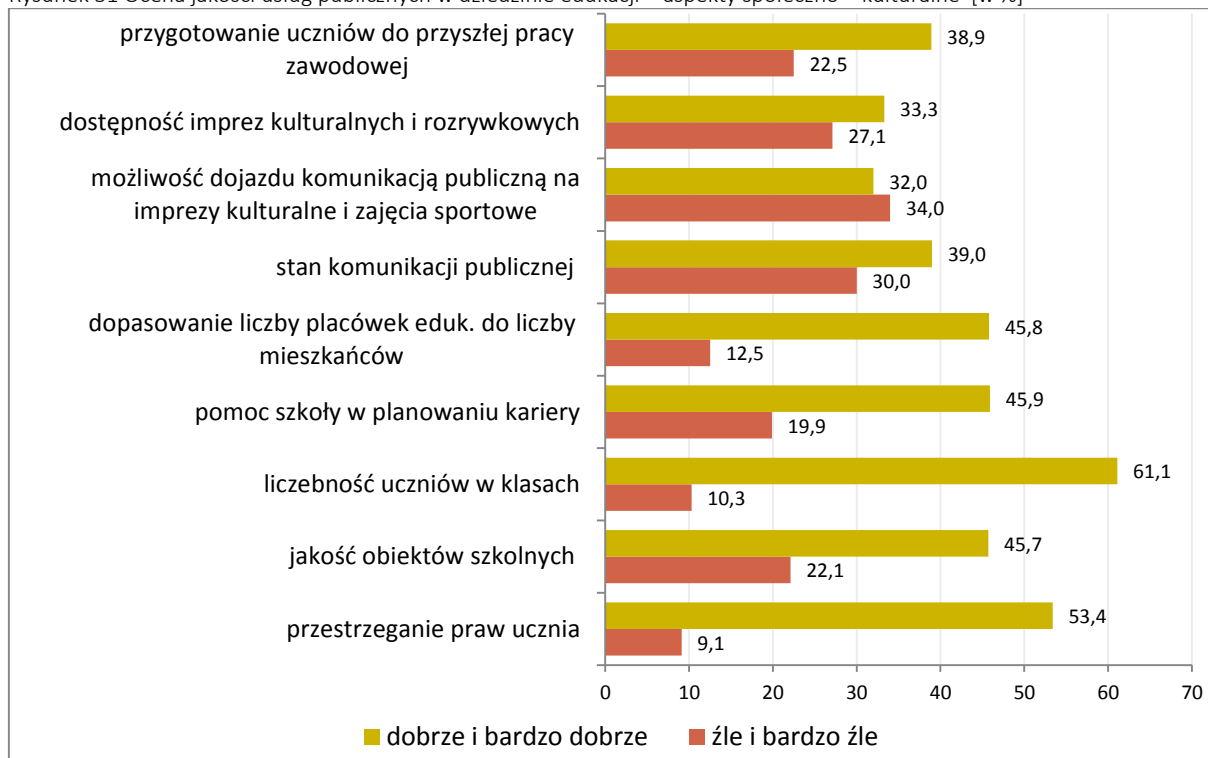
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 30 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – wychowanie [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 31 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – aspekty społeczno – kulturalne [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

3.3. Badania nauczyciele

3.3.1. Ocena dostępu i jakości

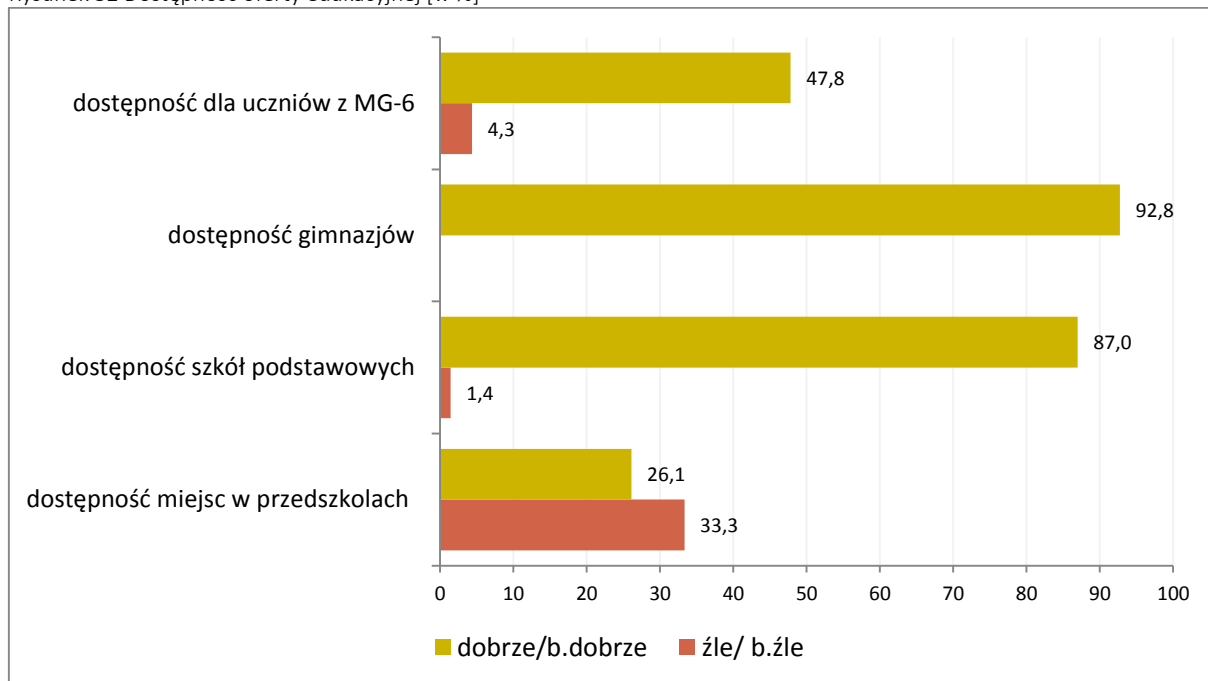
Nauczyciele zatrudnieni w placówkach oświatowych na obszarze MG-6 bardzo dobrze oceniają dostępność do tych placówek, w tym dla mieszkańców z obszarów wiejskich MG-6. Najlepiej oceniany jest oczywiście dostęp do szkół podstawowych (87%) oraz gimnazjów (92,8%). Działań naprawczych wymaga zwiększenie dostępu do przedszkoli, poprzez stałe zwiększanie w nich liczby miejsc.

Dostępność do kształcenia w liceach ogólnokształcących jest elementem wyróżniającym ofertę edukacyjną Gorzowa Wlkp. W opinii aż 83% nauczycieli miasto oferuje bardzo dobre warunki kształcenia na tym poziomie. Badania ankietowe potwierdziły opinię wyrażaną przez ekspertów w dziedzinie edukacji, że miasto Gorzów Wlkp. nie posiada dobrze rozbudowanej oferty w dziedzinie kształcenia na poziomie wyższym (33,3% ankietowanych nauczycieli wyraża negatywne opinie na ten temat). Brak silnego ośrodka akademickiego skutkuje zwiększoną migracją młodzieży do innych ośrodków miejskich (badania wykazały, że 4 na 10 uczniów chce mieszkać za granicą lub w innym mieście w Polsce).

Jeden z komentarzy w ankietach trafnie wskazuje problem: „Gorzów nie jest atrakcyjnym miejscem uczenia się i studiowania, dlatego większość młodzieży wybiera większe ośrodki akademickie”.

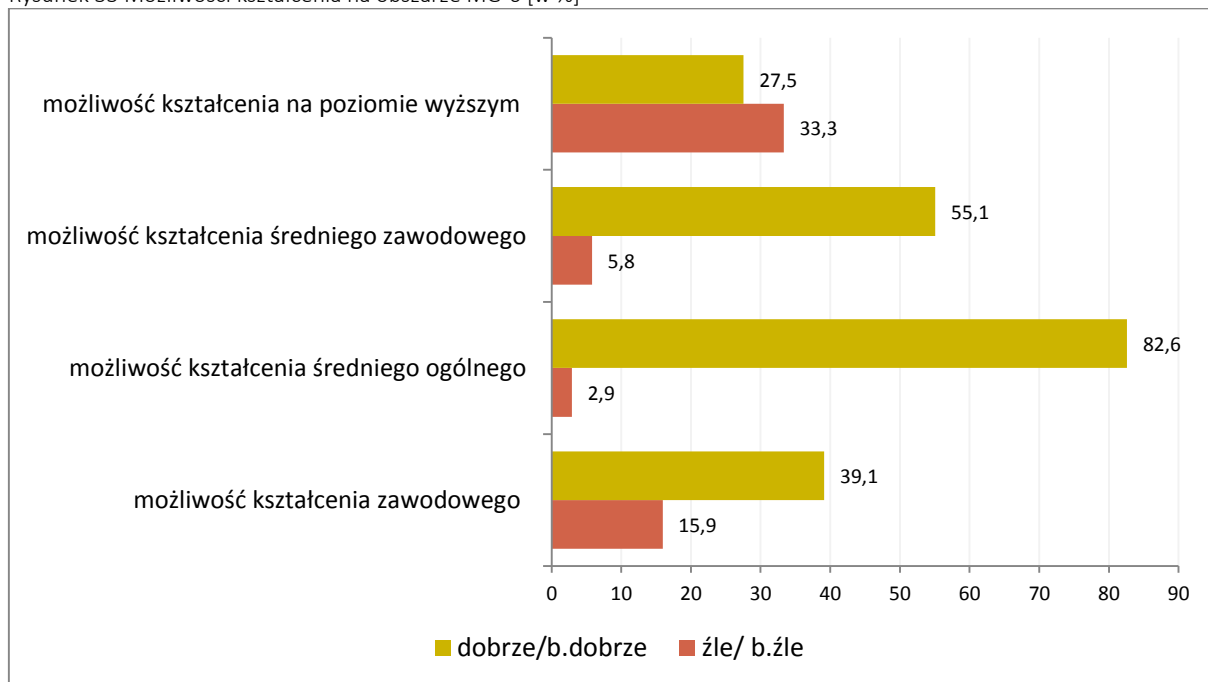
Niepokojący jest również fakt niezbyt korzystnej oceny możliwości kształcenia zawodowego. Blisko 16% nauczycieli negatywnie ocenia ten element oferty edukacyjnej. Najmniejszej wątpliwości nie ulegają bardzo dobre możliwości kształcenia na poziomie średnim ogólnokształcącym.

Rysunek 32 Dostępność oferty edukacyjnej [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 33 Możliwości kształcenia na obszarze MG-6 [w %]

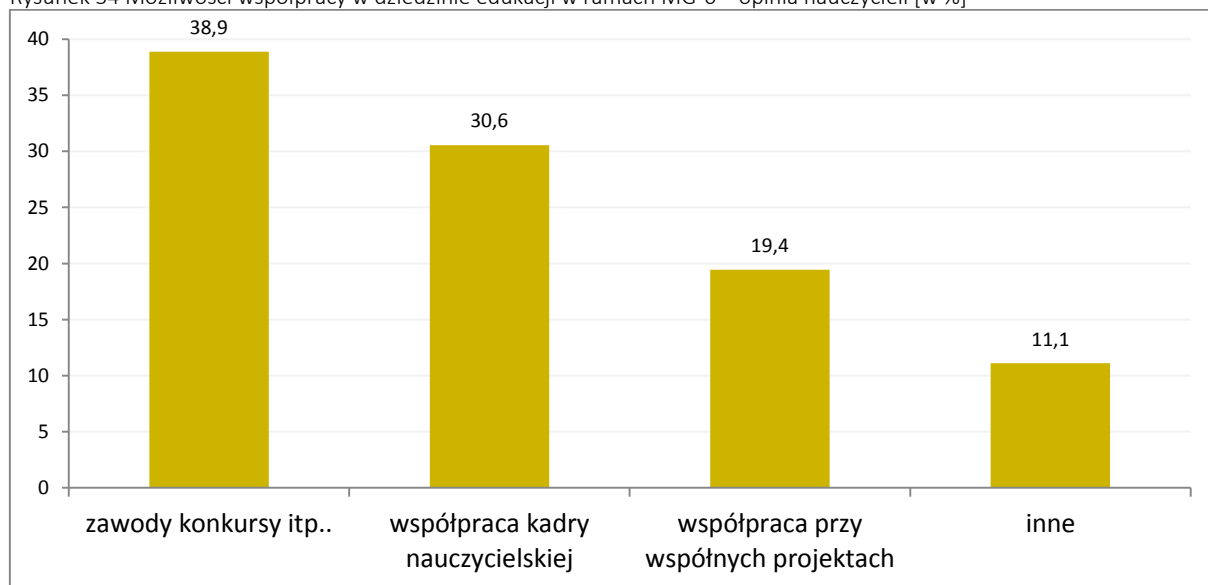

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

3.3.2. Ocena współpracy MG-6

Wywiady pogłębione z ekspertami w dziedzinie edukacji, poprzedzające przedmiotowe badania ankietowe, wskazały na duże możliwości współpracy w dziedzinie edukacji na obszarze ZCG MG-6. Oczekiwania ekspertów co do współpracy w dziedzinie edukacji zostały potwierdzone przez nauczycieli w badaniu ankietowym. Priorytetem dla nauczycieli są w pierwszej kolejności wspólne zawody, konkursy, następnie współpraca kadry nauczycielskiej (wymiana doświadczeń) oraz realizacja projektów unijnych. Postulaty ekspertów pokrywają się w pełni z oczekiwaniami kadry nauczycielskiej.

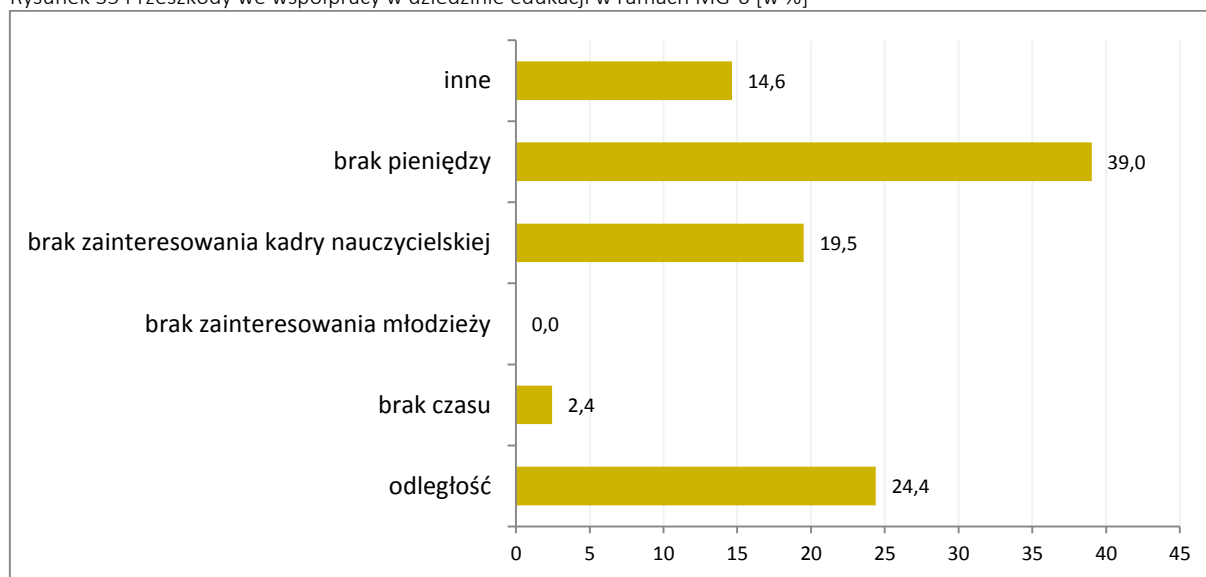
Rysunek 34 Możliwości współpracy w dziedzinie edukacji w ramach MG-6 – opinia nauczycieli [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Godny podkreślenia w tym momencie jest postulat eksperta z dziedziny edukacji z Gorzowa Wlkp. dotyczący opracowania i wdrożenia porównywalnych parametrów w zakresie oceny jakości kształcenia. Pozwoli to w perspektywie na większą unifikację systemów nauczania oraz stopniowe wdrażanie przez samorządy oraz placówki oświatowe gmin MG-6 systemu EDU (edukacyjna wartość dodana). System pozwala statystycznie ocenić wkład szkoły w ten postęp, dzięki temu staje się nieocenionym narzędziem wspólnej analizy wyników nauczania i podnoszenia jakości oferty edukacyjnej. Jest to odpowiedź na dużą barierę systemu edukacji, polegającą na braku mechanizmów kontroli klienta nad jakością realizacji usług.

Rysunek 35 Przeszkody we współpracy w dziedzinie edukacji w ramach MG-6 [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Do głównych barier we współpracy wszystkich gmin MG-6 wskazanych przez nauczycieli w dziedzinie edukacji należy brak środków finansowych (39%) oraz problemy komunikacyjne (24,4%), wynikające ze znacznej odległości między miejscowościami MG-6. Bariery te pokrywają się z tymi wskazanymi przez ekspertów z dziedziny edukacji. Postulat poprawy jakości i funkcjonalności komunikacji publicznej po raz kolejny (tym razem zgłaszany przez nauczycieli) jest warunkiem dla rozwoju powiązań funkcjonalnych w ramach MG-6, co przekłada się na lepszy dostęp do usług publicznych świadczonych przez samorządy wchodzące w jego skład i niwelację zidentyfikowanych poniżej deficytów w ofercie edukacyjnej.

Tabela 12 Wady oferty edukacyjnej gmin MG-6 – porównanie (ocena ekspertów z dziedziny edukacji)

Deficyty oferty edukacyjnej
Gorzów Wielkopolski
– Brak specjalistów w szkołach: psycholog, logopeda, terapeuta – Zły stan techniczny placówek oświaty – Mało atrakcyjna pod względem jakości oferta zajęć pozalekcyjnych
Gmina Lubiszyn
– Brak oferty edukacyjnej na poziomie ponadgimnazjalnym – Trudności w dostępie do szkół, problemy z dojazdem, nieregularne kursy – Pauperyzacja społeczeństwa, duży odsetek osób korzystający z pomocy społecznej co przekłada się na wizerunek gminy, – Znaczne koszty utrzymania szkół (niska liczba dzieci w klasach)
Gmina Kłodawa
– Ograniczenie czasowe świadczenia usług publicznych dla uczniów narzucone rozkładem jazdy autobusu (ostatni autobus odwożący uczniów odjeżdża o 15.30) – Mała liczba miejsc w przedszkolach – Konieczność realizacji kosztownych programów nastawionych na wyrównywanie szans edukacyjnych (znaczny odsetek uczniów pochodzi z rodzin „patologicznych”)
Gmina Santok
– Szkoła Podstawowa w Janczewie nie posiada hali sportowej
Gmina Bogdaniec
– Utrudniony dostęp dzieci i młodzieży do usług publicznych w dziedzinie edukacji ze względu na złe skomunikowanie (dostępność komunikacyjną) – Brak wyposażenia do zajęć z przedmiotów ścisłych – Słaby dostęp do Internetu bazy komputerowej i informacyjno – komunikacyjnej
Gmina Deszczno
– Konieczność dłuższego pobytu dziecka w szkole ze względu na niewielką liczbę autobusów w dyspozycji Gminy, odwożących uczniów

źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

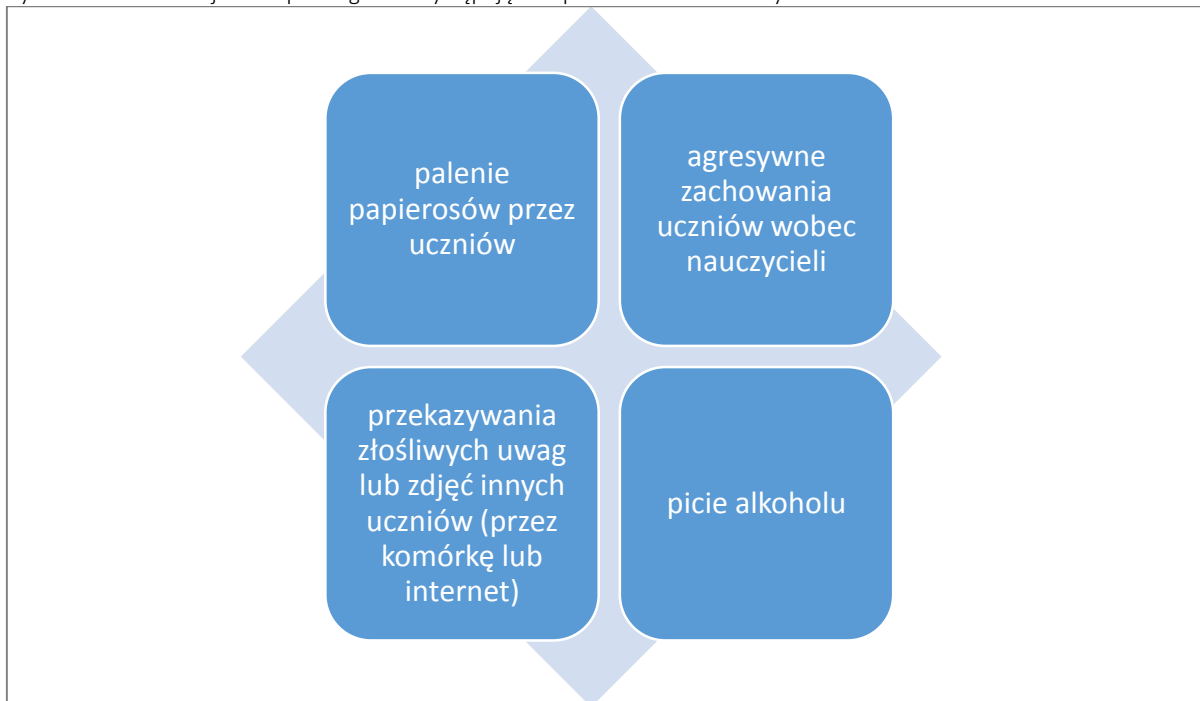
3.3.3. Problemy systemu

Palenie papierosów przez uczniów to najpowszechniejsza patologia występująca w szkołach na obszarze MG-6. Aż 36% nauczycieli uważa, że jest to zjawisko występujące bardzo często. Ponadto placówki oświatowe borykają się z problemem agresji (uczniów wobec siebie, jak i nauczycieli) oraz piciem alkoholu.

Zdecydowanie największy odsetek nauczycieli (88%) zgadza się z postulatem, że powinno się zwiększać dyscyplinę i wymagania wobec uczniów. Ponadto nauczyciele doceniają mocne strony pracy zespołowej uczniów i intensywne kontakty z nauczycielem (jednocześnie deklarują, że dystans w kontaktach z uczniem pozwala zachować autorytet). Na uwagę

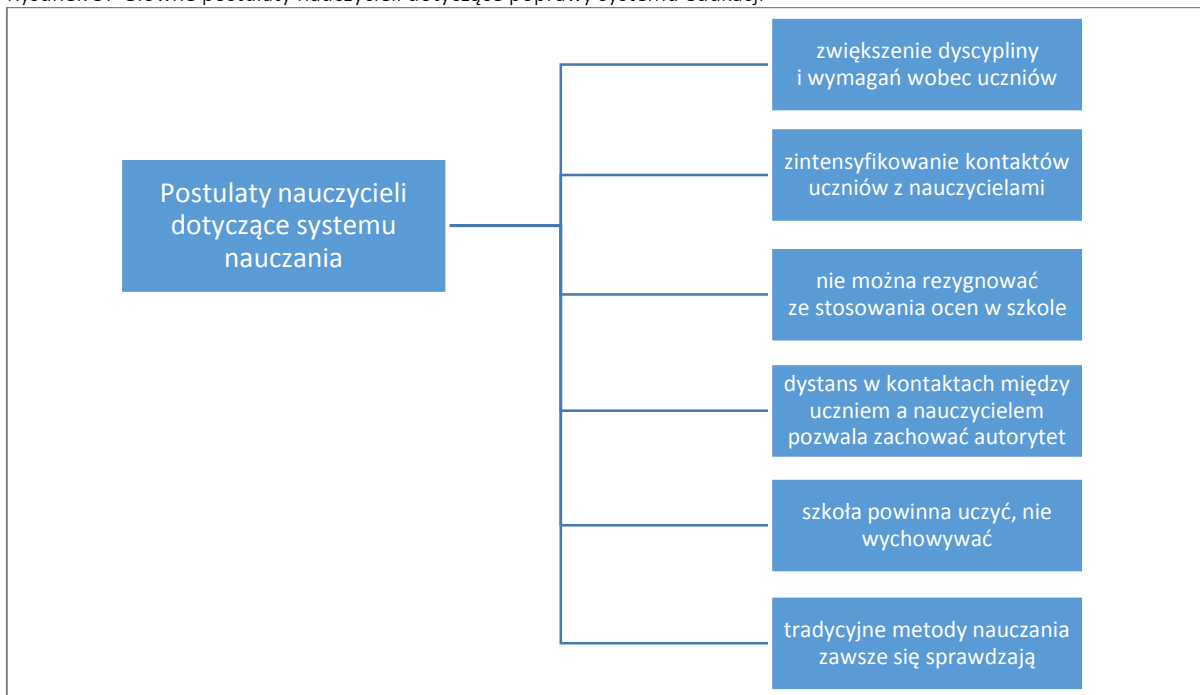
zasługuje fakt, że 4 na 10 nauczycieli zgadza się z poglądem, że szkoła powinna uczyć, nie wychowywać, co może być barierą w rozwoju usług społecznych w dziedzinie edukacji.

Rysunek 36 Główne zjawiska patologiczne występujące w placówkach oświatowych MG-6

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 37 Główne postulaty nauczycieli dotyczące poprawy systemu edukacji

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

3.3.4. Szczegółowa ocena

Nauczyciele pracujący w publicznych placówkach edukacyjnych MG-6 bardzo pozytywnie oceniają jakość oferty edukacyjnej – w ocenach zdecydowanie dominują odpowiedzi pozytywne. Nauczyciele mogą podnosić swoje kwalifikacje (97,1%) oraz są bardzo dobrymi pedagogami (95,7%).

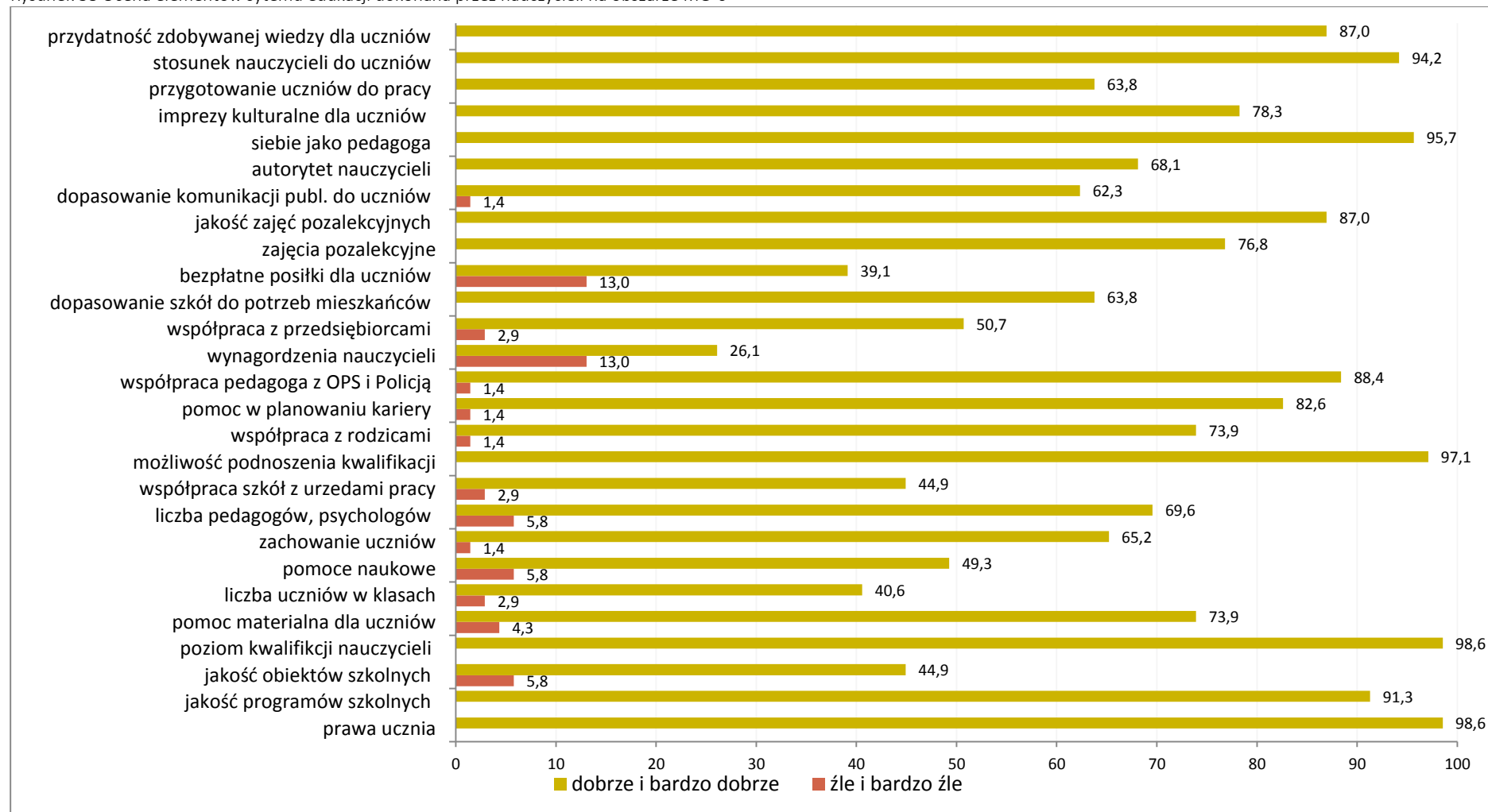
Na szczególną uwagę (prócz wysokiej samooceny zwłaszcza w zakresie kwalifikacji zawodowych), zasługuje fakt pozytywnej oceny zajęć pozalekcyjnych oraz jakości oferty edukacyjnej. Tylko 3% nauczycieli uważa ofertę zajęć pozalekcyjnych za nieatrakcyjną, co radykalnie kontrastuje z opiniami zarówno uczniów z nich korzystających (23% odpowiedzi negatywnych), jak i rodziców. Dowodzi to w sposób jednoznaczny tezy artykułowanej przez ekspertów w dziedzinie edukacji z Gorzowa Wlkp., że zajęcia pozalekcyjne prowadzone przez nauczycieli tych szkół, w których pracują, nie cieszą się znaczącym powodzeniem wśród uczniów.

W świetle badań na szczególną uwagę zasługuje ulepszanie wyposażenia szkół oraz większe dopasowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy. Zaskakujący wydaje się fakt, że uczniowie lepiej niż nauczyciele oceniają dopasowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy (aż 19% uczniów ocenia dobrze ten element, przy 32% wśród nauczycieli).

Nie ulega wątpliwości, że w opinii nauczycieli placówki edukacyjne w pełni realizują zakładane cele. Mimo zdystansowanych opinii dotyczących zarówno jakości budynków szkolnych oraz pomocy naukowych, to nauczyciele właściwie wypełniają swoje obowiązki (mimo niezbyt korzystnych opinii na temat wynagrodzeń).

Na działania naprawcze zasługuje przede wszystkim poprawa współpracy szkół zarówno z przedsiębiorcami, jak i urzędem pracy. W tym obszarze identyfikuje się znaczne potrzeby.

Rysunek 38 Ocena elementów systemu edukacji dokonana przez nauczycieli na obszarze MG-6

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

3.4. Rekomendacje wdrożeniowe z dziedziny edukacji

Jednym z najistotniejszych elementów dotyczących oferty usług publicznych w dziedzinie edukacji na obszarze MG-6 jest fakt, że szkolnictwo na poziomie ponadgimnazjalnym prowadzone jest jedynie w Gorzowie Wielkopolskim. Miasto pełni rolę ośrodka kształcenia na poziomie zawodowym, średnim oraz wyższym.

Według ostatnich aktualnych danych GUS za 2011 rok do najważniejszych odbiorców usług publicznych w dziedzinie edukacji należą uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów. Łączna liczba tej grupy odbiorców wynosi 13 tys., z tego 78,5% to uczniowie mieszkający w Gorzowie Wielkopolskim. W szkołach ponadgimnazjalnych prowadzonych zarówno przez samorząd Gorzowa Wielkopolskiego, jak i organizacje społeczne, naukę pobierało 8 tys. uczniów. Można przyjąć, że łączna liczba odbiorców usług publicznych z dziedziny edukacji jest bardzo liczna i wynosi 21 020 osób.

Gminy wiejskie sąsiadujące z miastem nie aspirują do rozwoju szkolnictwa ponadgimnazjalnego na swoim terenie. Świadomie dostrzegają rolę Gorzowa Wielkopolskiego w zapewnieniu edukacji na tym poziomie. Należy wziąć pod uwagę, że bardzo ważnym problemem edukacji, zwłaszcza w Gorzowie Wlkp. jest malejąca liczba uczniów, co przy rozbudowanej bazie edukacyjnej powodować będzie z jednej strony konieczność likwidacji placówek, a z drugiej większej konkurencji przy zabieganiu o ucznia, co nieuchronnie wiąże się ze spadkiem poziomu nauczania.

W ocenie systemu edukacji przez rodziców uczniów dominuje pogląd, że Gorzów Wielkopolski oferuje zdecydowanie lepsze warunki do edukacji. Posiada lepszą bazę infrastrukturalną (w tym pomoce naukowe), programy nauczania są na wyższym poziomie, a liczebność uczniów w klasach jest bardzo korzystna. Gorzów Wlkp. gwarantuje zdecydowanie lepsze dostosowanie liczby placówek do potrzeb uczniów.

Uczniowie w zdecydowanej większości lubią szkołę, do której uczęszczają. Główną motywacją do wyboru szkoły jest opinia innych o danej placówce oświatowej, co należy uznać za naturalny czynnik konkurencji o ucznia między placówkami oświaty. Mimo relatywnie dobrej oceny edukacji młodzież w zdecydowanej większości zamierza emigrować do innych ośrodków miejskich lub za granicę. Niestety w placówkach edukacyjnych można zauważyć

występujące zachowania patologiczne (aż 15% uczniów deklaruje złe zachowanie wobec nauczycieli).

Wobec zdiagnozowanych problemów dotyczących świadczenia usług publicznych z dziedziny edukacji na terenie samorządów tworzących ZCG MG-6 poniżej przedstawione zostały następujące rekomendacje wdrożeniowe:

- Poprawa jakości pomocy naukowych w placówkach edukacyjnych zwłaszcza na obszarach wiejskich. Pomoce przyczyniają się do zwiększenia atrakcyjności nauczania oraz poprawy wyników nauczania;
- Poprawa jakości nauczania w zakresie podniesienia liczby specjalistów zatrudnianych w szkołach (psycholog, pedagog), wynikające ze zdiagnozowanych problemów wychowawczych w tych placówkach. Działania te powinny być realizowane wspólnie, poprzez ścisłą współpracę samorządów;
- Wyposażenie nauczycieli w kompetencje pomagające w wypełnianiu przez szkołę roli wychowawczej, wobec licznych zachowań agresywnych oraz zdiagnozowanych patologii;
- Podniesienie jakości i atrakcyjności zajęć pozalekcyjnych w oparciu o zbadane potrzeby uczniów, we współpracy placówek edukacyjnych, ekspertów dziedzinowych, ośrodków kształcenia pozaformalnego, organizacji pozarządowych oraz uczelni wyższych z terenu Gorzowa Wlkp.
- Poprawa jakości i funkcjonalności komunikacji publicznej, zwłaszcza ułatwiającej dojazd uczniów w godzinach popołudniowych i wieczornych z obszarów wiejskich do i z Gorzowa Wlkp.

Poprawa jakości i zakresu usług publicznych w dziedzinie edukacji zależy w głównej mierze od woli współpracy samorządów oraz możliwości, jakie dają przepisy prawne. Jednakże wzmocnienie wsparcia w zakresie edukacji zależy przede wszystkim od umiejętności budowania partnerstw lokalnych celem rozwiązywania konkretnych problemów i oczekiwania uczniów i ich rodziców oraz nauczycieli.

Tabela 13 Rekomendacje rozwojowe w zakresie usług publicznych w dziedzinie edukacji

Rekomendacje eksperckie określone podczas inwentaryzacji i analizy zasobów i usług publicznych MG-6	Wyniki badania społecznej percepcji usług publicznych
• Stałe wzmacnianie Gorzowa Wielkopolskiego jako regionalnego ośrodka kształcenia ponadgimnazjalnego, podnoszenie jakości i dostępności oferty edukacyjnej zwłaszcza dla uczniów spoza Gorzowa Wielkopolskiego • Wdrażanie przez samorządy oraz placówki oświatowe gmin MG-6 systemu EDU (edukacyjna wartość dodana), który pozwala w sposób poprawny statystycznie wymierzyć wkład szkoły w ten postęp, dzięki temu staje się nieocenionym narzędziem wspólnej analizy wyników nauczania i podnoszenia jakości oferty edukacyjnej. Jest to odpowiedź na dużą barierę systemu edukacji polegającą na braku mechanizmów kontroli klienta nad jakością realizacji usług • Zapewnienie dostępu do komunikacji publicznej dla uczniów zdobywających wykształcenie w Gorzowie Wielkopolskim, przełamywanie barier komunikacyjnych w dostępie do usług publicznych w dziedzinie edukacji • Utworzenie platformy wymiany informacji i doświadczeń dla nauczycieli i pracowników samorządowych • Podniesienie jakości zajęć pozalekcyjnych (zwłaszcza w Gorzowie Wielkopolskim) oraz budowanie wspólnej oferty zajęć, a zwłaszcza pozaszkolnych • Wspólne ubieganie się o dotacje z Unii Europejskiej na projekty obejmujące placówki oświatowe i uczniów z obszaru MG-6 • Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w realizacji zadań zleczanych z dziedziny edukacji przez samorządy • Większe dostosowanie oferty edukacyjnej do wymogów rynku pracy	• Zwiększenie dostępności liczby miejsc w przedszkolach • Poprawa stanu technicznego placówek oświatowych oraz ich wyposażenia • Dopasowanie komunikacji publicznej do potrzeb dojeżdżających uczniów • Wprowadzenie warunków poprawiających zachowanie uczniów w stosunku do nauczycieli • Wzrost liczby pedagogów i psychologów w szkołach • Lepsza współpraca szkoły z rodzicami lub opiekunami uczniów • Zwiększenie efektywności przygotowania do przyszłej pracy zawodowej oraz zwiększenie zakresu wsparcia ze strony szkoły w planowaniu przyszłej kariery zawodowej • Poprawa dostępności zajęć pozalekcyjnych • Poprawa efektywności systemu w zakresie opieki pedagogicznej i wychowawczej • Wzmocnienie zakresu usług związanych z przygotowaniem uczniów do wyboru zawodu, kształcenia zorientowanego na zdobywanie kompetencji przydatnych na rynku pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych mieszkańców oraz IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

3.4.1. Możliwości współpracy w ramach MG-6

Poniżej w tabeli przedstawiono propozycje celów i zadań poszczególnych samorządów Związku Celowego Gmin MG-6 w zakresie poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji. Poniższe opinie zostały zebrane podczas prac poprzedzających badania społeczne, a polegających na badaniu podmiotów i instytucji świadczących usługi społeczne w zakresie komunikacji publicznej, edukacji, pomocy społecznej oraz kultury. Badania zakładały zrealizowanie pogłębionych wywiadów eksperckich oraz analizę materiałów zastanych: dokumentów urzędowych, strategii i planów działania, koncepcji rozwojowych, struktur zatrudnienia, zbiorczych wyników egzaminów szkolnych, rozkładów jazdy etc.

Propozycje stanowią uzupełnienie rekomendacji wdrożeniowych zaproponowanych na podstawie prowadzonych badań społecznych uczniów, nauczycieli, mieszkańców i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z terenu Gorzowa Wielkopolskiego, Santoka, Deszczna, Kłodawy, Bogdańca i Lubiszyna.

Rysunek 39 Możliwości i bariery we współpracy w dziedzinie edukacji w ramach MG-6

Możliwości współpracy w ramach MG-6	Bariery we współpracy w ramach MG-6
• Współpraca między szkołami i wymiana doświadczeń • Dbłość o podniesienie jakości kształcenia • Opracowanie i wdrożenie porównywalnych parametrów w zakresie oceny jakości kształcenia • Wymiana dobrych praktyk • Ograniczenie obszaru działania Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Gorzowie Wielkopolskim do obszaru MG-6 • Wymiana doświadczeń na polu edukacji • Współpraca nauczycieli • Wspólne szkolenia, konkursy, turnieje • Wymiana doświadczeń • Wspólna realizacja projektów unijnych • Realizacja wspólnych projektów z dziedziny edukacji współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej • Rozszerzona oferta zajęć edukacyjno- sportowych realizowanych z programów unijnych • Wymiana doświadczeń między nauczycielami i pedagogami, • Spotkania integracyjne, sportowe, artystyczne, dzieci i młodzieży z kilku gmin • Wspólna organizacja szkolnych konkursów	• Brak zainteresowania ze strony placówek oświaty • Ograniczone środki finansowe • Brak komunikacji publicznej kursującej między gminami MG-6 (každorazowa konieczność przejazdu przez Gorzów Wielkopolski) • Brak środków finansowych • Znaczne odległości między miejscowościami i wynikające z tego problemy komunikacyjne • Wysokie koszty transportu • Brak woli współpracy • Problemy z dojazdem komunikacją publiczną

źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

4. Sektor kultury

Kultura należy do tego obszaru zadań samorządu, który wyraźnie pokazuje powiązania między miastem Gorzów Wlkp. a gminami sąsiednimi w ramach Związku Gmin MG-6. Miasto dysponuje dobrze rozwiniętą bazą kulturalną, z której chętnie korzystają mieszkańcy gmin tzw. pierścienia Gorzowa (gmin wiejskich wokół miasta). Elementem sprzyjającym poprawie jakości i dostępności usług publicznych w dziedzinie kultury jest to, że każda z instytucji kultury chce przyciągnąć jak najwięcej uczestników podejmowanych przedsięwzięć lub imprez.

Kamieniem milowym w rozwoju kultury w Gorzowie Wielkopolskim i MG-6 było utworzenie przy wsparciu Unii Europejskiej Centrum Edukacji Artystycznej - Filharmonia Gorzowska. Jest to nowoczesny bardzo funkcjonalny obiekt, który w sposób znaczący rozszerzył ofertę kulturalną zarówno miasta, jak i gmin należących do jego pierścienia.

Można przyjąć, że usługi publiczne z dziedziny kultury na obszarze Związku Gmin MG-6 trafiają do liczego grona odbiorców (uczestników imprez, kół zainteresowań oraz czytelników w bibliotekach). Ich szacunkową łączną liczbę można określić na 157,1 tys. Do tej liczby należałoby dodać uczestników przedsięwzięć kulturalnych organizowanych przez urzędy gminy w Deszcznie, Bogdańcu (których nie ujmuje statystyka GUS).

Usługi publiczne świadczone przez samorządy Związku Gmin MG-6, ich zakres i jakość, zasługują na szczególną uwagę ze względu na zidentyfikowane przez ekspertów problemy społeczne. W gminach MG-6 znaczny jest odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej. Eksperci często podkreślali brak zaangażowania (aktywności) mieszkańców w sprawy lokalne oraz konieczność zintensyfikowania działań kulturalnych jako najlepszego antidotum na bierność i brak zaradności części mieszkańców. Ze względu na występujące często zjawisko „dziedziczenia niezaradności” szczególną grupą odbiorców usług publicznych w dziedzinie kultury są dzieci i młodzież.

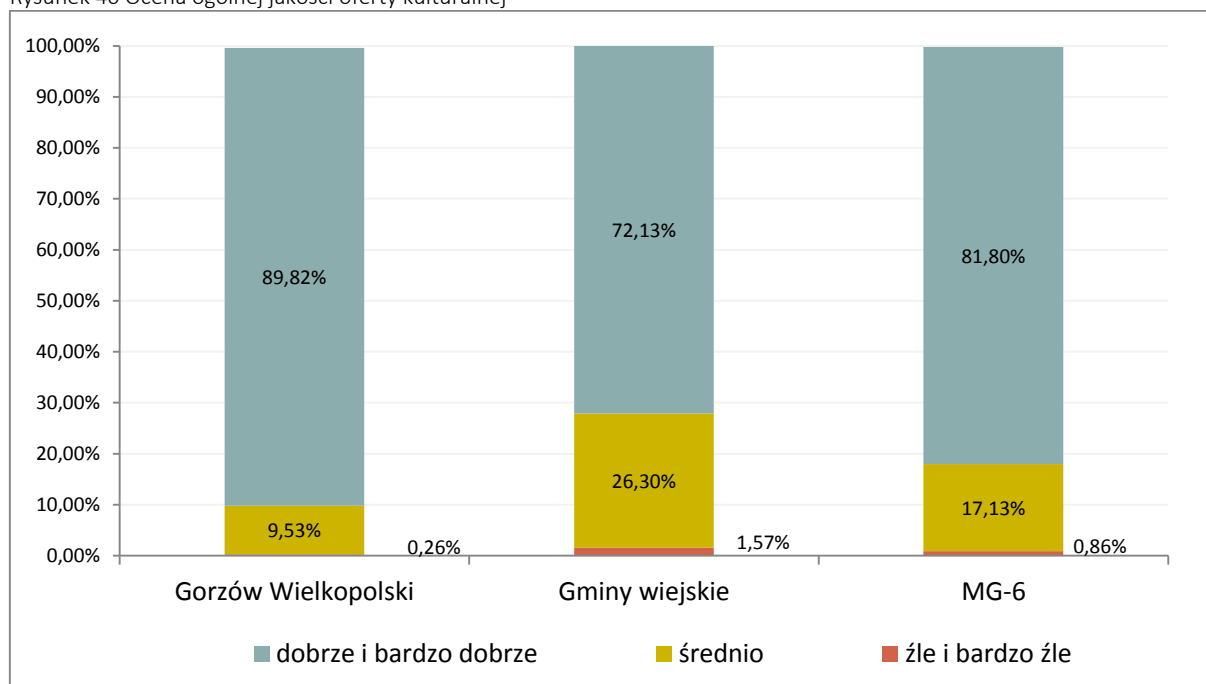
4.1. Badanie mieszkańców

Ocena usług publicznych w zakresie kultury jest jednym z kluczowych czynników wpływających na atrakcyjność osiedleńczą, a przede wszystkim na jakość życia mieszkańców. W ramach przeprowadzonego badania zaplanowano uzyskanie wiedzy na temat ogólnej oceny oferty kulturalnej, jak również szczegółowych informacji związanych z postawami mieszkańców MG-6 w stosunku do kultury, preferowanych aktywności, uczestnictwa w różnego rodzaju wydarzeniach, jak również na temat barier. Poniżej przedstawiono wyniki badań ankietowych na obszarze MG-6 przeprowadzonych wśród mieszkańców.

4.1.1. Ocena jakości usług publicznych w kulturze

Gorzów Wielkopolski pełni dla ościennych gmin wiejskich funkcję centrum kulturalnego. Placówki kultury w mieście oferują bardzo dużą liczbę przedsięwzięć kulturalnych. Ogólna ocena jakości oferty kulturalnej kształtuje się na dobrym poziomie. Mieszkańcy MG-6 oceniają ją jako bardzo dobrą i dobrą. W skali całego obszaru 50% oceniło ją jako bardzo dobrą, a 31,8% jako dobrą. Tylko 17,1% odpowiedzi było negatywnych, co stanowiło ich niewielki odsetek. Zaznaczyć tu trzeba, że z punktu widzenia oceny jakości usług publicznych znaczenie istotniejsze są dane dla czynników szczegółowych, które respondentom łatwiej ocenić. Oceny szczegółowe są częściowo w opozycji do danych prezentowanych na poniższym wykresie, jak również do faktycznego uczestnictwa mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych. W odniesieniu do danych dla poszczególnych jednostek zauważyć można zróżnicowanie - najwyższy poziom zadowolenia odnotowano w Gorzowie Wlkp., niższe oceny na terenach wiejskich wskazują wprost na znaczenie miasta jako czynnika kulturotwórczego i lokalnego centrum dla mieszkańców gmin wiejskich. Nie zmienia to faktu, że w każdej z gmin poziom zadowolenia z oferty kulturalnej (odpowiedzi bardzo dobrze i dobrze) wyniósł ponad 50%.

Rysunek 40 Ocena ogólnej jakości oferty kulturalnej

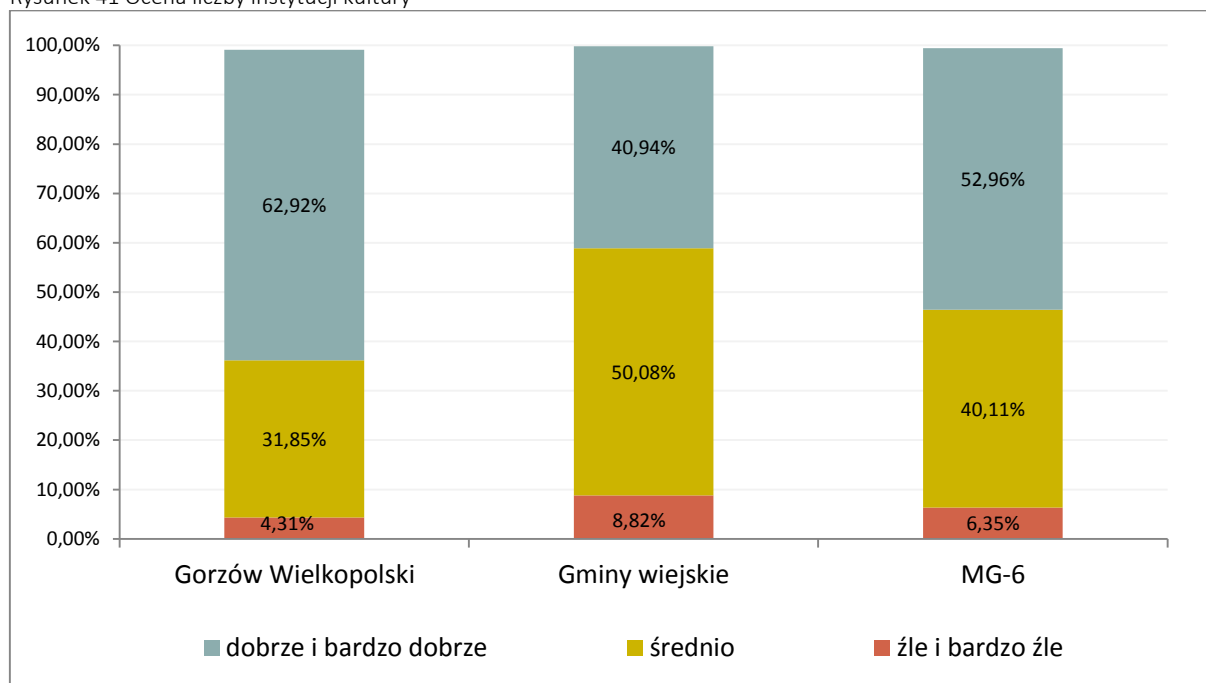
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Ocena liczby instytucji kultury w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego jest wyraźnie zróżnicowana. Widoczny jest, w odniesieniu do oceny całości oferty kulturalnej, spadek odsetka ocen bardzo dobrze (w całym MG-6 – 17,9%) i wyraźny wzrost odpowiedzi średnio (40,1%). Jednocześnie oceny negatywne stanowią ponad 6% wszystkich odpowiedzi. Pełny obraz pokazuje analiza porównawcza gmin z Gorzowem Wlkp. Poziom ocen bardzo dobrze przekracza 10%. Oceny dobrze kształtują się na zbliżonym poziomie. Najwięcej negatywnych odpowiedzi (źle i bardzo źle) wskazali respondenci z gminy Deszczno i Kłodawa, przy czym podkreślić należy, iż w obu przypadkach poziom 12,75% i 10,8% nie może być traktowany jako wysoki, obszary te wyróżnia ponad przeciętna liczba ocen dobrych i bardzo dobrych w odniesieniu do pozostałych gmin wiejskich (wyższe tylko w Santoku). Z drugiej strony mieszkańcy nie postrzegają zwykle instytucji kultury jako przypisanych konkretnemu samorządowi, zresztą część z nich funkcjonuje jako podmioty komercyjne, w związku z czym ocena instytucji kultury przez mieszkańców obszarów wiejskich w znacznym stopniu uwzględnia również podmioty zlokalizowane w Gorzowie Wlkp.

Reasumując, liczba instytucji kultury na danym obszarze wyznacza przede wszystkim dostępność do życia kulturalnego – dla około 53% mieszkańców MG-6 jest ona wystarczająca,

natomiast 40% ocenia ją średnio, a ponad 6% źle. Wskazuje to na fakt, iż blisko połowa mieszkańców odczuwa mniejsze lub większe trudności w dostępie do kultury.

Rysunek 41 Ocena liczby instytucji kultury

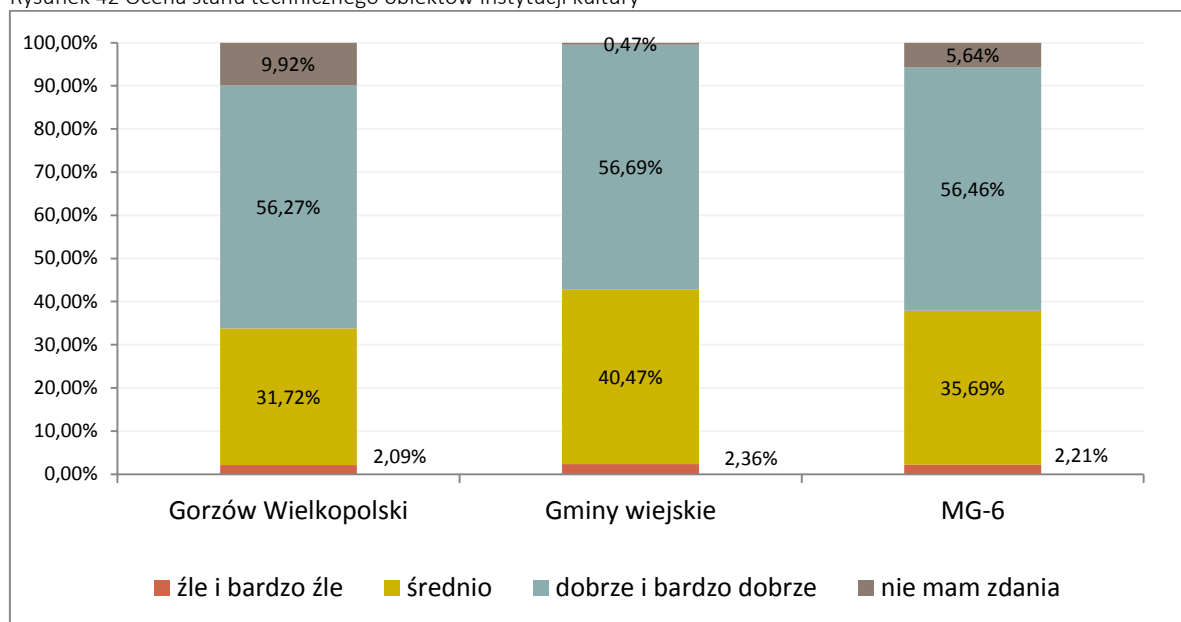

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

4.1.1.1. Ocena stanu technicznego infrastruktury kultury i rekreacji

Na podobnym poziomie jak liczba instytucji kultury, kształtuje się ocena stanu technicznego obiektów, w których działają. Tylko 14,3% mieszkańców ocenia ją jako bardzo dobrą, dominują odpowiedzi dobrze (42,2%) i średnio (35,7%). Warto zwrócić uwagę, że najwyżej oceniali stan techniczny mieszkańcy gminy Santok. W każdej z badanych gmin odsetek odpowiedzi źle i bardzo źle był marginalny i nie przekraczał 4%.

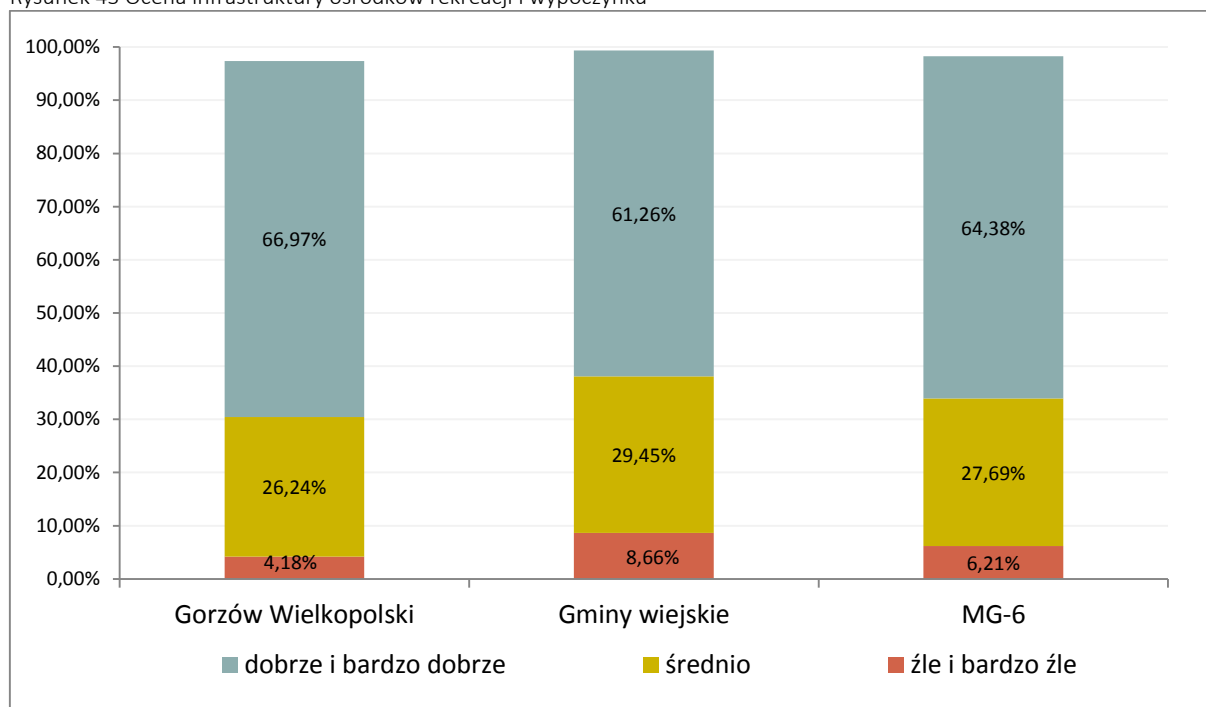
Rysunek 42 Ocena stanu technicznego obiektów instytucji kultury

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Ważnym elementem, coraz częściej nie tylko z punktu widzenia dzieci i młodzieży, ale również osób dorosłych, jest dostęp i jakość infrastruktury rekreacji i wypoczynku. Zdecydowana większość ocenia ją dobrze i bardzo dobrze (odpowiednio 41,9% i 22,5%), średnio 27,7%. Odpowiedzi źle i bardzo źle stanowią niewiele ponad 6%. Z punktu widzenia równomiernego i zrównoważonego rozwoju obszaru MG-6 za bardzo pozytywne należy uznać w miarę równomierne rozłożenie ocen bardzo dobrych i dobrych (najwyższa ocena wśród gmin wiejskich w Bogdańcu) i stosunkowo niewielki odsetek odpowiedzi negatywnych (najwyższy w Santoku 13,9%).

Rysunek 43 Ocena infrastruktury ośrodków rekreacji i wypoczynku

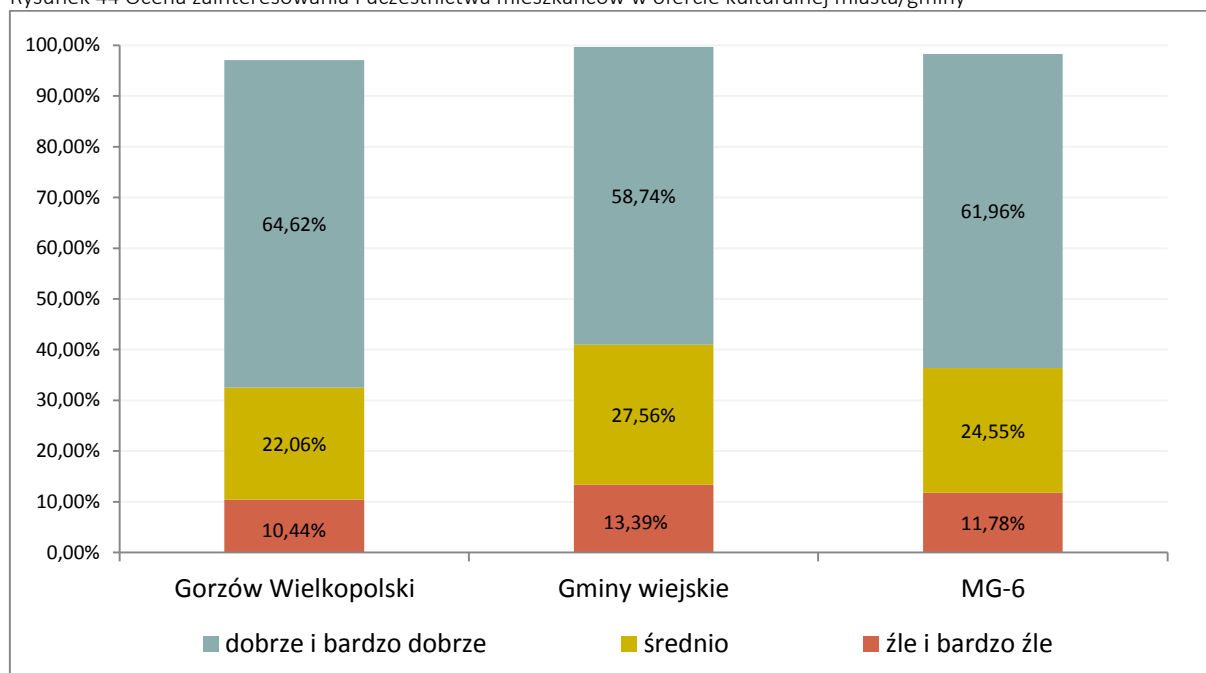

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

4.1.1.2. Ocena oferty kulturalnej i jej finansowania

Ocena udziału mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych wskazuje przede wszystkim na to, w jaki sposób wykorzystana jest funkcjonująca oferta, jak również na ile odpowiada ona mieszkańcom. Oczywiście mówi również o zwyczajach w zakresie uczestnictwa w życiu kulturalnym. Ocena zainteresowania mieszkańców kulturą kształtuje się zdaniem respondentów na dobrym poziomie (odpowiedzi bardzo dobrze – 18,3%, dobrze - 43,6%). Jednocześnie blisko 12% oceniło ją jako złą (11,8%). W poszczególnych gminach odsetki odpowiedzi kształtowały się na zbliżonym poziomie, przy czym najbardziej krytyczni w tym zakresie byli mieszkańcy gmin Kłodawa i Deszczno, najwyższy odsetek średnio wskazali z kolei zamieszkujący w gminie Lubiszyn. Projekcja respondentów w tym zakresie wydaje się wskazywać, iż trochę ponad 50% mieszkańców przejawia w tym zakresie pewne zainteresowanie, natomiast dla pozostałej części nie ma to większego znaczenia lub też w ogóle w kulturze nie uczestniczą.

Rysunek 44 Ocena zainteresowania i uczestnictwa mieszkańców w ofercie kulturalnej miasta/gminy

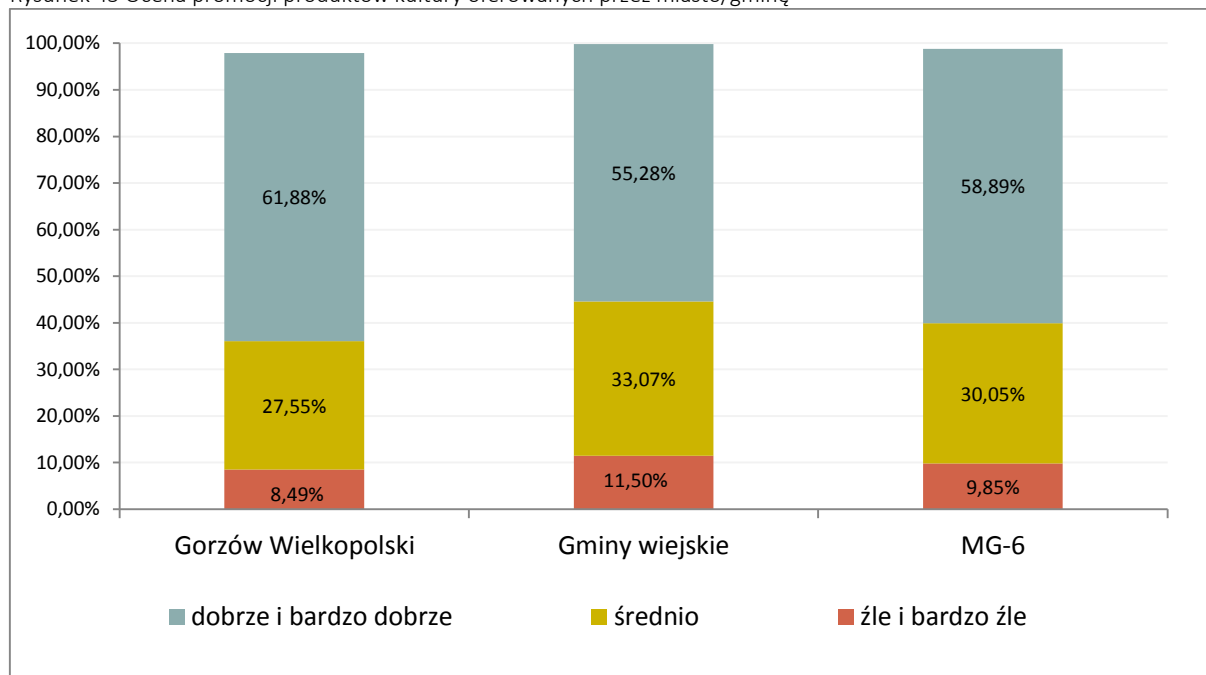
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Ocena promocji produktów kulturowych jest ważnym elementem budowania oferty kulturalnej. Informowanie, docieranie do mieszkańców poprzez zróżnicowane kanały jest niejednokrotnie równie ważna jak organizacja samego wydarzenia. Jest to coraz bardziej istotne również dla jednostek, których oferta jest powtarzalna i kierowana przynajmniej w części do ludzi młodych – wiele jednostek samorządowych skupia się właśnie na niej, w celu realizacji określonych zadań statutowych. 59% respondentów z obszaru MG-6 ocenia promocję bardzo dobrze lub dobrze, 30% wystawiło jej ocenę średnią, a 9,8% dostrzega w tym zakresie braki. Należy zwrócić uwagę, że uczniowie szkół z obszaru MG-6 za główną barierę w dostępie do kultury wskazali brak informacji o wydarzeniach z dziedziny kultury.

Warto zwrócić uwagę na stosunkowo wysoką ocenę promocji wydarzeń kulturalnych. Zaprezentowane oceny są zbliżone do poziomu wskazań w zakresie zainteresowania kulturą. Można tu wnioskować, iż respondenci mają przekonanie, że osoby, które są zainteresowane uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych, są skutecznie informowane o nich. Ocena promocji w porównaniu do pozostałych zaprezentowanych powyżej czynników w najwyższym stopniu zbliża się do ogólnej oceny oferty kulturalnej. Istotne jest również, że dane dla poszczególnych gmin wiejskich tylko w niewielkim stopniu odbiegają od poziomu

odnotowanego w Gorzowie Wlkp., gdzie promocja może odbywać się przy wykorzystaniu większej liczby mediów, jest również łatwiejsza ze względu na charakter zabudowy.

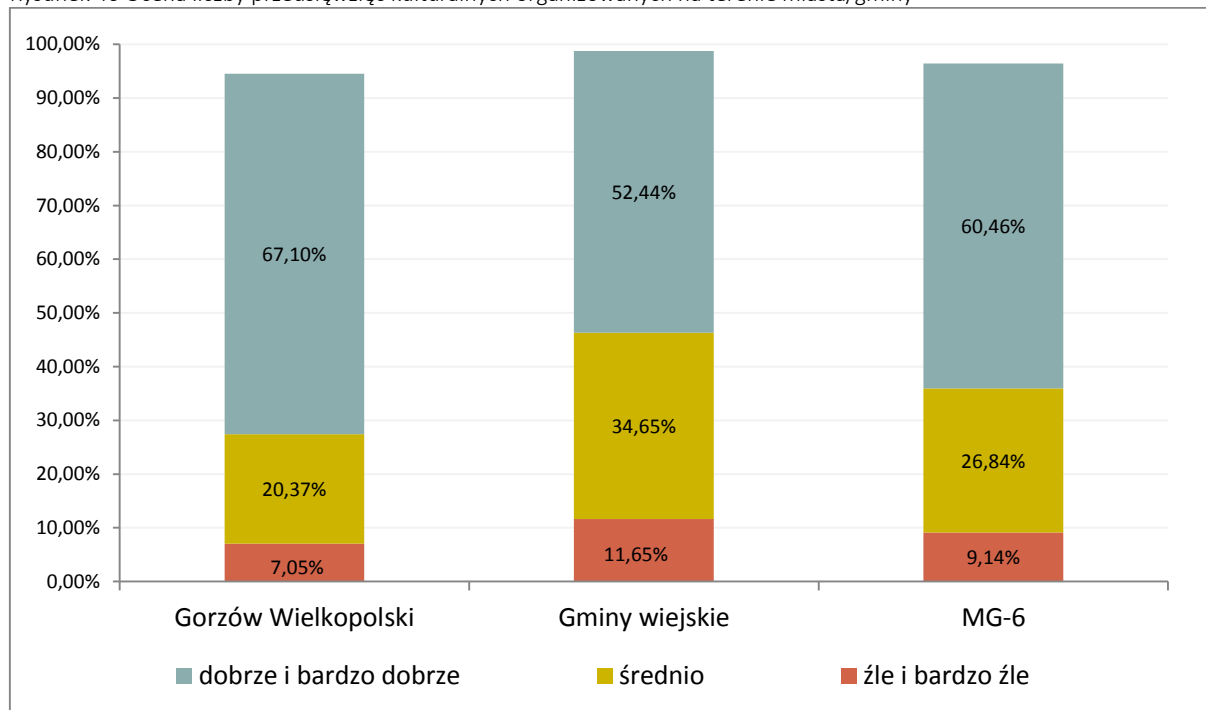
Rysunek 45 Ocena promocji produktów kultury oferowanych przez miasto/gminę

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Mieszkańcy MG-6 są zadowoleni z liczby organizowanych przedsięwzięć kulturalnych, w skali całego obszaru zdecydowanie przeważają oceny dobre (38,1%) oraz bardzo dobre (22,3%). Jednocześnie zaledwie co dziesiąty mieszkaniec odczuwa potrzebę zwiększenia ich liczby, szczególnie widoczne jest to w gminach wiejskich: Lubiszynie, Kłodawie i Deszcznie. Warto zwrócić uwagę, że najmniej negatywnych wskazań odnotowano w gminie Bogdaniec, jednocześnie najwięcej pozytywnych wskazań było w Gorzowie Wlkp. oraz gminie Santok. Buduje to przekonanie, że oferta kulturalna pod względem jej wielkości jest wystarczająca, konfrontując te wyniki z uzyskanymi w zakresie uczestnictwa w kulturze, można przypuszczać, że w zdecydowanej większości mieszkańcy aktywni na tym polu mogą znaleźć wydarzenia odpowiadające im potrzebom. Jednocześnie pozostaje grupa ponad 40% mieszkańców, którzy w tym zakresie są bierni z różnych powodów, nie jest nim jednak raczej wielkość oferty.

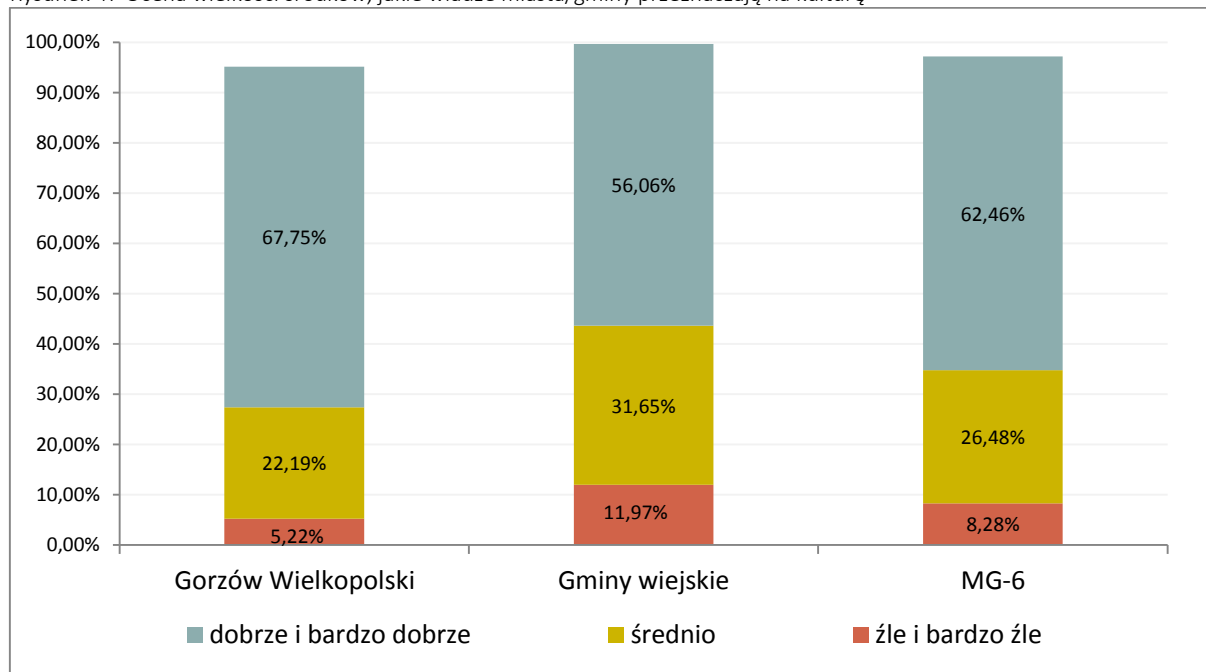
Rysunek 46 Ocena liczby przedsięwzięć kulturalnych organizowanych na terenie miasta/gminy

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Ocenę wielkości wydatkowanych środków należy rozpatrywać głównie z punktu widzenia ich celowości. Porównanie ich pozwala przede wszystkim na ocenę przekonań mieszkańców nie tylko czy środki te są duże, wystarczające itp., ale również czy ich wydatkowanie jest optymalne z punktu widzenia potencjalnych uczestników imprez kulturalnych. Ocenę w obu tych aspektach na terenie MG-6 są zbliżone, co wskazuje na pozytywne postrzeganie strumieni pieniędzy z budżetu poszczególnych samorządów na kulturę. Ogólna ocena wielkości wydatkowanych środków w zakresie odpowiedzi bardzo dobrze i dobrze, to ponad 62%, przy odpowiedziach negatywnych kształtujących się na poziomie niewiele ponad 8%. Wskaźnik zadowolenia jest wyraźnie wyższy w Gorzowie Wlkp. a niższy w gminach wiejskich, w szczególności w Lubiszynie, gdzie odnotowano ok. 18% odpowiedzi negatywnych. Również w tej gminie można zauważyć znacząco wyższy odsetek ocen średnich w zakresie kierunków wydatkowania środków – 51,9%.

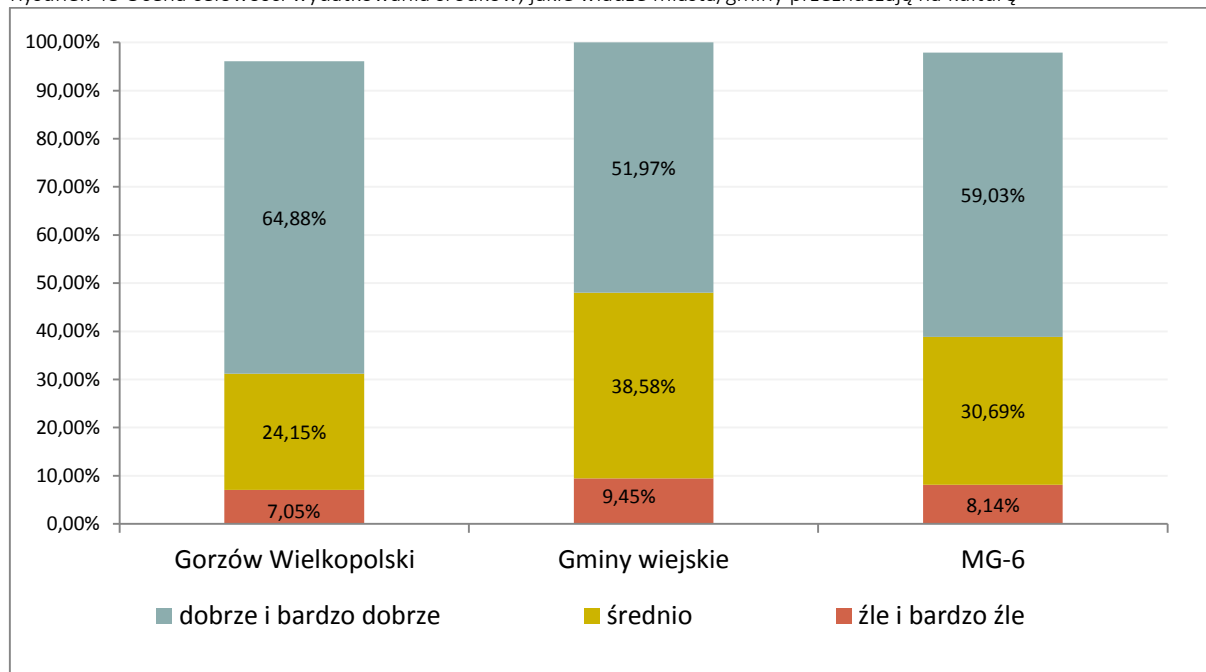
Rysunek 47 Ocena wielkości środków, jakie władze miasta/gminy przeznaczają na kulturę

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Z powyżej zaprezentowanymi danymi bezpośrednio powiązana jest ocena celowości wydatkowanych środków na kulturę, pośrednio określa ona dostosowanie oferty do oczekiwań, ale również świadczy o generalnej ocenie racjonalności wydatków na kulturę. Odpowiedzi pozytywne w tym zakresie były wyższe w Gorzowie Wielkopolskim niż w gminach wiejskich MG-6. W skali obszaru MG-6 sześciu na dziesięciu mieszkańców odnosi się pozytywnie do celowości wydatkowania środków na kulturę, co należy uznać za dobry wskaźnik.

Rysunek 48 Ocena celowości wydatkowania środków, jakie władze miasta/gminy przeznaczają na kulturę

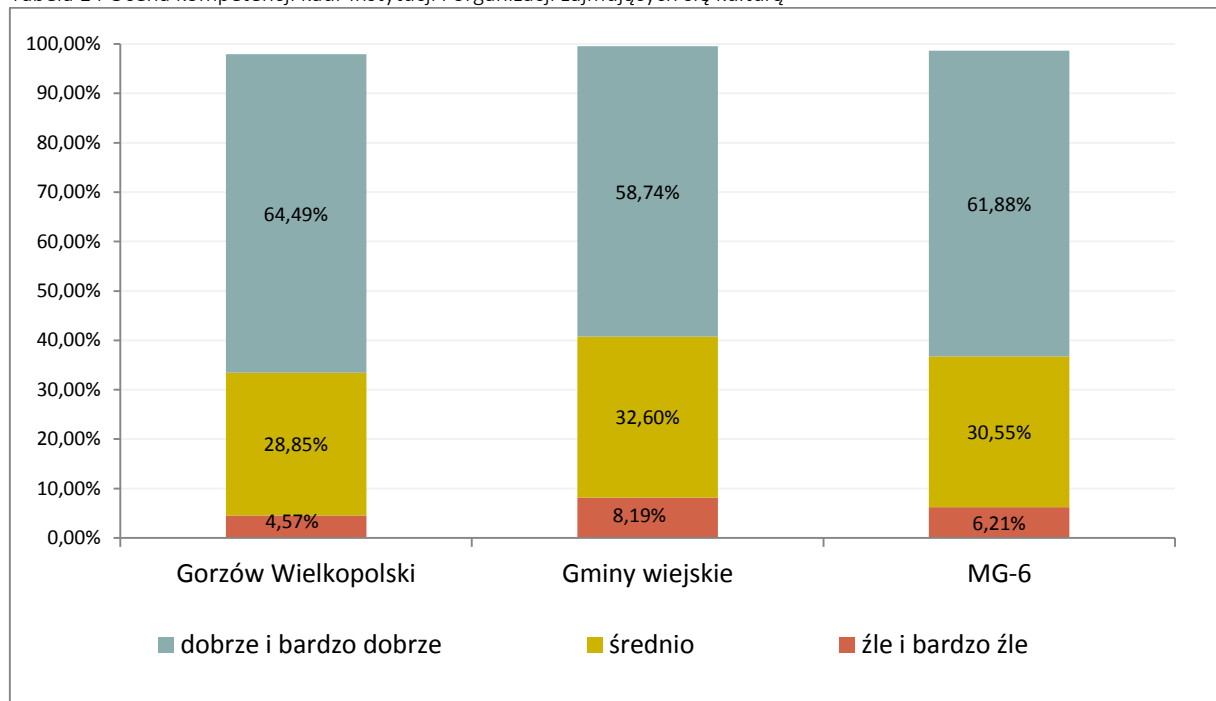
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

4.1.1.3. Ocena kadr instytucji kultury

Kluczowym elementem wpływającym na jakość usług w obrębie kultury są kwalifikacje kadry w tym obszarze, który jest skażony dużym poziomem niewymierności, właśnie czynnik ludzki odgrywa tu bardzo znaczącą rolę. Kwalifikacje kadry instytucji kultury rozpatrywane były na dwóch poziomach, z jednej strony oceny ogólnej, z drugiej znajomości potrzeb lokalnej społeczności.

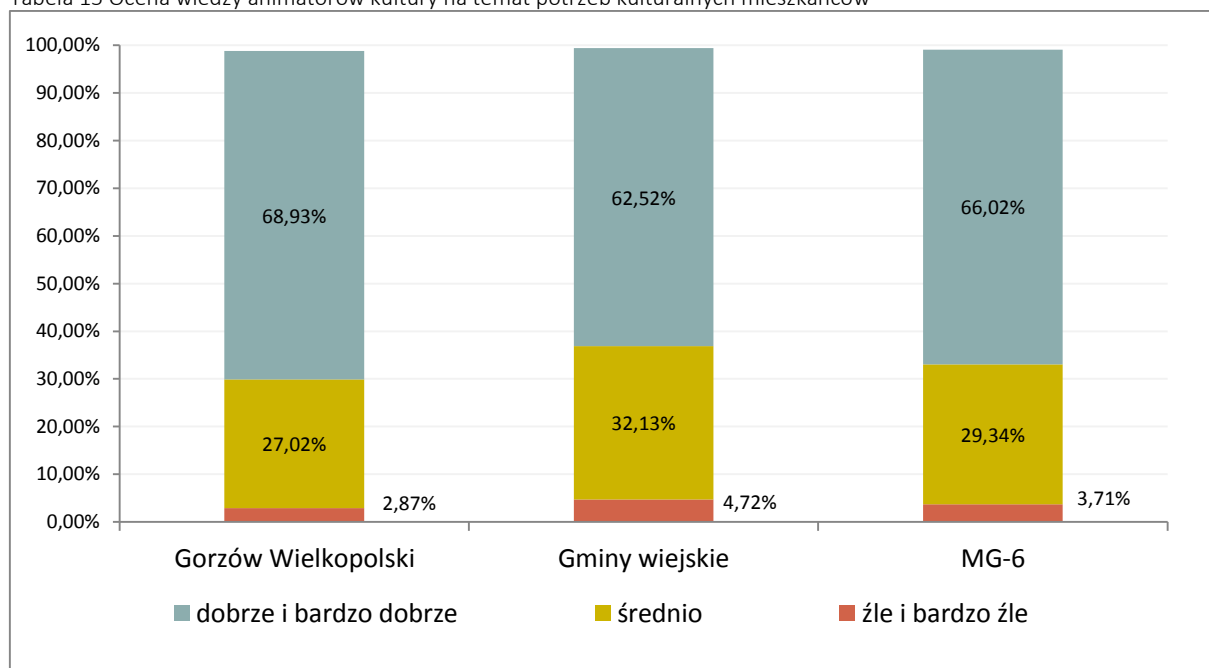
Warto zwrócić uwagę, iż mieszkańcy wysoko oceniają fachowość kadr instytucji kultury, jak również ich wiedzę na temat potrzeb mieszkańców. Jak można przypuszczać, część badanych miała bezpośredni kontakt z tymi osobami, a ich ocena związana jest z tym, jak zostali obsłużeni jako klienci różnych placówek np.: biblioteki, domu kultury itp. Łącznie odpowiedzi bardzo dobre i dobre wskazało ponad 60% respondentów. Szczegółowa ocena wiedzy na temat potrzeb mieszkańców wypada jeszcze lepiej – 66% mieszkańców ocenia ją pozytywnie.

Tabela 14 Ocena kompetencji kadr instytucji i organizacji zajmujących się kulturą

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Tabela 15 Ocena wiedzy animatorów kultury na temat potrzeb kulturalnych mieszkańców

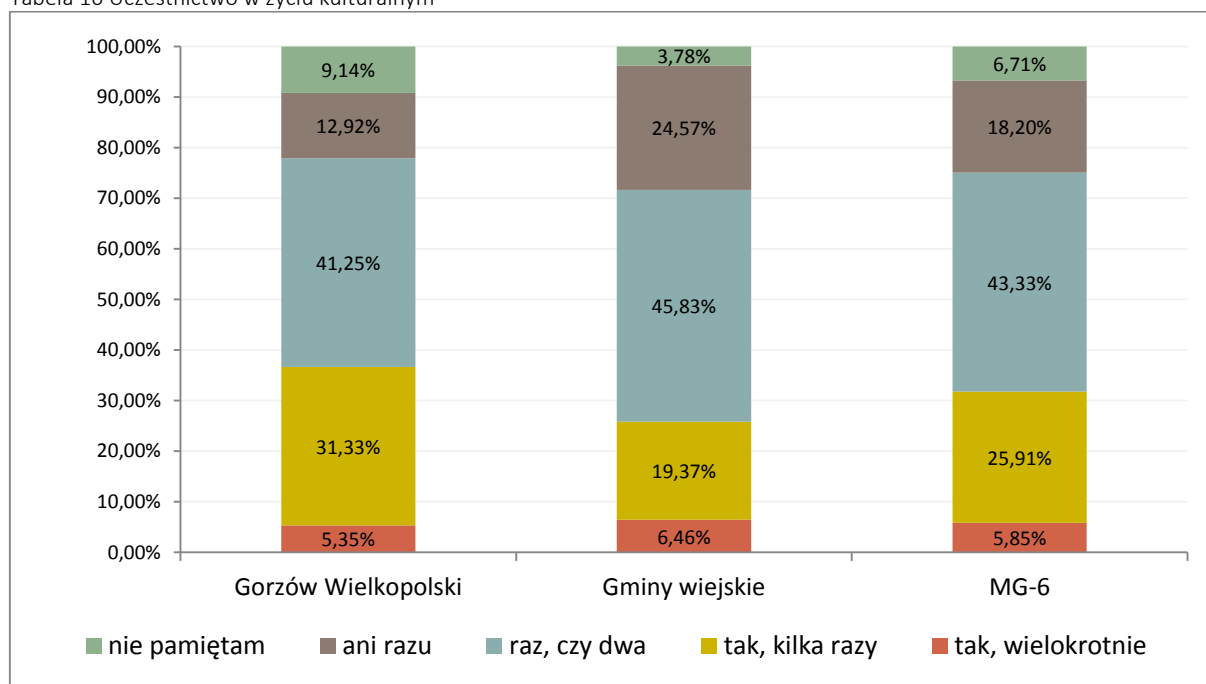

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

4.1.1.4. Uczestnictwo w życiu kulturalnym

Podsumowując powyższe czynniki składające się na ocenę kultury, warto zwrócić uwagę na deklarację mieszkańców, co do liczby imprez kulturalnych w jakich uczestniczyli. Innymi słowy, czy ich oceny faktycznie są powiązane z udziałem w życiu kulturalnym. Zdecydowana większość mieszkańców MG-6 uczestniczy w tego typu wydarzeniach raz, dwa razy do roku (43,3%), kolejna odpowiedź to kilka razy (25,9%). Jednocześnie jednak, aż 18,2% wskazuje, iż nie uczestniczyło w żadnej imprezie, a 6,2% przyznało, iż nie pamięta czy uczestniczyło w jakimś wydarzeniu. Osoby, które deklarują częste uczestnictwo w życiu kulturalnym stanowią zaledwie 5,9%. W poszczególnych gminach rozkład odpowiedzi wyraźnie się różnicuje. Blisko 40% mieszkańców gminy Santok i prawie co trzeci mieszkaniec gminy Kłodawa zadeklarował, iż nie uczestniczył w żadnym wydarzeniu kulturalnym w ciągu ostatniego roku. Jednocześnie ten sam wybór wskazało zaledwie 11,3% mieszkańców gminy Lubiszyn i 12,95% Gorzowian. Najwyższy wskaźnik osób, które regularnie i często uczestniczą w życiu kulturalnym, odnotowano w gminach: Santok, Deszczno, Bogdaniec.

Tabela 16 Uczestnictwo w życiu kulturalnym

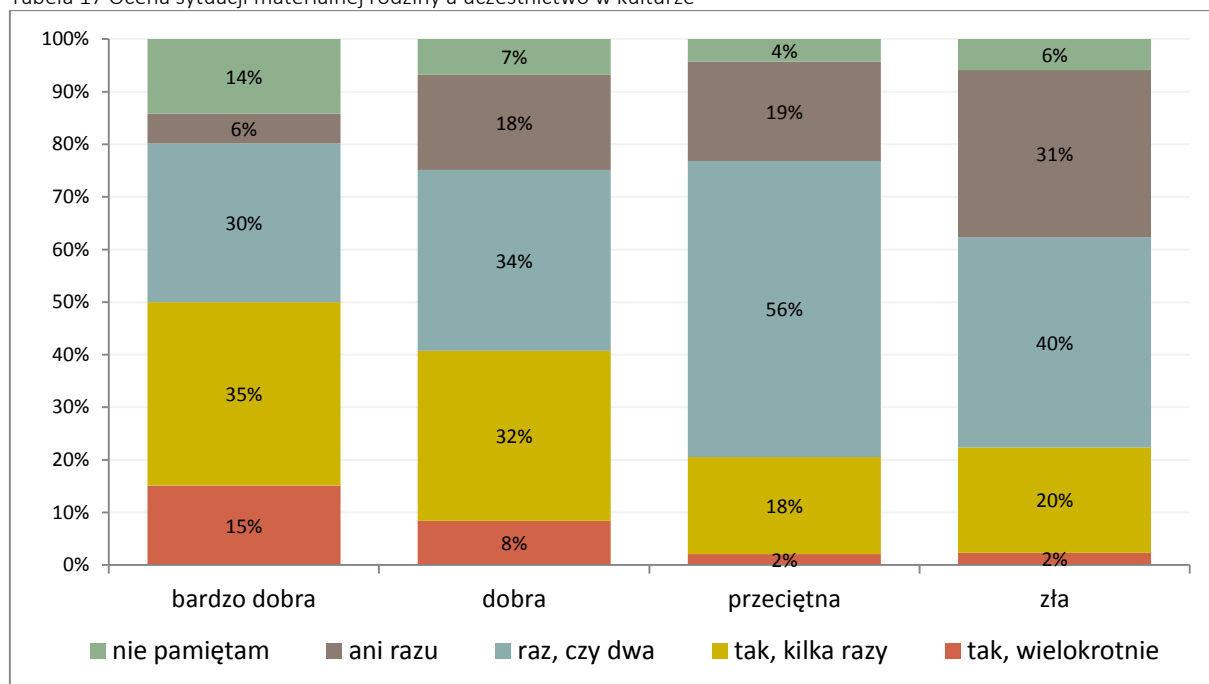

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W znacznym stopniu wyjaśnienie powyżej zaprezentowanych danych dotyczących uczestnictwa w kulturze prezentuje kolejny wykres. O ile płeć, wiek, czy nawet wykształcenie

nie wpływają istotnie na uczestnictwo w kulturze na badanym obszarze, o tyle kluczowy jest tu czynnik związany z sytuacją materialną. Jest to szczególnie widoczne w grupach osób, które kilka razy lub wielokrotnie w ciągu roku uczestniczą w różnych wydarzeniach kulturalnych. Warto tu jednak zwrócić uwagę, iż uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych przez lokalny samorząd, często wiąże się brakiem jakichkolwiek opłat ze strony uczestników. Nie można zatem sytuację materialną tłumaczyć wysokiego odsetka osób, które nie korzystają z różnych ofert czasu wolnego.

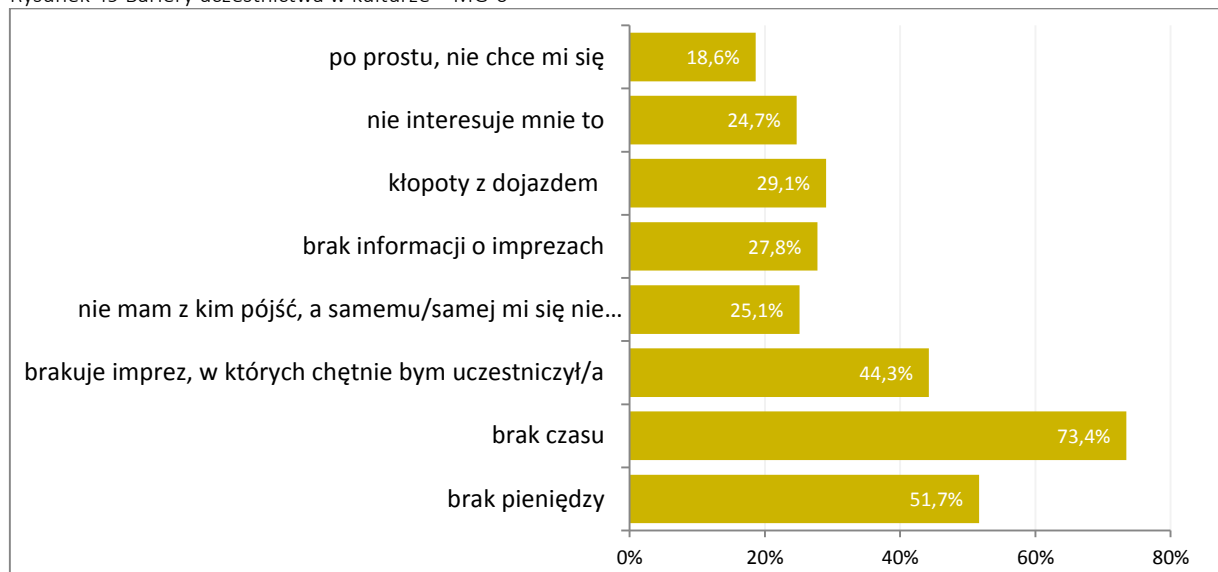
Tabela 17 Ocena sytuacji materialnej rodziny a uczestnictwo w kulturze

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Poniższy rysunek uzupełnia dane pokazane powyżej, zaprezentowano na nim główne bariery związane z uczestnictwem w kulturze w ocenie respondentów. Mieszkańcy MG-6 za najczęstszą barierę w dostępie do kultury w większości wskazywali brak czasu (83%), brak pieniędzy (70%) oraz brak imprez, w których respondent chciałby uczestniczyć (58%). Istotną przeszkodą były również kłopoty z dojazdem (38%) oraz brak informacji o imprezach (37%).

Rysunek 49 Bariery uczestnictwa w kulturze – MG-6

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Znajomość wśród mieszkańców obszaru MG-6 oferty kulturalnej (w tym oferty Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska) przedstawiają poniższe tabele. Pokazują one wydarzenia kulturalne, jakie są ważne dla mieszkańców oraz identyfikują sposób postrzegania przez mieszkańców roli, jaką pełni ta instytucja. Warto zauważyć, że mimo ważnej roli, jaką ta instytucja pełni w życiu kulturalnym, większość mieszkańców nie potrafi wskazać ani jednego przedsięwzięcia, które jest tam realizowane.

Tabela 18 Imprezy, wydarzenia kulturalne – ważne dla mieszkańców

wydarzenie	Gorzów Wlkp.	Bogdaniec	Deszczno	Kłodawa	Lubiszyn	Santok	MG-6
brak odpowiedzi, nie wiem	33,7%	24,8%	18,7%	29,7%	31,1%	13,1%	29,0%
Dni Gorzowa, dni miasta, urodziny miasta, Dni Województwa Lubuskiego	11,7%	21,1%	14,0%	14,9%	10,4%	21,3%	13,8%
Romane Dyvesa, festiwal muzyki romskiej, festiwal kultury cygańskiej	5,2%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	1,6%	3,1%
Kresowiana	4,6%	14,7%	10,7%	6,8%	7,5%	12,3%	7,1%
nocny szlak kultury	5,0%	1,8%	0,0%	0,7%	0,0%	3,3%	3,2%
Międzynarodowe Forum Różnorodności Kultur, Gorzów mozaiką wielu kultur, XX Międzynarodowy Festiwal Tańca, międzynarodowy festiwal tańca	3,5%	6,4%	2,7%	2,0%	0,9%	4,1%	3,4%
Alte kameraden	0,8%	0,9%	1,3%	3,4%	4,7%	0,8%	1,4%
active space	1,4%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%
festiwal reggae	4,7%	1,8%	0,0%	1,4%	0,9%	5,7%	3,4%
Złot Kierowców Aut Ciężarowych, Motoracing show	0,5%	1,8%	1,3%	6,1%	2,8%	0,0%	1,4%
dożynki	1,3%	3,7%	12,0%	10,8%	17,0%	8,2%	5,4%
imprezy masowe, imprezy kulturalne, festyny, festyny uliczne, festiwale, jarmark, jarmark gminny, folklor, folklor gminny, spotkanie orkiestr dętych, muzyka w parku róż, parę razy w roku świętowanie	1,3%	2,8%	3,3%	9,5%	9,4%	0,0%	3,0%
festiwal piwa	3,5%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%	2,1%
Lubuskie święto chleba, święto chleba, festiwal chleba, festiwal chleba i ziemniaka, święto pieczonego ziemniaka	1,6%	2,8%	8,0%	3,4%	8,5%	1,6%	3,1%
święto pieczonego kurczaka	0,5%	3,7%	14,0%	3,4%	1,9%	0,8%	2,6%
scena letnia, gorzowskie spotkania teatralne	15,3%	2,8%	0,7%	2,0%	0,9%	14,8%	10,2%
jarmark miodny	0,1%	0,0%	0,7%	2,7%	0,9%	6,6%	1,1%

Jazz Celebrations	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,6%
teatr uliczny	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,5%
drzewa Sobieskiego	0,0%	0,0%	6,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%
koncerty, koncerty popularnych zespołów, koncerty zespołów polskich, koncerty plenerowe, koncerty sław, kabareton, kabarety	1,0%	0,9%	2,7%	2,7%	1,9%	0,8%	1,4%
pojedyncze wskazania: Juwenalia, konfrontacje fotograficzne, noc świętojańska, małe Cannes, sacrum-wystawa sztuki sakralnej, festiwal serenada, Natalia piramida i tajemnica, jazda coolturałna, sztuka gorzowska, Od klasyki do rocka, powitanie wakacji, spotkania ze sztuką, serenada nad Wisłą, wariacje-imaginacje, zjednoczone siły kultury, konkurs pianistyczny, recitale, wizyta Alosza Awdiejewa	0,3%	0,9%	0,7%	0,0%	0,0%	1,6%	0,4%
sport, rajdy rowerowe, Orlik Polska, żużel, sportowe imprezy, sportowe wakacje, rajd przyjaźni	1,0%	0,0%	1,3%	2,7%	0,0%	0,0%	1,0%
festiwal muzyki, koncerty w filharmonii, festiwal filmów	0,4%	6,4%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,8%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Tabela 19 Oferta Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska (pierwsze wskazanie)

wydarzenie	Gorzów Wlkp.	Bogdaniec	Deszczno	Kłodawa	Lubiszyn	Santok	MG-6
brak odpowiedzi, nie wiem, nic	72,7%	40,4%	54,0%	44,6%	40,6%	62,3%	61,9%
muzyka poważna, koncerty muzyki poważnej, koncerty operowe, koncerty tenorów, recitale, koncerty organowe, koncerty instrumentalne, koncerty orkiestr	3,0%	0,0%	0,7%	0,7%	0,0%	0,0%	1,8%
spektakle dla dzieci, Imprezy dla dzieci, przedstawienia dla najmłodszych, pokazy dla najmłodszych, zabawy dla dzieci, wycieczki rowerowe, pokazy dla seniorów	1,0%	0,0%	4,7%	4,1%	3,8%	0,0%	1,8%
sport, wyścigi, wyścigi samochodowe, imprezy sportowe, place zabaw, sport dla dzieci, lodowisko, loty balonem, pokazy lotnicze, sporty walki, pokazy ognia, żużel	1,8%	8,3%	7,3%	8,8%	9,4%	4,9%	4,5%
duże koncerty, koncerty rockowe, koncerty dużych zespołów, muzyka rozrywkowa, koncerty sław, koncerty gwiazd, koncerty jazzu	7,7%	26,6%	20,0%	23,6%	23,6%	14,8%	14,0%
imprezy plenerowe, imprezy masowe, występy folklorystyczne, dożynki, festyny, rodzinne spotkanie	0,9%	4,6%	3,3%	3,4%	4,7%	0,0%	1,9%
kabarety, komedie	9,0%	0,0%	6,7%	5,4%	6,6%	7,4%	7,4%
wydarzenia kulturalne, wystawy, festiwale, festiwal muzyki romskiej, nocny szlak kulturalny	0,7%	15,6%	0,7%	0,0%	1,9%	2,5%	2,0%

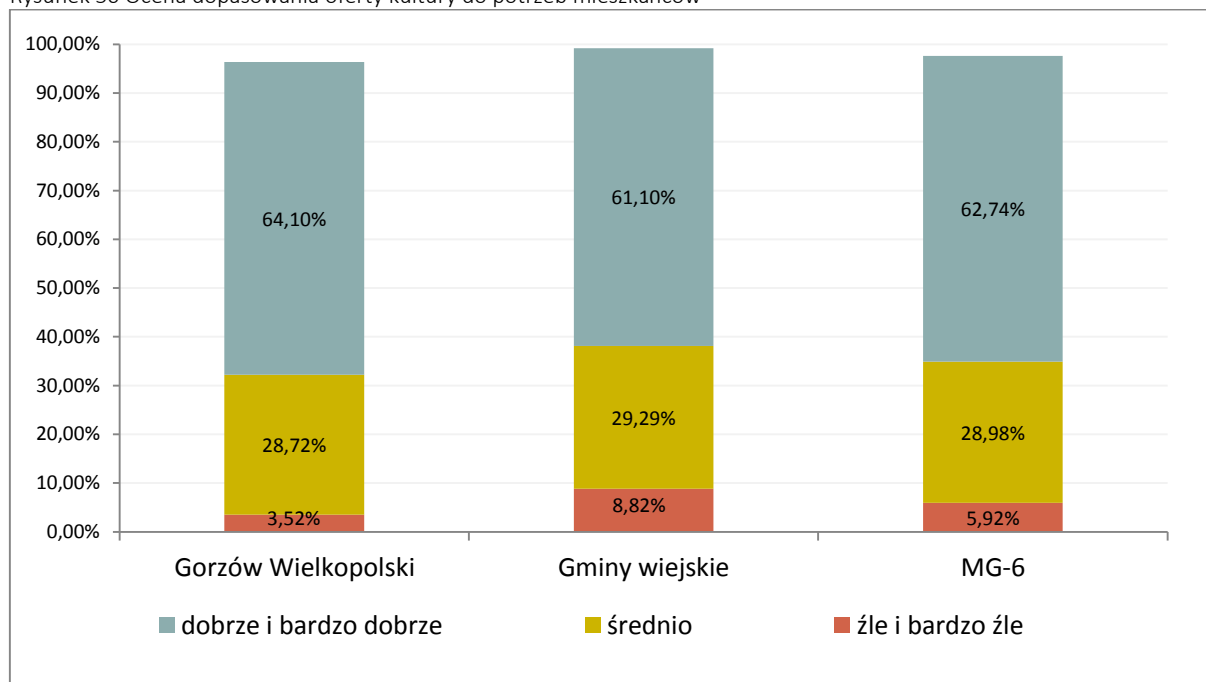
teatr, spotkania teatralne, wystawianie znanych sztuk, scena letnia, teatr uliczny, teatr cieni, teatr w plenerze, spektakle w amfiteatrze	2,3%	0,0%	0,7%	4,1%	4,7%	6,6%	2,7%
porządne kino, kino, premiery kinowe	0,0%	2,8%	0,7%	0,0%	1,9%	0,0%	0,4%
spotkania autorskie, spotkanie z aktorami, spotkanie z książką, spotkanie z gwiazdami, spotkania z pisarzami, wizyty sławnych osób, spotkania ze znanymi osobami	0,7%	1,8%	1,3%	2,7%	1,9%	1,6%	1,2%
wyjazdy zagraniczne dla mieszkańców, wyjazdy, pokazy mody, wizyta telewizji, coś na skalę ogólnokrajową, promocja miasta, ogniska, dni wódki	0,1%	0,0%	0,0%	2,7%	0,9%	0,0%	0,4%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

4.2. Potrzeby i preferencje

Gorzów Wielkopolski pełni dla ościennych gmin wiejskich funkcję centrum kulturalnego. Placówki kultury w mieście oferują bardzo dużą liczbę różnorodnych przedsięwzięć kulturalnych. Potrzeby i preferencje mieszkańców w zakresie oferty kulturalnej zostały zaprezentowane z punktu widzenia oceny dopasowania tej oferty do potrzeb mieszkańców, ich własnego postrzegania się jako uczestnika kultury oraz z punktu widzenia preferowanych form aktywności w tym obszarze. 64,1% mieszkańców Gorzowa Wlkp. wskazała, iż oferta ta jest dostosowana, jedynie 3,52% było zdania przeciwnego (odpowiedzi bardzo źle i źle), 28,7% oceniło ją średnio.

Rysunek 50 Ocena dopasowania oferty kultury do potrzeb mieszkańców

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W zakresie preferowanych form uczestnictwa w poszczególnych typach oferty na obszarze MG-6 jest kino, klubowe koncerty zespołów oraz wydarzenia sportowe. Preferencje w tym zakresie określiło ponad 70% mieszkańców. Do najmniej popularnych wśród mieszkańców Gorzowa Wlkp. form uczestnictwa w kulturze należą opera i operetka, koncerty w filharmonii oraz festiwale teatralne. Wskazywać to może na brak popytu na kulturę wyższą,

dla której utworzone zostało Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska w Gorzowie Wlkp.

Wskazane formy udziału w kulturze dostępne są jedynie w Gorzowie Wielkopolskim, przez co miasto zgodnie ze wskazaniami ekspertów i mieszkańców predestynowane jest do roli centrum świadczenia usług społecznych z dziedziny kultury.

Tabela 20 Preferowane formy uczestnictwa w kulturze

	Gorzów Wlkp.	Bogdaniec	Deszczno	Kłodawa	Lubiszyn	Santok	MG-6
wystawy, galerie sztuki	40,9%	66,1%	34,0%	39,2%	50,9%	42,6%	42,8%
klubowe koncerty zespołów	65,4%	86,2%	75,3%	82,4%	91,5%	54,1%	70,9%
koncerty światowych gwiazd	50,3%	79,8%	66,7%	70,9%	88,7%	48,4%	59,2%
koncerty w filharmonii	24,8%	35,8%	24,7%	32,4%	22,6%	20,5%	25,9%
festyny, jarmarki	37,5%	65,1%	45,3%	66,2%	59,4%	49,2%	46,2%
festiwale filmowe	38,4%	67,9%	45,3%	62,2%	53,8%	34,4%	44,8%
wyjście do teatru	39,9%	60,6%	36,0%	45,3%	50,0%	25,4%	41,2%
pokazy sztucznych ogni	50,5%	70,6%	48,0%	66,9%	58,5%	38,5%	53,1%
widowiska folklorystyczne	39,3%	64,2%	44,7%	64,9%	65,1%	32,8%	45,9%
widowiska kabaretowe	52,7%	70,6%	53,3%	66,2%	68,9%	33,6%	55,2%
opera, operetka	27,4%	28,4%	13,3%	22,3%	20,8%	28,7%	25,1%
wielkie koncerty uznanych gwiazd	51,0%	75,2%	52,7%	66,2%	68,9%	44,3%	55,5%
wyjście do kina	71,1%	86,2%	72,7%	81,8%	85,8%	49,2%	72,8%
wydarzenia sportowe	67,6%	82,6%	61,3%	83,1%	84,0%	49,2%	69,4%
festiwale teatralne	34,3%	53,2%	27,3%	37,2%	45,3%	22,1%	35,1%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Mieszkańcy obszaru MG-6 są skłonni pokrywać koszty uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych. Powszechnie akceptowalną stawką jest kwota do 50 zł. Mieszkańcy Gorzowa Wielkopolskiego deklarują możliwość ponoszenia wyższych kosztów udziału w kulturze niż mieszkańcy obszarów wiejskich. W pytaniu o skłonność do ponoszenia kosztów uczestnictwa mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych zaskakuje bardzo wysoki odsetek odpowiedzi „nie wiem”. Może to wskazywać na kompletny brak zainteresowania kulturą i aktywnym w niej uczestnictwem.

Tabela 21 Skłonność do ponoszenia kosztów uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w MG-6

	Gorzów Wlkp.	Bogdaniec	Deszczno	Kłodawa	Lubiszyn	Santok	MG-6
do 10 zł	2,0%	1,8%	8,0%	2,0%	3,8%	5,7%	3,1%
do 20 zł	19,7%	20,2%	18,0%	29,1%	25,5%	27,0%	21,6%
do 50 zł	42,3%	59,6%	45,3%	55,4%	52,8%	41,0%	46,0%
do 100 zł	22,3%	5,5%	11,3%	4,1%	6,6%	9,0%	15,6%
powyżej 100 zł	2,2%	0,9%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%
nie wiem	10,7%	11,0%	16,0%	9,5%	11,3%	17,2%	11,8%
brak odpowiedzi	0,8%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%
Razem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

4.3. Uczniowie

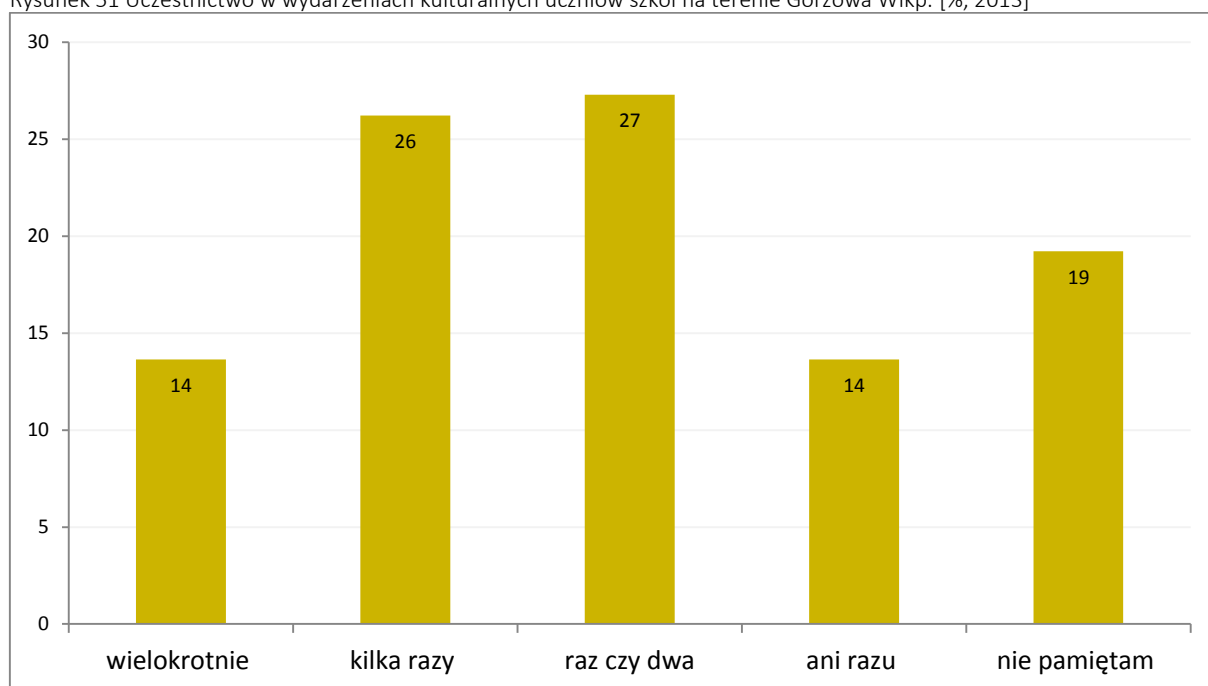
4.3.1. Ocena jakości usług

Kultura należy do tego obszaru zadań samorządu, który wyraźnie pokazuje powiązania między miastem Gorzów Wielkopolski a gminami sąsiednimi w ramach Związku Gmin MG-6. Miasto dysponuje dobrze rozwiniętą bazą kulturalną, z której chętnie korzystają mieszkańcy gmin tzw. pierścienia Gorzowa (gmin wiejskich MG-6). Elementem sprzyjającym poprawie jakości i dostępności usług publicznych w dziedzinie kultury jest to, że każda z instytucji kultury chce przyciągnąć jak najwięcej uczestników do podejmowanych przedsięwzięć lub imprez (podejmuje liczne akcje promocyjno-marketingowe). Szeroka oferta kulturalna Gorzowa

Wielkopolskiego przyciąga uczniów gorzowskich szkół. Mają oni relatywnie łatwiejszy dostęp do kultury, ze względu na fakt, że szkoły organizują w ramach zajęć wyjścia do kina, teatru czy filharmonii.

Badanie ankietowe pokazało, że 67% uczniów w miarę często uczestniczy w kulturze oferowanej przez miasto. Okazuje się, że uczniowie z Gorzowa Wlkp. oraz obszarów wiejskich uczestniczą w kulturze na podobnym poziomie. Może to dziwić ze względu na różny dostęp do placówek kultury spowodowany zidentyfikowanymi barierami komunikacyjnymi.

Rysunek 51 Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych uczniów szkół na terenie Gorzowa Wlkp. [% , 2013]

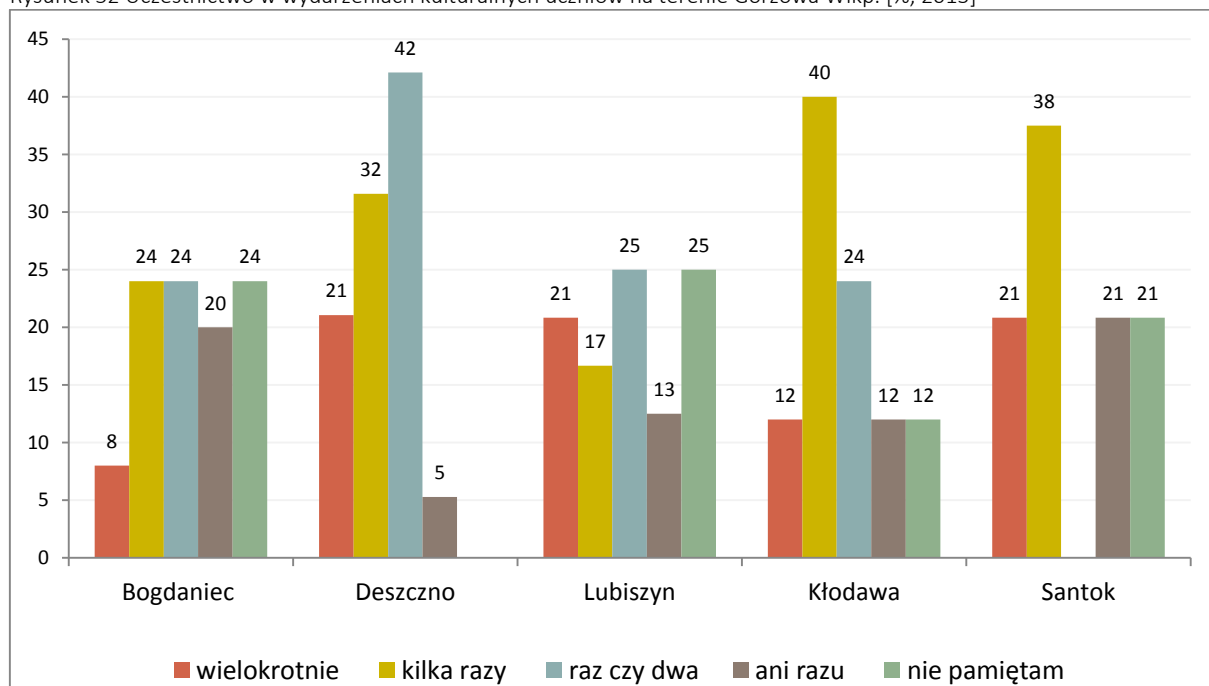

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Siedmiu na dziesięciu uczniów szkół z terenu ZCG MG-6 potrafi wskazać najważniejszą imprezę/wydarzenie kulturalne bądź sportowe na terenie Gorzowa Wielkopolskiego, Deszczna, Bogdańca, Kłodawy, Lubiszyna i Santoka. Wynik ten wskazuje, że młodzież interesuje się kulturą (i jak się okazuje w miarę często w niej uczestniczy). Zdecydowanie najpopularniejszy wśród młodzieży jest żużel (mimo, że to sportowe wydarzenie, jest nazywane przez młodzież kulturalnym), który ma bardzo bogate tradycje w województwie lubuskim. Wśród wymienianych wydarzeń znalazły się bardzo popularne i rozpoznawalne

imprezy plenerowe, jak Święto Chleba w Bogdańcu oraz Święto Pieczonego Kurczaka w Deszcznie.

Rysunek 52 Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych uczniów na terenie Gorzowa Wlkp. [% , 2013]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 53 Najważniejsze imprezy / wydarzenia kulturalne w MG-6 w opinii uczniów

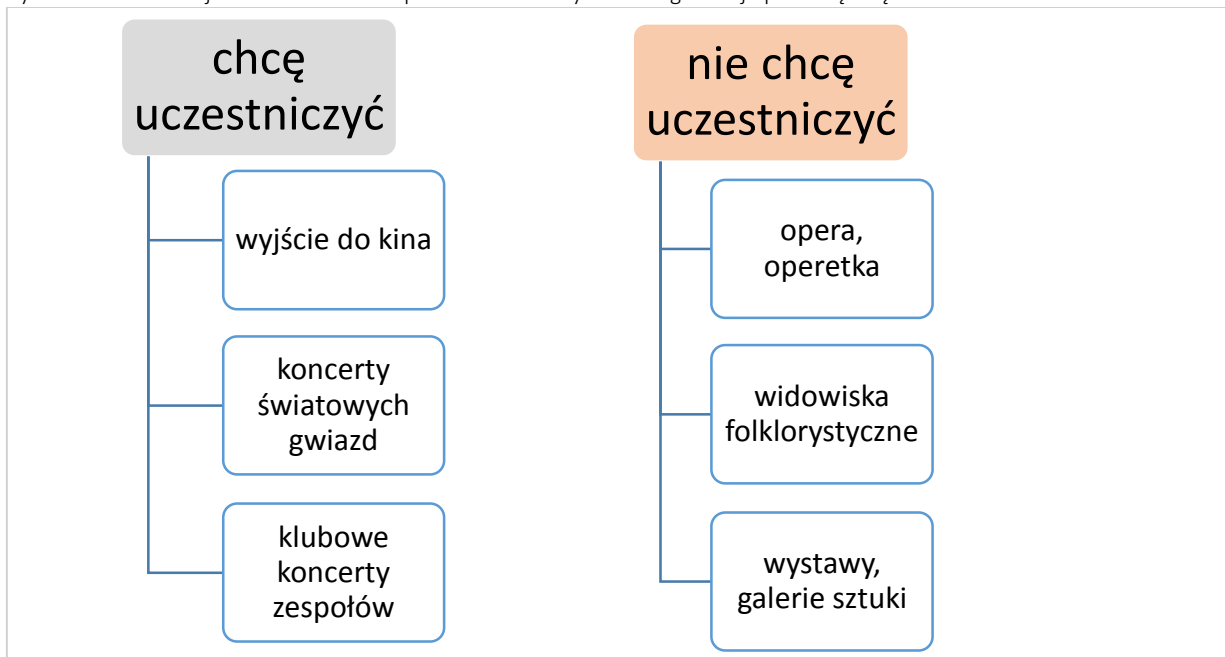
Najważniejsze wydarzenia na obszarze MG-6	Derby Ziemi Lubuskiej (żużel)
	Święto Chleba w Bogdańcu
	Święto Pieczonego Kurczaka
	Dożynki
	Nocny Szlak Kulturalny w Gorzowie
	Raegge nad Wartą
	Moto Racing Show
	Dni Gorzowa

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

4.3.2. Potrzeby i preferencje

Najpopularniejszą formą rozrywki dla młodzieży w dziedzinie kultury jest wyjście do kina. Aż 86 na 100 ankietowanych wskazało wolę uczestnictwa w tej formie kultury. Popularne wśród uczniów są koncerty gwiazd oraz klubowe koncerty zespołów. Młodzież nie wyraża zainteresowania operą, operetką, wystawami oraz folklorem.

Rysunek 54 Deklaracja uczestnictwa w imprezach kulturalnych według rodzaju przedsięwzięcia

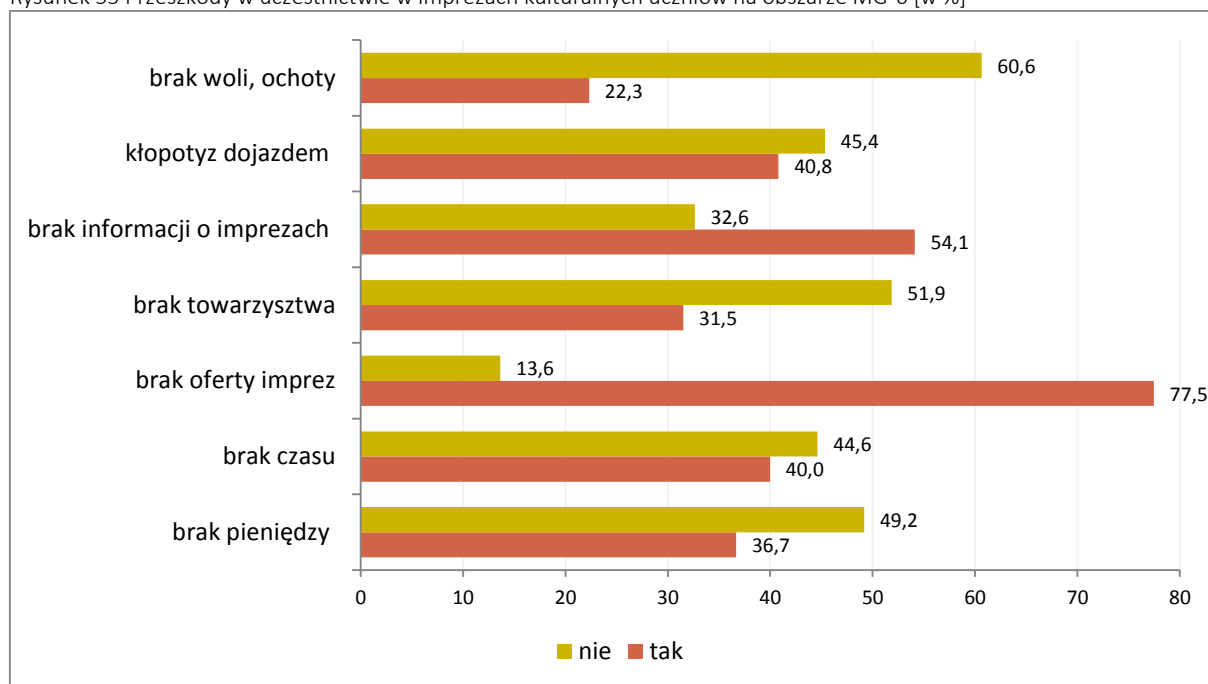
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Główną przeszkodą w uczestnictwie w kulturze dla młodzieży jest brak wystarczającej oferty imprez oraz brak dostatecznej (skutecznej) informacji. Być może jest tak, że brak informacji wpływa negatywnie na postrzeganie oferty kulturalnej (uczniowie mają wrażenie, że jej po prostu brakuje). Bariery te mogą dziwić wobec intensywnych działań promocyjnych podejmowanych przez organizatorów imprez (zarówno w Gorzowie Wlkp., jak i na obszarach wiejskich). Zaskakujący może wydać się fakt, że brak środków finansowych nie jest dominującą barierą w dostępie do kultury. Może to świadczyć o bogatej ofercie imprez ogólnodostępnych i bezpłatnych.

Eksperti z dziedziny kultury podkreślali, że główną barierą dla profesjonalizacji usług publicznych w tym obszarze jest przede wszystkim brak środków finansowych, brak woli współpracy pracowników urzędów i instytucji kultury oraz niedostępność komunikacji

publicznej. Tą ostatnią barierą napotyka również młodzież – ponad 40% uczniów ma problemy z dojazdem na imprezy / wydarzenia kulturalne i sportowe.

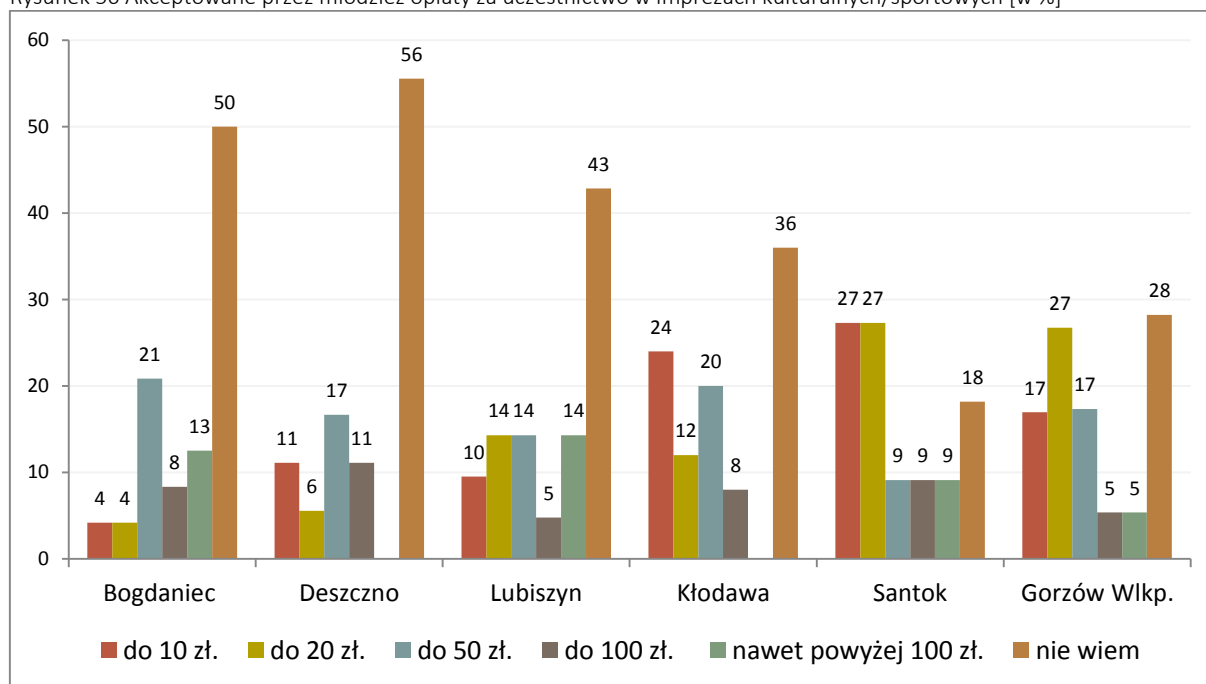
Rysunek 55 Przeszkody w uczestnictwie w imprezach kulturalnych uczniów na obszarze MG-6 [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W zakresie ponoszenia opłat za wydarzenia kulturalne uczniowie wykazują duże niezdecydowanie, które może wynikać z braku znajomości płatnej oferty kulturalnej. W skali Związku, aż co czwarty uczeń nie potrafi wskazać akceptowalnej kwoty za udział w imprezach kulturalno – sportowych. Niecałe 7% ankietowanych akceptuje przeznaczenie na kulturę kwoty większej niż 100 zł. Jednakże fakt ten należy łączyć z preferowanymi przez młodzież formami uczestnictwa w kulturze, jakimi są koncerty światowych gwiazd, które odbywają się epizodycznie i nie koniecznie na obszarze MG-6.

Rysunek 56 Akceptowane przez młodzież opłaty za uczestnictwo w imprezach kulturalnych/sportowych [w %]

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Kluczową kwestią w zakresie poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie kultury jest poprawa dostępu do informacji o wydarzeniach kulturalnych. Konieczne są działania na rzecz wzmocnienia motywacji mieszkańców (zwłaszcza dzieci i młodzieży) do uczestnictwa w kulturze. Kultura w powszechnej opinii jest elementem integrującymi mieszkańców oraz przyczyniającym się do spadku zachowań niepożądanych (patologicznych), dlatego jest tak istotna dla każdej społeczności lokalnej.

4.4. Rekomendacje wdrożeniowe z zakresu usług publicznych w dziedzinie kultury

Miasto Gorzów Wielkopolski jest dla obszaru MG-6 najważniejszym miejscem świadczenia usług publicznych w kulturze. Posiada jasną wizję rozwoju kultury wyrażonej w Strategii Rozwoju Kultury do 2020 roku. Miasto boryka się z problemem zbyt dużej liczby instytucji kultury. Stan techniczny wielu obiektów kulturalnych jest bardzo zły, co stanowi przeszkodę w świadczeniu profesjonalnych usług publicznych w dziedzinie kultury.

Prognozowany przez demografów systematyczny spadek liczby mieszkańców miasta, w sposób naturalny spowoduje konieczność większego otwarcia instytucji kultury

na mieszkańców sąsiednich gmin. Przyczyni się to do wzmocnienia powiązań funkcjonalnych miasta z sąsiadującymi gminami wiejskimi (gminami MG-6).

Ogólna ocena jakości oferty kulturalnej dokonana przez mieszkańców w badaniu ankietowym kształtuje się na dobrym poziomie. W skali całego obszaru 50% oceniło ją jako bardzo dobrą, a 31,8% jako dobrą. Najwyższy poziom zadowolenia odnotowano w Gorzowie Wlkp. Mieszkańcy MG-6 są zadowoleni z liczby organizowanych przedsięwzięć kulturalnych, w skali całego obszaru zdecydowanie przeważają oceny dobre.

Zdecydowana większość mieszkańców MG-6 uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych raz, dwa razy do roku (tylko 2 osoby na 10 nie uczestniczą w ogóle). Mieszkańcy MG-6 za najczęstszą barierę w dostępie do kultury najczęściej wskazują brak czasu, brak pieniędzy oraz brak imprez. Istotną przeszkodą są również kłopoty z dojazdem. W kulturze mieszkańcy najbardziej lubią kino, klubowe koncerty zespołów oraz wydarzenia sportowo-artystyczne.

W zakresie usług publicznych w dziedzinie kultury rekomenduje się przyjęcie następujących rozwiązań:

- Różnicowanie oferty kulturalnej oraz kanałów promocji i informacji o wydarzeniach kulturalnych, które trafniej docierałyby do młodzieży (nawet w zakresie wydarzeń kulturalnych, które nie są bezpośrednio do nich adresowane);
- Ze względu na bardzo słabą rozpoznawalność wśród mieszkańców oferty Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonii Gorzowskiej, proponuje się działania na rzecz kreowania w społeczności lokalnej nawyku uczestnictwa w kulturze (zwłaszcza na obszarach wiejskich, na których wykluczenie z kultury ze względów ekonomicznych jest najbardziej widoczne). Budowanie nawyku udziału w kulturze powinno odbywać się poprzez szkoły, biblioteki, świetlice wiejskie, itp.;
- Poprawa funkcjonowania komunikacji publicznej, która stanowi poważną barierę w dostępie do kultury, zwłaszcza na obszarach wiejskich;
- Kultura wysoka nie jest oczekiwaną formą korzystania z kultury, a wiodącą instytucją kultury jest Centrum Edukacji Artystycznej, proponuje się większe dostosowanie oferty do potrzeb mieszkańców;
- Tworzenie bezpłatnej oferty dostępu do kultury.

Poprawa jakości i zakresu usług publicznych w dziedzinie kultury zależy w głównej mierze od woli współpracy samorządów oraz możliwości jakie dają przepisy prawne. Jednakże wzmocnienie wsparcia w zakresie kultury zależy przede wszystkim od umiejętności budowania partnerstw lokalnych celem rozwiązywania konkretnych problemów i oczekiwań mieszkańców.

Tabela 22 Rekomendacje wdrożeniowe w zakresie profesjonalizacji usług publicznych w dziedzinie kultury

Rekomendacje eksperckie określone podczas inwentaryzacji i analizy zasobów i usług publicznych MG-6	Wyniki badania społecznej percepcji usług publicznych
• Podnoszenie jakości i dostępności infrastruktury kultury; • Wzmocnienie kompetencji kulturowych pracowników samorządowych, w tym instytucji kultury; • Monitoring zapotrzebowania na usługi kulturalne i wzbogacenie oferty kulturalnej również tej oferowanej przez organizacje pozarządowe; • Wzmocnienie motywacji mieszkańców (zwłaszcza dzieci i młodzieży) do uczestnictwa w kulturze; • Zapewnianie sprawnego dowozu/dojazdu na imprezy, przedsięwzięcia kulturalne organizowane przez gminy/miasta MG-6; • Wzmocnienie wizerunku kulturowego Gorzowa (w oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Kultury Gorzowa Wielkopolskiego) oraz zwiększanie dostępności do tzw. kultury wysokiej.	• Rozwój aktywnych instytucji kultury, w tym także poprawa stanu ich zaplecza technicznego; • Wzmocnienie efektywności promocji kultury i zwiększenie zainteresowania mieszkańców ofertą kulturalną; • Poprawa komunikowania się z odbiorcami w zakresie przejrzystości i celowości wydatkowania środków samorządowych na kulturę; • Zwiększenie dostępności imprez kulturalnych i rozrywkowych adresowanych do młodzieży szkolnej.

źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych oraz IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Tabela 23 Rekomendacje w zakresie poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie kultury

Cele	Zadania
Gorzów Wielkopolski	
- Wzmocnienie kompetencji kulturowych - Podniesienie jakości zarządzania w kulturze - Wzmocnienie kulturalnego wizerunku Gorzowa - Promocja treści kulturowych Gorzowa	- Stały monitoring potrzeb mieszkańców i realizacja projektów im odpowiadających - Realizacja programów, projektów kulturowych - Szkolenia kadry kultury
Lubiszyn	
- Zwiększenie zakresu, jakości i dostępności oferty kulturalnej - Zwiększenie zainteresowania mieszkańców ofertą kulturalną - Zwiększenie środków finansowych przeznaczanych na kulturę	- Zabezpieczenie większych środków w budżecie Gminy na zadania kulturalne - Zapewnienie łatwego i wygodnego dowozu dla uczestników - Zatrudnienie wykwalifikowanej kadry
Kłodawa	
- Zwiększenie aktywności kulturalnej osób młodych - Zwiększenie dostępu mieszkańców do kultury na najwyższym poziomie - Zapewnienie dostępu do tzw. „kultury rozrywkowej”	- Utrzymanie i rozwój małych, sołeckich świetlic w dziedzinie kultury - Organizacja imprez kulturalnych z występami profesjonalnych artystów - Organizacja imprez rozrywkowych (festynów)
Santok	
- Zwiększenie różnorodności oferty kulturalnej - Większe wykorzystanie potencjału historyczno–przyrodniczego gminy w kulturze - Zwiększenie możliwości czynnego udziału w kulturze młodzieży	- Zabezpieczenie większych środków w budżecie Gminy na zadania kulturalne - Zatrzymanie odpływu wykształconej młodzieży z gminy - Usprawnienie komunikacji publicznej

Bogdaniec	
• Zwiększenie aktywności mieszkańców w dziedzinie kultury • Większa promocja kultury i udziału w niej organizacji pozarządowych • Podnoszenie jakości infrastruktury kultury	• Działania promocyjne na rzecz powstawania i rozwoju organizacji pozarządowych • Realizacja projektów kulturalnych opartych o potrzeby mieszkańców • Zdobywanie środków zewnętrznych na działania kulturalne
Deszczno	
• Polepszenie jakości bazy kulturalnej • Poprawa jakości i atrakcyjności imprez kulturalnych • Zwiększenie atrakcyjności kulturalnej Gminy	• Adaptacja stacji PKP na działalność kulturalną • Zwiększenie kadry animatorów kultury • Kreowanie nowych produktów kulturalnych • Zwiększenie środków na zadania realizowane przez organizacje pozarządowe

źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

4.4.1. Możliwości i bariery we współpracy w ramach MG-6

Poniżej w tabeli przedstawiono propozycje celów i zadań poszczególnych samorządów Związku Celowego Gmin MG-6 w zakresie poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie kultury. Poniższe opinie zostały zebrane podczas prac poprzedzających badania społeczne, a polegające na badaniu podmiotów i instytucji świadczących usługi społeczne w zakresie komunikacji publicznej, edukacji, pomocy społecznej oraz kultury. Badania zakładały zrealizowanie pogłębionych wywiadów eksperckich oraz analizę materiałów zastanych: dokumentów urzędowych, strategii i planów działania, koncepcji rozwojowych, struktur zatrudnienia, zbiorczych wyników egzaminów szkolnych, rozkładów jazdy etc.

Propozycje stanowią uzupełnienie rekomendacji wdrożeniowych zaproponowanych na podstawie prowadzonych badań społecznych uczniów, nauczycieli, mieszkańców i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z terenu Gorzowa Wielkopolskiego, Santoka, Deszczna, Kłodawy, Bogdańca i Lubiszyna.

Tabela 24 Możliwości współpracy w ramach MG-6 w zakresie usług publicznych w dziedzinie edukacji

Możliwości współpracy w ramach MG-6	Bariery we współpracy w ramach MG-6
• Wspólna organizacja imprez kulturalnych • Wspólne przygotowanie oferty kulturalnej • Wspólne pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej na działania kulturalne • Działalność edukacyjna (szkolenia) • Korzystanie z oferty miasta Gorzów • Wymiana artystów, twórców kultury • Wspólne spotkania • Wspólne szkolenia • Pozyskiwanie środków zewnętrznych na działania kulturalne • Wymiana doświadczeń • Inicjowanie i realizowanie wspólnych imprez	• Brak częstych połączeń komunikacyjnych w ramach MG-6 • Brak zainteresowania • Brak środków finansowych • Brak możliwości określenia formy prawo – organizacyjnej (rozbieżności form organizacyjnych instytucji kultury) • Brak organizacyjnych i prawnych możliwości wspólnego zarządzania kulturą (np. w zakresie rozliczenia imprezy kulturalnej) • Brak jednolitej dla całego MG-6 grupy odbiorców • Niechęć władz i mieszkańców

źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

5. Sektor transportu publicznego

W zakresie badań przeprowadzonych na próbie reprezentatywnej mieszkańców obszaru MG-6 obejmującym prezentację całości przeprowadzonych badań, w pierwszej kolejności przedstawiono wyniki reprezentatywnego badania mieszkańców, a w następnej kolejności uzupełniono je o dane, uzyskane od uczniów. W obu przypadkach, w pierwszej kolejności skupiono się na przedstawieniu danych dotyczących oceny jakości usług i preferencji dotyczących korzystania z komunikacji zbiorowej, następnie zaprezentowano dane ilościowe obrazujące częstotliwość i sposób korzystania z tej usługi.

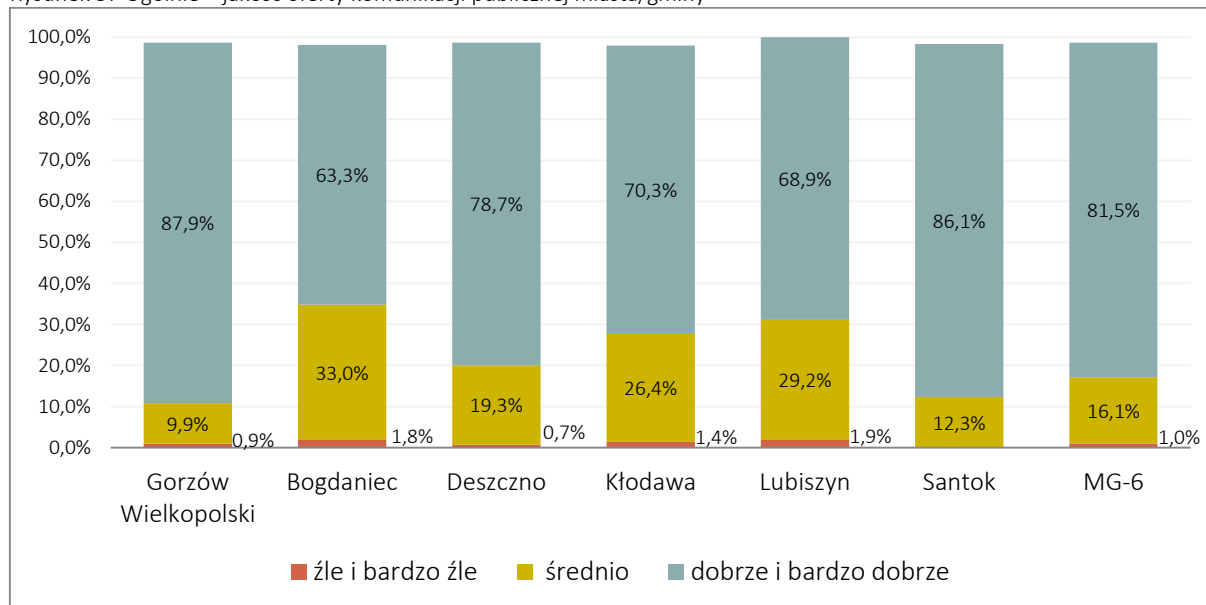
Dane w zależności od poszczególnych zmiennych są omawiane w rozkładzie do poszczególnych gmin, całego MG-6 lub w podziale na gminy wiejskie i Gorzów Wlkp. Wybór sposobu agregacji danych wynika wyłącznie z próby uzyskania optymalnego sposobu ich przedstawienia.

5.1. Mieszkańcy

5.1.1. Ocena dostępności i jakości

Mieszkańcy MG-6 oceniają ogólną jakość komunikacji zbiorowej na bardzo dobrym poziomie. Odpowiedzi pozytywne stanowiły łącznie 81,5% wskazań, odsetek ocen przeciętnych kształtował się na poziomie 16,1%. Odpowiedzi negatywne – źle i bardzo źle – wyniosły zaledwie 1%. Usługę publiczną, z której zadowolonych jest ponad 80% mieszkańców, uznać należy za świadczoną na wysokim, a przede wszystkim na adekwatnym do ich potrzeb poziomie. Jak pokażą jednak dane dotyczące szczegółowych kryteriów składających się na ocenę jakości komunikacji zbiorowej, mieszkańcy zdecydowanie wskazali, jakie aspekty w tym zakresie powinny ulec poprawie.

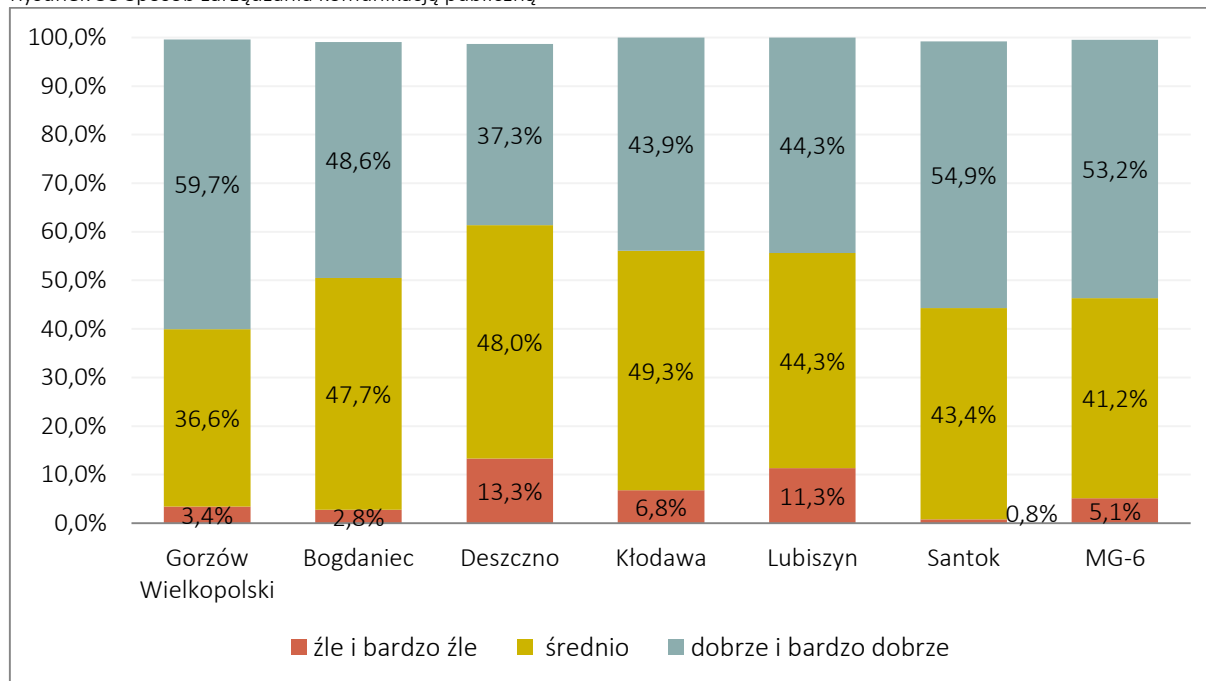
Rysunek 57 Ogólnie – jakość oferty komunikacji publicznej miasta/gminy

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Jednym z najniżej ocenianych kryteriów dotyczących komunikacji zbiorowej był sposób zarządzania komunikacją. Ocenę bardzo dobre i dobre w tym zakresie stanowiły 53,2% udzielonych odpowiedzi, 41,2% respondentów wybrało odpowiedź średnio, a 5,1% źle lub bardzo źle. Warto tu zwrócić uwagę, iż ocena ta była zdecydowanie lepsza w Gorzowie Wlkp., a wyraźnie gorsza na terenach wiejskich (wyższe oceny odnotowano wyłącznie w gminie Santok). Przyczyny takiego stanu rzeczy zostały zaprezentowane poniżej, tu można tylko zaznaczyć, iż jak się wydaje mieszkańcy utożsamiają zarządzanie z integracją różnych systemów komunikacji (zarówno publicznych, jak i prywatnych), a właśnie w tym zakresie pojawiają się deficyty, które znalazły odzwierciedlenie w ocenach zarządzania komunikacją publiczną.

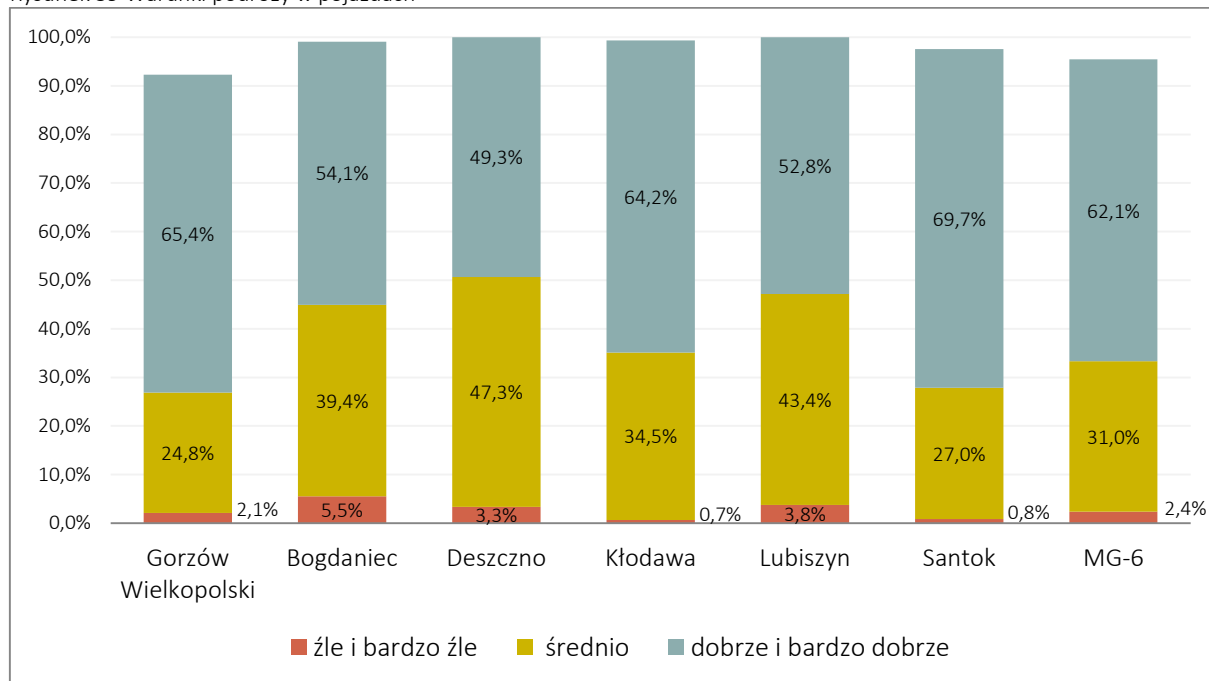
Rysunek 58 Sposób zarządzania komunikacją publiczną

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Warunki podróży w pojazdach są ważnym czynnikiem wpływającym na podjęcie decyzji o podróży komunikacją miejską, zwłaszcza w przypadku osób posiadających alternatywę jeśli chodzi o wybór środka transportu. W skali MG-6 ocena respondentów z przewagą ocen dobrych i bardzo dobrych (61,1%) wydaje się kształtować na dobrym poziomie. Niemniej 31% mieszkańców ocenia je przeciętnie, a 2,4% źle (bardzo niski odsetek). Widoczne zatem są starania w zakresie poprawy jakości warunków podróży, jednakże utrzymanie takiego postrzegania lokalnej komunikacji wymaga systematycznych starań, nie tylko w zakresie utrzymywania w dobrym stanie obecnie posiadanych pojazdów, ale również wprowadzania nowych czy generalnie podnoszenia jakości różnych składowych procesu świadczenia usługi komunikacyjnej, które poprawiają komfort podróży. Ponieważ z komunikacji publicznej korzystają częściej kobiety niż mężczyźni, należy skupić się w pierwszej kolejności na udogodnieniach dla nich.

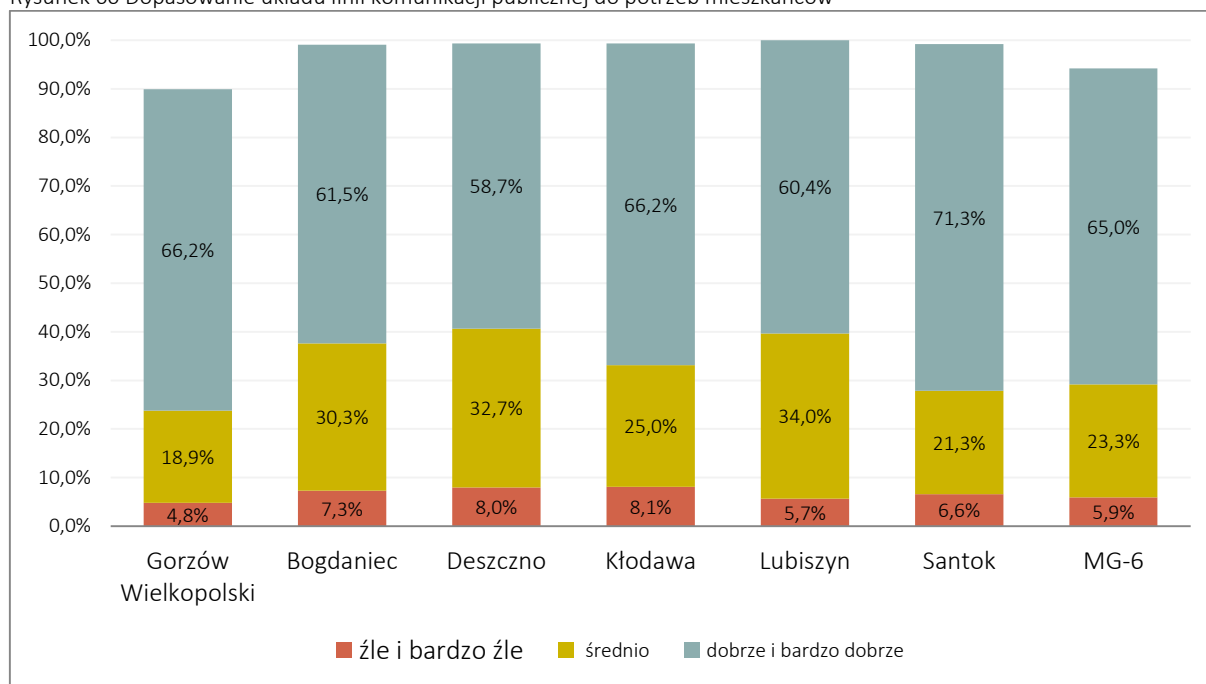
Rysunek 59 Warunki podróży w pojazdach

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Nieznacznie wyżej niż warunki podróży oceniane zostało dopasowanie układu linii komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców (gdy rozpatrywać się będzie wyłącznie oceny bardzo dobre i dobre – 65%). Jest to bardzo ważny element zwłaszcza dla mieszkańców obszarów wiejskich. Jednocześnie jednak w ramach tego kryterium odnotowano wzrost odsetka odpowiedzi negatywnych – w skali całego MG-6 wyniósł on 5,9%, ale już w gminie Kłodawa oraz Deszczno oscylował wokół 8%.

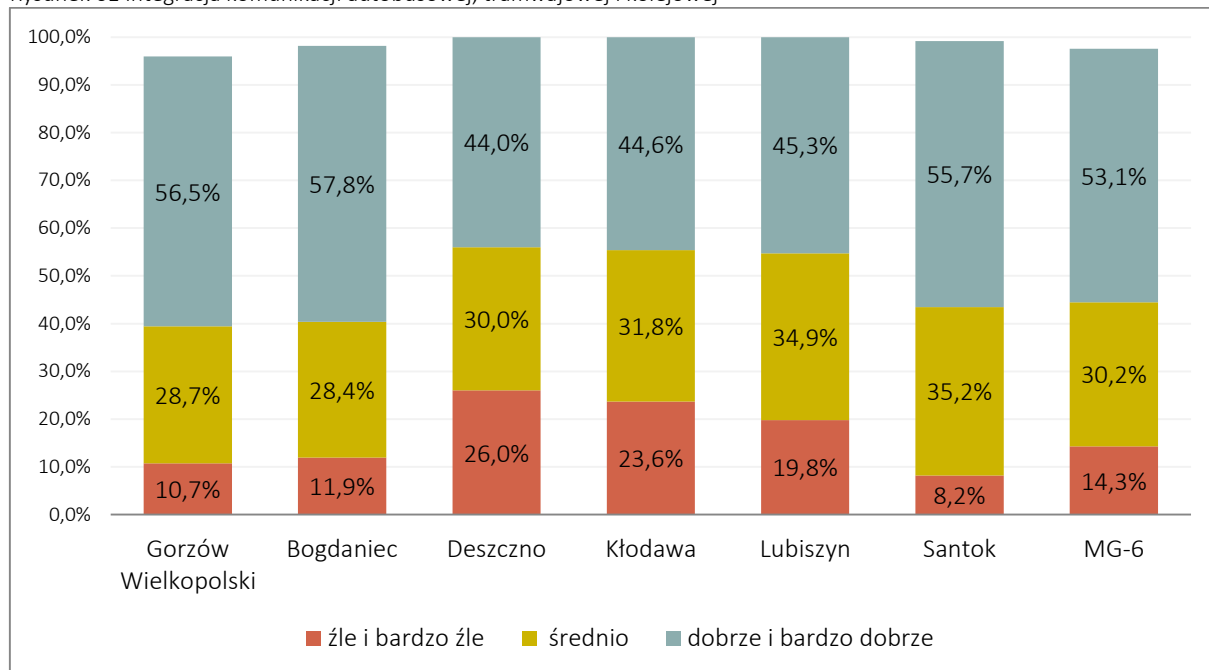
Rysunek 60 Dopasowanie układu linii komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Dopasowanie połączeń komunikacyjnych do potrzeb mieszkańców powiązane jest bezpośrednio z integracją komunikacji. Pomimo, iż zdecydowana część mieszkańców nie korzysta z więcej niż jednego rodzaju środka transportu (czy operatorów), wydaje się, że obecny kształt oferty nie do końca im odpowiada. Może być też tak, iż nie korzystają z nich ze względu na postrzeganie niskiego poziomu jego integracji – dla 14,3% respondentów jest on zły lub bardzo zły. Jednocześnie jednak 53,1% ocenia go pozytywnie – wpływ tu na pewno ma waga odpowiedzi udzielonych przez mieszkańców Gorzowa Wlkp., którzy ocenili integrację lepiej niż pozostałe osoby z MG-6 (poza pochodzącymi z gminy Bogdaniec).

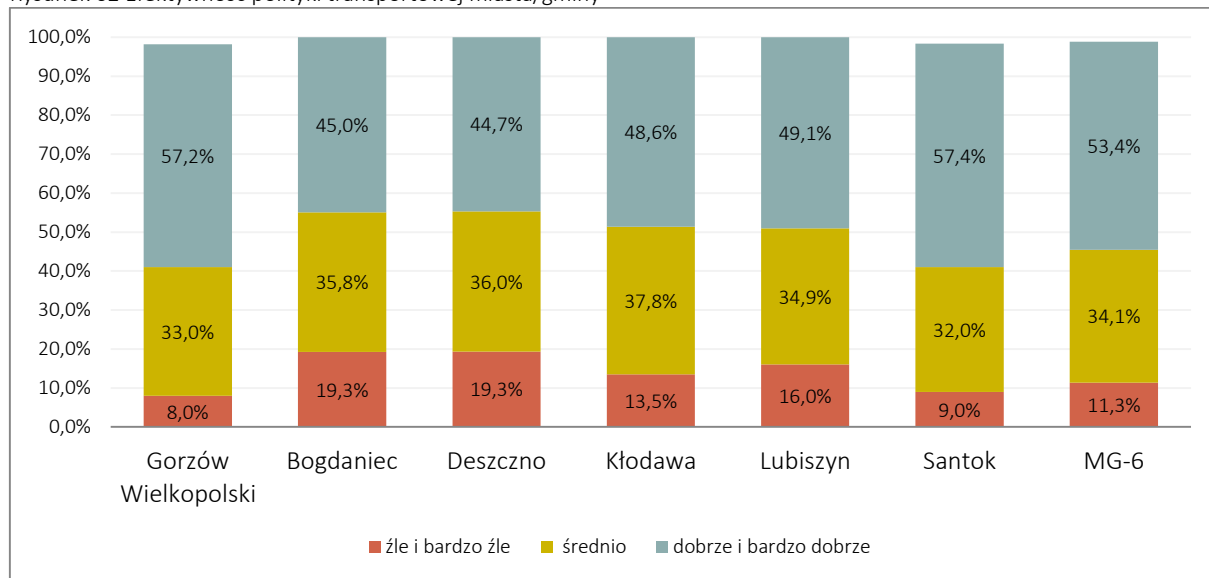
Rysunek 61 Integracja komunikacji autobusowej, tramwajowej i kolejowej

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Szeroko rozumiana efektywność polityki transportowej postrzegana jest na przeciętnym poziomie, co prawda dla 53,4% respondentów jest ona dobra lub bardzo dobra, ale już dla 34,1% średnia, a dla co piątego zła lub bardzo zła. Można przypuszczać, że na tę ocenę w znacznym stopniu wpływa integracja komunikacji autobusowej, tramwajowej (również kolejowej) oraz dopasowanie do potrzeb mieszkańców itp. Warto zwrócić uwagę, iż tylko w jednej gminie wiejskiej – w Santoku – oceny bardzo dobre i dobre przekroczyły 57,4%. Jednocześnie w części swoje niezadowolenie w tym obszarze wskazał prawie co piąty mieszkaniec (gmina Bogdaniec i Deszczno – odpowiedzi źle i bardzo źle stanowiły 19,3%).

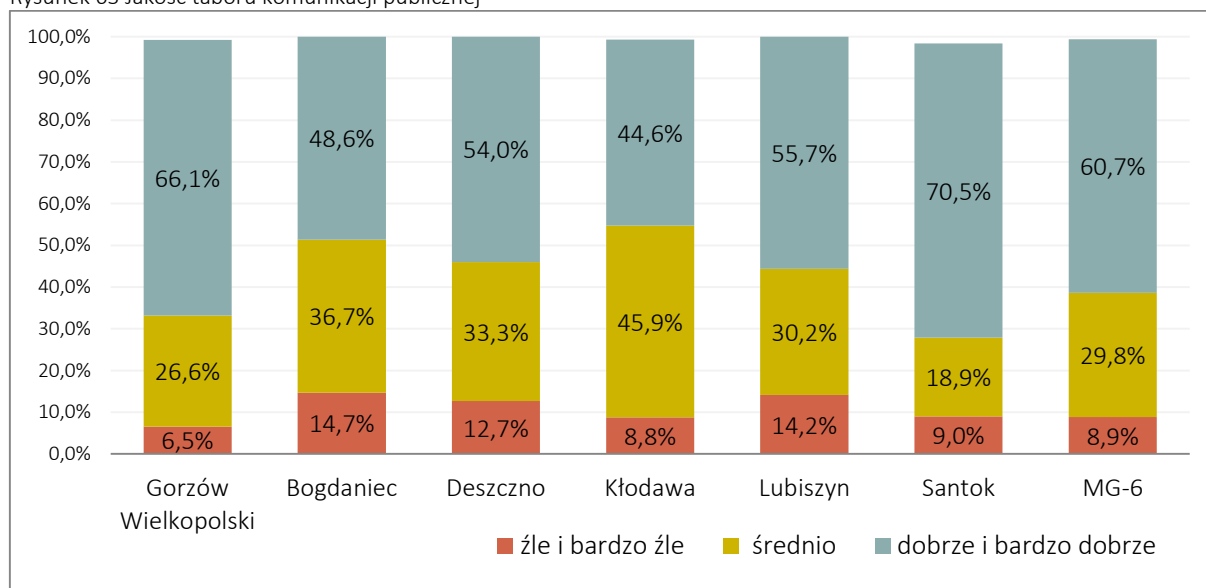
Rysunek 62 Efektywność polityki transportowej miasta/gminy

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Jakość taboru komunikacji publicznej została oceniona gorzej niż warunki podróży. Pomimo, iż oceny pozytywne kształtowały się na zbliżonym poziomie (60,7% przy 62,1% w zakresie warunków podróży), to odnotowano w tym zakresie znaczący wzrost odpowiedzi negatywnych (odpowiednio 8,9% i 2,4%). Pokazuje to gdzie leży jedna z głównych rezerw w zakresie podnoszenia komfortu podróży. Dalsze inwestowanie w tabor komunikacji publicznej jest nie tylko uzasadnione, ale i konieczne.

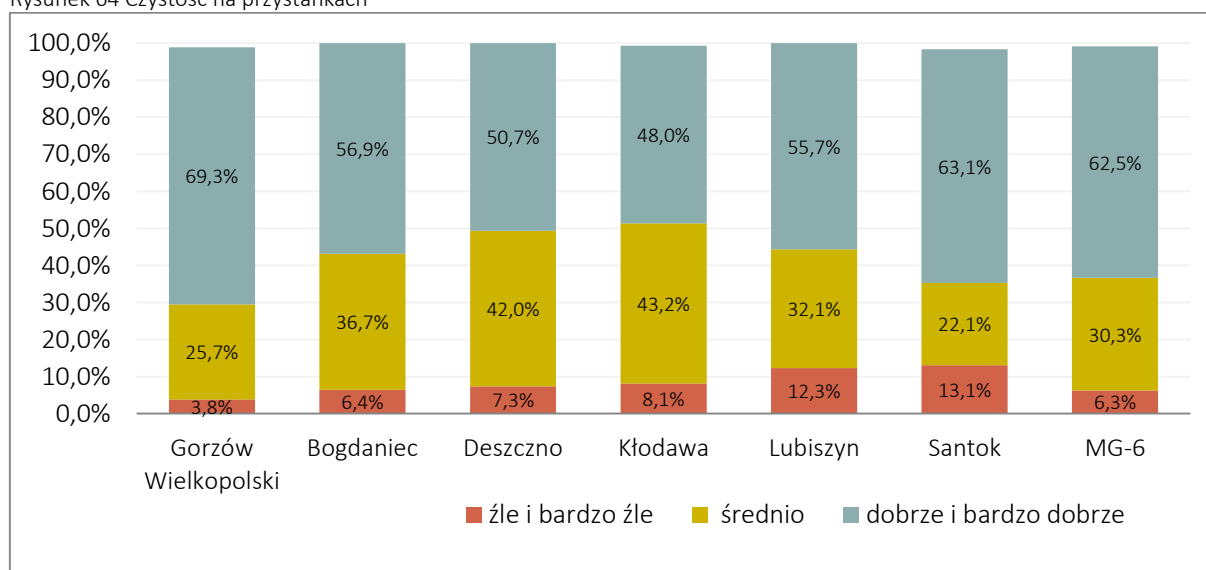
Rysunek 63 Jakość taboru komunikacji publicznej

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Czystość na przystankach została oceniona wyżej niż jakość taboru, na poziomie zbliżonym do warunków podróży. W sumie udzielono 62,5% odpowiedzi pozytywnych, 30,3% badanych oceniło ją średnio a 6,3% negatywnie. Sytuacja w gminach wiejskich odbiega jednak od tej obserwowanej w Gorzowie Wlkp., w którym pomimo wielkości miasta i większej liczby użytkowników, przystanki paradoksalnie postrzegane są jako czystsze. Jak zostanie to pokazane poniżej, nie tylko czystość, ale również rozkład przestrzenny przystanków wydają się być ważną luką w ofercie komunikacji zbiorowej w MG-6.

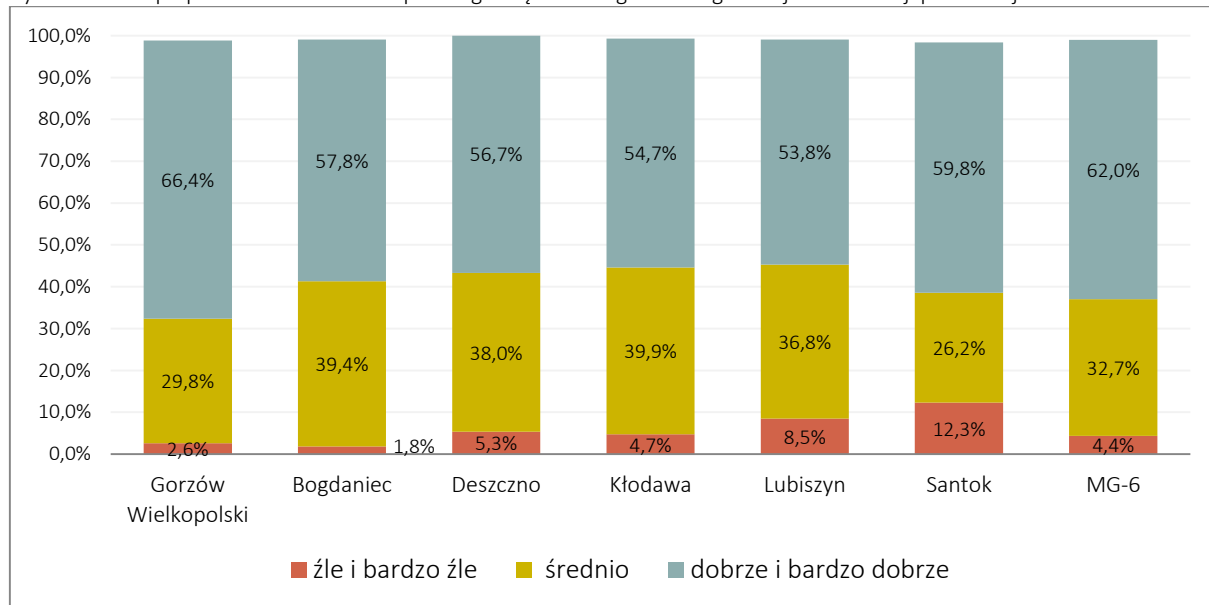
Rysunek 64 Czystość na przystankach

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Z punktu widzenia pełnienia przez Gorzów Wlkp. funkcji centrum aglomeracji, istotna jest również ocena współpracy samorządów w zakresie organizacji komunikacji publicznej. Blisko 62% respondentów oceniło ją pozytywnie – widoczne są tu wysokie oceny w Gorzowie Wlkp. i wyraźnie niższe w poszczególnych gminach wiejskich.

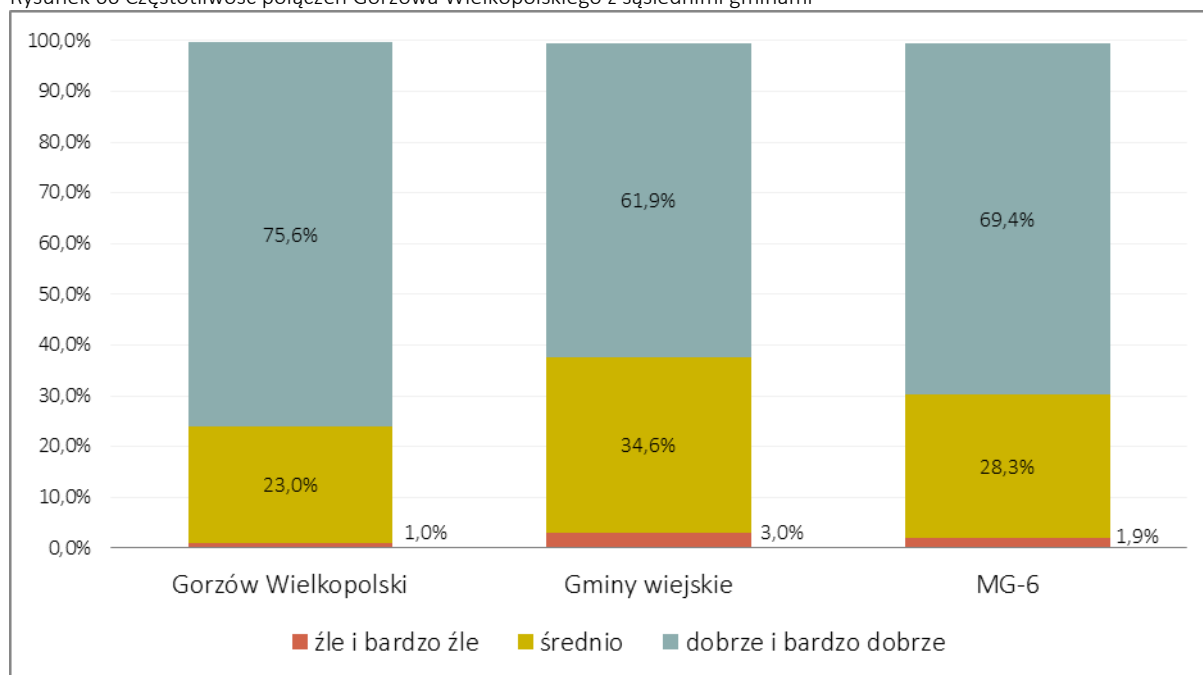
Rysunek 65 Współpraca Gorzowa Wielkopolskiego i sąsiednich gmin w organizacji komunikacji publicznej

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Częstotliwość połączeń Gorzowa Wlkp. z sąsiednimi gminami uzyskała jedną z wyższych ocen pozytywnych – 69,4%, przy czym należy wyraźnie zaznaczyć, iż stało się tak ze względu na bardzo wysoką ocenę w Gorzowie Wlkp. Mieszkańcy miasta wyraźnie rzadziej podróżują na tereny wiejskie, w związku z tym ich ocena w znacznym stopniu nie jest związana z doświadczaniem regularnego korzystania z połączeń. Z drugiej strony oceny pozytywne stanowiły aż 61,9% wszystkich oddanych odpowiedzi na obszarach wiejskich. Widoczne są pewne problemy dla mieszkańców z gmin: Deszczno, Lubiszyn i Bogdaniec – mają one, jak się wydaje różne przyczyny, które nie wynikają wyłącznie z częstotliwości połączeń, ale również sytuacji materialnej itp.

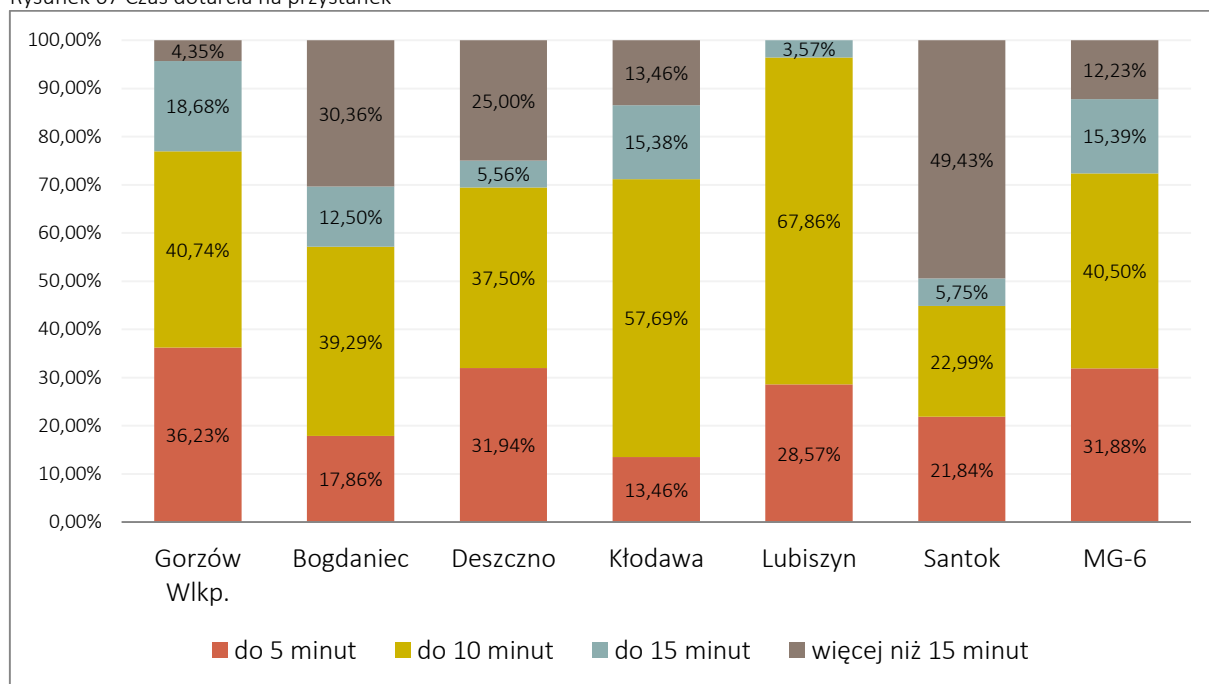
Rysunek 66 Częstotliwość połączeń Gorzowa Wielkopolskiego z sąsiednimi gminami

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej, ważnym czynnikiem jest odległość jaką pasażer musi przebyć do przystanku, z którego rozpoczyna podróż. W poszczególnych gminach czas poświęcany na dotarcie do przystanku jest bardzo zróżnicowany. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w części obszarów wiejskich blisko 50% mieszkańców musi iść powyżej 15 minut (gmina Santok) by skorzystać z komunikacji zbiorowej, w gminie Bogdaniec to 30,4% mieszkańców, a w Deszcznie 25%. Oczywiście najlepiej sytuacja podróżujących wygląda w Gorzowie Wlkp., co wyraźnie wpływa na całościowy obraz oceny tej zmiennej – ponad 725 respondentów poświęca maksymalnie 10 minut na dotarcie do przystanku.

Rysunek 67 Czas dotarcia na przystanek

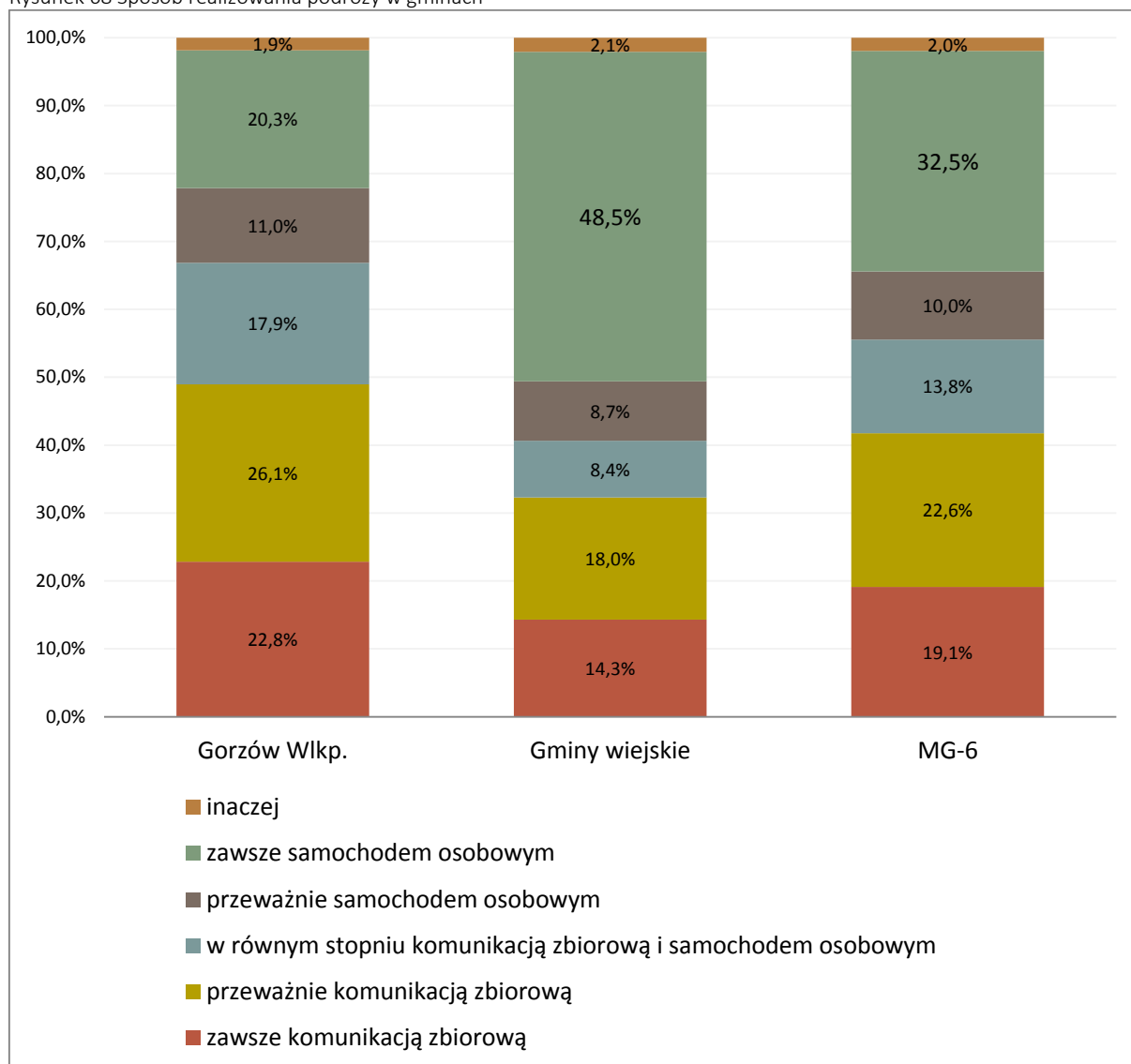
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

5.1.2. Charakterystyka form korzystania

Sposób realizowania podróży pokazuje przede wszystkim, jakie środki transportu wykorzystują mieszkańcy poszczególnych gmin i całego MG-6. Z punktu widzenia świadczenia usług w zakresie komunikacji zbiorowej kluczowymi grupami są: zawsze realizujący podróże komunikacją zbiorową (19,1% w MG-6), przeważnie komunikacją zbiorową (22,6%), w równym stopniu komunikacją zbiorową i samochodem osobowym (13,8%). Łącznie grupa ta stanowi 55% badanej populacji. Zawsze samochodem osobowym podróżuje 32,5% mieszkańców, przeważnie samochodem osobowym – 10%. Warto tu zwrócić uwagę przede wszystkim na zróżnicowanie wyników w poszczególnych gminach. Jest to jak się wydaje kluczowe z punktu widzenia kształtowania oferty usług komunikacji zbiorowej. Zaznaczyć tu należy, iż reprezentatywność badania została zapewniona na poziomie MG-6, zgodnie z przyjętymi założeniami dotyczącymi zmiennych demograficznych, w wypadku poszczególnych gmin można zatem mówić o zdefiniowaniu pewnych tendencji. W szczególności na obszarze części gmin wiejskich widoczny jest brak możliwości realizacji podróży komunikacją zbiorową lub jest ona bardzo utrudniona. Zwłaszcza dotyczy to gminy

Lubiszyn – 71,7% badanych wskazało, że zawsze realizuje swoje podróże samochodem osobowym. Niższy, ale również wysoki odsetek, odnotowano w prawie wszystkich gminach wiejskich, z wyjątkiem gminy Santok. Z drugiej strony wyróżnia się tu sytuacja w Gorzowie Wlkp., w którym odsetek osób korzystających mniej lub bardziej systematycznie z komunikacji zbiorowej zbliża się do poziomu 70%. Zaznaczenia wymaga tu przede wszystkim kilka czynników. W szczególności grupa potencjalnych klientów komunikacji zbiorowej na terenach wiejskich jest bardzo duża, jednocześnie jednak rachunek ekonomiczny dotyczący poszerzania liczby kursów i ich siatki może być niekorzystny. Wydaje się, jednak, iż przynajmniej w części decyzje w tym zakresie powinny być powiązane z aspiracjami funkcjonowania obszaru MG-6 jako aglomeracji. Dodatkowo podjęcie decyzji o rozpoczęciu czy poszerzeniu zakresu korzystania z usług komunikacji zbiorowej na obszarach wiejskich w znacznym stopniu związane jest przede wszystkim z jej dostępnością i czynnikami finansowymi. Pomimo trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej w części gmin, mieszkańcy korzystają z transportu indywidualnego. Wydaje się, że kwestią kluczową jest tu jednak dostępność tej komunikacji. Zwłaszcza, że znaczna część mieszkańców terenów godzi się z koniecznością dojścia do przystanku w czasie, który przekracza 15 minut.

Rysunek 68 Sposób realizowania podróży w gminach

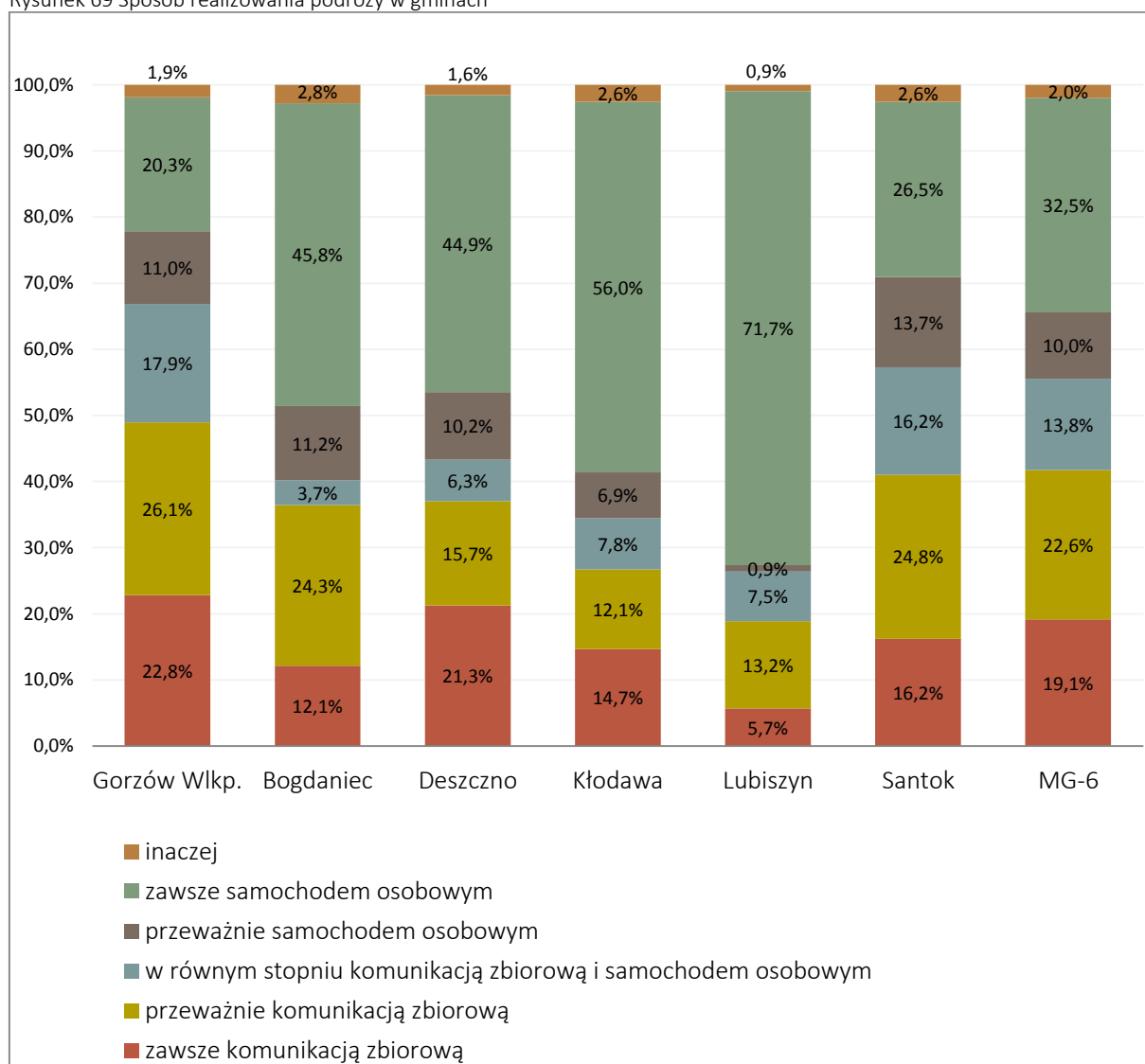

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W Gorzowie Wlkp. sytuacja wygląda zgoła inaczej. Poszerzenie liczby klientów komunikacji zbiorowej może być związane praktycznie wyłącznie z bodźcami ograniczającymi możliwość korzystania z komunikacji indywidualnej przy poszerzaniu jednocześnie jakości usług. Działania w zakresie ograniczania stref parkowania przy jednocześnie określonej polityce cenowej w tym obszarze, może spowodować przeniesienie części podróży realizowanych samochodami osobowymi do komunikacji zbiorowej. Działania takie niosą jednak zwykle za sobą duży opór społeczny.

Wyniki dotyczące sposobu realizacji podróży korelują z płcią podróżujących – kobiety w większym stopniu wykorzystują komunikację zbiorową do podróży. Konieczne zatem jest zwrócenie uwagi na czynniki związane z modyfikowaniem oferty pod kątem korzystania z niej przez kobiety. Działania takie powinny skupiać się na zwiększeniu komfortu podróży dla nich (w szczególności kobiet ze specjalnymi potrzebami w zakresie korzystania z komunikacji zbiorowej np.: przejazd z wózkiem, przejazd z dzieckiem itp.), bezpieczeństwa, dostosowanie liczby i częstotliwości połączeń itp.

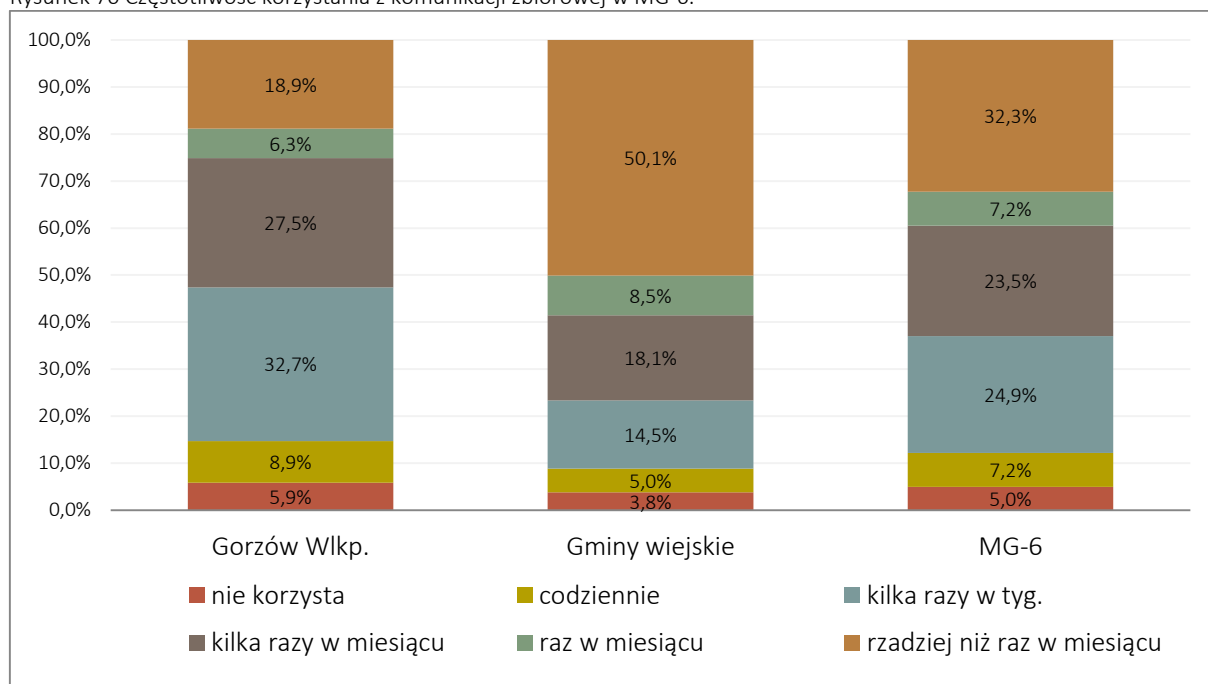
Rysunek 69 Sposób realizowania podróży w gminach

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Częstotliwość korzystania z komunikacji zbiorowej jest bezpośrednio powiązana ze sposobem realizowania podróży. Prezentowane na poniższym wykresie dane pokazują w pełni tę zależność. Całkowicie odzwierciedla ona sytuację w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego. Najczęstszą odpowiedzią było stwierdzenie, że respondent korzysta z komunikacji zbiorowej rzadziej niż raz w miesiącu (32,3%) – są to osoby, które generalnie realizują podróże samochodem osobowym. Następną grupę stanowili respondenci wskazujący, iż korzystają z niej kilka razy w tygodniu – 24,9% i kilka razy w miesiącu – 23,5%. Pierwsi z wymienionych to w większości osoby, które realizują podróże w dniach roboczych, a celem dojazdu jest praca (i powrót z niej do domu). Druga grupa to przede wszystkim osoby, które z różnych przyczyn muszą dosyć regularnie korzystać z komunikacji zbiorowej.

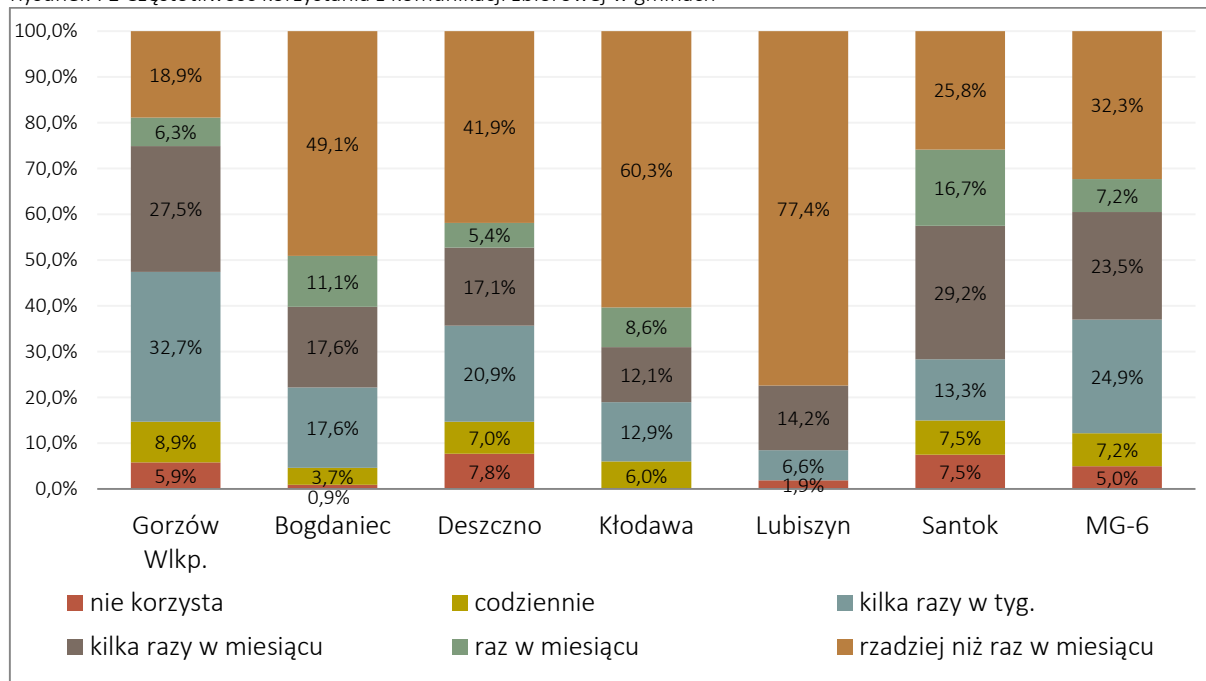
Rysunek 70 Częstotliwość korzystania z komunikacji zbiorowej w MG-6.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Różnica między członkami MG-6 jest wyraźna i odpowiada w pełni deklaracjom w zakresie sposobu realizacji podróży.

Rysunek 71 Częstotliwość korzystania z komunikacji zbiorowej w gminach

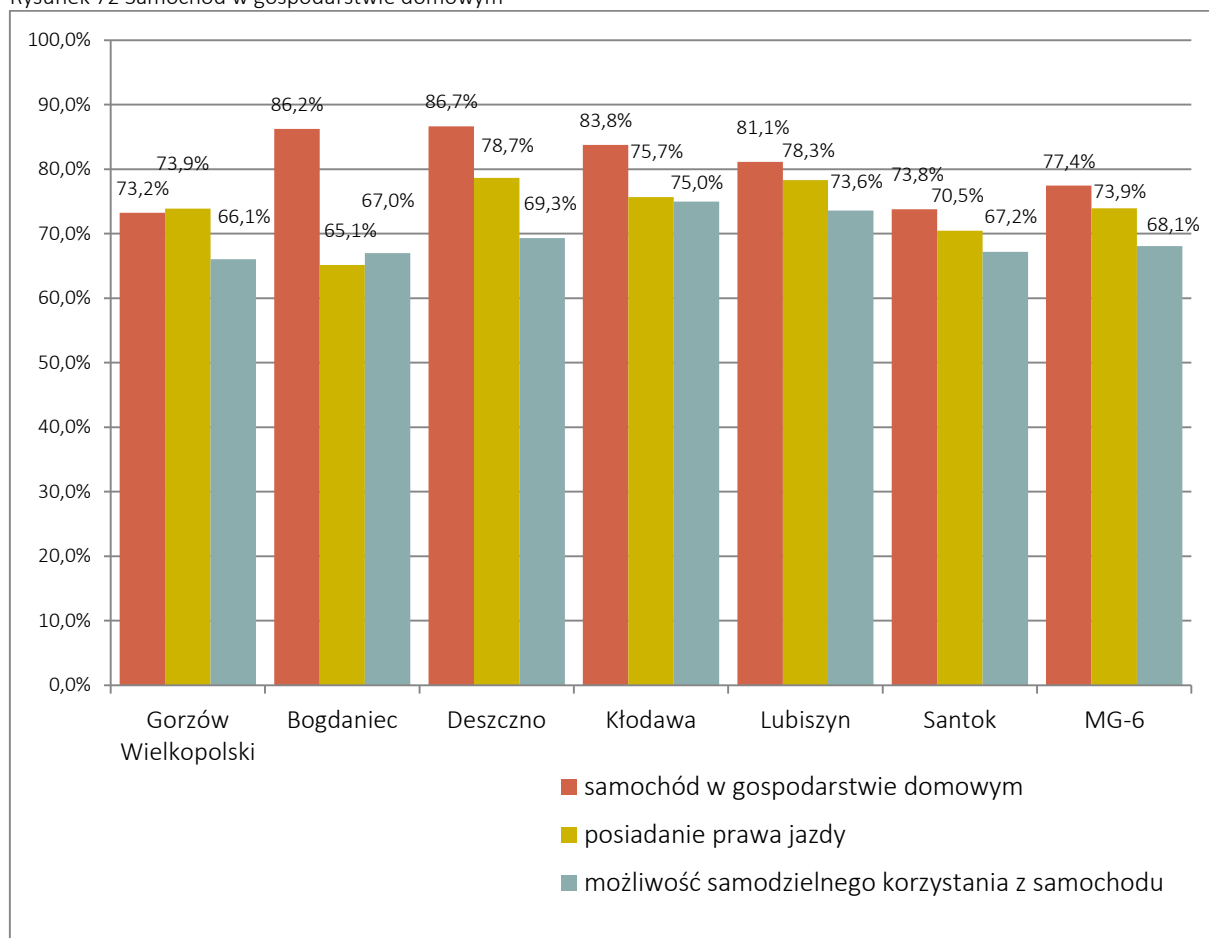

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Przyczynę powyżej opisanego stanu rzeczy na terenach wiejskich należy upatrywać przede wszystkim w fakcie posiadania przez zdecydowaną większość gospodarstw domowych samochodu (77,4%). Przy czym dla części jest to po prostu konieczność, wynikająca z braku innej alternatywy dla realizacji niezbędnych podróży.

Należy wziąć pod uwagę, że poprawa jakości komunikacji publicznej, i jej relacji do ceny za przejazd jest głównym elementem decydującym decyzji o poruszaniu się samochodem lub komunikacją publiczną.

Rysunek 72 Samochód w gospodarstwie domowym

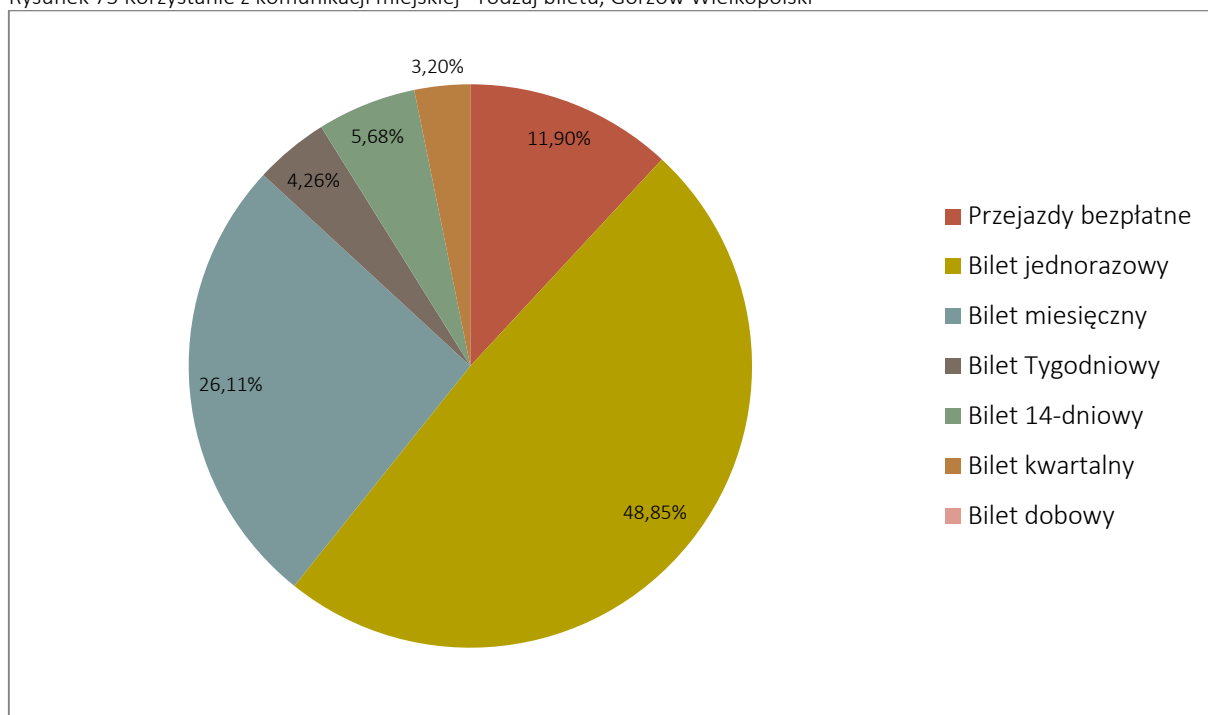

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W skali Związku jedynie 5% mieszkańców nie korzystało nigdy z komunikacji miejskiej. W przypadku rodzaju wybieranego biletu, w skali Związku, aż 57% użytkowników komunikacji stosuje bilet jednorazowy. Wskaźnik ten jest zdecydowanie wyższy na obszarach wiejskich (74,52%) niż w Gorzowie Wielkopolskim (48,85%).

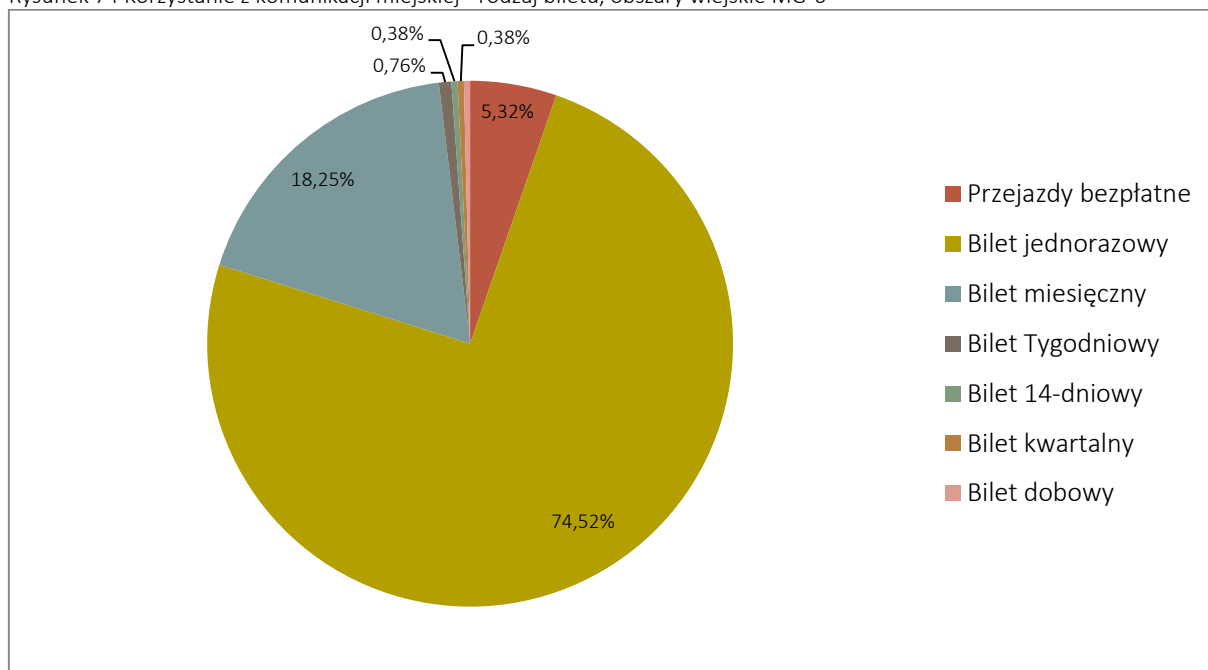
Korzystanie z biletów miesięcznych – będące bardzo ważnym źródłem przychodów dla operatora, w skali Związku wynosi 23,6%. Z biletów miesięcznych korzystają w większym stopniu użytkownicy komunikacji z Gorzowa Wlkp. (26,11% przy 18,25 na obszarach wiejskich).

Rysunek 73 Korzystanie z komunikacji miejskiej - rodzaj biletu, Gorzów Wielkopolski

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 74 Korzystanie z komunikacji miejskiej - rodzaj biletu, obszary wiejskie MG-6

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

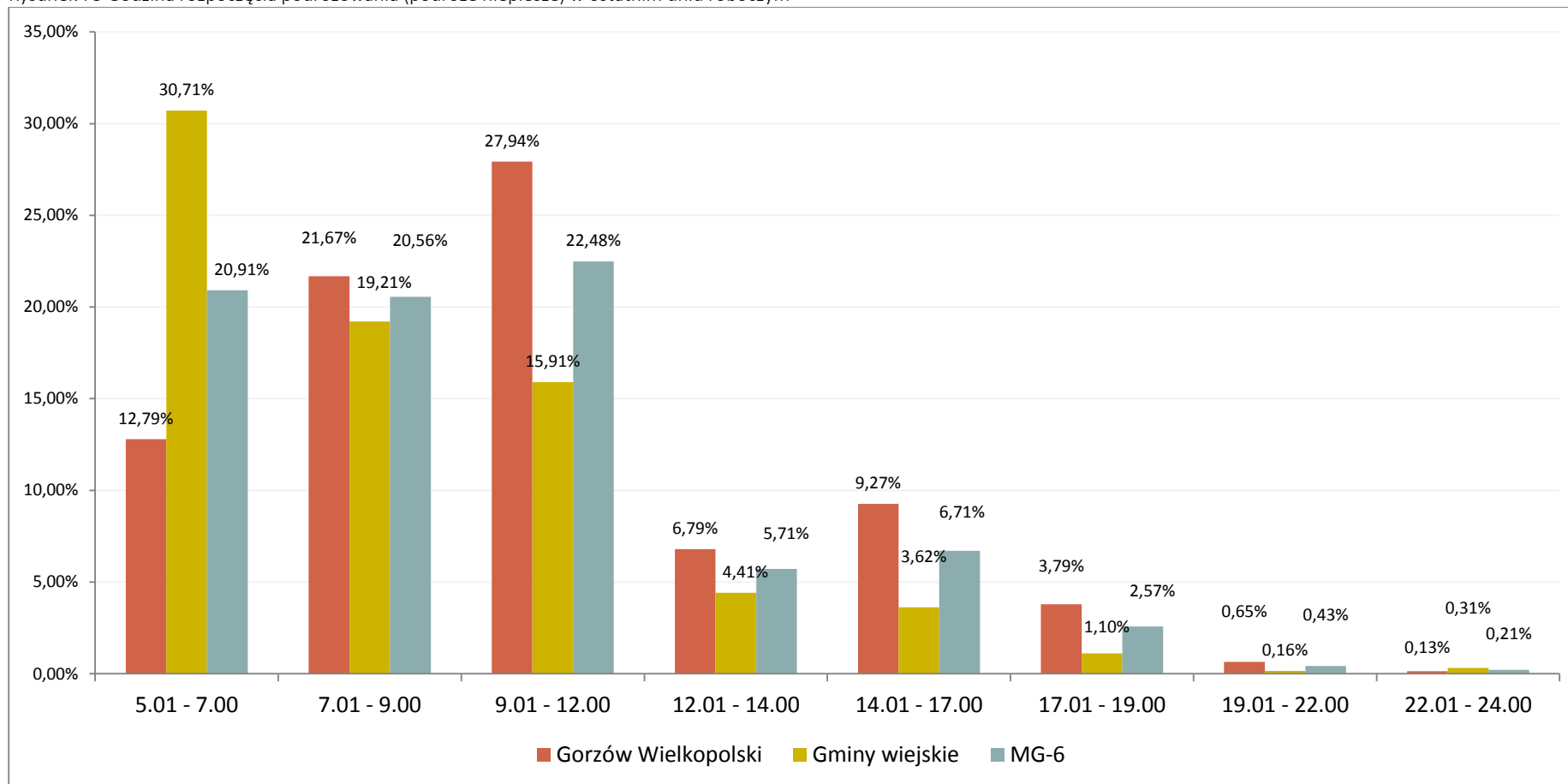
Największa liczba podróży komunikacją publiczną jest realizowana w godzinach popołudniowych. Mieszkańcy obszarów wiejskich w większości realizują podróże w godzinach od 5 – 7 (30,7% podróży w tym czasie). Po godzinie 7 częściej podróżują mieszkańcy Gorzowa Wielkopolskiego.

Ponadto zgłaszane przez uczniów z obszarów wiejskich problemy z dojazdem na zajęcia pozalekcyjne, czy imprezy kulturalne w godzinach popołudniowych znajdują potwierdzenie w badaniach mieszkańców. Mieszkańcy obszarów wiejskich częściej podróżują w godzinach popołudniowych i wieczornych, a po godzinie 22 ruch ten prawie całkowicie zamiera.

Głównym celem podróży (podróże piesze) w dniu roboczym jest praca, a Gorzów Wielkopolski jest dla mieszkańców obszar wiejskich bardzo ważnym miejscem z punktu widzenia rynku pracy. Aż 36% mieszkańców obszaru podają ten powód jako dominujący. Następnie są to sprawy osobiste (17,3%) oraz zakupy (9,3%).

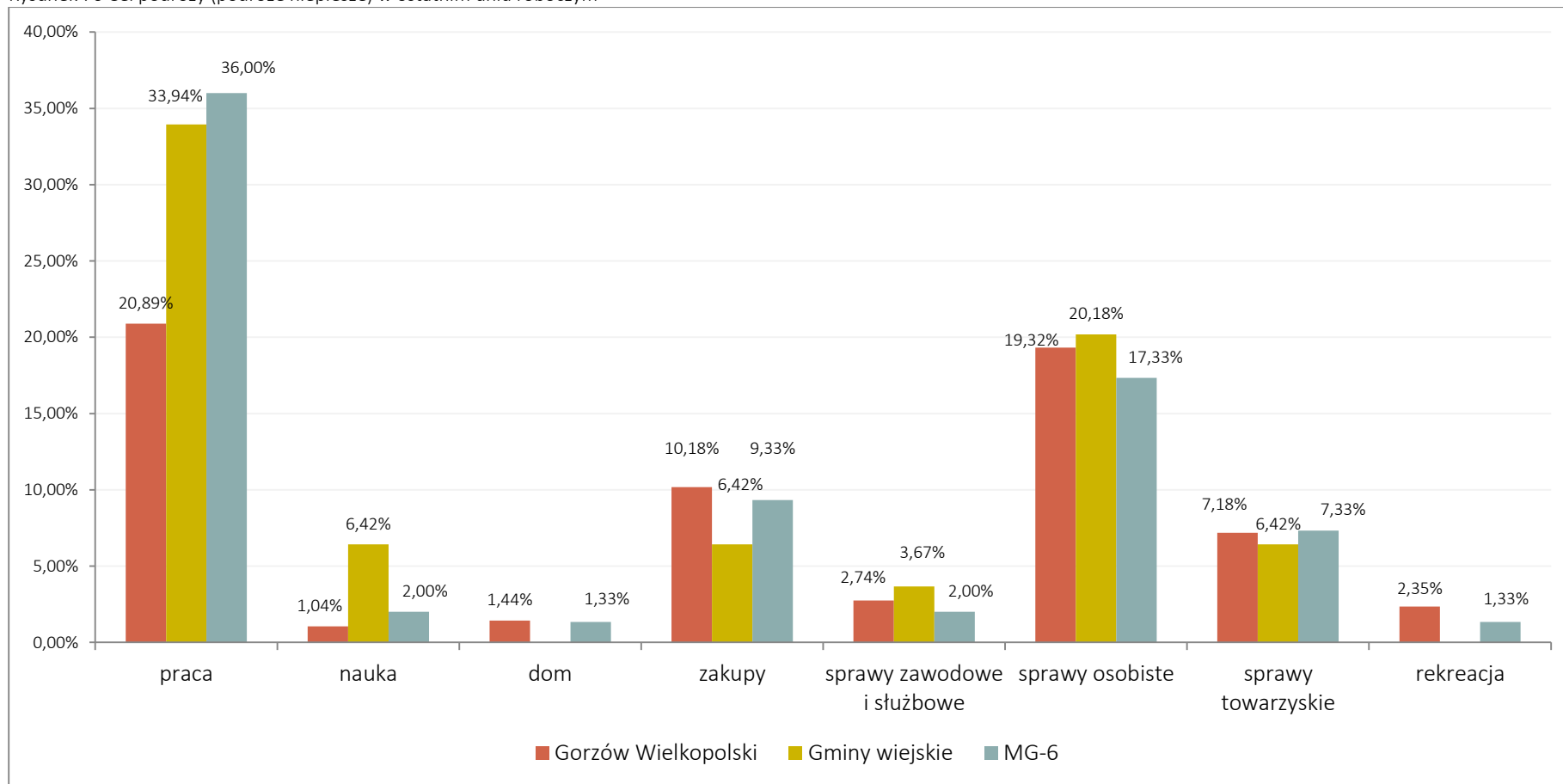
Dominującym środkiem transportu jest autobus (32,2%) oraz samochód osobowy (21,47%). Z tramwajów korzysta blisko 10% podróżujących gorzowian.

Rysunek 75 Godzina rozpoczęcia podróżowania (podróże piesze) w ostatnim dniu roboczym

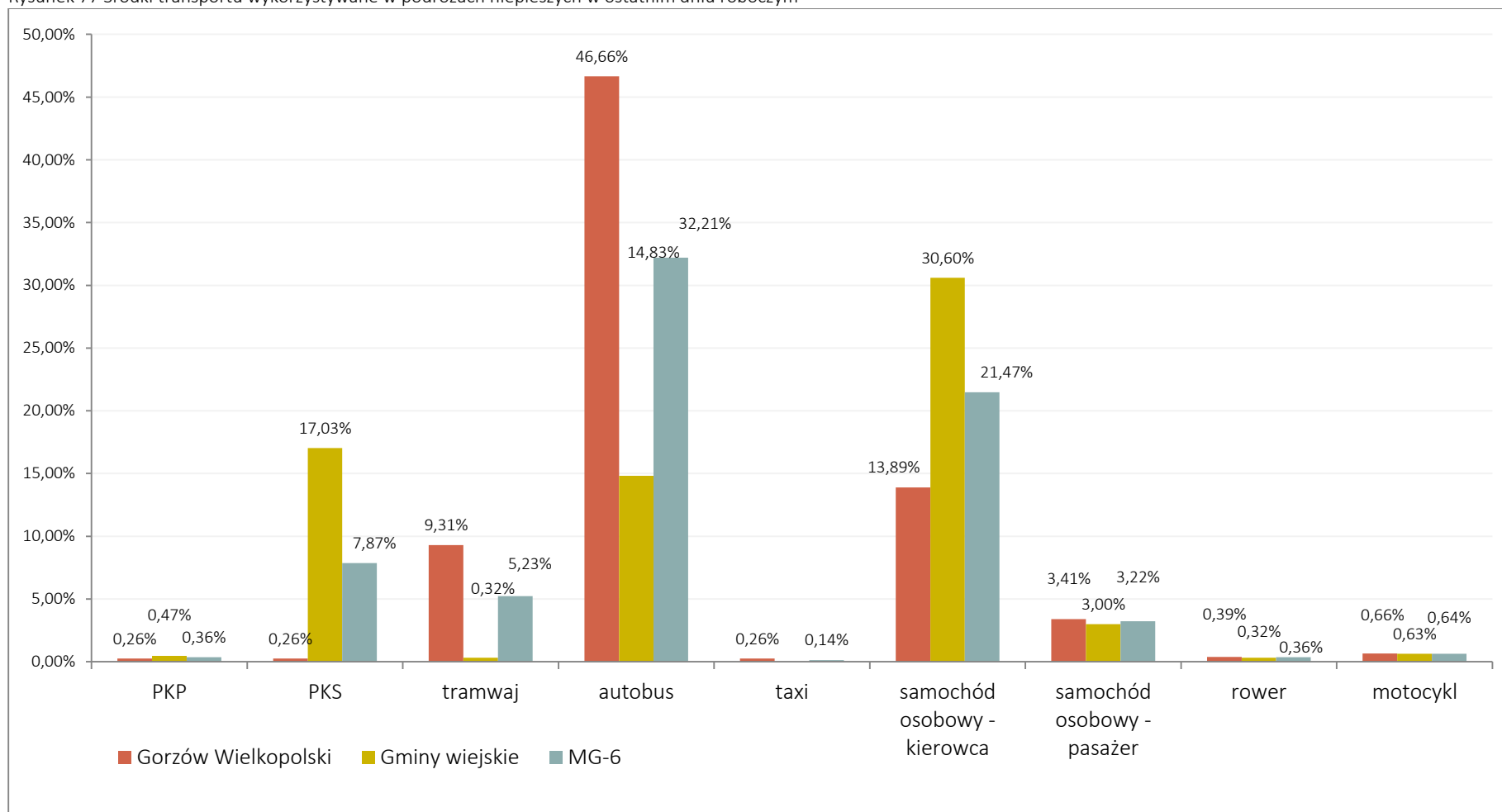
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 76 Cel podróży (podróże niepiesze) w ostatnim dniu roboczym

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 77 Środki transportu wykorzystywane w podróżach pieszych w ostatnim dniu roboczym

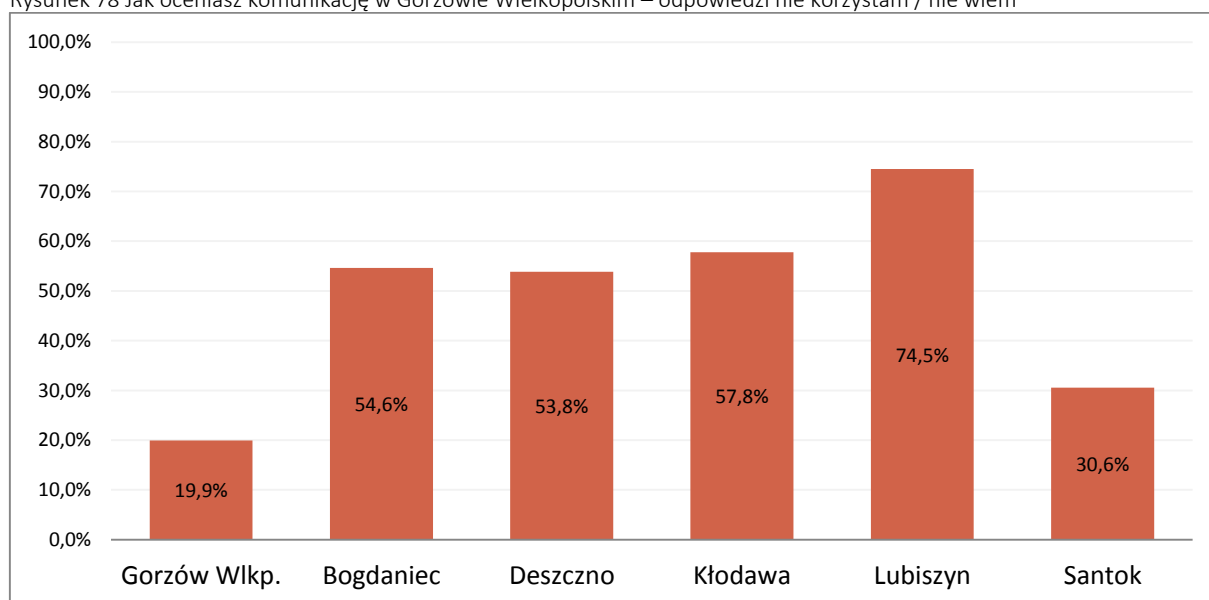

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

5.1.3. Szczegółowa ocena systemu

Dane ankietowe wskazują, że blisko 20% mieszkańców Gorzowa Wlkp. nie korzysta z komunikacji lub nie ma na ten temat zdania. W gminach wiejskich odsetek nie korzystających z komunikacji publicznej jest znacznie wyższy, a w Lubiszynie osiąga poziom 74,5%. Średnio wśród mieszkańców gmin wiejskich, aż 57,3% nie korzysta z komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim. Z komunikacji nie korzystają głównie mężczyźni (40,2 % mężczyzn nie korzysta z komunikacji przy 29,2 kobiet).

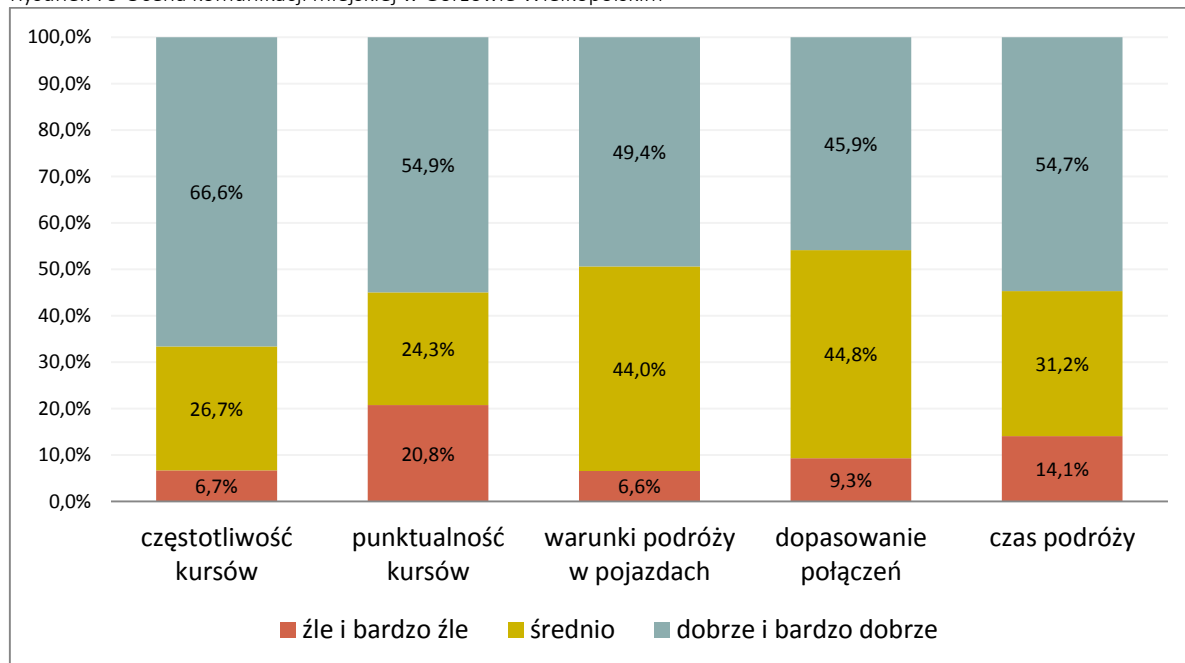
Rysunek 78 Jak oceniasz komunikację w Gorzowie Wielkopolskim – odpowiedzi nie korzystam / nie wiem

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

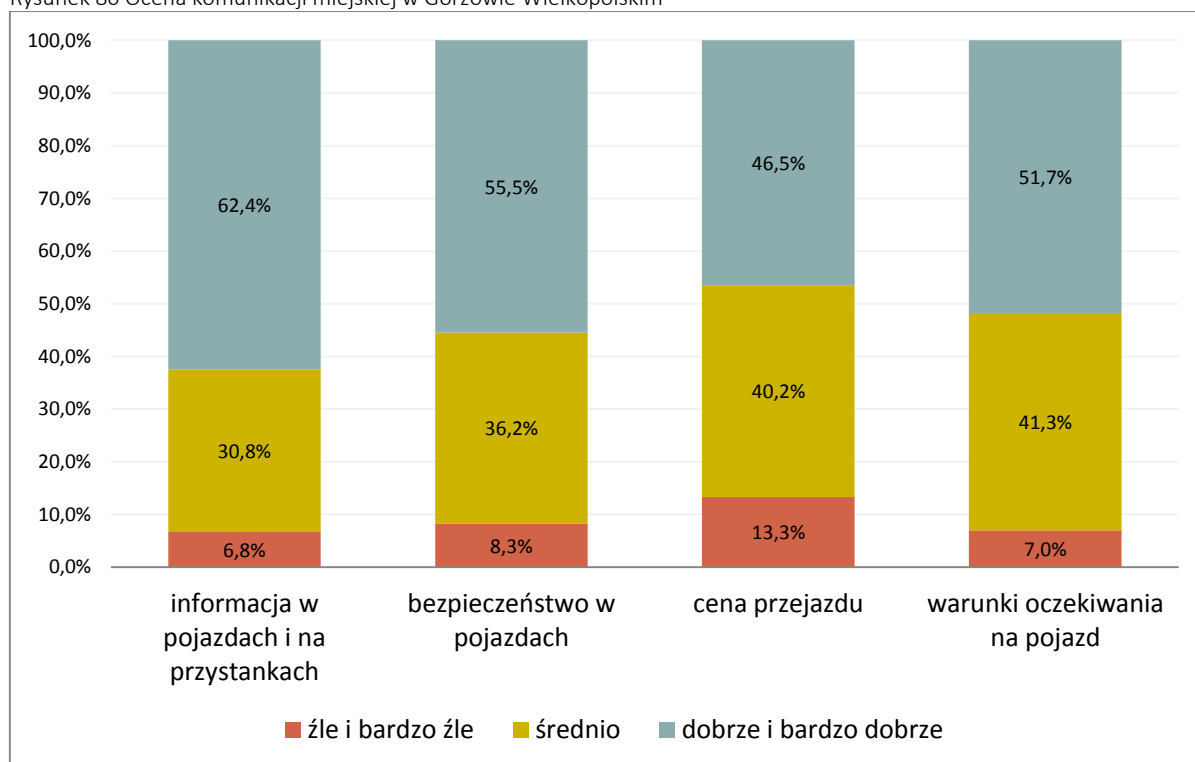
W ocenie mieszkańców korzystających z komunikacji publicznej najlepiej ocenianym elementem jest w pierwszej kolejności częstotliwość kursów oraz informacja w pojazdach i na przystankach. Aż 66,6% respondentów uznało częstotliwość kursów za dobrą i bardzo dobrą. Jest to informacja, że mieszkańcy są zadowoleni z liczby kursów, ale nie podzielają go w zakresie dopasowania i punktualności. Punktualność jest elementem oceny jakości podróży, który uzyskał najwięcej odpowiedzi negatywnych (20,8% odpowiedzi negatywnych).

Rysunek 79 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

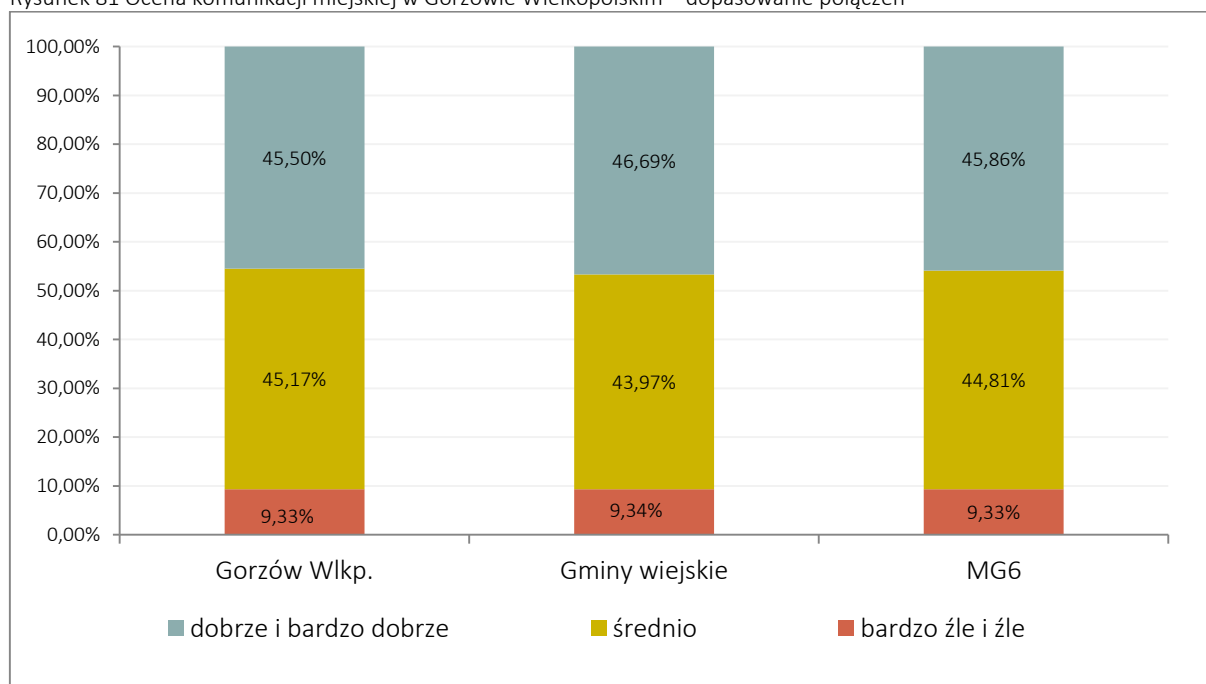
Rysunek 80 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Jednym z najważniejszych elementów świadczących o jakości komunikacji publicznej jest dopasowanie połączeń, co jest ściśle związane z możliwością dojazdu do wybranego miejsca i w głównej mierze decyduje o ocenie jakości usługi. Należy zauważyć, że mieszkańcy Gorzowa Wielkopolskiego jak i obszarów wiejskich podobnie to oceniają. Oceny nie są optymistyczne – jedynie 45,9% mieszkańców ocenia ten element dobrze lub bardzo dobrze.

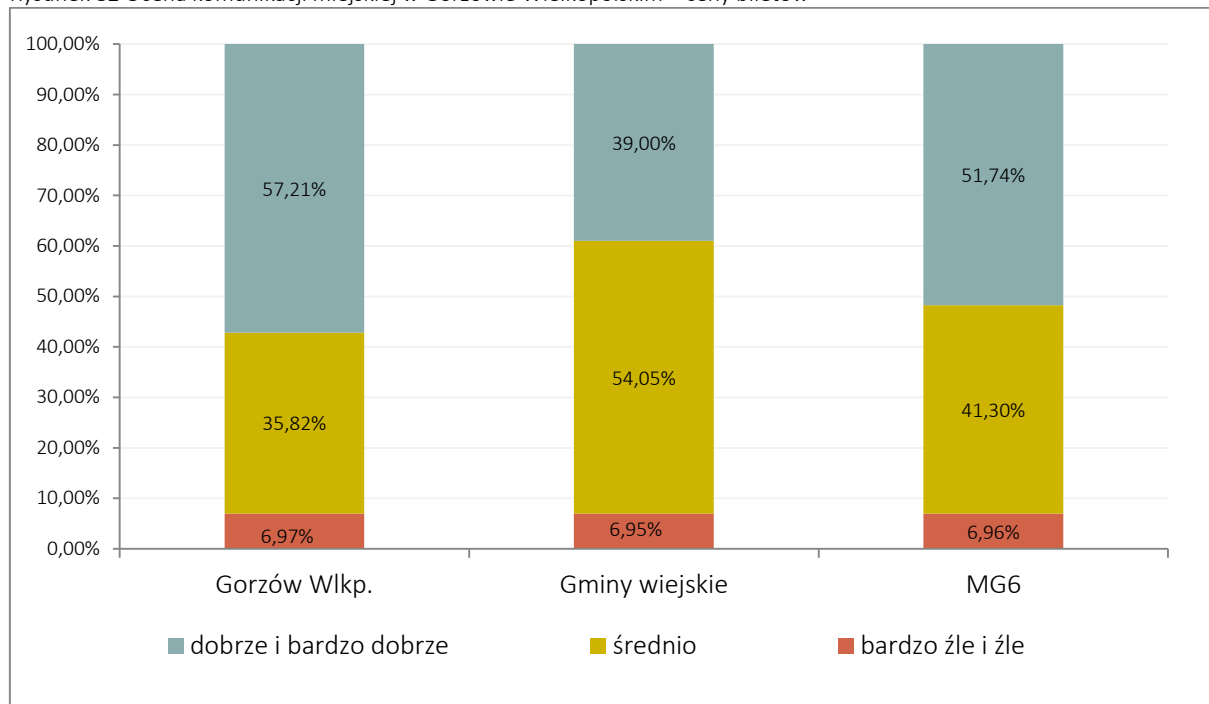
Rysunek 81 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim – dopasowanie połączeń

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Mieszkańcy obszarów wiejskich MG-6 stosunkowo ostrożnie wypowiadają się na temat cen biletów w komunikacji miejskiej. Jedynie 39% z nich ocenia politykę cenową jako dobra lub bardzo dobrą. Może to wynikać z mniejszych możliwości finansowych mieszkańców gmin wiejskich. Śmiało można ocenić, że jest to bariera w korzystaniu z komunikacji miejskiej. Mimo, że mieszkańcy Gorzowa Wlkp. lepiej przyjmują ceny za komunikację (większy odsetek odpowiedzi dobry lub bardzo dobry), to odsetek odpowiedzi krytycznych jest na podobnym poziomie.

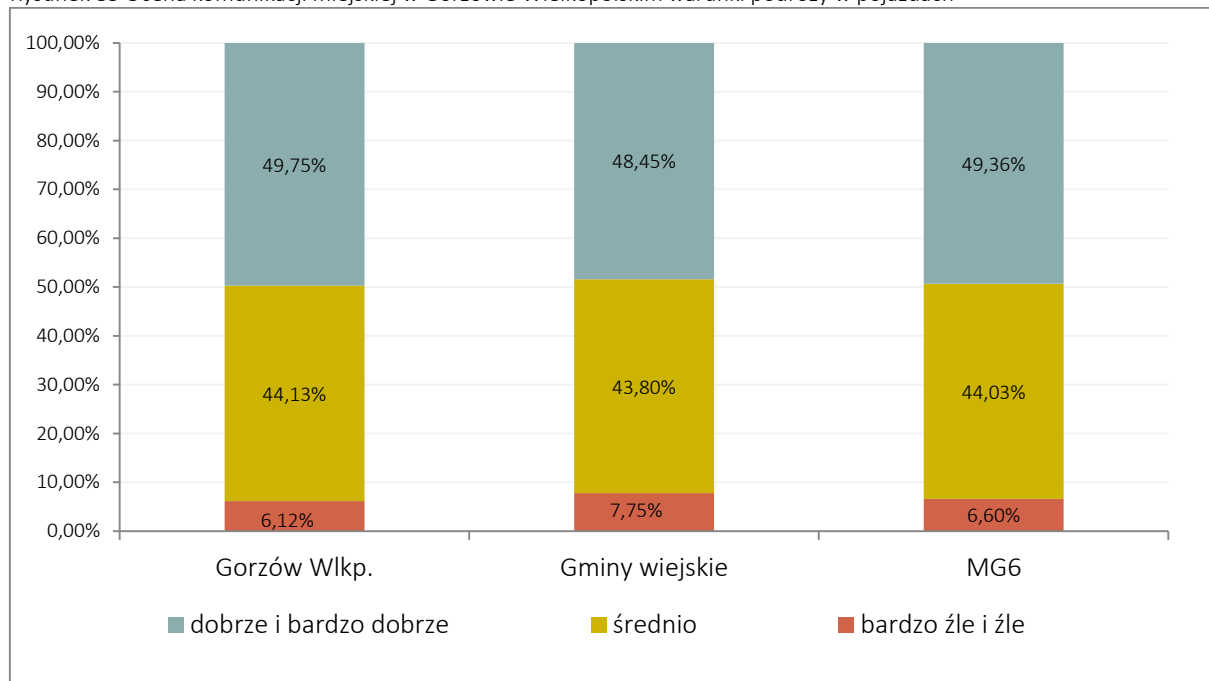
Rysunek 82 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim – ceny biletów

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Warunki podróży w pojazdach komunikacji miejskiej zostały ocenione względnie poprawnie. W skali Związku blisko 50% mieszkańców ocenia je jako dobre. Oceny krytyczne, a co się z tym wiąże konieczność podjęcia działań naprawczych, zgłosiło 6,6% mieszkańców. Na uwagę zasługuje fakt, że brak jest znacznych rozbieżności w ocenach pomiędzy mieszkańcami Gorzowa Wielkopolskiego a obszarami wiejskimi.

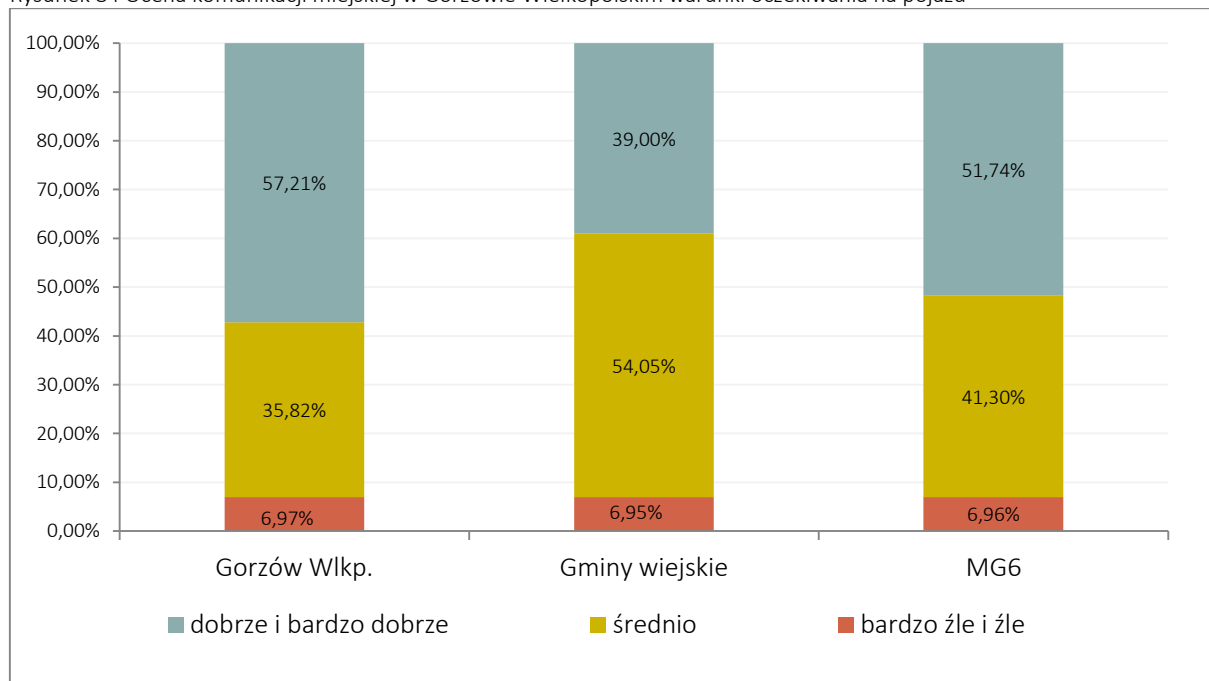
Rysunek 83 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim warunki podróży w pojazdach

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Warunki oczekiwania na pojazd są ważnym elementem oceny jakości usług komunikacji publicznej. W skali Związku, ponad połowa ankietowanych oceniła, że warunki te są dobre i bardzo dobre. Jednakże zauważyć można znaczne różnice w ocenach dobrych i bardzo dobrych między mieszkańcami Gorzowa Wlkp. i obszarów wiejskich (57,21 do 39%). Można ocenić, że dla korzystających z komunikacji publicznej w gminach wiejskich warunki oczekiwania na pojazd wymagają stanowczej poprawy.

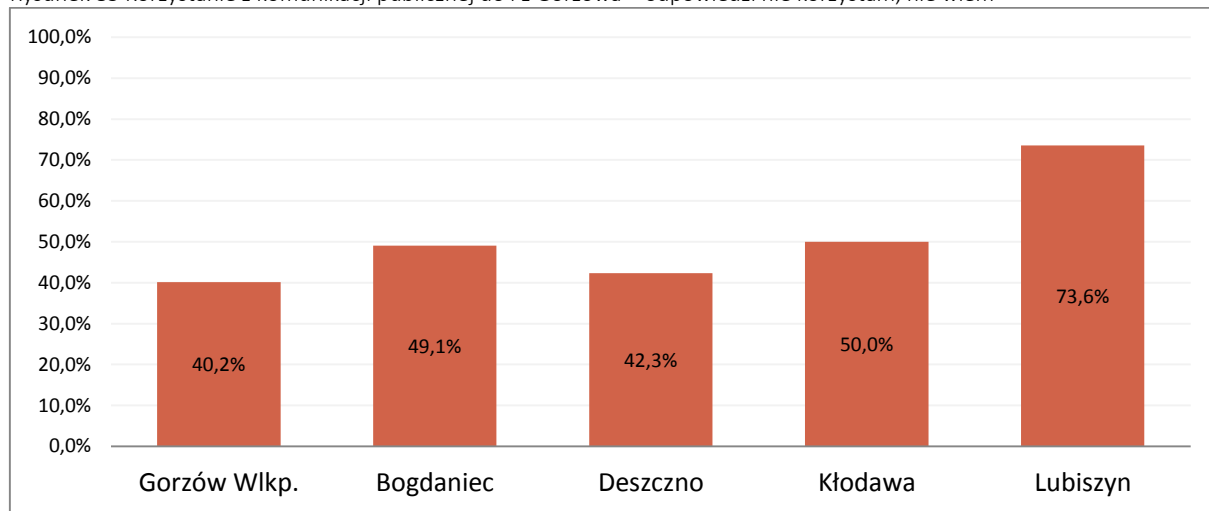
Rysunek 84 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim warunki oczekiwania na pojazd

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Badanie ankietowe mieszkańców posłużyło również do oceny komunikacji publicznej do i z Gorzowa Wielkopolskiego. Informacje na ten temat są bardzo ważne z punktu widzenia budowania powiązań funkcjonalnych pomiędzy samorządami ZCG-MG6. Badanie ankietowe wykazało, że korzystanie z komunikacji publicznej do i z Gorzowa nie korzysta aż 73,6% mieszkańców Lubiszyna (gmina ta posiada najwyższy odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej). Średnio w skali Związku jedynie 56% mieszkańców zadeklarowało korzystanie z komunikacji międzygminnej.

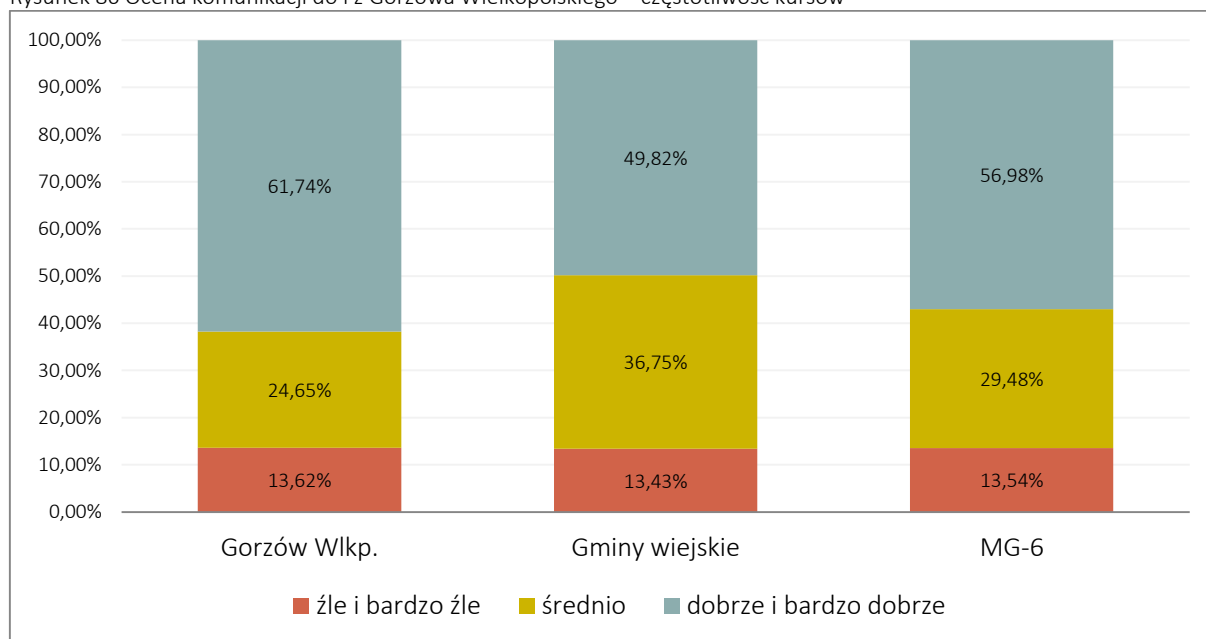
Rysunek 85 Korzystanie z komunikacji publicznej do i z Gorzowa – odpowiedzi nie korzystam, nie wiem

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Aż 61,7% mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego oceniło częstotliwość kursów komunikacji publicznej w ramach Związku pozytywnie. Mieszkańcy gmin wiejskich nie są w ocenie częstotliwości tak optymistyczni. Blisko połowa z nich jest zadowolona z liczby kursów. Na uwagę zasługuje fakt, że aż 13,54% mieszkańców ocenia ten aspekt funkcjonowania komunikacji jako zły lub bardzo zły. Przyjmując, że 30% mieszkańców wskazało odpowiedź średnio, jest to sygnał do działań naprawczych w tej dziedzinie.

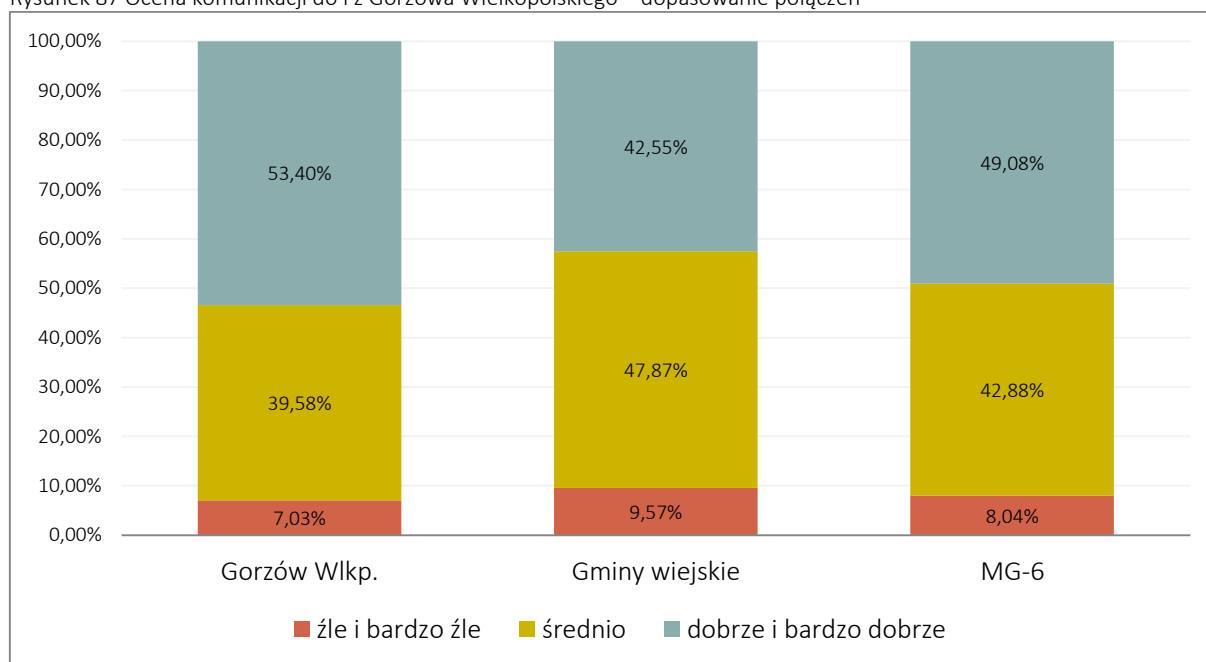
Rysunek 86 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – częstotliwość kursów

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Możliwość szybkiego dojazdu do wybranego miejsca jest w głównej mierze uwarunkowana dopasowaniem połączeń (głównie godzinowym). Wśród użytkowników komunikacji dominują oceny dobrze i średnio. Około 8% jest z tego elementu funkcjonowania komunikacji niezadowolona.

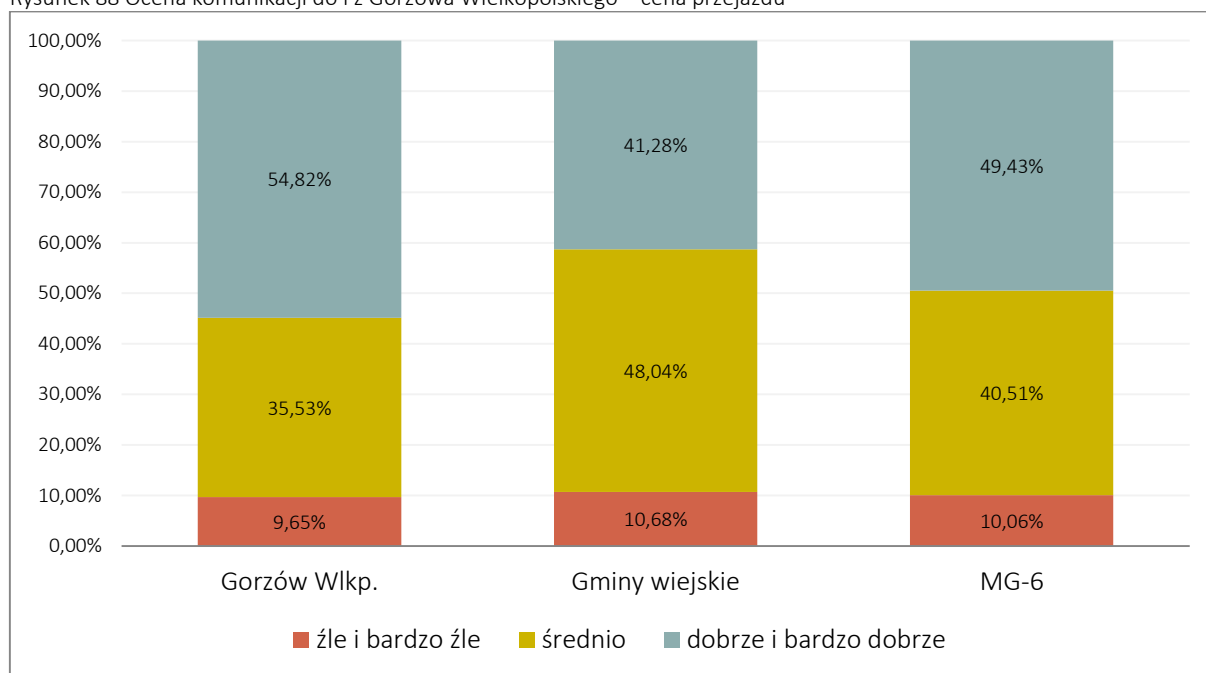
Rysunek 87 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – dopasowanie połączeń

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Użytkownicy komunikacji publicznej z gmin wiejskich MG-6 są bardziej krytyczni niż mieszkańcy Gorzowa Wlkp. w ocenie cen biletów za przejazdy pozamiejskie. Około 60% ocenia je jako złe albo średnie. Koszty dojazdu jak i brak oczekiwanej liczby połączeń są barierą korzystania z usług publicznych przez osoby gorzej sytuowane.

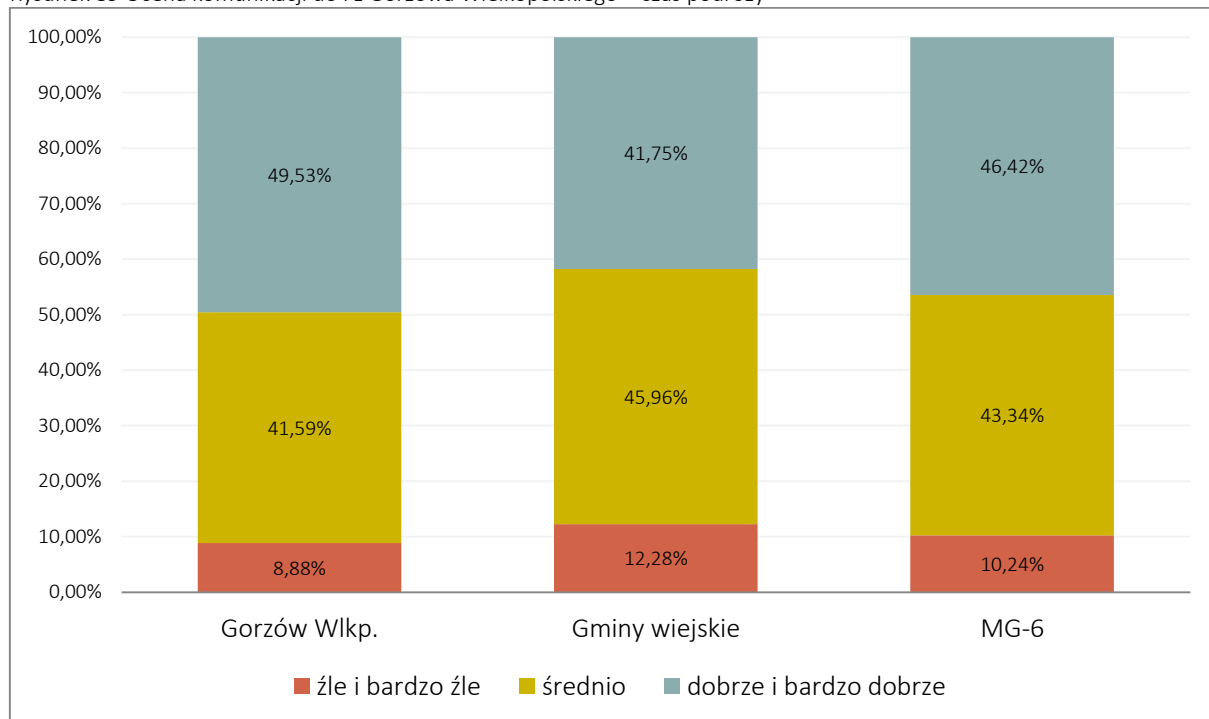
Rysunek 88 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – cena przejazdu

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

10,24% użytkowników komunikacji publicznej ocenia krytycznie czas, jaki poświęcają na przejazd środkami komunikacji publicznej. Oczywiście jest to, że w krytycznych ocenach przeważają mieszkańcy obszarów wiejskich (12,28%), które jak już wiele razy wykazywano w tym opracowaniu, są w mniej uprzywilejowanej pozycji, w kwestii dojazdów komunikacją publiczną.

Rysunek 89 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – czas podróży

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

5.2. Młodzież / uczniowie

5.2.1. Ocena dostępności i jakości

Częstotliwość kursów to element funkcjonowania systemu komunikacji zbiorowej, który dla uczniów szkół z obszaru MG-6 należy do najważniejszych. Dla uczniów ważna jest jeszcze punktualność oraz dopasowanie kursów. Mniejsze znaczenie dla tej grupy użytkowników mają warunki w jakiej odbywa się podróż, takie jak informacje na przystankach oraz warunki oczekiwania na pojazd.

Rysunek 90 Elementy decydujące o ocenie komunikacji zbiorowej – ocena uczniów MG-6

	zupełnie nieważne	mało ważne	raczej ważne	ważne	bardzo ważne	brak odpowiedzi
częstotliwość kursów	3,4%	1,8%	5,5%	16,3%	69,9%	3,1%
punktualność kursów	2,2%	2,1%	8,4%	22,8%	61,1%	3,5%
dopasowanie połączeń	2,2%	2,0%	9,3%	23,9%	59,2%	3,5%
cena przejazdu	2,7%	3,4%	10,7%	20,6%	58,8%	3,8%
warunki podróży w pojazdach	2,5%	3,2%	12,7%	25,8%	52,5%	3,3%
bezpieczeństwo w pojazdach	2,9%	3,6%	13,2%	23,9%	52,1%	4,3%
warunki oczekiwania na pojazd	3,0%	3,8%	16,3%	26,0%	46,7%	4,1%
czas podróży	2,9%	3,8%	15,6%	28,0%	45,8%	3,9%
informacja w pojazdach i na przystankach	2,5%	3,9%	18,0%	27,2%	44,3%	4,1%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Gorzowska komunikacja miejska (autobusowa i tramwajowa) jest doceniana przez młodzież szczególnie ze względu na bezpieczeństwo w pojazdach, czas podróży oraz dostęp do informacji o kursach (w pojazdach i na przystankach). Respondenci negatywnie ocenili przede wszystkim ceny przejazdów. Dla blisko 43% respondentów ten element został oceniony źle lub bardzo źle. Mimo, że gorzowska komunikacja miejska uzyskała więcej pozytywnych niż negatywnych opinii, to poprawy wymagają przede wszystkim warunki podróży w pojazdach oraz lepsze dopasowanie połączeń (co jest związane bezpośrednio ze zwiększeniem liczby połączeń).

Tabela 25 Ocena gorzowskiej komunikacji miejskiej dokonana przez uczniów szkół MG-6

	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze	brak odpowiedzi
częstotliwość kursów	9,5%	12,9%	40,3%	28,3%	6,7%	2,3%
punktualność kursów	8,4%	12,9%	34,8%	33,7%	7,7%	2,5%
warunki podróży w pojazdach	9,5%	17,8%	41,3%	23,5%	5,7%	2,3%
dopasowanie połączeń	9,0%	16,4%	40,7%	27,3%	4,0%	2,6%
czas podróży	5,6%	9,7%	35,6%	38,6%	7,6%	2,8%
informacja w pojazdach i na przystankach	5,7%	9,9%	33,6%	37,9%	10,5%	2,4%
bezpieczeństwo w pojazdach	5,0%	7,7%	35,5%	40,5%	8,4%	2,9%
cena przejazdu	20,8%	21,9%	32,7%	16,2%	5,8%	2,6%
warunki oczekiwania na pojazd	9,8%	14,3%	39,8%	28,7%	4,8%	2,7%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Tabela 26 Ocena komunikacji miejskiej do i z Gorzowa Wielkopolskiego

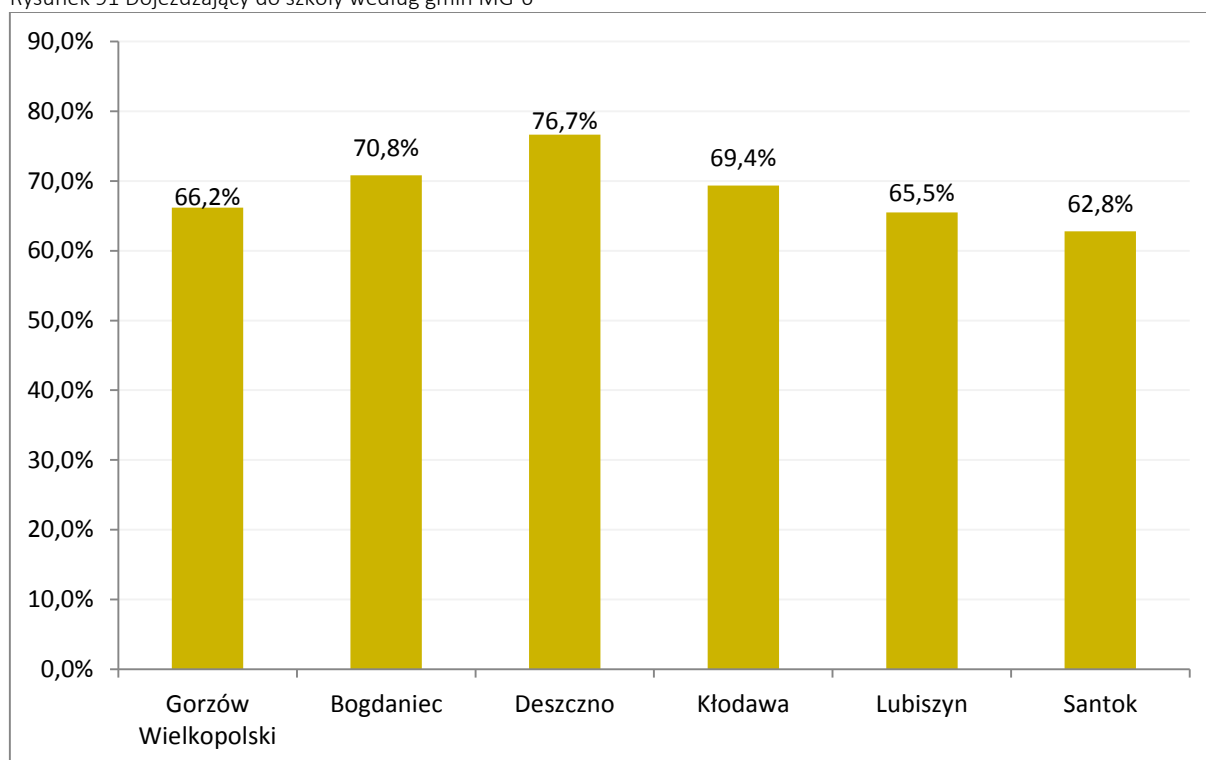
	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze	brak odpowiedzi
częstotliwość kursów	16,5%	21,3%	35,3%	15,6%	3,9%	7,3%
punktualność kursów	8,1%	13,5%	36,6%	27,1%	7,0%	7,7%
warunki podróży w pojazdach	6,1%	11,2%	40,6%	28,4%	5,7%	8,1%
dopasowanie połączeń	11,1%	17,7%	40,4%	18,8%	3,9%	8,2%
czas podróży	6,8%	12,8%	40,3%	25,8%	6,0%	8,3%
informacja w pojazdach i na przystankach	6,9%	14,7%	37,9%	25,3%	7,2%	8,0%
bezpieczeństwo w pojazdach	4,5%	9,1%	35,5%	33,8%	9,0%	8,1%
cena przejazdu	18,9%	19,8%	32,3%	15,9%	5,1%	8,0%
warunki oczekiwania na pojazd	9,2%	15,0%	40,2%	22,5%	5,2%	8,0%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

5.2.2. Charakterystyka form korzystania

Na obszarze ZCG MG-6 ponad 70% uczniów dojeżdża do szkoły różnymi środkami transportu. Największy odsetek uczniów dojeżdża do szkoły w Gminie Deszczno, najniższy w Santoku. Z żadnego środka transportu nie korzysta blisko 34% uczniów – mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego.

Rysunek 91 Dojeżdżający do szkoły według gmin MG-6

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Uczniowie, z racji dojazdów do szkoły, najczęściej korzystają z komunikacji miejskiej w ciągu kilku dni w tygodniu (40,7%) oraz codziennie (30,7%). Jednocześnie aż 28% uczniów korzysta z komunikacji kilka razy w miesiącu lub rzadziej. Zakładając (na podstawie danych GUS), że liczba uczniów (różnego typu szkół) na obszarze MG-6 wynosi 21 tys. to z komunikacji miejskiej co najmniej raz w tygodniu korzysta aż 15 tys. uczniów.

Tabela 27 Częstotliwość korzystania z komunikacji zbiorowej

	Kobiety		mężczyźni		razem	
codziennie (7 razy w tyg.)	158	34,3%	139	27,4%	297	30,7%
kilka razy w tygodniu (4 – 6 dni w tyg.)	189	41,1%	205	40,4%	394	40,7%
kilka razy w miesiącu	85	18,5%	97	19,1%	182	18,8%
raz w miesiącu	9	2,0%	12	2,4%	21	2,2%
rzadziej niż raz w miesiącu	16	3,5%	49	9,6%	65	6,7%
brak odpowiedzi	3	0,7%	6	1,2%	9	0,9%
razem	460	100,0%	508	100,0%	968	100,0%

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Komunikacja miejska (zbiorowa) jako jedyny sposób realizacji wszelkich podróży służy aż 17% uczniów z obszaru MG-6. Mimo rosnącej popularności komunikacji samochodowej jedynie 3 na 100 uczniów wykorzystuje do podróży jedynie samochód. Bardzo popularne jest również łączenie podróży samochodem i komunikacją publiczną.

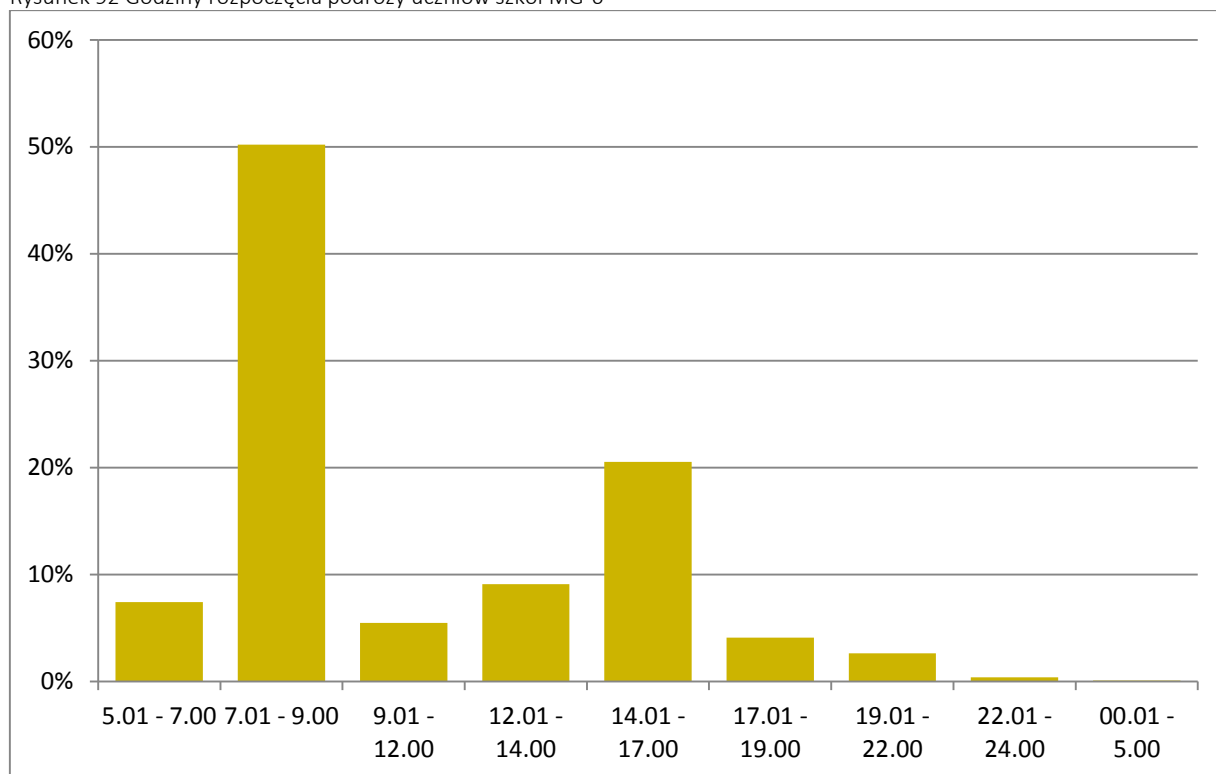
Tabela 28 Sposób realizacji podróży miejskich i podmiejskich przez uczniów z MG-6

	kobiety		mężczyźni		razem	
zawsze komunikacją zbiorową	72	15,7%	96	18,9%	168	17,4%
przeważnie komunikacją zbiorową	158	34,3%	149	29,3%	307	31,7%
w równym stopniu komunikacją zbiorową i samochodem osobowym	138	30,0%	119	23,4%	257	26,5%
przeważnie samochodem osobowym	60	13,0%	78	15,4%	138	14,3%
zawsze samochodem osobowym	9	2,0%	21	4,1%	30	3,1%
inny	14	3,0%	30	5,9%	44	4,5%
brak odpowiedzi	9	2,0%	15	3,0%	24	2,5%
Razem	460	100,0%	508	100,0%	968	100,0%

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Ponad 55% uczniów odbyło w poprzednim dniu nauki jakąkolwiek podróż (przynajmniej jedną). Co najmniej dwie podróże podjęło już tylko prawie 29% uczniów, trzy - tylko prawie 12%, cztery już tylko 7% a pięć, niecałe 3%. Ponad połowa wszystkich podróży jakie odbyli badani w poprzednim dniu nauki rozpoczęła się między godziną 7:01 a 9:00. Pierwszą podróż w tych godzinach rozpoczęło prawie 73% wszystkich uczniów podróżujących w tym dniu.

Rysunek 92 Godziny rozpoczęcia podróży uczniów szkół MG-6

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Najczęściej wybierane linie nr 2 i 3 (ponad 10% wyborów); w dalszej kolejności, linie nr 103, 104, 124 i 125 (po około 6% wyborów). Ponad 67% przejazdów odbywa się na podstawie biletu miesięcznego. Drugą najczęstszą formą płaćności za przejazd jest bilet jednorazowy (prawie 26% przejazdów).

Tabela 29 Schemat podróży uczniów szkół na obszarze MG-6

	I podróż		II podróż		III podróż		IV podróż		V podróż		suma podróży	
5.01 - 7.00	62	11,6%	9	3,2%	3	2,6%	1	1,5%	1	3,6%	76	7,4%
7.01 - 9.00	388	72,7%	67	24,2%	29	25,2%	18	26,5%	11	39,3%	513	50,2%
9.01 - 12.00	22	4,1%	20	7,2%	9	7,8%	4	5,9%	1	3,6%	56	5,5%
12.01 - 14.00	17	3,2%	49	17,7%	11	9,6%	13	19,1%	3	10,7%	93	9,1%
14.01 - 17.00	30	5,6%	119	43,0%	38	33,0%	17	25,0%	6	21,4%	210	20,5%
17.01 -19.00	10	1,9%	8	2,9%	15	13,0%	6	8,8%	3	10,7%	42	4,1%
19.01 -22.00	5	0,9%	5	1,8%	8	7,0%	7	10,3%	2	7,1%	27	2,6%
22.01 -24.00	0	0,0%	0	0,0%	1	0,9%	2	2,9%	1	3,6%	4	0,4%
00.01 -5.00	0	0,0%	0	0,0%	1	0,9%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,1%
suma podróży	534	100,0%	277	100,0%	115	100,0%	68	100,0%	28	100,0%	1022	100,0%
	55,2%	-	28,6%	-	11,9%	-	7,0%	-	2,9%	-	-	-
brak wskazań	434	-	691	-	852	-	900	-	940	-	-	-
	44,8%	-	71,4%	-	88,0%	-	93,0%	-	97,1%	-	-	-

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Tabela 30 Podróże komunikacją według rodzaju biletu

	I podróż		II podróż		III podróż		IV podróż		V podróż		suma podróży	
przejazd bezpłatny (B)	15	2,7%	6	2,0%	1	0,8%	0	0,0%	1	2,9%	23	2,1%
bilet jednorazowy (J)	157	28,5%	72	24,5%	30	23,3%	15	19,7%	7	20,6%	281	25,9%
bilet miesięczny (M)	355	64,5%	202	68,7%	90	69,8%	57	75,0%	24	70,6%	728	67,2%
bilet tygodniowy (T)	7	1,3%	3	1,0%	2	1,6%	2	2,6%	1	2,9%	15	1,4%
bilet 14 dniowy (2T)	15	2,7%	10	3,4%	6	4,7%	2	2,6%	1	2,9%	34	3,1%
bilet kwartalny (3M)	1	0,2%	1	0,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	0,2%
bilet dobowy (24H)	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Razem	550	100,0%	294	100,0%	129	100,0%	76	100,0%	34	100,0%	1083	100,0%

Najczęściej wskazywane cele podróży "nie pieszych" jakie odbyli badani w poprzednim dniu nauki to: "nauka" (42,1%) i "dom" (30,3%). Najczęściej wskazywanym celem pierwszej podróży jest "nauka" (73,7%). Najczęstszym celem kolejnych podróży (II, III i IV) jest "dom"; odpowiednio: II podróż - 60,0%, III podróż - 32,6% i IV podróż - 58,7%.

Tabela 31 Cel podróży – próba badawcza uczniowie

	I podróż		II podróż		III podróż		IV podróż		suma podróży o określonym celu	
praca (P)	8	1,5%	1	0,3%	0	0,0%	1	1,1%	10	0,9%
nauka (N)	386	73,7%	52	15,3%	21	14,9%	3	3,3%	462	42,1%
dom (D)	28	5,3%	204	60,0%	46	32,6%	54	58,7%	332	30,3%
zakupy (Z)	18	3,4%	19	5,6%	10	7,1%	2	2,2%	49	4,5%
sprawy zawodowe i służbowe (SZ)	9	1,7%	5	1,5%	5	3,5%	4	4,3%	23	2,1%
sprawy osobiste (SO)	33	6,3%	21	6,2%	19	13,5%	10	10,9%	83	7,6%
sprawy towarzyskie (ST)	22	4,2%	17	5,0%	22	15,6%	8	8,7%	69	6,3%
rekreacja (R)	20	3,8%	21	6,2%	18	12,8%	10	10,9%	69	6,3%
suma kolejnych podróży	524	100,0%	340	100,0%	141	100,0%	92	100,0%	1097	100,0%
odsetek podróżujących (N=968)	54,1%		35,1%		14,6%		9,5%			
brak wskazań (N=968)	444		628		827		876			
	45,9%		64,9%		85,4%		90,5%			

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Tabela 32 Gmina początku podróży – próba badawcza uczniowie

	I podróż		II podróż		III podróż		IV podróż		suma podróży z określonej miejscowości	
Gorzów Wielkopolski	287	57,3%	295	87,8%	113	82,5%	71	79,8%	766	72,1%
Bogdaniec	13	2,6%	3	0,9%	3	2,2%	2	2,2%	21	2,0%
Deszczno	26	5,2%	4	1,2%	4	2,9%	4	4,5%	38	3,6%
Kłodawa	23	4,6%	6	1,8%	5	3,6%	4	4,5%	38	3,6%
Lubiszyn	12	2,4%	1	0,3%	1	0,7%	0	0,0%	14	1,3%
Santok	14	2,8%	8	2,4%	2	1,5%	1	1,1%	25	2,4%
inna gmina powiatu gorzowskiego	54	10,8%	8	2,4%	3	2,2%	4	4,5%	69	6,5%
inna gmina województwa lubuskiego	49	9,8%	6	1,8%	3	2,2%	0	0,0%	58	5,5%
podróż z poza województwa lubuskiego	23	4,6%	5	1,5%	3	2,2%	3	3,4%	34	3,2%
suma kolejnych podróży	501	100,0%	336	100,0%	137	100,0%	89	100,0%	1063	100,0%
odsetek podróżujących (N=968)	51,8%	-	34,7%	-	14,2%	-	9,2%	-	-	-
brak wskazań (N=968)	467	-	632	-	831	-	879	-	-	-
	48,2%	-	65,3%	-	85,8%	-	90,8%	-	-	-

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Tabela 33 Gmina zakończenia podróży – próba badawcza uczniowie

	I podróż		II podróż		III podróż		IV podróż		suma podróży z określonej miejscowości	
Gorzów Wielkopolski	434	87,1%	214	66,5%	98	75,4%	69	79,3%	815	78,6%
Bogdaniec	4	0,8%	8	2,5%	2	1,5%	1	1,1%	15	1,4%
Deszczno	7	1,4%	8	2,5%	5	3,8%	4	4,6%	24	2,3%
Kłodawa	7	1,4%	9	2,8%	3	2,3%	4	4,6%	23	2,2%
Lubiszyn	1	0,2%	4	1,2%	0	0,0%	0	0,0%	5	0,5%
Santok	7	1,4%	3	0,9%	1	0,8%	1	1,1%	12	1,2%
inna gmina powiatu gorzowskiego	7	1,4%	34	10,6%	8	6,2%	3	3,4%	52	5,0%
inna gmina województwa lubuskiego	15	3,0%	29	9,0%	8	6,2%	2	2,3%	54	5,2%
podróż z poza województwa lubuskiego	16	3,2%	13	4,0%	5	3,8%	3	3,4%	37	3,6%
suma kolejnych podróży	498	100,0%	322	100,0%	130	100,0%	87	100,0%	1037	100,0%
odsetek podróżujących (N=968)	51,4%	-	33,3%	-	13,4%	-	9,0%	-	51,4%	-
brak wskazań (N=968)	470	-	646	-	838	-	881	-	470	-
	48,6%	-	66,7%	-	86,6%	-	91,0%	-	48,6%	-

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Dominujące środki transportu z jakich korzystają uczniowie to autobus (39%) i tramwaj (19%). Spora część uczniów w swoich podróżach korzysta również z samochodu osobowego jako pasażer (14,5%) a nawet jako kierowca (prawie 8%).

Tabela 34 Użyte środki transportu – próba badawcza uczniowie

	I podróż		II podróż		III podróż		IV podróż		suma podróży określonym środkiem transportu	
PKP	30	5,2%	24	6,8%	3	2,1%	0	0,0%	57	4,9%
PKS	44	7,6%	18	5,1%	4	2,7%	5	5,4%	71	6,1%
tramwaj (T)	85	14,7%	86	24,4%	40	27,4%	11	11,8%	222	19,0%
autobus (A)	223	38,5%	131	37,2%	55	37,7%	47	50,5%	456	39,0%
taxi (TX)	3	0,5%	5	1,4%	0	0,0%	0	0,0%	8	0,7%
samochód osobowy jako kierowca (Sk)	51	8,8%	23	6,5%	12	8,2%	6	6,5%	92	7,9%
samochód osobowy jako pasażer (Sp)	95	16,4%	41	11,6%	18	12,3%	16	17,2%	170	14,5%
rower nie w celach rekreacyjnych (R)	24	4,1%	13	3,7%	5	3,4%	4	4,3%	46	3,9%
motocykl (motorower) nie w celach rekreacyjnych (M)	7	1,2%	7	2,0%	5	3,4%	2	2,2%	21	1,8%
inne	17	2,9%	4	1,1%	4	2,7%	2	2,2%	27	2,3%
suma użytych środków transportu	579	100,0%	352	100,0%	146	100,0%	93	100,0%	1170	100,0%

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

W swoich podróżach, w zdecydowanej większości przypadków uczniowie korzystali tylko z jednego środka transportu - prawie 90%. W czasie jednej podróży z dwóch środków transportu korzystało 8,5% a z trzech już tylko około 2%. W przypadkach, w których dochodziło do łączenia środków transportu, najczęściej odnosiło się to do układów "autobus-tramwaj", "tramwaj-autobus" lub "PKP-tramwaj/autobus".

5.3. Rekomendacje wdrożeniowe

Transport publiczny w obszarach funkcjonalnych aglomeracji i regionalnych ośrodków wzrostu jest obszarem newralgicznym z punktu widzenia efektywności świadczenia usług publicznych.

W rozwoju komunikacji mamy do czynienia z dwoma poważnymi zjawiskami ważnymi z punktu widzenia rozwoju usług publicznych w dziedzinie transportu publicznego.

Po pierwsze jest to rosnąca liczba osób wykorzystujących samochód jako środek transportu w celu funkcjonowania w centrum powoduje wzrost liczby pojazdów, natężenia ruchu, hałasu, spadek płynności ruchu, brak miejsc parkingowych. Po drugie transport publiczny staje się coraz bardziej deficytowy na coraz większej liczbie odcinków. Korzystają z niego w coraz większym stopniu prawie wyłącznie osoby starsze oraz młodzież dojeżdżająca do szkół.

Badania ankietowe pokazały, że mieszkańcy MG-6 oceniają ogólną jakość komunikacji zbiorowej na bardzo dobrym poziomie. Z kolei jednym z najniżej ocenianych kryteriów dotyczących komunikacji zbiorowej był sposób jej zarządzania. Respondenci oceniają wysoko warunki podróży. Poprawy wymaga przede wszystkim lepsze dopasowanie połączeń i jakości taboru. Mieszkańcy obszarów wiejskich, a zwłaszcza Lubiszyna w największym stopniu borykają się z problemami komunikacji publicznej. To właśnie poprawa jakości i funkcjonalności połączeń międzygminnych jest warunkiem poprawy wizerunku dla operatora.

W zakresie komunikacji w Gorzowie Wielkopolskim wskazuje na potrzebę interwencji w następujących zakresach:

- Lepsze dopasowanie połączeń różnymi środkami transportu – dopasowanie połączeń różnych systemów (monitoring strumienia pasażerskich),
- Wprowadzenie systemu informowania pasażerów o czasie przejazdu (poprawa efektywności systemu informacji dla pasażerów),
- Poprawa jakości taboru (zakup nowych autobusów i tramwajów),
- Obejmowanie obsługą obszarów rozwojowych miasta oraz intensyfikacja obsługi obszarów zagospodarowanych częściowo.

W zakresie komunikacji „do” i „z” Gorzowa Wielkopolskiego wskazuje na potrzebę interwencji w następujących zakresach:

- Budowa systemu transportu publicznego wewnątrz gmin wiejskich MG-6, poprzez wprowadzenie mniejszych autobusów, kursujących wewnątrz gmin (wprowadzanie obsługi pojazdami niskopodłogowymi),
- Dalsza modernizacja zatok przystankowych oraz infrastruktury przystankowej (wyposażanie przystanków we wiaty i ławki, system monitoringu),
- Wprowadzenie zintegrowanego, jednego biletu w ramach MG-6,
- Tworzenie stref park&ride w obrębie miasta.

Podjęmowane działania naprawcze w ramach komunikacji publicznej, wobec różnych oczekiwań mieszkańców, powinny być oparte na ścisłej współpracy samorządów ZCG MG-6 wraz z uwzględnieniem możliwości powołania związku komunikacyjnego, w skład którego weszłyby wszystkie gminy należące do MG-6.

Tabela 35 Rekomendacje ekspercie z zakresu komunikacji publicznej

Cele	Zadania
Gorzów Wielkopolski	
- Dostosowanie oferty przewozowej dostosowanej do potrzeb mieszkańców, z zastosowaniem rozwiązań ekologicznych (autobusy hybrydowe lub elektryczne) - Poprawa elastyczności oferty - Poprawa efektywności systemu informacji dla pasażerów - Zwiększenie stopnia integracji transportu publicznego z innymi gminami oraz lepszych możliwości dojazdu do centrum Gorzowa Wielkopolskiego - Budowa systemu transportu publicznego wewnątrz gmin wiejskich MG-6, poprzez wprowadzenie mniejszych autobusów, kursujących wewnątrz gmin	- Wdrożenie dynamicznego systemu informacji dla pasażerów - Wprowadzenie wspólnego, taniego biletu - Przeprowadzenie badań ankietowych mieszkańców dotyczących potrzeb oraz oceny istniejących rozwiązań - Opracowanie i monitorowanie Planu Transportowego, o którym mowa w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego
Lubiszyn	
- Zwiększenie częstotliwości kursów - Zwiększanie dotacji do publicznej komunikacji - Obniżenie cen biletów	- Uruchomienie dodatkowych linii (dodatkowe środki pieniężne) - Rozszerzenie tras komunikacyjnych - Dopłaty z budżetu do komunikacji
Kłodawa	
- Reorganizacja przewozów w taki sposób aby przeprowadzać jednorodny przetarg na obsługę całej gminy, uśrednić ceny biletów - Poprawa stanu dróg dla rozwoju komunikacji samochodowej (tak by komunikacja publiczna obejmowała jedynie tzw. kursy szkolno – socjalne)	Remonty dróg

Santok	
Zwiększenie udziału komunikacji kolejowej w obrębie MG-6	Poprawa jakości infrastruktury kolejowej na linii Gorzów Wielkopolski – Krzyż
Bogdaniec	
- Utworzenie zwartej, zamkniętej pętli wokół Gminy poprzez remont dróg powiatowych - Wprowadzenie autobusów dostosowanych dl liczby pasażerów	---
Deszczno	
- Lepsze skomunikowanie z Gorzowem Wielkopolskim między godziną 22 a 6.00 - Poprawa jakości taboru	- Zwiększenie finansowania komunikacji publicznej - Wymiana taboru

źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Poniżej w tabeli przedstawiono propozycje celów i zadań poszczególnych samorządów Związku Celowego Gmin MG-6 w zakresie poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie komunikacji publicznej. Poniższe opinie zostały zebrane podczas prac poprzedzających badania społeczne, a polegających na badaniu podmiotów i instytucji świadczących usługi społeczne w zakresie komunikacji publicznej, edukacji, pomocy społecznej oraz kultury. Badania zakładały zrealizowanie pogłębionych wywiadów eksperckich oraz analizę materiałów zastanych: dokumentów urzędowych, strategii i planów działania, koncepcji rozwojowych, struktur zatrudnienia, zbiorczych wyników egzaminów szkolnych, rozkładów jazdy etc.

Propozycje stanowią uzupełnienie rekomendacji wdrożeniowych zaproponowanych na podstawie prowadzonych badań społecznych uczniów, nauczycieli, mieszkańców i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z terenu Gorzowa Wielkopolskiego, Santoka, Deszczna, Kłodawy, Bogdańca i Lubiszyna.

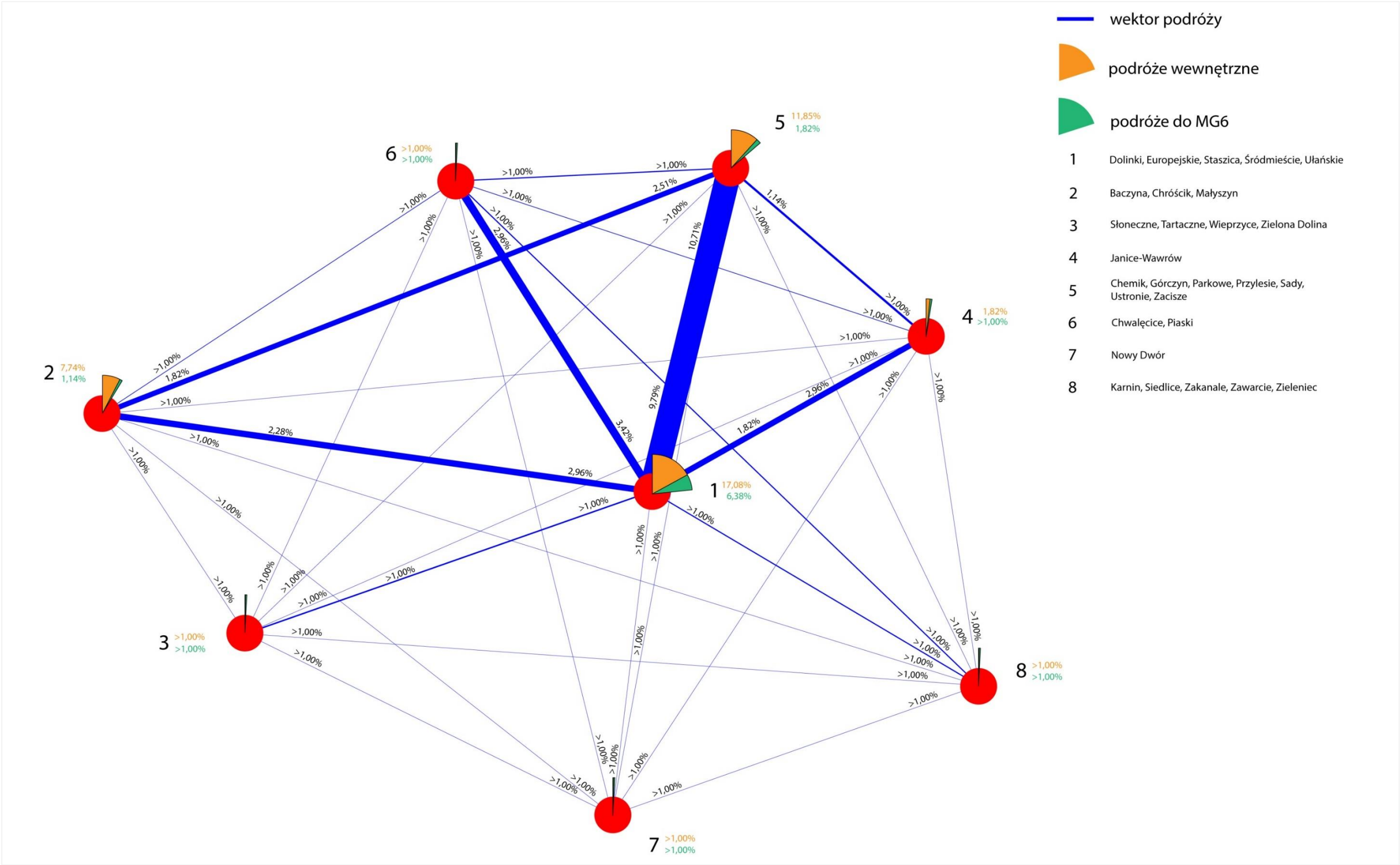
Tabela 36 Rekomendacje eksperckie z zakresu współpracy samorządów MG-6 z dziedziny komunikacji

Możliwości współpracy w ramach MG-6	Bariery we współpracy w ramach MG-6
• Powołanie związku komunalnego (związku celowego) dla transportu publicznego oraz ze względu na możliwość obniżenia kosztów obsługi przypadających na samorzady stałe rozszerzanie obszarowe, znacznie poza MG-6 • Rozszerzanie liczby połączeń • Prowadzenie wspólnej polityki transportowej w oparciu o wprowadzenie takich cen za parkowanie w mieście, które będą uprzywilejowywać komunikację publiczną • Tworzenie stref park&ride oraz bike&ride • Rozwój podsystemu tramwajowego • Przyjęcie przez MG-6 zadań związanych z komunikacją publiczną • Budowa węzłów komunikacyjnych wokół miasta	• Znaczne różnice w wysokości budżetów samorządów MG-6 • Niezadowolenie mieszkańców, radnych oczekujący pokrycia transportem całego obszaru MG-6 • Względy polityczne, ambicje polityków • Brak pomysłu na wspólną politykę transportową • Zbytne upolitycznienie samorządów • Zbyt wysokie koszty dopłaty samorządów do komunikacji publicznej • Brak środków finansowych • Brak partnerstwa we wzajemnej współpracy • Zły stan infrastruktury drogowej

5.4. Więźba ruchu

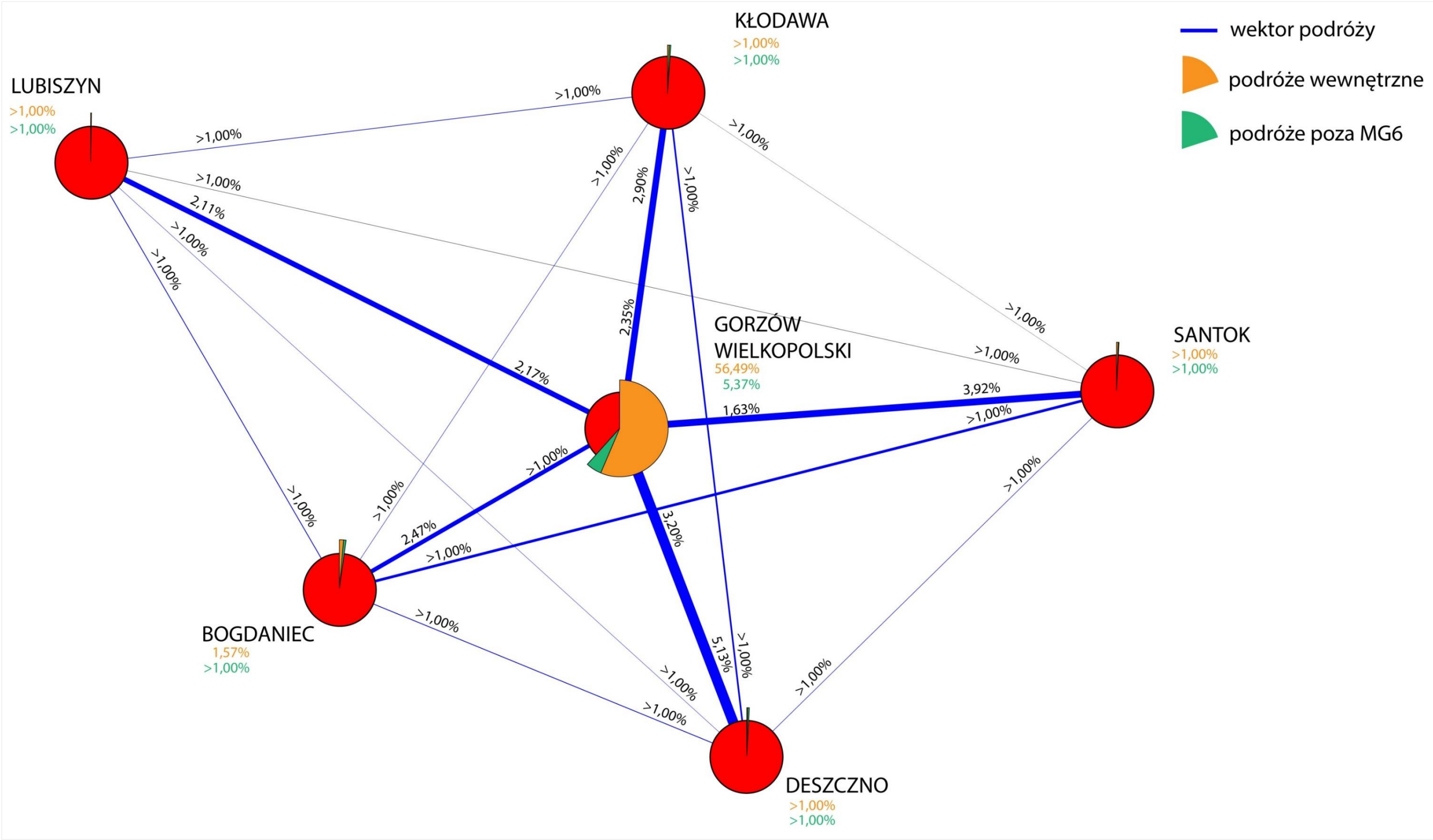
Poniżej w układzie graficznym przedstawiono więźbę ruchu dla Gorzowa Wielkopolskiego oraz dla obszaru MG-6.

Rysunek 93 Więźba ruchu dla Gorzowa Wielkopolskiego

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Rysunek 94 Więźba ruchu dla obszaru MG-6

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

7. Spis tabel i rysunków

Spis tabel

Tabela 1 Zakres projektu Profesjonalizacja usług publicznych na terenie ZCG MG-6.....	7
Tabela 2 Beneficjenci pomocy społecznej biorący udział w badaniu ankietowym	9
Tabela 3 Uczniowie biorący udział w badaniu ankietowym metodą audytoryjną	10
Tabela 4 Nauczyciele biorący udział w badaniu ankietowym.....	11
Tabela 5 Dobór próby - badanie ankietowe mieszkańców	11
Tabela 6 Dobór próby – badanie mieszkańców – wiek respondentów	12
Tabela 7 Dobór próby – badanie mieszkańców – wykształcenie respondentów.....	12
Tabela 8 Najczęściej świadczone usługi z zakresu pomocy społecznej na obszarze MG-6.....	15
Tabela 9 Jakie warunki należy spełnić, aby nie korzystać z pomocy społecznej [w %].....	16
Tabela 10 Propozycje poprawy jakości usług społecznych w dziedzinie pomocy społecznej na obszarze MG-6.....	22
Tabela 11 Cele i zadania w zakresie profesjonalizacji usług publicznych z dziedziny pomocy społecznej	28
Tabela 12 Wady oferty edukacyjnej gmin MG-6 – porównanie (ocena ekspertów z dziedziny edukacji).....	56
Tabela 13 Rekomendacje rozwojowe w zakresie usług publicznych w dziedzinie edukacji	62
Tabela 14 Ocena kompetencji kadr instytucji i organizacji zajmujących się kulturą	76
Tabela 15 Ocena wiedzy animatorów kultury na temat potrzeb kulturalnych mieszkańców	76
Tabela 16 Uczestnictwo w życiu kulturalnym.....	77
Tabela 17 Ocena sytuacji materialnej rodziny a uczestnictwo w kulturze.....	78
Tabela 18 Imprezy, wydarzenia kulturalne – ważne dla mieszkańców.....	80
Tabela 19 Oferta Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska (pierwsze wskazanie)	82
Tabela 20 Preferowane formy uczestnictwa w kulturze	85
Tabela 21 Skłonność do ponoszenia kosztów uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w MG-6.....	86
Tabela 22 Rekomendacje wdrożeniowe w zakresie profesjonalizacji usług publicznych w dziedzinie kultury	94
Tabela 23 Rekomendacje w zakresie poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie kultury.....	95
Tabela 24 Możliwości współpracy w ramach MG-6 w zakresie usług publicznych w dziedzinie edukacji	98
Tabela 25 Ocena gorzowskiej komunikacji miejskiej dokonana przez uczniów szkół MG-6	132
Tabela 26 Ocena komunikacji miejskiej do i z Gorzowa Wielkopolskiego	132
Tabela 27 Częstotliwość korzystania z komunikacji zbiorowej.....	134
Tabela 28 Sposób realizacji podróży miejskich i podmiejskich przez uczniów z MG-6.....	134
Tabela 29 Schemat podróży uczniów szkół na obszarze MG-6	136
Tabela 30 Podróż komunikacją według rodzaju biletu	136
Tabela 31 Cel podróży – próba badawcza uczniowie	137
Tabela 32 Gmina początku podróży – próba badawcza uczniowie	138
Tabela 33 Gmina zakończenia podróży – próba badawcza uczniowie	139
Tabela 34 Użyte środki transportu – próba badawcza uczniowie.....	140
Tabela 35 Rekomendacje eksperckie z zakresu komunikacji publicznej	143
Tabela 36 Rekomendacje eksperckie z zakresu współpracy samorządów MG-6 z dziedziny komunikacji.....	146

Spis rysunków

Rysunek 1 Ocena beneficjentów pomocy społecznej w odniesieniu do jakości tych usług na terenie MG-6 [w %]..	19
Rysunek 2 Odsetek odpowiedzi „tak” i „raczej tak” na pytanie o zadowolenie z jakości pomocy społecznej.....	20
Rysunek 3 Ocena satysfakcji z różnych form pomocy społecznej wśród beneficjentów w gminach MG-6 [w %]	20
Rysunek 4 Ocena pracy pracowników placówek pomocy społecznej, odpowiedzi „zawsze tak” [w %]	22
Rysunek 5 Rekomendacje rozwojowe w zakresie usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej	26
Rysunek 6 Ocena jakości pracy nauczycieli przez rodziców	31
Rysunek 7 Ocena postaw nauczycieli wobec uczniów – ocena rodziców.....	31
Rysunek 8 Czas poświęcany na odrabianie zadań – ocena rodziców.....	32

Rysunek 9 Ocena przestrzegania praw ucznia – próba badawcza rodzice	33
Rysunek 10 Ocena przestrzegania praw ucznia – próba badawcza rodzice, z podziałem na gminy.....	33
Rysunek 11 Ocena jakości programów nauczania	34
Rysunek 12 Ocena jakości obiektów szkolnych	35
Rysunek 13 Ocena wyposażenia w pomoce naukowe, w tym komputery	35
Rysunek 14 Ocena liczebność uczniów w klasach	36
Rysunek 15 Ocena liczby pedagogów szkolnych i psychologów.....	37
Rysunek 16 Ocena pomocy w zakresie planowania kariery zawodowej.....	38
Rysunek 17 Ocena dopasowania liczby placówek edukacyjnych do potrzeb mieszkańców	38
Rysunek 18 Młodzież uczestnicząca w zajęciach dodatkowych – deklaracje rodziców	39
Rysunek 19 Rodzaje zajęć dodatkowych, w których uczestniczy młodzież – deklaracje rodziców	40
Rysunek 20 Przyczyny nieuczestniczenia w zajęciach dodatkowych	41
Rysunek 21 Ocena stanu komunikacji publicznej i jej dopasowania do potrzeb uczniów dojeżdżających.....	42
Rysunek 22 Stosunek uczniów do szkoły, w której się uczą (czy lubisz swoją szkołę) [w %]	43
Rysunek 23 Motywacje uczniów do wyboru obecnej szkoły na obszarze MG-6 z podziałem na płeć [w %]	44
Rysunek 24 Gdzie chciałbyś mieszkać za 5 – 10 lat [w %]	44
Rysunek 25 Ocena jakości nauczania [w %]	45
Rysunek 26 Uczniowie uczęszczający na zajęcia pozalekcyjne [w %].....	46
Rysunek 27 Powody nieuczestniczenia w dodatkowych zajęciach w szkole [w %].....	47
Rysunek 28 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – usługi socjalne [w %].....	50
Rysunek 29 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – edukacja, nauczanie [w %].....	50
Rysunek 30 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – wychowanie [w %].....	51
Rysunek 31 Ocena jakości usług publicznych w dziedzinie edukacji – aspekty społeczno – kulturalne [w %]	51
Rysunek 32 Dostępność oferty edukacyjnej [w %]	53
Rysunek 33 Możliwości kształcenia na obszarze MG-6 [w %]	53
Rysunek 34 Możliwości współpracy w dziedzinie edukacji w ramach MG-6 – opinia nauczycieli [w %].....	54
Rysunek 35 Przeszkody we współpracy w dziedzinie edukacji w ramach MG-6 [w %]	55
Rysunek 36 Główne zjawiska patologiczne występujące w placówkach oświatowych MG-6	57
Rysunek 37 Główne postulaty nauczycieli dotyczące poprawy systemu edukacji.....	57
Rysunek 38 Ocena elementów systemu edukacji dokonana przez nauczycieli na obszarze MG-6.....	59
Rysunek 39 Możliwości i bariery we współpracy w dziedzinie edukacji w ramach MG-6.....	64
Rysunek 40 Ocena ogólnej jakości oferty kulturalnej.....	67
Rysunek 41 Ocena liczby instytucji kultury	68
Rysunek 42 Ocena stanu technicznego obiektów instytucji kultury.....	69
Rysunek 43 Ocena infrastruktury ośrodków rekreacji i wypoczynku	70
Rysunek 44 Ocena zainteresowania i uczestnictwa mieszkańców w ofercie kulturalnej miasta/gminy	71
Rysunek 45 Ocena promocji produktów kultury oferowanych przez miasto/gminę	72
Rysunek 46 Ocena liczby przedsięwzięć kulturalnych organizowanych na terenie miasta/gminy	73
Rysunek 47 Ocena wielkości środków, jakie władze miasta/gminy przeznaczają na kulturę	74
Rysunek 48 Ocena celowości wydatkowania środków, jakie władze miasta/gminy przeznaczają na kulturę	75
Rysunek 49 Bariery uczestnictwa w kulturze – MG-6	79
Rysunek 50 Ocena dopasowania oferty kultury do potrzeb mieszkańców	84
Rysunek 51 Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych uczniów szkół na terenie Gorzowa Wlkp. [%, 2013]	87
Rysunek 52 Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych uczniów na terenie Gorzowa Wlkp. [%, 2013]	88
Rysunek 53 Najważniejsze imprezy / wydarzenia kulturalne w MG-6 w opinii uczniów.....	88
Rysunek 54 Deklaracja uczestnictwa w imprezach kulturalnych według rodzaju przedsięwzięcia	89
Rysunek 55 Przeszkody w uczestnictwie w imprezach kulturalnych uczniów na obszarze MG-6 [w %]	90
Rysunek 56 Akceptowane przez młodzież opłaty za uczestnictwo w imprezach kulturalnych/sportowych [w %] ...	91
Rysunek 57 Ogólnie – jakość oferty komunikacji publicznej miasta/gminy	100
Rysunek 58 Sposób zarządzania komunikacją publiczną.....	101
Rysunek 59 Warunki podróży w pojazdach	102
Rysunek 60 Dopasowanie układu linii komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców	103
Rysunek 61 Integracja komunikacji autobusowej, tramwajowej i kolejowej.....	104

<i>Rysunek 62 Efektywność polityki transportowej miasta/gminy</i>	<i>105</i>
<i>Rysunek 63 Jakość taboru komunikacji publicznej</i>	<i>106</i>
<i>Rysunek 64 Czystość na przystankach</i>	<i>106</i>
<i>Rysunek 65 Współpraca Gorzowa Wielkopolskiego i sąsiednich gmin w organizacji komunikacji publicznej.....</i>	<i>107</i>
<i>Rysunek 66 Częstotliwość połączeń Gorzowa Wielkopolskiego z sąsiednimi gminami</i>	<i>108</i>
<i>Rysunek 67 Czas dotarcia na przystanek.....</i>	<i>109</i>
<i>Rysunek 68 Sposób realizowania podróży w gminach</i>	<i>111</i>
<i>Rysunek 69 Sposób realizowania podróży w gminach</i>	<i>112</i>
<i>Rysunek 70 Częstotliwość korzystania z komunikacji zbiorowej w MG-6.</i>	<i>113</i>
<i>Rysunek 71 Częstotliwość korzystania z komunikacji zbiorowej w gminach</i>	<i>114</i>
<i>Rysunek 72 Samochód w gospodarstwie domowym</i>	<i>115</i>
<i>Rysunek 73 Korzystanie z komunikacji miejskiej - rodzaj biletu, Gorzów Wielkopolski.....</i>	<i>116</i>
<i>Rysunek 74 Korzystanie z komunikacji miejskiej - rodzaj biletu, obszary wiejskie MG-6</i>	<i>116</i>
<i>Rysunek 75 Godzina rozpoczęcia podróżowania (podróże niepiesze) w ostatnim dniu roboczym</i>	<i>118</i>
<i>Rysunek 76 Cel podróży (podróże niepiesze) w ostatnim dniu roboczym</i>	<i>119</i>
<i>Rysunek 77 Środki transportu wykorzystywane w podróżach niepieszych w ostatnim dniu roboczym</i>	<i>120</i>
<i>Rysunek 78 Jak oceniasz komunikację w Gorzowie Wielkopolskim – odpowiedzi nie korzystam / nie wiem</i>	<i>121</i>
<i>Rysunek 79 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</i>	<i>122</i>
<i>Rysunek 80 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</i>	<i>122</i>
<i>Rysunek 81 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim – dopasowanie połączeń</i>	<i>123</i>
<i>Rysunek 82 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim – ceny biletów</i>	<i>124</i>
<i>Rysunek 83 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim warunki podróży w pojazdach</i>	<i>125</i>
<i>Rysunek 84 Ocena komunikacji miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim warunki oczekiwania na pojazd</i>	<i>126</i>
<i>Rysunek 85 Korzystanie z komunikacji publicznej do i z Gorzowa – odpowiedzi nie korzystam, nie wiem</i>	<i>127</i>
<i>Rysunek 86 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – częstotliwość kursów</i>	<i>128</i>
<i>Rysunek 87 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – dopasowanie połączeń</i>	<i>128</i>
<i>Rysunek 88 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – cena przejazdu</i>	<i>129</i>
<i>Rysunek 89 Ocena komunikacji do i z Gorzowa Wielkopolskiego – czas podróży</i>	<i>130</i>
<i>Rysunek 90 Elementy decydujące o ocenie komunikacji zbiorowej – ocena uczniów MG-6.....</i>	<i>131</i>
<i>Rysunek 91 Dojeżdżający do szkoły według gmin MG-6.....</i>	<i>133</i>
<i>Rysunek 92 Godziny rozpoczęcia podróży uczniów szkół MG-6</i>	<i>135</i>
<i>Rysunek 93 Więźba ruchu dla Gorzowa Wielkopolskiego</i>	<i>148</i>
<i>Rysunek 94 Więźba ruchu dla obszaru MG-6.....</i>	<i>149</i>